

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

ὑπό
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑΔΟΥ

πρὸς χρῆσιν

ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΖΟΝΤΩΝ ΝΕΩΝ ΚΑΙ ΝΕΑΝΙΔΩΝ

ἄρχεια τοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΝ ΤΟΥΣ ΘΕΟΥΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

Τοῖς τὰς παλαιᾶς μυθολογίας ἱστοροῦσι
πολλὰ δύσχρηστα συμβαίνει.
(Διοδ. Σικελ.)

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,
ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

—οοφζοο—
1881

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΘΜΒ'

Της Κ. Β. Βασιλάκη φ. Α. Β. Β. Β.
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

Συναρμολογηθεῖσα

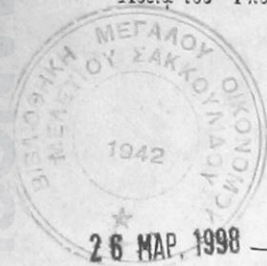
ὑπὸ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑΔΟΥ

Πρὸς χρῆσιν

ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΖΟΝΤΩΝ ΝΕΩΝ ΚΑΙ ΝΕΑΝΙΩΝ

Ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

“Τοῖς τὰς παλαιὰς μυθολογίας ἱστοροῦσι
πολλὰ δύσχρηστα συμβαίνει”
(Διδδ. Σικελ.)

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

Ἐκ τοῦ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟῦ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ.

1881.

Καταδίδεται πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν ἐν τέλει
τοῦ Προλόγου ἰδιόχειρον ὑπογραφήν μου.

ΣΑΠΦΟΙ ΛΕΟΝΤΙΑΔΙ

ΟΤΡΗΡΑ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ ΘΕΡΑΠΙΑΙΝΗ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΛΛΑΔΟΣ ΛΑΤΡΕΙ

ΣΕΒΑΣΜΟΥ ΕΝΕΚΕΝ

ἀντιτίθειν

Ο ΠΟΝΗΣΑΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Εικοσαετηρίδα σχεδόν διδάσκων ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ τὴν Ἑλληνικὴν Μυθολογίαν τὸ μὲν πρῶτον ἐν τῇ Αἱ τοῦ Γυμνασίου Τάξει, ὕστερον δὲ μετὰ τὴν τοῦ Προγράμματος μεταβολὴν ἐν τῇ ἀνωτάτῃ τοῦ Αἰου Τμήματος, ἐφιλοτιμούμενη αἰεὶ περὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης ἐκείνης, ἥτις οὐ μόνον ἐπαγωγὸς, ἀλλὰ καὶ χρήσιμος τυγχάνει εἰς τὴν τῶν παιδῶν ἀγωγὴν.

Ἦδη δ' ἐννοῶν ὅτι τὸ πόνημα τοῦτο δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ταῖς ἐν τοῖς Παρθεναγωγείοις διδασκομέναις, καὶ πρὸς τοῦτο λαβὼν ὑπ' ὄψιν μάλιστα τὸ τοῦ Κ. Ε. Geruzez ἔργον τὸ πρὸς διδασκαλίαν ἰδίᾳ τῶν νεανίδων προωρισμένον, διεσκεύασα τὴν Μυθολογίαν ταύτην, ἣν ἐκδίδωμι νῦν ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει: τῇ 20 7bris 1880.

Κ. Ζουχαρία δμκ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

- Τῇ ψυχῇ προηγουμένως μὲν καρπὸς ἢ ἀλήθεια, οὐκ ἄχαρι γε-
μὴν οὐδὲ τὴν θύραθεν σοφίαν περιβεβλησθαι, οἷόν τινα φύλλα
σκέπην τῷ καρπῷ καὶ ὄψιν οὐκ ἄωρον παρεχόμενα ».

(Μέγας Βασίλειος ἐν τῇ πρὸς
τοὺς νέους παραινέσει).

§ 1. Ἡ ἀληθὴς θρησκεία καὶ ἡ ἀπώλεια τῆς γνώσεως
τοῦ ἀληθοῦς θεοῦ. Θρησκεία καλεῖται ἡ γνώσις, ἣν ἔχει ὁ ἄνθρω-
πος περὶ τοῦ ὑπερτάτου ὄντος, ἧτοι τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν
λατρεῖ αὐτόν. Ἄπαντες ὁμῶς οἱ ἄνθρωποι οὔτε νοοῦσι τὸν θεὸν κατὰ
τὸν αὐτὸν τρόπον, οὔτε τὸν λατρεύουσιν ἁμοιοτρόπως. Εἶναι μὲν ἀληθές,
ὅτι ὁ θεὸς πλάσας τὸν ἄνθρωπον ἐφανέρωσεν αὐτῷ ἑαυτόν, ἀλλ' ἡ γνώσις
αὕτη, ἥτις διετηρήθη διὰ παραδόσεως ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ἤρξατο κατό-
πιν νὰ ἀλλοιωτῆται, καὶ πρὸ πάντων ὅτε οἱ ἄνθρωποι πολλαπλασιασθέντες
ἤρξαντο νὰ ἀπομακρύνωνται ἐκ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεως τοῦ ἀνθρωπί-
νου γένους. Μόνος ὁ Ἀβραάμ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Ἑβραϊκοῦ λαοῦ διετήρησε
παρὰ τοῖς ἡμοφύλοις αὐτοῦ τὴν γνώσιν τοῦ ἀληθοῦς θεοῦ· τὰ δὲ λοιπὰ
ἔθνη ἐκκλίναντα εἰς τὴν διαφθοράν καὶ ἀπολέσαντα τὴν ἀληθῆ θρησκείαν
ἔθεοποίησαν τὴν φύσιν καὶ ἐλάτρευσαν αὐτήν. Οὕτω δὲ προέκυψαν
πολλὰ εἶδη θρησκειῶν, τὰ ὅποια δύνανται νὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς δύο,
εἰς τὸν μονοθεϊσμόν καὶ τὴν πολυθεϊάν.

§ 2. Πῶς οἱ ἄνθρωποι ἐξέπεσαν εἰς τὴν πολυθεϊάν.
Οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες ἀπόλεσαν τὴν γνώσιν τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, θαυμά-
ζοντες τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς φύσεως, τὴν τάξιν καὶ τὴν ἁρμονίαν
τοῦ παντός, ἔθεοποίησαν αὐτὰ τὰ δημιουργήματα καὶ θείας ἀπέδωκαν
εἰς αὐτὰ τιμὰς. Ἴνα ἐνοήσωμεν δὲ πῶς ὁ ἄγνωστος τὸν δημιουργὸν τοῦ
παντός εἶναι δυνατόν νὰ ἐκπέσῃ εἰς τὴν πολυθεϊάν, ὑποθέσωμεν τοῦτον

ἔξερχόμενον κατὰ τινὰ ἐποχὴν τοῦ ἔτους, οἷον κατὰ τὴν ἄνοιξιν ἢ κατὰ τὸ θέρος, εἰς τὴν ἐποχὴν ὀλίγον πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Οὗτος παρατηρῶν μετὰ προσοχῆς τὰ περὶ αὐτὸν παραγόμενα ποικιλόμορφα φαινόμενα, ἀφ' ἑνὸς μὲν τέρπεται, βλέπων τὴν πλουσίαν εἰς βλάστησιν καὶ ζωηρὰν φύσιν, τοὺς χλοερὸς δηλαδὴ λειμῶνας, οἰοῦντι πεποικιλιμένους ποικιλοχρόοις ἄνθεσι, τὰ δένδρα βρῖθοντα διαφόρων καρπῶν, τὰ πυκνὰ δάση καταστολιζόντα τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, καὶ μὴ ἀφίνοντα τὴν ἡλιακὴν τῆς ἡμέρας θερμότητα νὰ εἰσδύσῃ ἐν τῷ χώρῳ, ὃν καλύπτουσιν· ἀφ' ἑτέρου δὲ πάλιν ὁ παρατηρητῆς οὗτος καταθέλγεται ἐκ τῆς εὐωδίας τῶν φυτῶν, ἐκ τοῦ κελαρυσμοῦ τῶν σπειροειδῶς διαρρέοντων βυακίων, εἰς τὰ ὕδατα τῶν ὁπίων διάφοροι ἀγέλαι κτηνῶν προσέρχονται ἵνα δροσισθῶσι, καὶ πρὸ πάντων ἐκ τῶν θελξικαρδίων κελαδημάτων τῶν πολυειδῶν πτηνῶν τῶν ἐν τοῖς κλαδίσχοις τῶν δένδρων κατεσπαρμένων. Ταυτοχρόνως ὁ παρατηρητῆς οὗτος δὲν δύναται νὰ μείνῃ ἀπαθῆς πρὸς τὸν χρυσοῦν δίσκον τοῦ ἡλίου, ὅστις ἀρχόμενος νὰ κρύπτηται ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα κατασελαγίζει αὐτὸν, οὐδὲ πρὸς τὸν ἀργυροῦν τῆς σελήνης δίσκον τὸν ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους τοῦ ὀρίζοντος ἀναφαινόμενον. Τὸ μαγικὸν καὶ θαυμασίον τοῦτο θέαμα, ἡ μεγαλοπρεπὴς αὕτη εἰκὼν, ἣν βλέπει τις ἐν ταῖς χώραις τῆς ἡμετέρας ζώνης, παρίσταται θαυμαστοτέρα ἐν ταῖς ἀνατολικωτέραις χώραις, ἔνθα ἅπαντα μὲν ἡ ἀτμοσφαῖρα φαίνεται κεκαλυμμένη ὑπὸ φωτεινοῦ τινος περικαλύμματος, τὰ δὲ κύματα τῆς θαλάσσης κινούμενα σπινθηροβολοῦσιν. Ἐκεῖ πρὸς τοῦτοις ἡ βλάστησις ἐστὶ πλουσιωτάτη, δροσερὰ δὲ καὶ γλυκεῖα αὔρα ἐπιγέεται ἐπὶ τῶν φύλων τῶν δένδρων, καὶ οἱ καρποὶ φαίνονται ὠραιότεροι, τὸ δὲ θέρος ἀφρονώτερον. Ἄλλ' οὐ μακρὰν τῶν χωρῶν ἐκείνων ἐκτείνονται ἐπίσης καὶ ἑλὴ δυσώδη ἢ ἐκτεταμέναι: ἔρημοι ἀδένδροι καὶ ἀπεξηραμέναι ὑπὸ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου· ἐν αὐταῖς μάλιστα οὐδὲ σταγῶν ὕδατος καταπίπτει, ἀλλὰ βίαιοι ἄνεμοι συνήθως ἐγείρουσι νέφη ἐξ ἄμμου. Τὰ θαυμασὰ ταῦτα ποικίλα καὶ ἀντιθετα φαινόμενα τῆς φύσεως, βλέποντες οἱ λαοὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων, μὴ ἔχοντες δὲ τὸ εὐτύχημα τοῦ νὰ γνωρίζωσι τὸν δημιουργὸν αὐτῶν καὶ συναισθανόμενοι συνῆμα, ὅτι οὐδ' ἀφ' ἐαυτῶν ταῦτα ἠδύναντο νὰ δημιουργηθῶσιν, οὐδὲ κατὰ τύχην νὰ διατηρηθῶσιν, ἐφαντίσθησαν ὅτι ὅλα ταῦτα τὰ τὸν θαυμαστὸν αὐτῶν διεγείροντα ἦσαν ἔργα διαφόρων καὶ ἀναριθμητῶν θεῶν. Οὕτω λοιπὸν ἡ γέ-

νεσις τῆς πολυθείας δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς δύο αἰτίας· πρῶτον εἰς τὴν λήθην τῆς παραδόσεως, καὶ δευτέρον εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἀποκατασταθῶσιν αἱ ἀπολεσθεῖσαι πεποιθήσεις δι' ἄλλων νέων.

§ 3. Ποῖά τινὰ ἐθεοποίησαν οἱ ἄνθρωποι ἐγκαταλειφθέντες εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν γνώσεις. Οἱ ἄνθρωποι ἐγκαταλειφθέντες εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν γνώσεις ἐλάτρευσαν πρὸ πάντων τὸν ἥλιον, τοῦ θεοῦ ἢ θερμότητος γονιμοποιεῖ τὴν γῆν, ἣ δὲ λάμψις φωτίζει αὐτήν· τὴν σελήνην, ἣτις ἐστὶν ὁ φωστὴρ τῆς νυκτός· τὴν γῆν, ἣτις τρέφει αὐτοὺς, καὶ τὴν ὅποιαν ἐθεώρησαν ὡς κοινὴν μητέρα ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· τὸν περιβάλλοντα τὴν γῆν ἀέρα, ὅστις ζωογονεῖ οὐ μόνον τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ φυτὰ· τὸ ὕδωρ, τὸ πῦρ καὶ πάντα τέλος τὰ στοιχεῖα, ὅσα φαίνονται ὅτι ἔχουσι δυνάμιν τινα ἰδίαν, ἀνεξάρτητον τῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀφοῦ δὲ ἅπασι οἱ ἄνθρωποι ἐθεοποίησαν ταῦτα πάντα, δὲν ἠρέσθησαν εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἐθεώρησαν τὸν οὐρανόν, τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὰ σπλάγγνα τῆς γῆς, προσέτι τὰ βῆθη τῆς θαλάσσης ὡς κατοικίαν θεῶν καὶ θεαινῶν ἀπέρων. Οὕτως ἕκαστον δένδρον ἔσχε τὴν θεάν του, ἣτις, ὡς ἐπιστεύετο, ἔζη καὶ ἀπέθνησκε μετ' αὐτοῦ· ἕκαστος βύαξ ἦτο καθιερωμένος εἰς τινὰ ναῖδα· ἄλλη τις θεὰ ἐθεωρήθη προστάτις τῶν ἀνθῶν, ἄλλη τῶν καρπῶν, ἄλλος δὲ πάλιν θεὸς ἐπίτροπος τῶν ποιμνίων. Τέλος πᾶν ἀγαθόν, τὸ ὅποιον ἐχαρήθησαν ἢ θεῖα πρόνοια τῷ ἀνθρώπῳ, ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν θεότητος· Ἔπίσης αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι ἔσχον τοὺς προστάτας αὐτῶν θεοὺς. Ἀλλὰ καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ λιμὸς καὶ ὁ πόλεμος καὶ ἡ τρικυμία καὶ ὅλα αἱ μάστιγες, αἵτινες καταμαστιζοῦσι καὶ κατερημοῦσι τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὸν κόσμον, καὶ ταῦτα ἐθεοποιήθησαν. Καὶ οἱ ἄνθρωποι πρὸς τοῦτοις, οἵτινες διεκρίθησαν ἐπὶ μεγάλῳσι τισὶ κατορθώμασιν, ἢ ἐφάνθησαν ἐξόχως ὠφέλιμοι τοῖς ὁμοίοις αὐτῶν, καὶ οὗτοι ἀπεθεώθησαν, καὶ ἵνα ἐξομοιωθῶσι μᾶλλον πρὸς τὴν φύσιν τῶν λοιπῶν θεῶν, ἐθεωρήθησαν γεννηθέντες ἐκ τῆς κοινωνίας θνητῶν ἀνδρῶν μετὰ γυναικῶν θεῶν, ἢ τὰνάπαλιν.

§ 4. Προσόντα τῶν ψευδῶν θεῶν. Οἱ Θεοὶ οὗτοι, τοὺς θεοποιούς ἐφαντάσθησαν οἱ ἄνθρωποι, ὑπετίθεντο μὲν ἀθάνατοι ὑπὸ τῶν ταραχῶν αὐτῶν, καὶ εἶχον ὅλα τὰ προτερήματα τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸν

υπέρτατον βαθμὸν, δὲν εἶχον ὅμως καὶ ἀπόλυτον τελειότητα. Διότι ἐθεωροῦντο ὑποκείμενοι, ὡς οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰ πάθη, ὡς τὴν λύπην τὴν ὄργην, τὴν ἀσθένειαν, τὸ ψεῦδος, καὶ ἐν γένει εἰς ὅλα τὰ ἐλαττώματα καὶ εἰς ὅλας τὰς ἀθλιότητας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

§ 5. Σχηματισμὸς τῶν μύθων. Ἀφοῦ τὰ πάντα ἐν τῇ φύσει ἐπροσωποποιήθησαν, ὁ ἄνθρωπος ὥρισεν εἰς τοὺς θεοὺς τούτους, οὓς αὐτὸς εἶχε πλάσει, ἴδια ὀνόματα καὶ ἀπέδωκεν εἰς αὐτοὺς διάφορα συμβεθεκῶτα συνέξευξεν αὐτοὺς καὶ τοὺς κατέστησεν ἀρχηγούς οἰκογενειῶν. Ἀνεμίξε δὲ ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτῶν φυσικὰ γεγονότα μετὰ ἱστορικῶν παραμυροφωμένων, ἀναμνήσεις πολέμων καὶ κατακτήσεων διασωθείσας ὑπὸ παραδόσεων συγκεχυμένων, καὶ ἐσχημάτισεν οὕτω τοὺς πλείστους τῶν μύθων, ἧτοι τῶν ψευδῶν διηγήσεων, ἃς προσέτι ἐπλούτισεν ἢ φαντασία τῶν ποιητῶν. Ἐντεῦθεν ἡ ὑπόθεσις τῶν μύθων τούτων πολλάκις εἶναι σπουδαιότατη· διότι ἐν αὐτοῖς περιλαμβάνεται ἡ ἱστορία τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου (κοσμογονία), ἡ γένεσις τῶν θεῶν πραγμάτων (θεολογία), ἡ ἱστορία τῆς φύσεως (ἀστρονομία μετεωρολογία, φυσικὴ, βοτανικὴ, γεωλογία καὶ λοιπὰ), ἐν πολλοῖς τούτων διδασκαλίαι ἠθικὴ καὶ ἡ πολιτικὴ ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου. Ὅθεν ἀνάγκη νὰ προσπαθῆται νὰ ἀνευρίσκη τὰς ἀληθείας, ἃς ὑποκρύπτουσι πολλάκις οἱ μῦθοι οὔτοι.

§ 6. Συμβολικὰ καὶ ἀλληγορικὰ πρόσωπα. Τὰ ἐν τοῖς μύθοις ἀναφερόμενα πρόσωπα εἰσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβολικὰ ἢ ἀλληγορικὰ. Καὶ συμβολικὰ μὲν ὀνομάζονται τὰ πραγματικὰ ἢ μυθώδη πρόσωπα, ἅτινα παριστᾶσιν ἐν μόνῳ τῷ ἀτόμῳ αὐτῶν τὸ σύνολον προσώπων ἢ γεγονότων. Ταῦτα ἔχουσιν ἱστορίαν ἰδίαν, οἰκογένειαν καὶ πᾶν ὅ,τι ἰδιάζει εἰς τὰ ἔμφυχα ὄντα. Ὁ Ἡρακλῆς π. γ. εἶναι τὸ σύμβολον τοῦ πυρὸς καὶ πάντων τῶν ἐξ αὐτοῦ παραγομένων· ὁ Ἡρακλῆς εἶναι τὸ σύμβολον ὅλων τῶν βρωμαλέων ἀνθρώπων, οἵτινες ἐνίκησαν τὴν φύσιν καὶ τὰ θηρία, τὰ ὅποια ἐμάστιζον τὴν ἀνθρωπότητα. Τὰ δὲ ἀλληγορικὰ εἰσι πρόσωπα πλαστὰ, παριστάντα ἰδέαν ἀφρημένην. Εἰς τὰ τοιαῦτα πρόσωπα δὲν ἀποδίδεται οὔτε ἱστορία, οὔτε οἰκογένεια. Ἡ ἀθωότης, παραδείγματος χάριν, εἶναι πρόσωπον ἀλληγορικόν· διότι οὐδαμοῦ ὑπάρχει ἔμφυχόν τι ὄν ὀνομαζόμενον ἀθωότης. Τὰ πρόσωπα δὲ ταῦτα τὰ τε συμβολικὰ καὶ τὰ ἀλληγορικὰ ἔχουσιν ἰδιότητας ἐμβληματικὰς. Ἐμ-

βλημα δὲ ἐστὶ πρῶτόν τι ὑπαρκτὸν παριστάνον ἰδέαν ἀφρημένην· ὁ ὄφις, παραδείγματος χάριν, εἶναι τὸ ἐμβλημα τῆς φρονήσεως, τὸ σκῆπτρον τὸ ἐμβλημα τῆς δυνάμεως καὶ ἡ περιστέρα τὸ ἐμβλημα τῆς φιλοστοργίας.

§ 7. Ἑλληνικὴ Μυθολογία. Μυθολογία ὀνομάζεται τὸ σύνολον τῶν μύθων, ἧτοι τῶν πλαστῶν διηγήσεων, αἵτινες ἀπετέλουσαν τὴν βάσιν τῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων, τῶν Ῥωμαίων καὶ πάντων τῶν ἄλλων λαῶν τῆς γῆς, ἐξαίρουμένων μόνων τῶν Ἰουδαίων, ἡ δὲ λατρεία τῶν ψευδῶν θεῶν, τοὺς ὁποίους τὰ ἔθνη ταῦτα ἐφραντάσθησαν καλεῖται εἰδωλολατρεία. Ὡς δὲ κατὰ τὰ πλεῖστα ἄλλα οἱ Ἕλληνες ὑπερευδοκίμησαν τῶν λοιπῶν ἐθνῶν, οὕτω καὶ κατὰ τὴν διάπλασιν τῆς μυθολογίας αὐτῶν. Αὐτοὶ ἀναλόγως τῆς ἰδιοφυίας αὐτῶν ἐφραντάσθησαν καὶ ἐπλασαν τοὺς θεοὺς των οὐχὶ ὑπὸ μορφῆς θηρίων μεγάλων, ἐρπετῶν, στοιχείων φυσικῶν, ἢ τερατωδῶν ὄντων, ἀλλ' ὑπὸ τὴν εὐγενεστέραν τὴν μορφῶν, τὴν ἀνθρωπίνην. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν βίον καὶ τὰς λοιπὰς ἰδιότητας ἐφραντάσθησαν οἱ Ἕλληνες τοὺς θεοὺς των ζῶντας, ὅπως καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑπὸ τὴν ἔσφιν ταύτην ἐπλασαν καὶ τοὺς περὶ αὐτῶν μύθους, καὶ ἀπέδωκαν εἰς τοὺς θεοὺς αὐτῶν ἀναλόγως τῆς ἐντυπώσεως, ἣν ἐνεποίει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ ὑφ' ἐνὸς ἐκάστου ἀντιπροσωπευόμενον στοιχεῖον ἢ φαινόμενον τῆς φύσεως, ἰδικότερα χαρακτηριστικὰ ἐπιθετα, τὰ ὅποια ὑπέδελον τὰς ἐν τῷ μύθῳ ἀναφερομένας ἰδιότητας ἐκάστου θεοῦ.

§ 8. Ἡ ἐκ τῆς Μυθολογίας ὠφέλεια. Ἡ Μυθολογία διὰ τὴν σπουδὴν ἰδίως τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας ἐστὶν ἀναπόφευκτον μάθημα· διότι ὅχι μόνον ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ γίνεται λόγος περὶ τῶν θεῶν, οὓς ἐλάτρευον οἱ ἀρχαῖοι, ἀλλὰ καὶ ἡ ποίησις πρὸ πάντων ἐπὶ τοῦ μύθου ἔχει καθιδρυμένας τὰς βάσεις αὐτῆς. Ὡς πρεσβυτέρα δὲ ἀδελφὴ τῆς ἱστορίας ἡ Μυθολογία καὶ εἰς τὴν τῶν Ἑλλήνων ἱστορίαν καθίσταται ἀναγκαία. Διότι ὡς παντὸς ἄλλου ἔθνους, οὕτω καὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ πρὸς τὴν Μυθολογίαν μεθόρια τῆς ἱστορίας εἰσιν ἐντελῶς δυσδιάκριτα. Διὰ τῆς Μυθολογίας προσέτι κατορθοῖται νὰ γνωρίζη καὶ νὰ ἐκτιμᾷ ἐπαξίως τὰ καλλιτεχνήματα τῶν μεγάλων ζωγράφων καὶ τῶν περιφώμων γλυπτῶν· διότι αἱ περισσότεραι εἰκόνες καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῶν εἰσιν ἡρανισμένα ἀπὸ τοῦ μύθου. Δι' αὐτῆς ἐπίσης δύναται τις νὰ

διακρίνη τὰ ἐμβλήματα, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουσι συνήθως ἐκάστην τῶν ψευδῶν θεοτήτων. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος βοηθεῖ τὰ μέγιστα ἡ Μυθολογία, τέρπουσα αὐτὸ διὰ τῶν περιέργων ἀλλαγῶν τῆς αἵτινης, ἔστιν ὅτε, καὶ πρὸς τὴν ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου διὰ πλάσιν συμβάλλουσι.

§ 9. Διάρροιοι τῶν θεῶν τάξεις καὶ δυναστεῖαι. Αἱ θεότητες τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς Ἀρχεγόνους καὶ Ὑστερογενεῖς. Οἱ Ὑστερογενεῖς δὲ πάλιν δύνανται νὰ καταταχθῶσι κατὰ τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἐνομίζοντο βασιλεύοντες καὶ κατὰ τὴν φύσιν αὐτῶν εἰς ἑξὶ τάξεις· εἰς Οὐρανίους, Χθόνιους, Θαλασσίους, Καταχθόνιους, τὰς Ἀλληγορικὰς θεότητας, ἧτοι τὰς προσωποποιηθείσας ἀρετὰς ἢ κακίας, καὶ τοὺς Ἡρώας ἢ Ἡμιθέους λεγομένους. Διακρίνονται δὲ πάλιν οἱ Ἀρχεγόνοι, Οὐράνιοι, Χθόνιοι, Θαλάσσιοι καὶ Καταχθόνιοι εἰς Μεγάλους καὶ Δευτερεύοντας. Καὶ μεγάλοι μὲν εἰσιν εἰκόσιν ὑπέρτεροι τῶν ἄλλων οἱ ἑξῆς· Οὐρανός, Γῆ, Κρόνος, Ῥέα ἢ Κυβέλη, Ζεὺς, Ἡρᾶ, Ποσειδῶν, Πλούτων, Ἑστία, Δῆμητρα, Ἀπόλλων, Ἄρτεμις, Ἑρμῆς, Ἀθηνᾶ, Ἄρης, Ἡφαιστός, Ἀφροδίτη, Διόνυσος ἢ Βάκχος, Ὀκεανὸς καὶ Τηθύς. Διακρίνονται προσέτι καὶ τρεῖς δυναστεῖαι τῶν Μεγάλων τούτων θεῶν. Ἡ πρώτη τῶν δυναστεῶν τούτων παρίσταται διὰ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἡ δευτέρα διὰ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ῥέας, καὶ ἡ τρίτη διὰ τῶν Κρονιδῶν, τῶν ἀπογόνων δηλαδὴ τοῦ Κρόνου, ὧν πρόσταται ὁ Ζεὺς.

§ 10. Διαίσεις τῆς Μυθολογίας. Συμφώνως πρὸς τὰ εἰρημένα περὶ τῶν διαφόρων τάξεων τῶν θεῶν θέλομεν διαίρειν τὸ παρὸν ἐγχειρίδιον εἰς ἑπτὰ μέρη. Εἰς τὸ πρῶτον τούτων θέλομεν διαλέθειν περὶ τῆς Κοσμογονίας καὶ Θεογονίας, ἧτοι περὶ τῶν Ἀρχεγόνων θεῶν, εἰς τὸ δεύτερον περὶ τῶν Οὐρανίων θεῶν, εἰς τὸ τρίτον περὶ τῶν Χθόνιων, εἰς τὸ τέταρτον περὶ τῶν Θαλασσίων, εἰς τὸ πέμπτον περὶ τῶν Καταχθόνιων, εἰς τὸ ἕκτον περὶ τῶν Ἀλληγορικῶν θεοτήτων καὶ εἰς τὸ ἕβδομον περὶ τῶν Ἡρώων.

ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΑ καὶ ΘΕΟΓΟΝΙΑ.

Ι. ΧΑΟΣ.

§ 1. Ποῖον ὀνομάζουσι Χάος οἱ ἔθνικοι καὶ πῶς ἐκ τούτου ἐνόμισαν ὅτι ἐδημιουργήθη ὁ κόσμος. Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι εἰς θεὸς παντοδύναμος ἐδημιούργησε καὶ κυβερνᾷ τὸν κόσμον. Οἱ λαοὶ ὅμως, οἵτινες ἀπόλεσαν τὴν γνῶσιν τοῦ ἀληθοῦς θεοῦ, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσωσι πῶς τὸ πᾶν ἐπλάσθη διὰ τῆς παντοδυναμίας ἐνὸς θεοῦ, ὑπέβησαν πρώτην τινὰ ὕλην πρὸ αἰῶνων ὑπάρχουσαν, ἐν ἧ τὰ στοιχεῖα πάντων τῶν ὄντων ἦσαν συγκεχυμένα πρὸ τῆς δημιουργίας, ἀπετέλουον δηλαδὴ ἀσχημάτιστόν τινα ὄγκον, ὅστις βεβηθισμένος ἐν τῷ σκότει τῆς Νυκτὸς συνεῖχεν ἐν ἑαυτῷ τὰς πρώτας ἀρχὰς τῶν ὄντων. Τὴν πρώτην ταύτην κατάστασιν ὠνόμασαν Χάος. Συνάμα δὲ ἐφαντάσθησαν ὅτι ὁ ὄγκος οὗτος ἐκτυλισσόμενος ὀλίγον κατ' ὀλίγον παρήγαγε τὰ πάντα, ἧτοι ὅτι τὰ πρῶτα ἐκεῖνα στοιχεῖα καὶ ἄτομα τὰ ἐν τῇ ὕλῃ ἀφοῦ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐπλανήθησαν ἐν τῷ κενῷ διαστήματι συνηνώθησαν ἐπὶ τέλος καὶ ἐσχημάτισαν ἀφ' ἑαυτῶν τὸν ὠραῖον τούτον κόσμον, τὸν ὁποῖον βλέπομεν. Τὴν ἰδέαν ταύτην παρέλαβον βεβαίως ἐκ τῆς Γενέσεως τοῦ Μωϋσέως, ἀλλ' ἠλλοίωσαν αὐτήν, ὑποθέσαντες τὴν μὲν ὕλην αἰώνιον, τὴν δὲ δημιουργίαν τοῦ κόσμου αὐτομάτως γενομένην.

§ 2. Θεοὶ ἀναρχοὶ καὶ ἀθάνατοι. Τὸ Χάος καὶ ἡ Νύξ ἐθεωρήθησαν ὡς θεοὶ, καὶ οὗτοι εἰσιν οἱ μόνοι ἀναρχοὶ θεοὶ, οἵτινες ὅμως ἔλαβον τέλος· διότι τὸ μὲν Χάος ἐξηφανίσθη διὰ τῆς δημιουργίας, ἡ δὲ Νύξ διὰ τοῦ φωτός. Πάντες δὲ οἱ λοιποὶ θεοὶ ἔλαβον ἀρχὴν τινα, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἦσαν προσωρισμένοι νὰ ἀποθάνωσι, διὰ τοῦτο καλοῦνται ἀθάνατοι. Ἡ αἰωνιότης λοιπὸν, ἧτις ἐστὶ προσὸν τοῦ ἀληθοῦς θεοῦ, μὴ ἔχοντος οὔτε ἀρχὴν οὔτε τέλος, εἰς οὐδένα τῶν ἐθνικῶν θεῶν ἀνήκει.

II. ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΘΕΩΝ.

§ 3. **Μοῖρα.** Μολοντί οἱ λαοὶ τῶν διαφόρων ἔθνων ἀπόλεσαν τὴν γνώσιν τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, μὴ δυνάμενοι ὅμως νὰ φαντασθῶσιν ὅτι ὁ κόσμος ἦτο παραδεδομένος εἰς τὰς ἰδιοτροπίας τῶν Θεῶν, τοὺς ὁποίους ἐλάτρευον, καὶ οἱ ὅποιοι ἦσαν πεπληρωμένοι ὑπὸ παθῶν καὶ ἑλκτωμάτων, ὡς εἰ διετήρουν ἀμυδράν τινα περὶ Προνοίας ἰδεῶν, παρεδέχθησαν θεότητά τινα ὑπερτέραν πασῶν τῶν ἄλλων καὶ κυβερνώσαν τὸν κόσμον κατ' ἀναπόφευκτόν τινα ἀνάγκην. Ταύτην δ' ἀπεκάλεσαν Μοῖραν καὶ τὴν ἐθεώρησαν θυγατέρα τοῦ Χάους καὶ τῆς Νυκτός.

§ 4. **Ἰδιότητες τῆς Μοίρας.** Ἡ Μοῖρα ὑπερέχει πάντων τῶν Θεῶν, κρατεῖ δὲ εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς τὴν τύχην τῶν θνητῶν, καὶ ὑποτίθεται κωφῇ καὶ ἀδυσώπητος. Αἱ ἀποφάσεις αὐτῆς εἰσιν ἐγγεγραμμένα ἐπὶ χαλκῆς βιβλίου ταύτας δὲ οὐδεμία δύναμις ἔχει τὴν ἰσχύον νὰ ἐξαλείψῃ. Τὴν βιβλίον ταύτην ὑποχρεοῦνται νὰ συμβουλευθῶσι πάντες οἱ Θεοί, ἵνα γνωρίσωσι τὰ μέλλοντα. Ἡ ἰδέα αὐτῆ, ἣν εἶχον οἱ ἀρχαῖοι περὶ τῆς Μοίρας, μαρτυρεῖ, ὅτι ἤσθάνοντο τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως ἐνὸς Θεοῦ ὑπεράτου. Ἄλλ' ὑποθέσαντες τὴν θεότητα ταύτην κωφὴν καὶ ἀδυσώπητον ἤρνούοντο εἰς αὐτὴν ἐν τῶν κυριωτέρων προσόντων τῆς ἀληθοῦς θεότητος, τὴν ἄκραν δηλαδὴ ἀγαθότητα.

§ 5. **Εἰκόνες τῆς Μοίρας.** Τὴν Μοῖραν ἐξωγράφουν γραῖαν τυφλὴν ἔχουσαν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς τὴν σφαῖραν τῆς γῆς, καὶ κρατοῦσαν ἀνὰ χεῖρας τὴν κάλπην, ἣτις περιέχει τὴν τύχην τῶν ἀνθρώπων, φέρουσαν δὲ ἐνώπιον αὐτῆς βιβλίον, ἐν ᾧ ἦτο γεγραμμένον τὸ μέλλον. Προσέτι παριστάνουσιν αὐτὴν φέρουσαν στέφανον ἀστεροστικτόν, ἵνα δεῖξωσιν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ οὐρανὸς ὑποτάσσεται τῇ Μοίρᾳ, ἔτι δὲ καὶ κρατοῦσαν σκῆπτρον σιδηροῦν, ἔμβλημα τῆς παντοδυναμίας καὶ τοῦ ἀδυσωπήτου αὐτῆς χαρακτήρος.

§ 6. **Αἱ πρῶται ἀρχικαὶ αἰτίαι καθ' Ἡσίοδον.** Ὁ Ἡσίοδος, εἰς τῶν ἀρχαιότερων ποιητῶν ἐκ Βοιωτίας, ζήσας πιθανῶς ἑκατὸν ἔτη μετὰ τὸν Ὀμηρον, διηγεῖται ἐν τῇ Θεογονίᾳ αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου καὶ τὴν γέννησιν τῶν Θεῶν ὡς ἀκολούθως. Ἀρχαιότατον

πάντων, λέγει, ὑπῆρξε τὸ Χάος· ἔπειτα δὲ παρήχθησαν ἡ Γῆ, ἡ αἰώνια βχίσις τοῦ κόσμου, ἣτις ἐνομιζέτο τὸ κέντρον τοῦ παντός· ὁ Τάρταρος, ἡ σκοτεινὴ τῆς γῆς ἄβυσσος, ἣτοι ὁ διεφθαρμένος καὶ βαρὺς ἀήρ, ὁστις ἐχωρίσθη ἀπὸ τοῦ καθαροῦ καὶ ἑλαφροῦ καὶ ἔμεινεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς γῆς· καὶ τέλος ὁ Ἔρως ὁ ὠραιότερος τῶν ἀθανάτων, ἣτοι ἡ φυσικὴ δύναμις, ἣτις ἐνοῦσα τὰ ὁμοειδῆ μέρη τῆς ὕλης σχηματίζει τὰ διάφορα σώματα καὶ διακρατεῖ αὐτὰ εἰς ἔνωσιν πρὸς διατήρησιν τοῦ παντός. Κατὰ τὸν Ἡσίοδον λοιπὸν αἱ πρῶται ἀρχικαὶ αἰτίαι, ἐξ ὧν παρήχθησαν ἔπειτα τὰ λοιπὰ ὄντα ἦσαν τέσσαρες· τὸ Χάος, ἡ Γῆ, ὁ Τάρταρος καὶ ὁ Ἔρως.

§ 7. **Τὰ ἐκ τοῦ Χάους παραχθέντα.** Τὸ Χάος ἐγέννησεν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ Ἔρεβος, ἣτοι τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὑποτιθέμενον καταχθόνιον σκότος, καὶ τὴν Νύκτα, ἣτοι τὸ ἐγκόσμιον σκότος τὸ μετὰ τὴν διακόσμησιν. Ἡ δὲ Νύξ ἐγέννησε τὸν Αἰθέρα καὶ τὴν Ἡμέραν διότι, ὅταν λείψῃ ἡ Νύξ, ἔρχεται ἡ Ἡμέρα καὶ φωτίζεται ὁ Αἰθήρ.

§ 8. **Τέκνα τῆς γῆς, Οὐρανός, Ὅρη, Πόντος, Κύκλωπες.** Ἐκ τῆς Γῆς παρήχθησαν κατὰ πρῶτον ὁ Οὐρανός, ἔπειτα τὰ Ὅρη καὶ ὁ Πόντος. Ἐκ τῆς γῆς δὲ πάλιν μόνης παρήχθησαν προσέτι οἱ Κύκλωπες, ὁ Βρόντης, ὁ Στερόπηξ καὶ ὁ Ἄργης, οἵτινες ὠνομάσθησαν οὕτως, ἀπὸ τῆς βροντῆς, ἀστραπῆς καὶ τῆς λαμπρότητος καὶ ὀξύτητος τοῦ κερανοῦ, εἰς ἃ καὶ ἀλληγοροῦνται. Οἱ Κύκλωπες ἐκλαμβάνονται καὶ ὡς ἄνθρωποι μεγαλόσωμοι, ἄνομοι καὶ ἄσεβεῖς. Μετ' αὐτῶν συγκαταλέγονται καὶ ὁ Πολύφημος καὶ ὁ Πυράχμων, οἵτινες ἐκλήθησαν οὕτως, ὁ μὲν ὡς πολύκροτος, ὁ δὲ ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ ἄκμονος. Οὗτοι πάντες εἶχον ἐπὶ τοῦ μέσου τοῦ μετώπου ἓνα μόνον κυκλοτερῆ ὀφθαλμὸν, ἐξ οὗ ἔλαβον καὶ τὸ ὄνομα Κύκλωπες. Κατεσκευάζον δὲ βραδύτερον τὸν κεραυνοῦν τοῦ Διός.

§ 9. **Τέκνα τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, Τιτᾶνες, Ἐκατόγχιρες καὶ Γίγαντες.** Ἡ Γῆ ἢ Τιταία λεγομένη, μιγεῖσα μετὰ τοῦ Οὐρανοῦ ἐγέννησε τοὺς Τιτᾶνας, Ὁκεανόν, Κοῖον, Κρεῖον, Ὑπερίονα, Ἴαπετόν, καὶ τὰς Τιτανίδας, Ρέα, Θέμιν, Μημοσύνην, Φοίβην, Τηθύ, καὶ τελευταῖον πάντων τὸν νεώτατον Κρόνον. Ὀνομάσθησαν δὲ οὗτοι Τιτᾶνες ἢ ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῶν Τιταίας, ἢ κατ' ἄλλους

ἀπὸ τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς Τιτῶνος. Ἐξ αὐτῶν δὲ πάλιν ἐγεννήθησαν πολλὰ τέκνα. Ἀλληγοροῦνται δὲ οἱ Τιτᾶνες εἰς τοὺς ὑπογεῖους ἀνέμους καὶ τὰς ἀναθυμιάσεις. Ἡ Γῆ καὶ ὁ Οὐρανὸς ἐγέννησαν προσέτι τρεῖς ἄλλους υἱούς, τὸν Κόττον, τὸν Βριάρεων καὶ τὸν Γύγην, τοὺς Ἑκατόγχειρας λεγομένους. Οὗτοι εἶχον ἀγρίαν τινὰ ἀλαζονείαν, καὶ ἦσαν κολοσσαῖοι κατὰ τὸ ἀνάστημα, ἰσχυροὶ, βίαιοι καὶ θηριώδεις. Ἐπὶ τῶν εὐρέων αὐτῶν ὤμων ἀνυψοῦντο πεντήκοντα κεφαλαὶ ἀπειλητικά, καὶ ἑκατὸν βραχίονες ἐκρέμαντο περίξ τῶν σωματίων αὐτῶν. Οἱ Ἑκατόγχειρες ἦσαν τὰ σκληρότερα ἐκ τῶν τέκνων τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς· ἀλληγοροῦνται δὲ εἰς τὰ βίαια καὶ ταραχώδη πνεύματα. Τοὺς δὲ Γίγαντας ἐγέννησεν ἡ Γῆ ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ ὑπὸ τοῦ Κρόνου ἐκτιμηθέντος Οὐρανοῦ. Οἱ περιφημότεροι μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν ὁ Πορφυρίων, ὁ Ἐφιάλτης, ὁ Ὄτος, ὁ Ἐγγέλαδος καὶ ὁ Τυφὼν, τέρατα ἐξόχου μεγέθους καὶ σωματικῆς βώμης, ἔχοντα καὶ σὺρὰν ὄψεως.

§ 10. Τί παρατηροῦμεν περὶ τῶν Ἀρχεγόνων τούτων Θεῶν. Οἱ Ἀρχέγονοι οὗτοι θεοὶ, ἐξ ὧν ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ Γῆ ἀνάγονται εἰς τοὺς μεγάλους θεοὺς, δὲν εἶχον ἐπιστασίαν καὶ ἐπιβρόχην τινὰ ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ὑποθέσεων· διὸ δὲν ἐτιμήθησαν τοσοῦτον διὰ νεῶν, βωμῶν καὶ τῶν τοιούτων, ὅσον οἱ εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας ἀναγόμενοι τᾶξεις, αἵτινες ἐνομιζόντο προστάται καὶ ὑπερμαρτυροῦν τῶν ἀνθρώπων, ἕκαστος κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὴν ιδιότητα αὐτοῦ.

§ 11. Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Περὶ τῆς γενέσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους οὐδεμίαν σταθερὰ γνώμη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις φέρεται. Παρ' Ἡσιόδῳ (ἐν τῷ ποιήματι αὐτοῦ, ὅπερ ἐπιγράφεται Ἔργα καὶ Ἡμέραι) ἐκφράζεται ἡ ἔννοια, ὅτι οἱ Ὀλύμπιοι θεοὶ ἔπλασαν τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ γοῦ πάλιν ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι θεοὶ καὶ ἀνθρωποὶ μίαν ἀρχὴν ἔχουσι, ὅτι δηλαδὴ ἐγεννήθησαν ἐκ σκοτεινοῦ χάους, ἐκ τῆς Γῆς ὡς κοινῆς μητρὸς. Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ γενικωτάτη καὶ ἀρχαιοτάτη πίστις, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ μύθου τοῦ Προμηθεὺς καὶ τῆς Πανδώρας.

ΟΥΡΑΝΙΟΙ ΘΕΟΙ.

I. ΚΡΟΝΟΣ.

§ 1. Πῶς ὁ Κρόνος κατέλυσε τὴν δυναστείαν τοῦ Οὐρανοῦ. Ὁ Κρόνος ἦτο υἱὸς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ὁ νεώτερος τῶν Τιτάνων. Ἐπειδὴ ὁ Οὐρανὸς ἐφοβείτο καὶ ἐβδέλυσσετο τὰ τέκνα του, τοὺς μὲν Κύκλωπας καὶ Ἑκατόγχειρας τοὺς κατεκρήμνισεν εἰς τὰ Τάρταρα, τὰ δὲ ἄλλα τέκνα του ἅμα γεννώμενα τὰ ἔκρυπτεν εἰς τὰ ἄντρα τῆς γῆς, καὶ δὲν ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὰ νὰ προκύψωσιν εἰς τὸ φῶς. Ἡ μήτηρ αὐτῶν Γῆ, δυσανασχετοῦσα ἐπὶ τῇ σκληρότητι ταύτῃ, καὶ κηδομένη τῶν τέκνων μᾶλλον ἢ τοῦ ἀνδρός, κατεσκεύασεν ἐκ τῶν μετάλλων, ἅπερ ἐκ τοῦ κόλπου αὐτῆς παρήγαγε, μέγα δρέπανον, καὶ προέτεινεν εἰς τοὺς υἱοὺς αὐτῆς νὰ ἐκδικηθῶσι τὸν πατέρα. Πάντες κατελήφθησαν ὑπὸ φόβου, ἀκούσαντες τὴν πρότασιν ταύτην· μόνος ὁ νεώτερος καὶ τολμηρότερος τῶν λοιπῶν Τιτάνων Κρόνος παρεδέχθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐκδίκησιν. Ὅθεν ὀπίσθησθε διὰ τοῦ δρεπάνου τούτου καὶ παραφυλάξας τὸν πατέρα κατήνεγκε βαρείαν εἰς αὐτὸν πληγὴν. Οὕτω δὲ ἐκ μὲν τοῦ αἵματος, ὅπερ ἔρρευσε ἐκ τῆς πληγῆς ἐγεννήθησαν κατὰ τὸν Ἡσιόδον αἱ Ἐριννῦες, ὁ δὲ Κρόνος κατέλυσε τὴν δυναστείαν τοῦ Οὐρανοῦ.

§ 2. Τιτανομαχία. Ὁ Τιτάν, ὡς πρωτότοκος τοῦ Οὐρανοῦ υἱός, ἔπρεπε νὰ λάβῃ αὐτὸς τὸ βασιλεῖον τοῦ πατρὸς του. Πειθόμενος ἑμῶς εἰς τὰς παρακλήσεις τῆς μητρὸς του παρεχώρησεν αὐτὸ τῷ Κρόνῳ ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ μὴ ἀναθρέψῃ οὗτος τέκνα. Ὁ Κρόνος φίλος μᾶλλον τῆς ἀρχῆς

ἢ τῶν τέκνων του κατέπινεν αὐτὰ ἅμα γεννώμενα. Οὕτω κατεπόθησαν ἡ Ἑστία, ἡ Δήμητρα, ἡ Ἥρα, κατόπιν ὁ Πλούτων καὶ ὁ Ποσειδῶν. Τέλος ἡ σύζυγος καὶ ἀδελφὴ τοῦ Κρόνου Ρέα ἡ Κυβέλη δεινῶς φέρουσα τὴν ἀδησραγίαν τοῦ ἀνόρου αὐτῆς, καταφεύγει εἰς τὴν Κρήτην καὶ ἐκεῖ γεννήσασα τὸν Δία, ἐξαπατᾷ τὸν Κρόνον, δούσα αὐτῷ πέτραν ἐσπαργανωμένην, ἣν οὗτος κατέπινεν ἀντὶ τοῦ βρέφους. Τότε ὁ Τιτάν, μαθὼν ὅτι ὁ Κρόνος ἀνατρέφει τέκνον, κινεῖ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν του πόλεμον κατ' αὐτοῦ, τὸν νικᾷ καὶ τὸν κλείει εἰς στενὴν εἰρκτήν. Ἄλλ' ὁ Ζεὺς παῖς ἐστὶ ὢν, ἐπιτίθεται κατὰ τῶν Τιτάνων, καὶ ἐξελθὼν νικητῆς κατὰ τὴν Τιτανομαχίαν ταύτην ἐλευθεροῖ τὸν πατέρα του Κρόνον καὶ ἀποδίδει αὐτῷ τὸν θρόνον.

§ 3. Κατάλυσις τῆς δυναστείας τοῦ Κρόνου. Μολονότι ὁ Κρόνος ἠλευθερώθη τῆς δουλείας ὑπὸ τοῦ Διὸς, ἐπειδὴ ὅμως ἀνέγνωσεν ἐν τῇ βίβλῳ τῆς Μοίρας ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ θὰ τῷ ἀφαιρήσῃ τὸ βασίλειον, ὑπέβλεπε τὸν εὐεργέτην. Τότε ὁ Ζεὺς προλαβὼν συνεννοεῖται μετὰ τῆς Μήτιος (θυγατρὸς τοῦ Ὀκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος). Οἱ δύο οὗτοι παρασκευάζουσι φάρμακον, τὸ ὅποσον ἀφοῦ ἔδωκαν ἐπιτηδείως εἰς τὸν Κρόνον, οὗτος ἐξήμεσε πρῶτον μὲν τὸν λίθον, ὃν εἶχε καταπίνει ἀντὶ τοῦ Διὸς, ἔπειτα δὲ τὰ προκαταποθέντα λοιπὰ τέκνα, τὰ ὅποια ὡς ἀθάνατα δὲν εἶχον χωνευθῆ. Ὁ Ζεὺς εἶχεν ἀπελευθερώσει καὶ τοὺς Κύκλωπας, αὐτοὶ δὲ κατεσκευάσαν δι' αὐτὸν μὲν τὸν κεραυνὸν, διὰ δὲ τὸν Ποσειδῶνα τὴν τρίαιναν καὶ διὰ τὸν Πλούτωνα τὴν περικεφαλαίαν. Διὰ τῶν ὅπλων τούτων ὠπλισμένος ὁ Ζεὺς μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ κινεῖ πόλεμον κατὰ τοῦ Κρόνου καὶ τῶν συμμάχων αὐτοῦ Τιτάνων, κατατροπώνει αὐτοὺς καὶ ἐκδιώκει ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ τὸν πατέρα· ἀντ' ἐκείνου δὲ βασιλεύει αὐτός. Οὕτω κατέλυσε ὁ Ζεὺς τὴν δυναστείαν τοῦ Κρόνου. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ καὶ ὁ Ἄτλας, εἷς τῶν Τιτάνων, κατατροπωθεὶς ὑπὸ τοῦ Διὸς, κατεδικάσθη νὰ κρατῇ ἐπὶ τοῦ ὠμοῦ του τὸν κόσμον, ἢ κατ' ἄλλους τοὺς χωρίζοντας τὴν γῆν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ κίονας.

§ 4. Ὁ Κρόνος ἐν τῇ Γῇ παρὰ τῷ Ἴανῳ. Ὁ Κρόνος, ἐξορισθεὶς ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ, κατέφυγεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὴν χώραν, ἐν ἣ ἔβασίλευεν ὁ Ἴανός, καὶ ἦτις ἔκτοτε πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος τούτου ὠνομάσθη Λάτιον (ἐκ τῆς λατινικῆς λέξεως latere, σημαίνουσης κρύπτεσθαι). Ὁ Ἴανός κατέστησε τὸν ἐξόριστον κοινωὸν τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ· ὁ δὲ Κρόνος ἐνησχολήθη τότε εἰς τὸ νὰ ἐκπολιτίσῃ τοὺς εἰσέτι ἀγρίους ἀνθρώπους· ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς νόμους, τοὺς ἐδίδαξε νὰ καλλιεργῶσι τὴν γῆν καὶ κατέστησεν αὐτοὺς τὸσον εὐτυχεῖς, ὥστε ἡ ἐποχὴ αὕτη, καθ' ἣν οἱ λαοὶ εὐλοιοῦντο εἰς κατάστασιν ἀθωότητος καὶ εὐημερίας, ἔξω δὲ ἐν ἀφθονίᾳ καὶ εἰρήνῃ, ὠνομάσθη χρυσοῦς αἰὼν, ἀναμνηστικῶν τὴν παράδοσιν περὶ τοῦ ἐπιγελοῦ παραδείσου, ἐνθα οἱ πατέρες ἡμῶν ἔζησαν πρὶν ἢ παρακούσωσιν εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Θεοῦ. Τὸν χρυσοῦν αἰῶνα διεδέχθη κατὰ τοὺς ποιητὰς ὁ ἀργυροῦς, ὅστις παραβάλλεται πρὸς τὸν αἰῶνα, καθ' ὃν ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐὰ ἀπολέσαντες τὴν ἀθωότητά των ἐξωρίσθησαν ἐκ τοῦ Παραδείσου· κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον οἱ ἀνθρωποὶ ἤρχισαν νὰ γίνωνται κακοί. Τοῦτον δὲ πάλιν διεδέχθη ὁ χαλκοῦς αἰὼν, χειρότερος καὶ τοῦ δευτέρου, διότι οὗτος ὑπῆρξεν αἰὼν διασθορᾶς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Τέλος ἐπῆλθεν ὁ σιδηροῦς αἰὼν ὁ μᾶλλον διεσθαρμένους καὶ δυστυχέστερος πάντων τῶν ἄλλων· κατὰ τοῦτον οἱ ἀνθρωποὶ ἤρξαντο νὰ πολεμῶσι πρὸς ἀλλήλους. Τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην παραβάλλουσι πρὸς τὴν τῆς ἐγέρσεως τοῦ πύργου τῆς Βαβυλώνας καὶ τὴν τῆς συγχύσεως τῶν γλωσσῶν.

§ 5. Ἀποθέωσις τοῦ Ἴανοῦ. Ὁ Ἴανός πρὸς ἀμοιβὴν τῆς γενναίας αὐτοῦ φιλοξενίας ἔλαβε παρὰ τοῦ Κρόνου τὸ δῶρον τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως τοῦ τε παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος· ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἡ σκέψις καὶ ἡ φρόνησις ἐκονομίζον πάντοτε τὴν διαγωγὴν του. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀπέδωκαν τῷ ἡγεμόνι τούτῳ τιμὰς ἰσοθέους, καὶ παρέστησαν αὐτὸν ἔχοντα δύο πρόσωπα, τὸ μὲν ἐ-

στραμμένον πρὸς τὸ παρελθόν, τὸ δὲ πρὸς τὸ μέλλον. Ὁ δεύτερος βασιλεὺς τῆς Ρώμης Νουμᾶς Πομπήλιος ἀνήγειρε πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰανοῦ ναὸν περιφημον, οὗ αἱ θύραι ἐκλείοντο μόνον ἐν καιρῷ εἰρήνης. Τοσοῦτον δὲ φιλοπόλεμος ὑπῆρξεν ὁ ῥωμαϊκὸς λαὸς, ὥστε ἀπὸ τῆς κτίσεως τοῦ ναοῦ τούτου μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἦτοι ἐν διαστήματι ἑπτὰ αἰώνων, τρεῖς μόνον ἐκλείσθησαν αἱ θύραι αὐτοῦ, τὸ πρῶτον ἐπὶ Νουμᾶ, ἔπειτα μετὰ τὸν δεῦτερον πρὸς τοὺς Καρχηδόνιους πόλεμον, καὶ τρίτον ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λυγούστου. Ζωγραφεῖται δὲ ὁ Ἰανὸς περιεστοιχισμένος ὑπὸ πλήθους λαῶν, οἵτινες πλέουσιν ἐν τῇ ἀφθονίᾳ, καὶ κρατῶν κλεῖδα εἰς τὴν χεῖρα, σημαίνουσαν τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους, τοῦ ὁποῖου ὁ πρῶτος μῆν ἐκλήθη ἀπὸ αὐτοῦ Ἰανουάριος, εἰς τὴν ἐτέραν δὲ ῥάβδον, ἣτις δηλοῖ ὅτι ὑπεδέχετο καλῶς τοὺς ὁδοιπόρους καὶ ἐπροστάτευε τὰς ὁδοὺς.

§ 6. Κρόνια. Οἱ Ἕλληνες ἐπανηγύριζον πρὸς τιμὴν τοῦ Κρόνου τὰ Κρόνια ἢ Πελώρια. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ τούτου, ὃν ὠνόμαζον Σατουρνον, συνέστησαν ἐν Ρώμῃ ἑορτὰς, ἃς ἐκάλεσαν Σατουρνάλια, ἦτοι Κρόνια. Αἱ ἑορταὶ αὗται ἐτελοῦντο καθ' ἕκαστον ἔτος τὸν μῆνα Δεκεμβρίου καὶ διήρκουν ἕξ ἡμέρας. Κατ' αὐτὰς τὰ δίκαστήρια καὶ τὰ σχολεῖα ἐσχολάζον, πᾶσαι αἱ ὑποθέσεις ἀνεστέλλοντο, τὸ δὲ πλῆθος παρεδίδοτο εἰς τὴν χαρὰν, καὶ πανταχοῦ παρετίθεντο πολυτελεῖς τράπεζαι, καθ' ἃς ἡ ἐλευθερία κατήντα μέχρις ἀκολασίας, οἱ δούλοι ἠδύναντο νὰ ὀμιλῶσιν ἐλευθέρως, καὶ οἱ κύριοι διηκόνουν αὐτοὺς κατὰ τὴν τράπεζαν, ὑπομένοντες τὰς δηκτικὰς αὐτῶν ἀστεϊότητας, πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ χροσσοῦ αἰῶνος, καθ' ὃν ἡ ἰσότης ἐπεκράτει ἐπὶ τῆς γῆς. Εἰκὼν καὶ συνέχεια τῶν ἑορτῶν τούτων εἰσὶν αἱ παρ' ἡμῖν ἀπόχρεφ.

§ 7. Ἀλληγορία τοῦ Κρόνου. Ὁ Κρόνος, ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ φαίνεται, ἀντιπροσωπεύει τὸν χρόνον· αἱ περισσότεραι δὲ τῶν ἰδιοτήτων, ἃς ἡ μυθολογία

ἀποδίδει αὐτῷ, εἰσὶν ἀλληγορικαί. Θεωρεῖται υἱὸς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, διότι ὁ χρόνος ἤρξατο ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ Γῆ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ χάους. Λέγουσιν ὅτι κατέτρωγε τὰ τέκνα αὐτοῦ, διότι ὁ χρόνος καταστρέφει πᾶν ὅ,τι παράγει. Ἡ ὑποδοχῆ, ἣς ἔτυχε παρὰ τῷ Ἰανῷ καὶ ἡ σύνεσις, ἣν ἐδωρήσατο αὐτῷ, μαρτυροῦσιν ὅτι οἱ συνετοὶ βασιλεῖς, μεταχειριζόμενοι καλῶς τὸν χρόνον, ὠφελοῦνται ἐκ τῶν μαθημάτων αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς πείρας, καὶ κυβερνοῦσι τὸν λαὸν διὰ νόμων, οἵτινες καθίστασιν αὐτὸν εὐτυχεῖ.

§ 8. Εἰκόνες τοῦ Κρόνου. Ὁ Κρόνος ζωγραφεῖται συνήθως ὑπὸ μορφήν γέροντος ἔχοντος κόμην λευκὴν καὶ γένεια μακρὰ· διότι οὐδὲν πρεσβύτερον τοῦ χρόνου. Παρίσταται ὠπλισμένος διὰ δρεπάνου, διότι θεοῖζει πάντα τὰ ὄντα. Φέρει πτέρυγας εἰς τὰ νῶτα καὶ εἰς τοὺς πόδας, μαρτυροῦσας τὴν ταχέαν αὐτοῦ πορείαν. Κρατεῖ εἰς τὴν χεῖρα κλεψύδραν, διότι οἱ ἀρχαῖοι αὐτὴν μετεχειρίζοντο ἀντὶ ὥρολογίου, ἵνα μετρῶσι τὰς ὥρας· προσετι δὲ φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἢ εἰς τὴν χεῖρα ὄφιν, ὅστις δάκνων τὴν οὐρανὸν τοῦ σχηματίζει κύκλον, ὡς ἔμβλημα τῆς αἰωνιότητος, ἣτις οὔτε ἀρχὴν οὔτε τέλος ἔχει.

 II. ΖΕΥΣ.

§ 9. Ἀνατροφή τοῦ Διὸς. Ὁ Ζεὺς ἦτο υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἀφοῦ τὸν ἐγέννησε, τὸν παρέδωκε νήπιον εἰς τοὺς ἱερεῖς τῆς Κρήτης, τοὺς λεγομένους Κούρητας, καὶ εἰς τὰς Νύμφας Ἀδράστειαν καὶ Ἴδην, καλουμένην ἐπίσης Μελίσσαν, ἵνα ἀνατρέψωσιν αὐτὸν εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἰδῆς. Καὶ αἱ μὲν νύμφαι τὸν ἔτρεφον διὰ τοῦ γάλακτος τῆς αἰγὸς Ἀμαλθείας, οἱ δὲ Κούρητες

κατά διαταγήν τῆς Ρέας χορεύοντες συνέχρουν τὰ δόρατα αὐτῶν μετὰ τῶν ἀσπίδων, ἵνα καθιστώσιν διὰ τοῦ κρότου ἀνηκούστους τῷ Κρόνῳ τὰς τοῦ νηπίου Διὸς φωνάς. Διηγούνται δὲ ὅτι ἀφοῦ ἡμέραν τινὰ συνετρέθη τὸ κέρας τῆς Αἰγῆος ταύτης, ἔδωκε τοῦτο εἰς τὰς Νύμφας, αἵτινες τὸν ἀνέθρεψαν, χάρισας εἰς αὐτὸ τὴν ἀρετὴν τοῦ παράγειν πᾶν ὄ, τι αὐταὶ ἐπειθόμενον. Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ περιβόητον κέρας τῆς Ἀμαλθείας, ὅπερ τοσοῦτον ἐξύμνησαν οἱ ποιηταί. Ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀμαλθειαν ἀποθανοῦσαν μετέβαλεν ἐξ εὐγνωμοσύνης εἰς ἀστερισμὸν καὶ ἔθετο αὐτὴν εἰς τὸν οὐρανόν.

§ 10. Δυναστεία τῶν Κρονιδῶν. Αφοῦ ὁ Ζεὺς ἡλευθέρωσε τὸν Κρόνον διατελοῦντα αἰχμάλωτον τῶν Τιτάνων καὶ ἐπὶ τέλους ἐξεθρόνισεν αὐτὸν, διενεμήθη τὸ βασίλειον τοῦ πατρὸς μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Ποσειδῶνος καὶ Πλούτωνος. Καὶ εἰς μὲν τὸν Ποσειδῶνα ἔδωκε τὴν βασιλείαν τῆς θαλάσσης, εἰς τὸν Πλούτωνα τὴν τοῦ ἄδου, δι' ἑαυτὸν δ' ἐκράτησε τὴν ἡγεμονίαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν γενικὴν τοῦ ὅλου κόσμου ἐποπτείαν. Τὸ δὲ βασίλειον τῆς γῆς συνεφώνησαν οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ νὰ ἀφήσωσι κοινὸν εἰς ἑαυτούς τε καὶ εἰς ὅλους τοὺς συμμάχους θεοὺς. Οὕτως ἤρξατο ἡ τρίτη τῶν θεῶν δυναστεία.

§ 11. Πόλεμος τῶν Γιγάντων. Οἱ Γιγάντες, θέλοντες νὰ ἐκδικήσωσι τὴν ἥτταν τῶν Τιτάνων ἐπεχείρησαν νὰ ἐκθρονίσωσι τὸν Δία. Ὅθεν συναθροισθέντες εἰς τὰ πεδία τῆς Θεσσαλίας ἐπισπρεύουσιν ὄρη ἐπὶ ὄρεων τὴν Ὅσσαν, τὸ Πήλιον, τὴν Οἶτην, τὴν Ροδόπην καὶ ἄλλα, καὶ ἀποπειρῶνται νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὸν Ὀλυμπον. Ὁ Ζεὺς παραχθὴς ἐπὶ τούτῳ προσκαλεῖ εἰς βοήθειαν αὐτοῦ πάντας τοὺς θεοὺς καὶ πάσας τὰς θεάς. Πρώτη δὲ ἡ Στύξ (θυγάτηρ τοῦ Ὀκεανοῦ καὶ τῆς Γηθύος), ἔδραμεν εἰς βοήθειαν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ζεὺς πρὸς ἀμοιβὴν τοῦ ζήλου αὐτῆς διέταξεν, ὅπως πάντες οἱ γινόμενοι ὄρκοι ἐπ' ὀνόματι τῆς Στυγῆος ὦσιν ἀπαραβίαστοι. Ὁ μετὰ τὸν ὄρκον τῶν θεῶν καὶ τῶν Γιγάντων πόλεμος ὑπῆρξε μακρὸς καὶ τρομερὸς. Ὁ

Ζεὺς, ἡ Ἥρα, ὁ Ποσειδῶν, ὁ Ἥφαιστος, ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ἑρμῆς, ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις, δεικνύουσι θαυματουργὸν ἀνδρείαν καὶ δύναμιν, ἀλλ' ἐν τῇ βίβλῳ τῆς Μοίρας ἦτο γεγραμμένον, ὅτι οἱ Γιγάντες θὰ ἔμενον ἀνίκητοι, εἰ μὴ προσεκαλεῖτο θνητός τις νὰ πολεμήσῃ αὐτούς. Ὅθεν προσκαλεῖται σύμμαχος ὁ Ἡρακλῆς, καὶ ἀμέσως οἱ τρομερώτατοι ἐκείνοι ἐχθροὶ ὁ Πορφυρίων, ὁ Ἐφιάλτης, ὁ Ὄτος, ὁ Ἐγγέλαδος ἐφρονέθησαν. Ὁ τελευταῖος μάλιστα πληγῆς διὰ κερανοῦ ἐτάφη ὑπὸ τὸ ὄρος τῆς Αἰτνης. Ἐντεῦθεν μυθολογεῖται ὅτι οἱ σεισμοὶ καὶ αἱ ἠφραίσειαι ἐκρήξεις προέρχονται ἐκ τῶν κινήσεων καὶ τῆς ὀργῆς τοῦ Γιγάντος τούτου. Μολονότι δὲ ὁ Ζεὺς ἦτο ἡδὴ νικητῆς, ἡ Γῆ ὅμως, ἵνα ἐκδικήσῃ τοὺς υἱοὺς αὐτῆς, παράγει ἐκ τῶν κόλπων τῆς διὰ τελευταίας τινὸς προσπάθειας τὸν τρομερὸν Τυφῶνα, οὗ ἡ μὲν κεφαλὴ ἔφθανε μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, αἱ δὲ χεῖρες ἐξετείνοντο ἡ μὲν ἄχρι τῆς ἀνατολῆς, ἡ δὲ ἄχρι τῆς δύσεως. Εἰς τὴν θέαν αὐτοῦ οἱ θεοὶ ἔντρομοι γενόμενοι ἔφυγον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἔνθα ἔλαβον τὴν μορφήν διαφόρων ζώων καὶ φυτῶν, ἵνα διαφύγῃσι τὰς καταδιώξεις τοῦ Τυφῶνος. Ἐντούτοις ὁ Ζεὺς συλληφθεὶς ἐκλείσθη εἰς ἄντρον, τὸ ὁποῖον διωρίσθη ἵνα φυλάττῃ τέρως τι κατὰ τὸ ἥμισυ μὲν γυνή, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἥμισυ ὄφις. Ἡλευθέρωσεν ὅμως τὸν Δία ὁ Ἑρμῆς καὶ ὁ Πάν, καὶ τότε ὁ ἀνάξ τῶν θεῶν ἀπελευθερωθεὶς κατεδίωξε τὸν Τυφῶνα, ἐκεραυνοβόλησεν αὐτὸν καὶ τὸν κατεκρήμνισεν εἰς τὰ βάραθρα τοῦ Ταρτάρου. Μετὰ τὴν τελευταίαν ταύτην νίκην ὁ Ζεὺς κατέστη κύριος παντὸς τοῦ κόσμου.

§ 12. Ἀλληγορία τῆς Γιγαντομαχίας. Τινὲς ἐθεώρησαν τὴν πάλην ταύτην τῶν Γιγάντων κατὰ τοῦ Διὸς ὡς συγκεχυμένην καὶ παραμειομορφωμένην ἀνάμνησιν τῆς ἀποστασίας τῶν πονηρῶν ἀγγέλων κατὰ τοῦ θεοῦ· προσέτι δὲ καὶ τῆς ἀφροσύνης τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἀπειράθησαν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου τῆς Βαβυλώνας. Ἄλλοι εὐρίσκουσιν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ εἰκόνα τινὰ μεγάλων

φυσικῶν γεγονότων, ἐκλαμβάνοντες τὸν Δία ὡς θεὸν τῶν ἀνωτάτων στρωμάτων τοῦ ἀέρος, μέχρι τῶν ὁποίων τὰ ὄρη φαίνονται ὅτι θέλουσι νὰ φθάσωσι. Τῶ ὄντι δὲ ἡ ὑπὸ τὴν ποιητικὴν μορφήν διήγησις αὕτη δὲν ἀπέχει πολὺ τῆς ἀληθείας. Ἐν τῇ Φυσικῇ Ἱστορίᾳ μαθηθάνομεν ὅτι, ὅτε ἐσχηματίσθη ἡ γῆ, τὰ ὄρη ἐξέλθοντα ἐκ τῶν σπλάγγων αὐτῆς ὑψώθησαν πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κεραυνὸς πλήττει συνεχῶς τὰς κορυφὰς τῶν, οἰοῦνται ἀποκρούων τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, ἢ φαντασίᾳ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν παραστήσασα ὑπὸ ποιητικωτέραν ἔποψιν τὸν πόλεμον τοῦτον τῆς φύσεως, μετέβαλε τὸ ὄρη εἰς Γίγαντας καὶ ἐθεώρησε τὴν ἔκρηξιν τῶν ἡφαιστειῶν προερχομένην ἐκ τῆς παρυσίας ταραττομένου τινὸς Γίγαντος, τοῦ ὁποίου τὸ στήθος ἐξεμεῖ φλόγας.

§ 13. Ἰδιότητες τοῦ Διὸς. Ὁ Ζεὺς, ὅστις λέγεται πατὴρ ἀνδρῶν τε καὶ θεῶν, ἦτο κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὁ ἰσχυρὸς βασιλεὺς τοῦ κόσμου, καὶ ὁ ὑπέρτατος πάντων τῶν θεῶν. Εἰς τὰς διαταγὰς τούτου πάντες οἱ λοιποὶ πλὴν τῆς Μοίρας ὑπέκουν καὶ ὑπηρετοῦσιν. Ὅθεν τὰς βουλὰς αὐτοῦ δὲν ἐκπληροῖ αὐτοπροσώπως, ἀλλὰ δι' ὀλοκλήρου τῆς φύσεως καὶ τῶν λοιπῶν θεῶν. Ἐν μόνον νεῦμα αὐτοῦ ἀρκεῖ ἵνα τὰ πάντα τελεσθῶσιν. Ἡ κίνησις τῆς κεφαλῆς του ποιεῖ τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν γῆν ὄλην νὰ τρέμωσιν. Ὅταν εἰσέρχεται εἰς τὰς τῶν θεῶν συνεδριάσεις, οὗτοι πάντες ἀνίστανται πρὸς τιμὴν αὐτοῦ. Κατοικεῖ δὲ ἐπὶ τοῦ αἰθερίου καὶ νεφελώδους οὐρανοῦ, ὅθεν διενεργεῖ τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς, ἦτοι συνάγει καὶ διαλύει τὰ θυελλοφόρα νέφη, στέλλει βροχὰς, χιόνα καὶ γαλαζάν, ῥίπτει τὸν κεραυνόν, διεγείρει τὴν βροντὴν καὶ εἶναι κύριος τῶν ὥρῶν τοῦ ἔτους. Εἶναι προσέτι σοφώτατος πάντων, ἀληθὴς εἰς τὰς ὑποσχέσεις, καρδιογνώστης, καλοκάγαθος, ἐπιεικὴς, εὐμενὴς εἰς τὰς δεήσεις, τιμωρὸς τῆς ἐπιπορίας, ἀνώτατος νομοθέτης καὶ διευθυντῆς τοῦ οἰκογενειακοῦ, κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου, προστάτης τῶν βασιλέων, τῶν ἱκετῶν καὶ τῶν ξένων καὶ ὑπερασπι-

στῆς τοῦ δικαίου. Οὗτος γνωρίζει τὸ μέλλον, ὡς καὶ τὸ παρὸν, πέμπει δὲ πάσας τὰς προφητείας διὰ σημείων παντοίων, διὰ κεραυνῶν βροντῶν, ἀστραπῶν, ὀνείρων, πτηνῶν καὶ διὰ τῶν μαντείων. Ὅθεν φέρει τὰ ἐπιθετὰ ὑπατος, ὑψιβρεμέτης, τερπικέρανος, νεφεληγερέτης, ξένιος, ἱκετήσιος, ὄρκιος καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Λαμβάνει ἐπίσης καὶ ἐπιθετὰ ἐκ τῶν τόπων, ἐν οἷς ἐλατρεύετο, οἷον Δωδωναῖος, Ὀλύμπιος καὶ ἄλλα.

§ 14. Γάμοι καὶ τέκνα τοῦ Διὸς. Μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τῶν Γιγάντων καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς κυριαρχίας αὐτοῦ ὁ Ζεὺς ἐνυμφεῖθη ἀλληλοδιαδόχως πολλὰς γυναῖκας, ὧν πρώτην τὴν Μῆτιν, ἣν κατέπειν ἔγκυον οὖσαν· διότι ἦτο προειρημένον, ὅτι ἂν αὕτη γεννήσῃ υἱὸν οὗτος ἤθελεν ὑπερτερῆσαι τοῦ πατρὸς. Δευτέρα σύζυγος τοῦ Διὸς ἦτο ἡ Θέμις, ἐξ ἧς ἐγεννήθησαν αἱ Ὠραι Εὐνομία, Εἰρήνη καὶ Δίκη, καὶ αἱ Μοῖραι Κλωθώ, Λάχαισις καὶ Ἄτροπος. Ἐκ δὲ τῆς Εὐρυνόμης (θυγατρὸς τοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος) ἐγέννησε τὰς τρεῖς Χάριτας Ἀγλαίαν, Εὐφροσύνην καὶ Θάλειαν. Ἐκ τῆς τετάρτης συζύγου αὐτοῦ τῆς Δήμητρος ἐγεννήθη ἡ Περσεφόνη καὶ ἐκ τῆς Μνημοσύνης αἱ ἐννέα Μοῦσαι. Ἐκ δὲ τῆς Λητοῦς (θυγατρὸς τῶν Τιτάνων Κοίου καὶ Φοίβης) ὁ Ζεὺς ἐγένετο πατὴρ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Ἐβδόμη δὲ σύζυγος τοῦ Διὸς, ἦτις καὶ νόμιμος ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς βασίλισσα ἐτιμαῖτο, ἦτο ἡ Ἥρα, ἀφ' ἧς ἐγεννήθησαν ὁ Ἄρης καὶ ὁ Ἡφαιστος, ἡ Εἰλείθυια καὶ ἡ Ἥβη. Ἐξ ἄλλων δὲ θεῶν ἀπέκτησε καὶ ἄλλα τέκνα. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ πολυαριθμῶν τέκνων τοῦ ὁ Ζεὺς ἀπέκτησε πολλὰ ἄλλα ἐκ θνητῶν γυναικῶν. Ἐκ τῆς Σεμέλης τὸν Διόνυσον, ἐκ τῆς Δανάης τὸν Περσεῖα, ἐκ τῆς Ἀλκμήνης τὸν Ἡρακλέα, ἐκ τῆς Εὐρώπης τὸν Μίνωα, τὸν Ραδάμανθυον καὶ τὸν Σαρπηδόνα, ἐκ τῆς Λήδας τὸν Κάστορα (κατ' ἄλλους τὴν Ἑλένην) καὶ τὸν Πολυδεύκη, ἐκ τῆς Λιγίνης τὸν Δίακον καὶ ἄλλα πάλιν ἐξ ἄλλων.

§ 15. Ἀλληγορία τῶν γάμων τοῦ Διός. Οἱ πλείστοι τῶν γάμων τοῦ Διός ἦσαν ἀπλῶς ἀλληγορία. Οὕτως ἡ Μῆτις σημαίνει τὴν σκέψιν, ὃ δὲ γάμος αὐτῆς δηλοῖ, ὅτι ὁ Ζεὺς λαβὼν τὴν ἀρετὴν ταύτην ἀχώριστον σύντροπον ἀπέκτησε τὴν φρόνησιν. Διὰ τῆς Θέμιδος ἐννοεῖται ὁ νόμος, ὃν ἔχων ὁ ἡγεμὼν σύντροπον διανέμει συμφώνως τῇ δικαιοσύνῃ εἰς τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ τὰς ποινὰς καὶ τὰς ἀμοιβάς. Διὰ τῆς Εὐρυνόμης ὑπερφαινεται ἡ θαλασσοπλοία, διὰ δὲ τῆς Δήμητρος ἡ γεωργία, καὶ διὰ τῆς Μνημοσύνης ἡ μνήμη, ἣτις μετὰ τῆς διανοίας παράγει τὰ γράμματα, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας, τὰ ἔργα δηλαδὴ τοῦ νοός.

§ 16. Ὁ Ὀλύμπιος. Οἱ ὕπατοι τῶν θεῶν εἶχον τὴν διαρκῆ αὐτῶν κατοικίαν ἐν τῷ οὐρανῷ, τουτέστιν ἐν τῷ Ὀλύμπῳ τῆς Θεσσαλίας, οὗ τὸ ὑψηλότατον μέρος ἐθεωρεῖτο ὡς μὴ ἀνήκον τῇ γῆ. Ἡ κατοικία αὕτη ὑπετίθετο ὡς πόλις τις θεία περιτετελισμένη, ἔξωθεν μὲν χαλκῆ, ἔσωθεν δὲ ἔχουσα τὸ δάπεδον χρυσοῦν. Ἐκεῖ ἐφαίνετο φῶς μὲν λαμπρότερον τοῦ γηίνου, ἥλιος δὲ καθαρώτερος, καὶ ἀστέρες διαυγέστεροι. Τὰς πύλας τῆς πόλεως ταύτης ἀποτελοῦσι τὰ νέφη τὰ διαχωρίζοντα τρόπον τινα αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἐπὶ γῆς νεφῶν. Πυλωροὶ τοῦ οὐρανοῦ εἰσιν αἱ Ὠραι, ἔχουσαι τὴν κατοικίαν αὐτῶν ὀλίγον ἐνδοθεν τῶν πυλῶν. Ἐνδότερον κατοικεῖ ὁ Ἑρμῆς καὶ ἡ Ἴρις, οἵτινές εἰσιν οἱ ἀγγελιοφόροι τοῦ Διός καὶ τῆς Ἥρας. Ἐτι ἐνδότερον ἦτο τὸ χαλκείον τοῦ Ἡραίστου πλήρες πολλῶν τεχνουργημάτων, καὶ μετὰ ταῦτα αἱ τῶν θεῶν κατοικίαι, ἀνωτέρω τῶν ὑποίων ἐπὶ τῆς ὑψηλοτάτης κορυφῆς ἔκειντο τὰ μεγαλοπρεπῆ τοῦ Διός καὶ τῆς Ἥρας δώματα. Πάντα δὲ ταῦτα ἦσαν ἔργα τοῦ Ἡραίστου περικαλλέστατα.

§ 17. Τὸ συμβούλιον τοῦ Διός. Ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν ἀνακτόρων τοῦ Διός ἐγίνοντο αἱ τῶν θεῶν συνελεύσεις, προσέτι δὲ καὶ αἱ τακτικαὶ συνεδριάσεις καὶ συναστροφαὶ τῶν κυρίως Ὀλυμπίων λεγομένων θεῶν, οἵτινες

ἦσαν δώδεκα καὶ παρεκάθηντο ὡς ἐξῆς. Ὁ Ζεὺς ἐπὶ θρόνου, ὅστις ὑφ' αὐτοῦ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ὀλύμπου καὶ ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τῆς φρονήσεως καὶ τῆς δικαιοσύνης. Πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ Διός ἡ Ἥρα, μετ' αὐτὴν ὁ Ποσειδῶν, ὁ Ἑρμῆς, ὁ Ἀπόλλων, ὁ Ἄρης καὶ ὁ Ἡραίστος· πρὸς τὰ ἀριστερὰ δὲ πάλιν τοῦ Διός ἡ Ἀφροδίτη, ἡ Ἀρτεμις, ἡ Ἑστία, ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Δημήτηρ. Οἱ θεοὶ οὗτοι ἀποτελοῦντες τὴν αὐλήν καὶ τὸ συμβούλιον τοῦ Διός ἐσκέπτοντο καὶ ἀπεφάσιζον περὶ τῆς τύχης τῶν θνητῶν.

§ 18. Συναστροφαὶ τῶν Ὀλυμπίων θεῶν. Οἱ θεοὶ οὗτοι, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ συμβούλιον τοῦ Διός καὶ ὠνομάζοντο ἰδίως Ὀλύμπιοι, διήρχοντο τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεως αὐτῶν ἐν διασκεδάσει καὶ συμποσίῳ, ἐν οἷς τροπὴν μὲν εἶχον τὴν ἀμβροσίαν καὶ πτόν τὸ νέκταρ. Ταῦτα δὲ ἀμφοτέρω καθίστων ἀθάνατον πάντα τὸν γεύμενον αὐτῶν. Τὸ νέκταρ φησὶ εἰς πάντας τοὺς θεοὺς ἢ θεὰ τῆς νεότητος Ἡδὴ. Ἐπειδὴ ὁμοῦ αὕτη ἐξ ἀπροσεξίας ὀλισθησασα ἡμέραν τινα ἔπεσεν ἀσέμνως ἐνώπιον τῶν θεῶν, ἀπελύθη τῆς ὑπηρεσίας ταύτης· ἀντικατέστη δὲ αὐτὴν τότε ὁ Γανυμήδης, νέος ἐξαισίας καλλονῆς, ὃν ὁ Ζεὺς ἀνῆρπασεν ἐκ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ τοῦ ἀετοῦ, ὅστις ἔφερε τὸν κεραυνὸν τοῦ Θεοῦ τούτου. Ἐν τοῖς συμποσίῳς τούτοις ὁ μὲν Ἀπόλλων πλήττει τὴν φόρμιγγα, αἱ δὲ Μοῦσαι καὶ αἱ Χάριτες εὐφραίνουσι καὶ αὐταὶ τοὺς Ὀλυμπίους διὰ τῶν μελῶν καὶ τῆς χάριτος αὐτῶν. Διεσκεδάξεν ἐπίσης τοὺς θεοὺς τούτους καὶ θεὸς τις κατώτερος ὁ Μῶμος διὰ τῶν σαρκασμῶν, τοὺς ὁποίους ἐξετόξευε κατὰ πάντων τῶν θεῶν καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Διός· ἀλλ' ἐπὶ τέλους οὗτος ἐδιώχθη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

§ 19. Συνωμοσία τῶν θεῶν κατὰ τοῦ Διός. Ἡ σύζυγος τοῦ Διός Ἥρα, κινουμένη ἐκ ζήλουτιπίας, ἐτόλμησε νὰ συνομῶσῃ ἐναντίον αὐτοῦ, παρασύρασα πρὸς τὸ μέρος αὐτῆς καὶ τοὺς λοιποὺς θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου, οἵτινες ἀπεφάσισαν νὰ ἐκθρονίσωσι τὸν Δία καὶ νὰ ἄλυσον δέ-

σωσιν αὐτόν. Ἡ ἐπιτυχία ἐφαίνετο βεβαία· ἀλλ' ἡ Θέτις, μία τῶν θαλασσίων Νυμφῶν (θυγάτηρ τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος), ἐλευθέρωσα τὸν Βριάρεων, ὅστις διετέλει αἰχμάλωτος ἀπὸ τοῦ τελευταίου πολέμου, ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὸν Ὀλυμπον πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀνακτος τῶν θεῶν. Ὁ Ἐκατόγχειρ οὗτος καθήκει πλησίον τοῦ Διὸς καὶ συλλαμβάνει τὴν Ἥραν, καθ' ἣν στιγμὴν αὕτη εἶδεν τὸ σύνθημα τῆς ἀποστασίας· τότε οἱ μὲν ἄλλοι θεοὶ καταληθόντες ὑπὸ φόβου παρητήθησαν τῆς ἐπιχειρήσεως· ὁ δὲ Ζεὺς ἐτιμώρησεν αὐστηρῶς τὴν ἀποστάτην σύζυγον, κρεμάσας αὐτὴν διὰ χρυσῆς ἀλύσου μεταξὺ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ προσδέσας ἓνα ἄκμονα εἰς ἕκαστον τῶν ποδῶν τῆς. Ὁ Ἥφαιστος, δοκιμάσας νὰ σώσῃ τὴν μητέρα αὐτοῦ, κατεκρημνίσθη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν Λῆμνον. Μετ' οὐ πολὺ δὲ κατὰ παράκλησιν τῶν θεῶν ὁ Ζεὺς ἠλευθέρωσε τὴν Ἥραν, καὶ τότε ἀνέλαθεν αὕτη τὴν προτέραν θέσιν πλησίον τοῦ συζύγου τῆς.

§ 20. Μῦθος τοῦ Προμηθεῦς καὶ τῆς Πανδώρας. Ἀφοῦ ὁ Ζεὺς ἐνίκησε τοὺς ἐχθρούς του καὶ ἀποκατέστησε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ἀπεφάσισε νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς θνητούς καὶ νὰ πλάσῃ ἄλλο γένος. Ὁ Προμηθεὺς ὁμῶς, υἱὸς τοῦ Τιτᾶνος Ἰαπετοῦ καὶ τῆς Κλυμένης θυγατρὸς τοῦ Ὠκεανοῦ, θέλων νὰ γείνη ὁμοιος πρὸς τὸν Δία, ἀφοῦ τὸν ἀπέτρεψε τῆς βουλῆς ταύτης, ἔπλασεν ἐκ πηλοῦ τῆς γῆς ἄνθρωπον, ἀγαλμα ἀπλαθὲ ἄψυχον καὶ ἔχον ἀνάγκην τῆς πνοῆς τῆς ζωῆς. Ἡ Ἀθηνᾶ θαυμάσασα τὴν ὠραιότητα τοῦ πλάσματος τούτου ἠθέλησε νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐντέλειαν αὐτοῦ· ὅθεν μετήνεγκε τὸν Προμηθεῖα εἰς τὸν οὐρανὸν, ἔνθα οὗτος παρατηρήσας ὅτι πάντα τὰ σώματα ἐμψυχοῦνται ὑπὸ πυρός τινος ζωογόνου ἔκλειψεν ἓνα σπινθῆρα ἐκ τοῦ ἄρματος τοῦ Ἥλιου καὶ τὸ ἔκρυψεν εἰς τὸν καυλὸν φυτοῦ τινος νάρθηκος καλουμένου, ἡ ἐντεριώνη τοῦ ὁποίου καίεται βραδέως. Τοιοῦτοτρόπως μετεκόμισεν ἐπὶ τῆς γῆς τὸ οὐράνιον πῦρ καὶ δι' αὐτοῦ ἐζωο-

γόνησε τὸ πῆλινον ἀγαλμὰ του. Ἀλλ' εἰς τὸ οὕτω ἐμψυχον γενόμενον πλάσμα ἐνέβαλε τὴν δειλίαν τοῦ λαγωῦ, τὴν πανουργίαν τῆς ἀλώπεκος, τὴν ἀλαζονείαν τοῦ ταῶ, τὴν ἀγριότητα τῆς τίγρεως καὶ τὴν δύναμιν τοῦ λέοντος· ἐξ αὐτοῦ δὲ ἐγεννήθη τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ὁ Ζεὺς, ὀργισθεὶς διὰ τὸ ἀσεβὲς τόλμημα τοῦ Προμηθεῦς, διέταξε τὸν Ἥφαιστον νὰ κατασκευάσῃ ἐξ ἀργίλου τὸ σῶμα νεανίδος. Ἀφοῦ ὁ τεχνίτης συνεπλήρωσε τὸ ἔργον αὐτοῦ, τὸ ἐπαρουσίασεν εἰς τὴν ὁμήγουριν τῶν θεῶν. Οἱ δὲ θεοὶ ἐκπλαγέντες ἐπὶ τῇ ὠραιότητι τῆς νεανίδος ταύτης ἐδωρήσαντο αὐτῇ ἕκαστος ἀνὰ ἓν δῶρον, καὶ τὴν ὠνόμασαν Πανδώραν. Ἦσαν δὲ τὰ δῶρα, ἅπερ ἔλαβε, τὰ ἀκόλουθα, ἐκ μὲν τῆς Ἀφροδίτης τὴν ὠραιότητα, ἐκ δὲ τοῦ Ἀπόλλωνος τὴν ἐπιστήμην τῆς Μουσικῆς, ἐκ τοῦ Ἑρμοῦ τὴν εὐγλωττίαν καὶ ἐκ τῆς Ἀθηνᾶς τὴν φρόνησιν καὶ τὴν εἰς τὴν ἐργασίαν ἐπιτηδεϊότητα τῶν δακτύλων. Τὴν Πανδώραν οὕτω πεποικισμένην ἔπειμψεν ὁ Ζεὺς διὰ τοῦ Ἑρμοῦ εἰς τὸν Προμηθεῖα μετὰ κιβωτίου τινὸς περιέχοντος πάντα τὰ κακά, τὰ ὁποῖα ἐμελλον νὰ ἐπιπέσωσιν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ὁ Προμηθεὺς ὑποπτεύων τὴν παγίδα, δὲν ἐδέχθη οὔτε τὴν Πανδώραν οὔτε τὸ κιβώτιον. Ὁ ἄφρων ὁμῶς ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἐπιμηθεὺς, ἀπατηθεὶς ὑπὸ τῶν θεληγῆτρων τῆς νεανίδος, συνεζεύχθη αὐτὴν καὶ ἤνοιξεν ἀπρόνως τὸ κιβώτιον, ἐξ οὗ ἐξῆλθον ὅλα τὰ κακά, ἅτινα ἕκτοτε μαστιζοῦσι τὴν γῆν. Ὁ Ἐπιμηθεὺς μόλις ἐπρόφρασε νὰ κλείσῃ τὸ κιβώτιον, ὅτε εἰς τὸ βάθος αὐτοῦ εἶχε μείνει μόνη ἡ Ἐλπίς, ἡ τελευταία παρηγορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τοῦ ὁποίου οὕτω μήτηρ ἐγένετο ἡ σύζυγος τοῦ Ἐπιμηθεῦς Πανδώρα.

§ 21. Ἀλληγορία τοῦ μύθου τοῦ Προμηθεῦς καὶ τῆς Πανδώρας. Ἡ διήγησις αὕτη εἶναι αὐτῇ ἡ παράδοσις τῆς πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου παραμεμορφωμένη, καὶ ἡ δοξασία περὶ τῆς εἰς τὴν ἀμαρτίαν πτώσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ περὶ τῶν ἐντεῦθεν ἀρξάμενων συμφορῶν. Κατὰ τὴν Ἱερὰν Γραφὴν ὁ Θεὸς λαβὼν χοῦν ἔπλασε τὸ σῶ-

μα τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τῆς πνοῆς ἐξωογόνησεν αὐτό. Κατὰ τὸν μῦθον τοῦτον ὁ Προμηθεὺς μετεχειρίσθη πηλὸν διὰ τὸ σῶμα καὶ τὸ οὐράνιον πῦρ διὰ τὴν ψυχὴν. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος τῆς εἰδωλολατρίας διὰ τῶν ὁρμῶν, τὰς ὁποίας ἐνέβαλεν εἰς αὐτὸν ὁ Προμηθεὺς, ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα ζώου καὶ οὐχὶ κατ' εἰκόνα θεοῦ. Ἐν τῷ αὐτῷ τούτῳ μύθῳ διαβλέπομεν συνάμα παράδοσιν τινα τῆς ἐκ τοῦ σφάλματος τῆς γυναικὸς ἀπωλείας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

§ 22. Ὁ Ζεὺς τιμωρὸς τοῦ Προμηθέως. Ὁ Ζεὺς, θέλων νὰ τιμωρήσῃ τὸν Προμηθέα διὰ τὴν αὐθάδη ταύτην τόλμην του, διέταξε τὸν Ἥραστον νὰ φέρῃ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ Καυκάσου καὶ νὰ τὸν δέσῃ εἰς βράχον δι' ἰσχυρῶν ἀλύσεων. Ἐκεῖ καταβαίνων καθ' ἡμέραν ἀετὸς τεράστιος ἔτρωγε τὸ ἦπαρ αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἀκαταπαύστως ἠύξανεν, ἵνα ἀνανεῶνται αἱ βάσανοι τοῦ Προμηθέως. Ἐνῶ δὲ ἡ τιμωρία αὐτῆ ἐπρεπε νὰ διαρκέσῃ τριακονταχιλιάδας ἔτη, μετὰ τριακονταετίαν ὁ Ἡρακλῆς τῇ συγκαταθέσει τοῦ Διὸς ἐφόνησε τὸν ἀετὸν καὶ ἠλευθέρωσε τὸν ἔνδοξον τοῦτον δεσμώτην, ὅστις ἤξιώθη ἐπὶ τῆς γῆς ἰσοθέων τιμῶν. Ἡ τιμωρία δὲ αὐτοῦ ἔμεινεν ὡς ἐμβλημα τῆς τύψεως τοῦ συνειδότος.

§ 23 Περιηγήσεις τοῦ Διὸς ἐπὶ τῆς Γῆς. Ἡ μυθολογία διηγεῖται πολλὰς τοῦ Διὸς περιουσίας καὶ μεταμορφώσεις. Εἰς μίαν τῶν περιουσιῶν τούτων, ἦν ἐπεχειρήσεν ὁ Ζεὺς ἵνα δοκιμάσῃ τοὺς θνητοὺς καὶ ἰδῇ ἂν ἔμεινον πιστοὶ εἰς τὰς διαταγὰς του, κατέβη εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, χώραν τῆς Πελοποννήσου. Ἐκεῖ ἐβασίλευεν ὁ Λυκάων, ὅστις ἀσεβῆς ὦν καὶ σκληρὸς, φιλάργυρος καὶ αἰμοχαρῆς ἐθανάτωνε τοὺς ξένους τοὺς εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ ἐρχομένους. Μολοντί δὲ οἱ ποιμένες, οἵτινες κατώκουν τὴν χώραν ταύτην ἀνεγνώρισαν αὐτὸν ἐκ τῆς μεγαλοπρεπειᾶς τοῦ προσώπου, ὁ βασιλεὺς Λυκάων θέλων νὰ δοκιμάσῃ τὴν θεότητα τοῦ Διὸς παρέθηκεν εἰς τὴν τράπεζαν τὰ μέλη ξένου τινὸς παιδίου, τὸ ὁποῖον εἶχε θυσιάσει. Ἄλλὰ τὸ τρο-

μερὸν τοῦτο ἐγκλήμα ἐτιμωρήθη ἀμέσως· διότι ὁ κεραυνὸς μετέβαλε τὰ ἀνάκτορα εἰς κόνιν, ὁ δὲ Λυκάων ἔφυγεν εἰς πλησίον τι δάσος, ὅπου μετεμορφώθη ἀμέσως εἰς λύκον. Ἐκ τῆς τοῦ Λυκάωνος μεταμορφώσεως ταύτης εὐκόλως ἐννοεῖται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι διὰ τοῦ μύθου τούτου ἐδήλουν τὴν σκληρότητα τῶν λύκων, οἵτινες ὑπῆρχον τόσον πολλοὶ καὶ τόσον φοβεροὶ εἰς τὰ δάση τῆς Ἑλλάδος.

§ 24. Ὁ ἐπὶ τοῦ Δευκαλίωνος κατακλυσμὸς. Μετὰ τὴν εἰς Ἀρκαδίαν περιουσίαν τοῦ ὁ Ζεὺς, περιελθὼν καὶ ἄλλα μέρη τῆς γῆς καὶ πεισθεὶς περὶ τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς πονηρίας τῶν ἀνθρώπων, ἀπεφάσισε νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἐξήρρεσεν ὁμοῦς τῆς ἀποφάσεως ταύτης διὰ τὴν εὐσέβειάν των δύο μόνον θνητοὺς τὸν Δευκαλίωνα (υἱὸν τοῦ Προμηθέως καὶ τῆς Κλυμένης θυγατρὸς τοῦ Ἄτλαντος) καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ Πύρραν (θυγατέρα τοῦ Ἐπιμηθέως καὶ τῆς Πανδώρας), οἵτινες ἐβασίλευον ἐν Θεσσαλίᾳ. Τῆς ἀποφάσεως γενομένης, ἀνεμοὶ, κεραυνοὶ καὶ βροχαὶ ῥαγδαίαι πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πλημμυροῦσι τὰς πεδιάδας. Οἱ ἄνθρωποι θορυβήθεντες καταφεύγουσιν εἰς τὰ ὄρη· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ καταδιώκονται ὑπὸ τῶν ὑδάτων καὶ ἀπόλλυνται. Ὁ Δευκαλίων καὶ ἡ Πύρρα ἐπιβάντες ἐπὶ τινος λέμβου, τὴν ὁποῖαν παρεσκεύασε κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ πατρὸς του ὁ Δευκαλίων, κατώρθωσαν νὰ σωθῶσιν, ἐνῶ ἅπαντα ἡ Ἑλλὰς κατεποντίσθη. Ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας καὶ ἴσας νύκτας ἐφέρετο ἡ λέμβος ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Ὅτε δὲ ἐξηράνθησαν τὰ ὕδατα καὶ ἡ λέμβος ἐστάθη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Παρνασσοῦ, οἱ δύο σύζυγοι ἐξελθόντες πρῶτον μὲν ἔβυσαν εἰς τὸν Δία τὸν Φύξιον, τὸν σώσαντα δηλαδὴ αὐτοὺς διὰ τῆς φυγῆς, ἔπειτα δὲ πορευθέντες εὐλαβῶς εἰς τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος ἠρώτησαν αὐτὸ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ πληρωθῇ πάλιν ἀνθρώπων ἡ γῆ. Ὁ θεὸς ἀπήντησεν εἰς αὐτοὺς· «ἐξέλθετε τοῦ ναοῦ καὶ καλύψαντες τὴν κεφαλὴν διὰ πέπλου, ῥίψατε ὅπισθεν ὑμῶν τὰ ὄσπᾶ τῆς ὑμετέρας προμη-

τορος· οὕτω δὲ θέλετε πληρώσει καὶ πάλιν κατοίκων τὴν γῆν». Ὁ Δευκαλίων καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἐρμηνεύοντες τὴν σκοτεινὴν ἔννοιαν τοῦ χρησμοῦ, ἐνόησαν ὅτι προμήτωρ μὲν ἦτο ἡ γῆ, ὅστ' αὐτῆς αἱ πέτραι. Ὅθεν ἐξεπλήρωσαν τὴν θείαν διαταγὴν καὶ εἶδον, ὅτι αἱ μὲν πέτραι, ἃς ἐξέριπτον ὁ Δευκαλίων, κρηττάγον ἄνδρας, ἐκεῖναι δὲ, ἃς ἐξέριπτεν ἡ Πύρρα, γυναῖκας. Τὸ μῦθευμα τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ αὐτὴ ἡ παράδοσις τοῦ μεγάλου κατακλυσμοῦ τοῦ Μωϋσέως παραμυρορρωμένη.

§ 25. Λατρεία τοῦ Διός. Ἡ λατρεία τοῦ Διός ὑπερβαίνει κατὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν τὴν λατρείαν πάντων τῶν θεῶν. Πανταχοῦ ὑπῆρχον βωμοὶ καὶ ναοὶ ἰδρυμένοι πρὸς τιμὴν αὐτοῦ. Ἐπὶ τῶν βωμῶν τούτων ἐθυσίαζον ἐκατόμβας, ἧτοι πολυδαπάνους θυσίας ἐξ αἰγῶν, προβάτων ἢ βοῶν· οὐδέποτε ὅμως ἐμολύνοντο οἱ βωμοὶ τοῦ θεοῦ τούτου δι' αἵματος ἀνθρωπίνου, ὡς οἱ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Ἀφιερωμένη εἰς αὐτὸν ἦτο ἐκτὸς τοῦ αἵτου καὶ ἡ ὄρνις· διότι ἐνεκα τοῦ ὕψους, τῆς δυνάμεως καὶ τῆς διαρκείας αὐτῆς εἶναι ὁ βασιλεὺς τῶν δένδρων καὶ τὸ ἔμβλημα τῆς ἰσχύος. Ἐλάτρευον δὲ τὸν Δία ἐκτὸς τῶν Ἑλλήνων καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, ὧν οἱ μὲν ἐπωνόμαζον αὐτὸν Καπιτωλῖνον, ὡς ἐκ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ, τὸν ὅποιον ἀνήγειραν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου, τῆς περιφήμου δηλαδὴ ἀκροπόλεως τῆς ἀρχαίας Ῥώμης· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐκάλουν αὐτὸν Ὅσιριν καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Ἀφρικῇ Ἀμμωνα.

§ 26. Ναοὶ τοῦ Διός. Περισσότεροι ἐκ τῶν ναῶν, οὗσαι ἐν Ὁλύμπῳ ἦσαν ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ κατὰ τὴν Ἥλιδα τῆς Πελοποννήσου παρὰ τὸν Ἀλφειὸν ποταμὸν μεγαλοπρεπῆς ναός, ἐν ᾧ εὐρίσκετο τὸ ὑπὸ τοῦ περιφήμου ἔρμολύρου Φειδίου κατασκευασθὲν ἄγαλμα ἐκ χρυσοῦ καὶ Ἐλέφαντος. Προσέτι ὁ ἐν Ἀττικῇ ναός τοῦ Ὀλυμπίου Διός λεγόμενος, οὗ τὰ θεμέλια μὲν ἔθηκεν ὁ Πεισίστρατος, ἀποτελείωσε δὲ μετὰ 650 ἔτη ὁ κατὰ τὸν δευτερον

μ. Χ. αἰῶνα διατελέσας αὐτοκράτωρ τῆς Ῥώμης Ἀδριανός. Τοῦ ναοῦ τούτου σώζονται σήμερον 16 μόνον κίονες.

§ 27. Μαντεῖα τοῦ Διός. Ἐκ τῶν μαντείων τοῦ Διός περιφημότερα ἦσαν τὸ ἐν Ἡπειρῷ Δωδωναῖον, τὸ τοῦ Τροφωνίου Διός λεγόμενον ἐν Βοιωτίᾳ, καὶ τὸ ἐν Ἀφρικῇ τοῦ Διός Ἀμμωνος ἐπιλεγόμενον. Καὶ ἐν μὲν τῷ Δωδωναίῳ, τῷ ἀρχαιοτάτῳ τῆς Ἑλλάδος μαντεῖῳ, οἱ χρησμοὶ ἧτοι αἱ προφητεῖαι ἐδίδοντο ἐν τῷ ἱερῷ ἄλσει ὑπὸ ὄρου, αἵτινες ἐλάλουν φωνῇ ἀνθρωπίνῃ. Τὸ θαῦμα τοῦτο ἐξηγεῖται, ἐὰν ὑποθέσωμεν, ὅτι οἱ ἱερεῖς ἐκρούπτοντο ἐν τοῖς κοιλώμασι τῶν δένδρων καὶ ἐλάλουν ἐκεῖθεν. Κατὰ τοὺς ὑστεροῦς χρόνους οἱ χρησμοὶ ἐδίδοντο διὰ χαλκίνων λεβήτων, οἵτινες ἦσαν τοιοῦτοτρόπως τοποθετημένοι περὶ τὸν ναόν, ὥστε ἅμα εἰς μόνον ἐκρούετο, πάντες οἱ λοιποὶ διέδιδον αὐθωρεὶ συνεχῆ ἤχον. Ὅθεν καὶ ἡ παροιμία Δωδωναῖον χαλκεῖον, λεγομένη ἐπὶ τῶν πολλὰ λαλούντων. Εἰς δὲ τὸ ἐν Λεβαδείᾳ πόλει τῆς Βοιωτίας μαντεῖον ὁ χρησμός ἐδίδετο εἰς ὑπόγειον σπήλαιον, ὅπου ὁ Τροφώνιος (υἱὸς τοῦ Ἐργίνου καὶ ἐκγονος τοῦ Κλυμένους βασιλέως τοῦ Ὀρχομενοῦ) καταβαίνων ἔλεγεν ὅτι κατελαμβάνετο ὑπὸ προφητικοῦ οἴστρου, ἐπὶ τέλους δὲ ἐνεκα τῆς ὑπερβολικῆς αὐτοῦ φιλαργυρίας ἀπέθανεν ἐν αὐτῷ ἐκ ταιπωρίας ἢ ἐκ στερήσεως καὶ ἐτιμήθη ὡς θεὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Τροφωνίου Διός. Τὸ μαντεῖον τοῦτο ὠνομάζετο καὶ Καταβάσιον, καὶ οἱ θεοπρόποι, ἧτοι οἱ ἐρωτῶντες αὐτὸ Καταβαίνοντες· διότι οὗτοι δεινόμενοι κατεβιβάζοντο εἰς αὐτὸ τὸ ἄντρον καὶ ἐλάμβανον τοὺς χρησμούς, οἵτινες συνίσταντο εἰς τρομεροὺς ἤχους συγκεχυμένους, ἢ παραδόξους ἐμφανίσεις. Τὸ δὲ μαντεῖον τοῦ Διός Ἀμμωνος, ὅπερ ἐπεσκέφη καὶ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, ἔκειτο εἰς τὴν Λιβυκὴν ἔρημον. Ὁ Ζεὺς ἐν αὐτῷ παρίστατο μετὰ κεράτων κριοῦ· διότι, ἔλεγον, ὅτι ἐν τῷ πολέμῳ τῶν θεῶν κατὰ τῶν Γιγάντων ἐνεδύθη πρὸς στιγμὴν τὸ σχῆμα αὐτοῦ τοῦ ζώου. Δύνανται ἐν τούτοις νὰ θεωρη-

ὡς τὰ κέρατα ταῦτα ὡς ἔμβλημα τῆς ἰσχύος. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Ζεὺς οὗτος ἐξ ἀρχῆς δὲν ἦτο ἐλληνικὸς, ἀλλ' ὁ Ὅσιρις τῶν Αἰγυπτίων, ὅστις ἔχων καὶ αὐτὸς μαντεῖον ὁμοίον πρὸς τὸ ἐν Δωδώνῃ τοῦ Διὸς ἐταυτίσθη πρὸς τὸν Δία τῶν Ἑλλήνων, αἵτινες σφόδρα ἐπεπόθουν νὰ συγγωνεύωσι τοὺς ἑαυτῶν θεοὺς πρὸς τοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν καὶ μάλιστα τῶν Αἰγυπτίων καὶ νὰ ἐπιδεικνύωσιν αὐτοὺς ἴσους.

§ 28. Ἐορταὶ τοῦ Διὸς. Ἐκ τῶν πολλῶν ἑορτῶν, τὰς ὁποίας ἐτέλουν πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς, ἐπισημότεραι ἦσαν τὰ Ὀλύμπια, ἑορτὴ, ἣτις ἐπανηγυρίζετο ὑφ' ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἐν Ὀλυμπίᾳ τῆς Ἡλίδος μετὰ τετραετη περίοδον ἐπὶ πέντε ἡμέρας. Κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην οἱ ἄθληταὶ ἠγωνίζοντο εἰς τὸ ἄλμα, τὴν ποδωκίαν, τὸν δίσκον, τὸ ἀκόντιον τὴν πάλην καὶ τὴν ἀρματοδρομίαν. Ἐλάμβανον δὲ οἱ νικηταὶ στέφανον ἐκ κοπίτου ἤτοι ἀγριαελαίας καὶ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἐγείρωσιν ἐν Ὀλυμπίᾳ κατὰ τὸ ἱερόν ἄλσος τοῦ Διὸς ἀνδριάντας. Ἡ ἑορτὴ αὕτη συνέστη κατὰ τινὰς μὲν ὑπὸ τοῦ Διὸς πρὸς ἀνάμνησιν τῆς κατὰ τῶν Τιτάνων νίκης, κατ' ἄλλους δὲ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους. Ἀνήκει δὲ εἰς τὰς μεγάλας ἑορτάς τῶν Ἑλλήνων, αἵτινές εἰσι τέσσαρες, τὰ Ὀλύμπια, τὰ Πύθια, τὰ Νέμεα καὶ τὰ Ἴσθμια, καὶ ὀνομαζόνται δημόσιοι ἀγῶνες.

§ 29. Ἀλληγορία τοῦ Διὸς. Ὁ Ζεὺς παριστᾷ συμβολικῶς τὸν αἰθέρα, ἦτοι τὸν καθαρὸν ἀέρα τῶν ὑψηλοτέρων στρωμάτων τῆς ἀτμοσφαιρας. Διὰ τοῦτο οἱ ἀρχαῖοι ὤπλισαν αὐτὸν διὰ τοῦ κεραυνοῦ, ὅστις σχηματίζεται ὑπὸ τοὺς πόδας του εἰς τὰ νέφη, καὶ ἐπενόησαν τὸν μῦθον τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Γιγάντων, ἦτοι τῶν ὀρέων, τὰ ὁποῖα ὁ κεραυνὸς συχρότατα πλήττει. Ἡ ῥίζα (ΔΙ) τοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ τούτου σημαίνει φέγγειν, ὡς φαίνεται εἰς τὰ ὀνόματα εὐδίας, εὐδία. Ὅθεν Ζεὺς ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ αἰθέρος, ὁ θεὸς τοῦ φωτός.

§ 30. Εἰκόνες τοῦ Διὸς. Οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ ζωγράφοι παρίσταν τὸν Δία καθήμενον ἐπὶ λαμπροῦ θρόνου

ὑψηλοτέρου τῶν ἄλλων θεῶν, καὶ κρατοῦντα διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς κεραυνόν, σημεῖον τῆς τιμωροῦ δυνάμεως, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας σκῆπτρον, ἔμβλημα τῆς κυβερνητικῆς δυνάμεως. Τὸ πρόσωπον αὐτοῦ κοσμεῖται ὑπὸ παχείας γενειάδος. Ἀλλ' ἡ ἐξοχωτάτη καὶ ἐξαιρετωτάτη διὰ τῆς πλαστικῆς τέχνης ἐξεικόνισις τοῦ Διὸς ἦτο τὸ ὑπὸ τοῦ Φειδίου ἐν Ὀλυμπίᾳ ποιηθὲν ἀγαλμα, τὴν ιδέαν τοῦ ὁποίου ἔλαβεν ὁ ἀγαλματοποιὸς οὗτος ἐκ τῶν ὁμηρικῶν στίχων

α *Ἡ, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων
 Ἀμβρόσιαι δ' ἀρα χαίται ἐπεβρώσαντο ἄνακτος
 κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο· μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὀλυμπον.»

Διὰ τοῦ ἀγάλματος τούτου, ὅπερ καὶ μετὰ τῶν ἐπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου τάττεται (1), παρίστατο ὁ Ζεὺς καθήμενος μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ θρόνου ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλεφαντίνου ὁστοῦ κατειργασμένος· εἶχε δὲ ὕψος περίπου τεσσαράκοντα ποδῶν, ὡστε ἀνιστάμενος ἤδύνατο νὰ θραύσῃ τὸν ναόν, ὅστις τὸν περιέβαλλε. Τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος αὐτοῦ γυμνὸν ὄν κατεσκευάσθη ἐλεφαντίνον ὄλον· τὸ κάτω μέρος ἐκάλυπτεν ἐπὶ τῶν γονάτων ἐβρίμμενος χρυσοῦς μανθῶας, ζῶδια ἔχων καὶ κρίνα ἐνειργασμένα. Ἐκράτει δὲ ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ χρυσοελεφαντίνην τὴν θεᾶν Νίκην ἐστεφανωμένην καὶ κρατοῦσαν ταινίαν, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τὸ σκῆπτρον πεποικιλμένον παντοίοις μετάλλοις· ἐπὶ τούτου δ' ἐκάθητο χρυσοῦς ἀετὸς, ὡς σύμβολον τοῦ ὅτι καὶ ὁ Ζεὺς εἶναι βασιλεὺς τῶν θεῶν, ὡς ὁ ἀετὸς τῶν πτηνῶν. Ἀλλ' ὁ μῦθος ἔπλασεν ὅτι ὁ ἀετὸς οὗτος ἦτο τὸ πάλαι ἄνθρωπος Περίφρας καλούμενος, βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὅτι ἐπειδὴ οὗτος, ἀγαπηθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ του, ἔλα-

(1) Τὰ λοιπὰ ἐξ θαυμάτων τοῦ κόσμου ἦσαν οἱ κρεμαστοὶ κῆποι τῆς Βαβυλώνας, αἱ Πυραμίδες τῆς Αἰγύπτου, ὁ λαβύρινθος τῆς Κρήτης, ὁ ἐν Ἐφέσῳ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, ὁ Κολοσσὸς τῆς Ρόδου καὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Μαισώλου, ἦτοι ὁ τάφος, ὃν ἀνήγειρον ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ἀρτεμισία βασίλισσα τῆς Κιπρίας ἐν Ἀλικαρνασσῷ.

τρευθήως Ζεὺς, τοσοῦτον παρωργίσθη ἐπὶ τούτῳ ὁ πατὴρ τῶν θεῶν, ὥστε ἠθέλησε νὰ κεραυνωσῆ τὸν Περίφραν· τῇ μεσιτείᾳ ὁμῶς τοῦ Ἀπόλλωνος συμπλήσας αὐτὸν, τὸν μετέβαλεν εἰς ἀετὸν καὶ τὸν ἔλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του.

III. ΗΡΑ.

§ 31. Ἀνατροφή καὶ γάμοι τῆς Ἡρας. Ἡ Ἡρα ἦτο θυγάτηρ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Κυβέλης· ἀνετράφη ὑπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος, εἰς οὓς ἡ μήτηρ ἐνεπιστεύθη αὐτὴν κατὰ τὸν φοβερὸν μεταξὺ τῶν Τιτάνων καὶ τοῦ Διὸς ἀγῶνα. Αὕτη θεωρεῖται ἡ μόνη ἐκ τῶν θεαινῶν κυρίως γυνὴ τοῦ Διός. Οἱ γάμοι τῆς θεᾶς ταύτης ἐτελέσθησαν μετὰ πολλῆς μεγαλοπρεπειᾶς. Εἰς αὐτοὺς ἔσπευσαν νὰ παρασταθῶσιν πάντες οἱ θεοὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἐκτὸς μιᾶς μόνης Νύμφης Χελώνης καλουμένης, ἥτις πρὸς τιμωρίαν τῆς ἀμελείας καὶ βραδύτητος αὐτῆς μετεβλήθη εἰς τὸ ὁμώνυμον ἕρπετόν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ εἰς τοὺς γάμους τούτους συνελθόντες θεοὶ προσήνεγκον πάντες τῇ βασιλίᾳ αὐτῆς δῶρα νυμφικά, ἐδώρησατο τότε αὐτῇ καὶ ἡ Γῆ δένδρον χρυσᾶ παράγον μῆλα, πεφυτευμένον ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἄτλαντος. Τὸ θεῖον ὁμῶς τοῦτο ζευγος ἔνεκα τῆς συζυγικῆς αὐστηρότητος καὶ ζηλοτυπίας τῆς Ἡρας καὶ τῶν παρεκτροπῶν τοῦ Διὸς δὲν ἔζη ποσῶς ἐν εἰρήνῃ.

§ 32. Ἰδιότητες τῆς Ἡρας. Ἡ Ἡρα εἶναι θεὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς ἀμέσως μετὰ τοῦ αἰθέρος συνεχομένης ἀτμοσφαιρας. Διὸ καὶ ὁμοπάτριος καὶ μόνιμος τοῦ Διὸς σύζυγος παρίσταται. Κατέχει δὲ τὴν δευτέραν μετὰ τὸν Δία μετὰ τῶν θεῶν θέσιν, καὶ ὡς μόνη νόμιμος γυνὴ τοῦ ἀνακτος τῶν θεῶν θεωρεῖται προστάτις τῶν πόλεων καὶ

τῶν βασιλείων, προσέτι δὲ καὶ ἔφορος τῶν γάμων καὶ τῶν τοκετῶν· διὸ καὶ Εἰλειθυίαν αὐτὴν ὀνομάζουσιν, ὡς προσκαλοῦντες αὐτὴν νὰ ἔλθῃ εἰς τοὺς τοκετούς. Ὑπῆρξεν ὁμῶς ζηλότυπος καὶ ὑπερήφανος, μνησικακος καὶ ἐκδικητικὴ εἰς ἄκρον.

§ 33. Ζηλοτυπία καὶ ἐκδικήσεις τῆς Ἡρας. Ἡ Ἡρα ζηλεύσασα τὸν Δία, διότι οὗτος ἐγέννησεν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου αὐτοῦ τὴν Ἀθηνᾶν, ἵνα μὴ ὑπολειφθῆ ἐκείνου, ὡσφράνθη κατὰ συμβουλήν τῆς Χλωρίδος φυτὸν τι, καὶ ἐγέννησε μόνη τὸν Ἡραϊστον ἢ κατ' ἄλλους τὸν Ἄρην. Μνησικακοῦσα δὲ κατὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς διὰ τὸν πρὸς ἄλλας θεᾶς ἡ θνητὰς ἔρωτα τοῦ Διὸς προέβη τοσοῦτον, ὥστε διηγείρειν ὅλους τοὺς θεοὺς κατ' αὐτοῦ. Ἡ τιμωρία ὁμῶς, ἣν διὰ τοῦτο ἔλαβε, κατέστησεν αὐτὴν μανιώδη. Ὁθεν ἐν τῇ ἀγανακτῆσει αὐτῆς ἀπεφάσισεν ἐπὶ τέλους νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὴν νῆσον Εὐβοίαν. Ἀλλ' ὁ Ζεὺς, ἵνα ἀνακαλέσῃ αὐτὴν εἰς τὴν συζυγικὴν ἐστίαν, παρωῶνε τὴν ζηλοτυπίαν αὐτῆς προσποιηθεὶς ὅτι μέλλει νὰ νυμφευθῆ τὴν ὠραίαν Πλάταιαν νεαράν Νύμφην θυγατέρα τοῦ ποταμοῦ Ἀσωποῦ. Τὴν εἶδισιν ταύτην μόλις μαθοῦσα ἡ Ἡρα ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Ὀλυμπον καὶ ἀμέσως συνεφιλιώθη μετὰ τοῦ Διός. Ἀλλ' ἡ μετὰ τῶν συζύγων εἰρήνη δὲν ὑπῆρξε πάλιν διαρκής· διότι ὁ Ζεὺς προετίμα πολλὰς ἀντὶ τῆς βασιλίσεως τῶν θεῶν ἄλλας θεᾶς, ἄς ἐκεῖνη ἐξεδικεῖτο. Κατεδίωξε τὴν Λητώ, διότι ἔμελλεν αὐτὴν νὰ γείνη μῆτηρ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος· τὴν Σεμέλην, μητέρα τοῦ Βάκχου, τὴν Ἰὼ καὶ ἄλλας. Τὴν δὲ Νύμφην Ἠχώ, κρύπτουσαν τοὺς ἔρωτας τοῦ Διός, κατεδίωξε νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὴν τελευταίαν συλλαβὴν τῶν λέξεων, τὰς ὁποίας ἤκουεν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπερηφάνεια τῆς θεᾶς ταύτης δὲν ὑπελείπετο τῆς ζηλοτυπίας τῆς. Κατεδίωξεν ἀσπόνδως τὸν Πάριν, υἱὸν τοῦ Πριάμου, καὶ δι' αὐτὸν ἅπαν τὸ Τρωϊκὸν ἔθνος, διότι ὁ ποιμὴν οὗτος εἶχε παραχωρήσει εἰς τὴν Ἀφροδίτην τὸ βραβεῖον τῆς ὠραιότητος.

§ 34. Ἡ Ἰώ καὶ ἡ Ἥρα. Ἡ Ἰώ ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἰνάχου βασιλέως τοῦ Ἄργους. Ταύτην μετεμόρφωσεν ὁ Ζεὺς εἰς δάμαλιν, ἵνα κρύψῃ αὐτὴν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Ἥρας. Ἀλλ' ἡ θεὰ ἀνακαλύψασα τοῦτο διώρισε φύλακα τῆς δαμάλεως τὸν πανόπτην Ἄργον. Ὁ φύλαξ οὗτος εἶχεν ἑκατὸν ὀφθαλμούς, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πενήτηντα τοῦλάχιστον ἔμενον ἀνοικτοί, ὅτε διὰ τῶν λοιπῶν ἀπεκοιμᾶτο. Ὁ Ζεὺς διέταξε τὸν Ἑρμῆν νὰ φονεύσῃ τὸν ἄγρυπνον τοῦτον φύλακα καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν Ἰώ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς Ἥρας. Ὁ Ἑρμῆς μὴ γνωρίζων ποῖον δόλον νὰ μεταχειρισθῆ, ἵνα ἐξαπατήσῃ τὸν Ἄργον, ἐσκέφθη νὰ προσέλθῃ πρὸς τὸν Μορφέα θεὸν τοῦ ὕπνου καὶ νὰ μᾶθῃ παρ' αὐτοῦ τὸ μέσον, οἷ οὐ ἠδύνατο νὰ ἀποκοιμίσῃ ταυτοχρόνως ὁλοὺς τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ ἀκοιμήτου φύλακος. Τὸ παλαιότερον τοῦ Μορφέως ἔκειτο εἰς τόπον τινα, ἐν ᾧ οὐδέποτε εἰσῆλθον αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, ἄκρα δὲ σιωπῆ ἐβασίλευεν ἐν αὐτῷ. Ὁ Ἑρμῆς διὰ τῶν περωτῶν αὐτοῦ ποδῶν κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ ἀταράγως ἐκεῖ· εὖρε δὲ τὸν Μορφέα κοιμώμενον ἐπὶ κλίνης ἐξ ἐβένου, ὑπεράνω τῆς ὁποίας ἐκρέμαντο κλάδοι τοῦ ὑπνωτικοῦ φυτοῦ μήκωνος (παπαρούνας), ἐκ τῶν ἀνθέων τῆς ὁποίας ἔφερον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὁ Μορφέας καὶ στέφανον. Ἐνῶ δὲ οὗτος ἦτο παραδεδωμένος εἰς βαθεῖάν τινα ἀνάπausιν, περὶ αὐτὸν ἵπταντο ὑπὸ διαφόρους μορφὰς οἱ ὄνειροι καὶ ἐν σκοτεινῇ τινι γωνίᾳ ἐφαίνετο ὁ Ἐριάλτης, ὅστις ταραττει συνεχῶς τὸν ὕπνον τῶν εἰς τὴν λαιμαργίαν παραδεδωμένων ἀνθρώπων, καὶ ἐκείνων, οἵτινες μελετῶσι κακὴν τινα νὰ πράξωσι πράξιν. Ὁ Ἑρμῆς ἀπήρθυσεν ἡσυχῶς τὴν παράλλησιν του πρὸς τὸν Μορφέα, ὁ δὲ θεὸς οὐτος ἡμιανόητος τοὺς ὀφθαλμούς του ἐξετείνει τοὺς βραχίονά του, καὶ ἀφου ἐχασμήθη τρεῖς, ἔδωκεν εἰς τὸν Ἑρμῆν ἕνα κλάδον μήκωνος· ἔπειτα στρέψας ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους ἐπανεῦρε τὸν ὕπνον του, χωρὶς νὰ περιμείνῃ νὰ ἀκούσῃ τὰς εὐχαριστήσεις τοῦ Ἑρμοῦ. Οὗτος δὲ ἔσπευσε νὰ ἐγ-

καταλείψῃ τὸ σιωπηλὸν τοῦτο ἀνάκτορον, ἐν ᾧ ἤρξατο νὰ τὸν καταλαμβάνῃ ὁ ὕπνος, καὶ ἔφθασε πρὸς τὸν Ἄργον. Μόλις ὁ φύλαξ τῆς Ἰούς εἶδε μακρόθεν τὸν Ἑρμῆν, τὸν διέταξε νὰ ἀπομακρυνθῆ· ἀλλ' ὁ Ἑρμῆς μὴ προσέχων εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἤρξατο νὰ παίξῃ τὸν αὐλὸν του τοσοῦτον κατασκευτικῶς, ὥστε ὁ Ἄργος συνεχώρησεν εἰς αὐτὸν νὰ πουσέλθῃ, ἵνα κέλλιον ἀκούσῃ τὴν μουσικὴν τούτου. Τότε ὁ δόλιος Ἑρμῆς, κρατῶν διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὸν αὐλὸν, ἅμα ἐπλησίασεν, ἐκίνησε διὰ τῆς ἐτέρας τὴν μήκωνα καὶ ἀμέσως ὅλοι οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἄργου ἤρξαντο νὰ κλείωσιν ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον. Μόλις δὲ ἐκλείσθη καὶ ὁ τελευταῖος, ὁ Ἑρμῆς ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἄργου καὶ ἀπήλλαξεν οὕτω τὴν Ἰώ. Ἡ Ἥρα ὀργισθεῖσα διὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἐνέβαλεν εἰς τὴν βοῦν μύωπα, ὑφ' οὗ οἰστρηλατουμένη ἐκείνη ἔπεσεν ἐκ τῆς ἀπελπισίας της εἰς τὴν θάλασσαν, τὴν ἐκ ταύτης ὀνομασθεῖσαν Ἴονιον πέλαγος, καὶ ἔπειτα περιπλανηθεῖσα εἰς διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, ἀφου διέβη καὶ τὸν ἀπὸ ταύτης ὀνομασθέντα Βόσπορον (βοῦς πόρον), κατήντησε τέλος εἰς τὴν Αἴγυπτον· ἐνταῦθα λαβοῦσα τὴν πρώτην αὐτῆς μορφήν διήλθε τὸ ἐπίλοιπον τοῦ βίου καὶ ἀπεβέβη μετὰ θάνατον, ὀνομασθεῖσα Ἴσις. Ἡ δὲ Ἥρα τὸν περιλημμένον αὐτῇ Ἄργον μετεμόρφωσεν εἰς ταῦν, καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνου ἐκόσμησε τὴν οὐρὰν τοῦ πτηνοῦ τούτου, τὸ ὁποῖον ἔκτοτε ἀφιερῶθη εἰς αὐτήν.

§ 35. Ἡ ἀγγελιαφόρος τῆς Ἥρας Ἴρις. Ἡ Ἥρα βλέπουσα, ὅτι ὁ Ζεὺς εἶχεν ὡς ἄγγελον τὸν Ἑρμῆν, προσέλαβε καὶ αὐτὴ, ἀφου ἀπόλεσε τὸν Ἄργον, τὴν Ἴριν ὡς πιστὴν αὐτῆς ἀγγελιαφόρον. Ἐδώρησατο δ' αὐτῇ ἐνδυμα φέρον ὅλα τὰ χρώματα τοῦ οὐρανοῦ τόξου.

§ 36. Λατρεία τῆς Ἥρας. Ἡ Ἥρα ἐλατρεύετο ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς πόλεσι τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν Καρχηδόνι. Ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ ὑπῆρχε περίφημος αὐτῆς ναὸς Ἡραῖον λεγόμενος. Ἀλλὰ καὶ αἱ πρὸς τιμὴν

αὐτῆς ἀγόμενοι ἑορταί Ἡραϊὰ ἐκαλοῦντο. Ἐν Ἄργει ἑωρτάζοντο ταῦτα ἀνά πᾶν πέμπτον ἔτος μετὰ μεγάλης ἐπίσημότητος. Συνηθροίζοντο δὲ κατ' αὐτὰ πολυάριθμοι νέοι, οἵτινες ἐβάδιζον ἑνοπλοὶ εἰς τὸν μεταξὺ Ἄργους καὶ Μυκητῶν μέγαν ναὸν τῆς Ἥρας, προηγουμένων ἑκατὸν βοῶν. Ἡ πομπὴ συνωδεύετο ὑπὸ τῆς ἱερείας τῆς Ἥρας, φερομένης ἐπὶ ἄρματος ἐλαυνομένου ὑπὸ δύο λευκῶν βοῶν. Γενομένης δὲ τῆς ἑκατόμβης τὰ κρέατα τῶν βοῶν διενέμοντο εἰς τοὺς πανηγυριστάς, καὶ μετὰ ταῦτα ἐτελοῦντο ἀγῶνες. Ἰερά τῆς θεᾶς ταύτης ἦσαν ὁ ταῶς, ἡ μήκων καὶ ἡ ῥοιά ὡς ἔμβλημα τοῦ ἔρωτος.

§ 37. Ἀλληγορία τῆς Ἥρας. Ἡ Ἥρα ἀντιπροσωπεύει τὴν χαμηλότερον ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, καὶ διὰ τοῦτο συνέζευξεν αὐτὴν μετὰ τοῦ Διὸς τοῦ ὑψηλοτέρου καὶ καθαροτέρου ἀέρος. Γόνος αὐτῆς ἰδίως ἐστὶν ὁ Ἡραϊστος, ἦτοι τὸ ἀτμοσφαιρικὸν πῦρ. Ἐπειδὴ δὲ αἱ κινήσεις τῆς ἀτμοσφαιρας παρὰ τῆς τῆς ἡσυχίας τοῦ ὑψηλοτέρου ἀέρος, ἐμυθολογήθη ὅτι ἡ συμβίωσις τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας δὲν ἦτο ἀνεπίληπτος, καὶ ὅτι πάντοτε ὑπῆρχον οἰκιακαὶ διενέξεις μεταξὺ τῶν δύο τούτων συζύγων. Ἐντεῦθεν καὶ γόνος αὐτῶν ἐγένετο ὁ τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐριδῶν θεὸς Ἄρης. Παράγουσι δὲ τινες τὴν λέξιν παρὰ τοῦ ἄλλ' ἡέρος Ἥρα. Ἄλλοι θεωροῦντες τὴν λέξιν ὡς τὸ θηλυκὸν τοῦ ἥρωος ἐξηγοῦσιν αὐτὴν δέσποιναν βασιλίσσαν.

§ 38. Εἰκόνας τῆς Ἥρας. Ἡ Ἥρα εἰκονίζεται συνήθως ἐν τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης τῶν ἀρχαίων ὡς μεγαλοπρεπῆς γυνή, ὠρῖμου ἡλικίας, ἔχουσα πρόσωπον ὠραῖον, σοβαρὸν καὶ δεσποτικόν, τὴν κεφαλὴν δὲ ἐξωσμένην ὑπὸ διαδήματος, καὶ κρατοῦσα σκῆπτρον ἐν τῇ χειρὶ· πλησίον δ' αὐτῆς τίθεται ταῶς. Ἐνίοτε παριστώσιν αὐτὴν ἐπὶ ἄρματος συρομένου ὑπὸ δύο ταῶν. Ἄλλοτε τὴν ζωγράφουσιν περικεκαλυμμένην ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ τόξου, διότι ἀγγελος καὶ σύμβουλος αὐτῆς ἦτο ἡ Ἴρις.

§ 39. Γέννησις τῆς Ἀθηνᾶς. Ἡ Ἀθηνᾶ ἦτο μὲν θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μῆτιος, ἀλλ' ἐγεννήθη ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς, ὅστις κατέπειε τὴν Μῆτιν ἐγκυον οὔσαν. Μυθολογεῖται δὲ ὅτι, ὅτε ἐπέστη ὁ καιρὸς τοῦ τοκετοῦ, ὁ Ζεὺς ἠσθάνθη σφοδρὰν κεφαλαλγίαν· διὸ προσεκάλεσε τὸν Ἡραϊστον ἢ κατ' ἄλλους τὸν Προμηθεά καὶ διέταξεν αὐτὸν νὰ διαβρῆξῃ διὰ τοῦ πελέκειος τὴν κεφαλὴν. Τοῦτου γενομένου ἀνεπήδησεν ἐκ τοῦ διαβρήγματος παρθένος ὠραία, τελείας ἡλικίας, ἑνοσπλος ἢ γλαυκῶπις Ἀθηνᾶ, ἣτις πάραυτα παρεκάθισεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν θεῶν ἐκ δεξιῶν τοῦ Διὸς. Μετ' οὐ πολὺ ἐβοήθησε τὸν πατέρα αὐτῆς εἰς τὸν κατὰ τῶν Γιγάντων πόλεμον διὰ τῶν συμβουλῶν καὶ διὰ τῆς ἰδίας ἀνδρείας· διὸ καὶ ἐθεωρήθη θεὰ τοῦ πολέμου. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ Γιγαντομαχίᾳ ἐφόνευσε τὸν σφερωτέρον τῶν Γιγάντων Πάλλαντα, ἔλαβε τὸ ὄνομα Παλλάς. Κατὰ τινὰς ὅμως τὸ ὄνομα τοῦτο σημαίνει κόρην παρθένον, ὡς πάλλαξ (πάλλακος) σημαίνει τὸν παῖδα, τὸν νεανίαν.

§ 40. Ἡ αἰγὶς τῆς Ἀθηνᾶς. Ἡ αἰγὶς τῆς Ἀθηνᾶς ἦτο ἀσπίς, πεποιημένη ἐκ τοῦ δέρματος τῆς Ἀμαλθείας τῆς θηλασάσης τὸν Δία νήπιον ὄντα ἐν Κρήτῃ. Ταύτην δ' ἐκάλυψε διὰ τοῦ δέρματος τοῦ Πάλλαντος, ὃν ἐφόνευσε ἐν τῇ Γιγαντομαχίᾳ. Βραδύτερον ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀσπίδος ταύτης ἔθρηκεν ἡ Ἀθηνᾶ τὸ Γοργόνειον, ἦτοι τὴν κεφαλὴν τῆς Γοργόνης Μεδούσης, ἣς τὰ βλέμματα ἀπελίθουν τοὺς ἐχθρούς. Ὡς παρυφὰς δὲ εἶχεν ἡ ἀσπίς αὐτῆς τοὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς τῆς Μεδούσης ὄφεις. Τοιαύτη οὔσα ἡ ἀσπίς τῆς Ἀθηνᾶς ἀπετέλει μέρος τοῦ λοιποῦ ὀπλισμοῦ τῆς, ὅστις συνίστατο ἀπὸ δόρατος καὶ κράνου (περικεφαλαίας). Κυρίως ὅμως ἡ αἰγὶς τῆς Ἀθηνᾶς ἀνῆκε τῷ Δίῳ· ἀλλ' οὗτος κατ' ἐξαιρέσειν ἐδάνειζεν αὐτὴν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν καὶ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα.

§ 41. Ἰδιότητες τῆς Ἀθηνᾶς. Ἡ Ἀθηνᾶ φέρεται διπλοῦν χαρακτήρα, πολεμικὸν δηλαδὴ καὶ τὸν τῆς συνέσεως καὶ σοφίας. Ἀλλ' ἡ ἀνδρία μετὰ τῆς φρονήσεως συνημμένη ἀγεί ἀσφαλῶς πρὸς τὴν νίκην. Τοῦτου ἕνεκα οὐ μόνον τὰ ἀγάλματα τῆς θεᾶς ταύτης ἔχουσιν εἰς τὴν χεῖρα τὴν Νίκην, ἀλλὰ καὶ ὡς πολεμικὴ θεὰ ἡ Ἀθηνᾶ ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Ἄρη, ὅστις εἶναι μὲν καὶ ἐκεῖνος θεὸς τοῦ πολέμου, ἄγριος ὅμως καὶ μανιωδὴς καὶ ἐσπερημένος συνέσεως. Ἡ τῆς φρονήσεως δὲ πάλιν ιδιότης τῆς θεᾶς ταύτης προβαίνει τοσοῦτον, ὥστε πᾶν ἔργον σπουδαῖον καὶ φρονήσεως χρῆζον εἰς αὐτὴν ἀποδίδεται. Οὕτως ἡ Ἀθηνᾶ θεωρεῖται προστάτις τῆς γεωργίας, ἔφορος τῆς βιομηχανίας, ἐφευρετὴς τοῦ ἀρότρου καὶ πολλῶν γυναικείων ἔργων. Ἐξέχει δὲ πρὸ πάντων εἰς τὴν τέχνην τοῦ ὑφαίνειν καὶ ποικίλλειν τὰ ὑφάσματα, ὅθεν καὶ Ἐργάνη διὰ ταῦτα ὠνομάσθη. Λέγεται δὲ ὅτι αὕτη ἐπενόησε καὶ τὸν αὐλόν. Ἀλλ' ἡμέραν τινα, ἐνῶ ἔπαιξε τὸ ὄργανον τοῦτο ἐνώπιον τῆς Ἥρας καὶ τῆς Ἀφροδίτης, αἱ θεαὶ αὗται βλέπουσαι τοὺς μορφοσμούς, οὐς ἐποίησε, ἐγέλασαν. Τότε ἡ Ἀθηνᾶ θεωρήσασα ἑαυτὴν ἐν τῷ κατόπτρῳ πηγῆς τινος ὠμολόγησεν ὅτι εἶχον δίκαιον ἐκεῖναί καὶ ἔρριψεν ἐκ πείσματος ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ὄργανον τοῦτο, τὸ ὅποιον εὐρῶν ὁ σάτυρος Μαρσύας ὀλέθριον ὑπέστη θάνατον ἕνεκα τῆς ἀνηλεοῦς κατάρτας, ἣν ἡ Ἀθηνᾶ ἐξέφρασε κατ' ἐκεῖνον, ὅστις ἔμελλε νὰ τὸ εὕρῃ. Παραδόξως δὲ πῶς ἀνευρίσκομεν ἐν τῷ τῆς Ἀράχνης μύθῳ καὶ ὁσὶν τινα ζηλοτυπίας μὴ συνάδουσιν πρὸς τὸν χαρακτήρα τῆς Ἀθηνᾶς.

§ 42. Οἱ ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς τιμωρηθέντες. Ἡ Ἀθηνᾶ, εἴτε ἐκ ζηλοτυπίας, εἴτε τὴν ἔπαρσιν ἀποστροφομένη, ἐτιμώρησε τὴν Ἀράχνην (θυγατέρα τοῦ Ἰόμονος βασιλέως τῆς Κολοφῶνος). Ἡ κόρη αὕτη ἐτόλμησε νὰ ἀντιτάξῃ τὰ κεντήματα αὐτῆς πρὸς τὰ τῆς θεᾶς, μολοντί ἐδιδάχθη παρ' ἐκείνης. Ἡ Ἀθηνᾶ ἀγανακτήσασα

διὰ τὴν αὐθάδειαν ταύτην ἐκτύπησε τὴν Ἀράχνην διὰ τῆς κερκίδος (σαίτας) καὶ τὴν μετέβαλεν εἰς τὸ ὀμώνυμον ἔντομον. Διὰ τῆς ἐκδικήσεως ταύτης ἠθέλησαν ἴσως οἱ ἄρχαιοὶ νὰ διδάξωσιν εἰς τοὺς νέους, ὅτι οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονῶσιν οὗτοι τὸ πρὸς τοὺς διδάξαντας αὐτοὺς γονεῖς ἢ διδασκάλους ὀφειλόμενον σέβας, καὶ ἐὰν κατορθώσωσι νὰ γεινώσιν ἐράμιλλοι ἢ καὶ ἀνώτεροι ἐκείνων. Ὡς σώφρων δὲ πάλιν καὶ ἠθικὴ θεότης ἡ Ἀθηνᾶ ἐτιμώρησε καὶ ἄλλον θνητὸν τὸν ἐκ Θηβῶν Τειρεσίαν. Οὗτος ἔτυχ' ἔποτε νὰ ἴδῃ τὴν θεὰν ταύτην λουομένην ἐν τῇ Ἴπποκρήνῃ· ἡ θεὰ δυσαρεστηθεῖσα διὰ τοῦτο ἐβρόντισεν ὕδωρ ἐκ τοῦ λουτροῦ αὐτῆς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ τὸν ἐτύφλωσεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἰκέτευσεν αὐτὴν ἡ μήτηρ τοῦ Τειρεσίου Χαρικλῶ, ἡ Ἀθηνᾶ καμψθεῖσα ἐκ τῆς δεήσεως τῆς μητρὸς ἐδώρησάτο εἰς τὸν τυφλωθέντα χρυσὴν βακτηρίαν, δι' ἧς ἠδύνατο νὰ ὁδοιπορῇ ἀσφαλῶς, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ νὰ ἐννοῇ τὴν γλῶσσαν τῶν πτηνῶν. Οὕτω δὲ κατέστη ὁ Τειρεσίας περίφημος μάντις, ὅστις καὶ ἀποθανὼν ἐξηκολούθει ἐν τῷ ἅδῃ νὰ προλέγῃ τὰ μέλλοντα. Ἐτιμώρησε δὲ καὶ τὴν Μέδουσαν μεταβαλοῦσα τοὺς ὠραίους αὐτῆς πλοκάμους εἰς ὄφεις· διότι ἡ Γοργὼ αὕτη ἐναβρουνομένη δι' αὐτοὺς ἐπεδεικνύετο τῷ Ποσειδῶνι ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς.

§ 43. Ἐρις τῆς Ἀθηνᾶς πρὸς τὸν Ποσειδῶνα. Ἡ Ἀθηνᾶ ἤρισε μετὰ τοῦ Ποσειδῶνος περὶ τοῦ ὀνόματος, τὸ ὅποιον ἔπρεπε νὰ δοθῇ εἰς τὴν πόλιν, ἣν ὁ Κέκροψ εἶχεν ἰδρύσει ἐν τῇ Ἀττικῇ. Τὸ συμβούλιον τῶν θεῶν προσκληθὲν, ἵνα δικάσῃ τὴν διαφορὰν αὐτῶν, ἀπεφάσισεν ἵνα ἡ πόλις λάβῃ τὸ ὄνομα ἐκείνου ἐκ τῶν ἀντιζήλων, ὅστις ἤθελε δωρήσει αὐτῇ τὸ ὠφελιμώτατον εἰς τοὺς θνητοὺς δῶρον. Τότε ὁ μὲν Ποσειδῶν κτυπήσας διὰ τῆς τριαινῆς αὐτοῦ τὴν θάλασσαν ἐξήγαγεν ἀμέσως ἵππον, ἔμβλημα τοῦ πολέμου· ἡ δὲ Ἀθηνᾶ πλήξασα διὰ τοῦ σιδήρου τῆς λόγχης αὐτῆς τὴν γῆν παρήγαγεν ἐκ

τῶν σπλάγγνων αὐτῆς ελαίαν, ἔμβλημα τῆς εἰρήνης. Οἱ θεοὶ ἀπεράνθησαν ὑπὲρ τῆς Ἀθηναῶν, καὶ ἡ πόλις τοῦ Κέκροπος ἐκλήθη ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς Ἀθηναί. Εἰς τὸν μῦθον τοῦτον ἔδωκεν ἀρρομὴν φαίνεται τὸ ἐξῆς μῦθῶδες ἐπίσης περιστατικόν. Ὅτε ὁ Κέκροψ ἔκτιζε τὰ τεῖχη τῆς πόλεώς του, ἐν τῇ τάφρῳ, ἦν ἑσκαπτον, εὐρέθη ελαία τις καὶ βρύσις. Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἐρωτήθη περὶ τούτου ἀπεράνθη, ὅτι ἡ μὲν ελαία δηλοῖ τὴν Ἀθηναί, ἡ δὲ βρύσις τὸν Ποσειδῶνα, καὶ ὅτι αἱ δύο αὐταὶ θεότητες ἐρίζουσι περὶ τῆς ἐπωνυμίας τῆς πόλεως, πρέπει δὲ νὰ ἀποφασίσῃ περὶ αὐτῆς ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος. Ἐκκλησίας γενομένης ὑπερίσχυεν ἡ ὑπὲρ τῆς Ἀθηναῶν γνώμη. Ἐν τῷ μῦθῳ τούτῳ ὑπεμφαίνεται συνάμα διαφορὰ τις μεταξὺ ναυτῶν καὶ γεωργῶν.

§ 44. Τὸ Παλλάδιον. Ὁ Τρίτων (ποταμὸς τῆς Λιβύης, ὅστις κατὰ τινὰς εἶναι αὐτὸς ὁ Νεῖλος) εἶχε θυγατέρα (λίμνην τινὰ) ὀνομαζομένην Παλλάδα. Ἡμέραν τινὰ, ἐνῶ ἐπάλαιε μετ' αὐτῆς ἡ Ἀθηναῖ χάριν ἀσκήσεως, παρενέει ἡ ἐξαίφνης ὁ Ζεὺς κρατῶν τὴν αἰγίδα αὐτοῦ. Ἡ νέα Παλλάς ἀτενίσασα πρὸς τὴν αἰγίδα εὐρέθη ἐν ἀπροσυλάκτῳ θέσει, καὶ πληρωθεῖσα θανασίμως ὑπὸ τῆς Ἀθηναῶν ἀπέθανεν. Ἡ θεὰ λυπηθεῖσα διὰ τὸ γεγονὸς διέταξε νὰ κατασκευασθῇ ξόανον, ἥτοι ξύλινον ἄγαλμα τῆς φίλης αὐτῆς, ὅπερ περιέβαλε διὰ τῆς αἰγίδος. Τὸ ξόανον τοῦτο ἔχον ὕψος τριῶν πήγγων ἐκράτει ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ δόρυ, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ ἡλακᾶτην καὶ ἄτρακτον· ἔμενε δὲ τιμώμενον ἐν οὐρανῷ παρὰ τῷ Διί. Ὅτε ὁ δισέγγονος τοῦ βασιλέως τῶν Τρωαδῶν Δαρδάνου Ἴλος ἔκτισε τὸ Ἴλιον, ἐζήτησε σημεῖον παρὰ τοῦ Διὸς περὶ τῆς διαρκείας τῆς πόλεως· ἐπὶ τούτῳ δὲ εὐξάμενος περὶ τὴν ἐσπεραν ἀνεπαύθη. Τὸ πρῶν ἐγεροθεὶς εἶδε πρὸ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ τὸ ἄγαλμα τοῦτο, ὅπερ ὠνόμασε Δίπτετες Παλλάδιον. Ἐρωτήσας δὲ περὶ αὐτοῦ τὸ μαντεῖον ἔλαβε χρησμὸν, ὅτι ἡ πόλις ἔσται ἀπόρθητος, ἐνόσω φυλάττε-

ται ἐν αὐτῇ τὸ Παλλάδιον. Ἐν τῷ Τρωϊκῷ πολέμῳ ὑπεξήρσεν αὐτὸ ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τοῦ Διομήδους. Βραδύτερον δὲ διάφοροι πόλεις ἰσχυρίζοντο ὅτι ἐκέκτηντο τὸ Δίπτετες τοῦτο Παλλάδιον, ὡς αἱ Ἀθηναί, τὸ Ἄργος, ἡ Ῥώμη καὶ τὸ Λαβίνιον, ὅπου μετέφερον αὐτὸ ὁ Αἰνείας. Ἐκ τοῦ Τρίτωνος δὲ τούτου ἔλαβεν ἡ Ἀθηναῖ καὶ τὸ ἐπίθετον Τριτογένεια.

§ 45. Λατρεία τῆς Ἀθηναῶν. Πολλὰ πόλεις ἐτίμων τὴν σοφὴν ταύτην θεὰν ὡς προστάτιδα. Ἰδίᾳ ἕμως ἡ Ἀθηναῖ ἐλατρεύετο ἐν Ἀθήναις, ἐνθα ἐκτίσθη ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἐντὸς τοῦ Ἐρεχθείου (ιεροῦ, ἐν ᾧ ἐτιμῶντο ὁ Ἐρεχθεὺς μετὰ τοῦ Ποσειδῶνος, ἡ Πάνδροσος θυγάτηρ τοῦ Κέκροπος καὶ ἡ Ἀθηναῖ) ναὸς πρὸς τιμὴν αὐτῆς ἐπικαλουμένης καὶ Πολιούχου. Ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ εὐρίσκειτο τὸ Παλλάδιον καὶ ἡ ἱερὰ ελαία τῆς Ἀθηναῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ Περικλέους οἱ Ἀθηναῖοι ἀνήγειραν ἐν τῇ ἀκροπόλει μεγαλοπρεπῆ καὶ θαυμασίον ναὸν ἐκ Πεντέλικου μαρμάρου τὸν Παρθενῶνα καλούμενον. Ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν δύο μακρῶν πλευρῶν τοῦ ναοῦ τούτου παρίστατο δι' ἀναγλύφων (ἅπερ ἀπετέλουν τὴν ζωοφόρον λεγομένην) ἡ ἑορτὴ τῶν Παναθηναίων, ἐπὶ δὲ τῶν βραχειῶν πλευρῶν ὑπεράνω μὲν τῆς εἰσόδου τῆς ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τοῦ ναοῦ (ἐπὶ τοῦ ἀετώματος λεγομένου) ἡ γένεσις τῆς Ἀθηναῶν, ἐπὶ δὲ τῆς δυτικῆς πλευρᾷ ἡ ἑρσις τοῦ Ποσειδῶνος μετὰ τῆς Ἀθηναῶν. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ κατετέθη τὸ ἔτερον τῶν περισημωτέρων ἔργων τοῦ Φειδίου, τὸ ἄγαλμα τῆς Παλλάδος Ἀθηναῶν (I). Ὑπῆρχε δὲ ἐν δεξιᾷ

(I) Ὁ ναὸς οὗτος μετεβλήθη κατὰ τὸν πέμπτον. μ. Χ. αἰῶνα εἰς ναὸν τῆς Παναγίας· μετὰ δὲ τὴν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἄλωσιν (1453) τῶν Ἀθηναίων προσδιορίσθη ὡς προσκυνητῆριον τῶν Μωαμεθανῶν. Κατόπιν, ὅτε ἐπολιόρκουν οἱ Ἐνετοὶ τὴν Ἀθήνας (1682) διὰ τοῦ στρατηγοῦ Μοροζίνη, οἱ Ὀθωμανοὶ εἶχον μεταβάλλει αὐτὸν εἰς πυριτιδοθήκην. Ἐν τῇ πολιορκίᾳ ταύτῃ σφαῖρα πυροβόλου ἐκταυθεῖσα ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν πολιορκητῶν ἔπεσε κατ' αὐ-

τῶν προπυλαίων καὶ ἕτερος ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, ὅστις ναὸς τῆς Ἀπτέρου Νίκης ἐλέγετο· διότι κατὰ τινα μῦθον ἀνανεωθέντα μετὰ τὰ Μηδικὰ ἢ Νίκη, ἣτις ἦτο κυρίως ἐπίθετον τῆς Ἀθηνᾶς, μετὰ τοὺς θριάμβους τῆς πόλεως ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ ἐγκατασταθεῖσα ἀπέθετο τὰ πτερά της (1). Ἰερὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἦσαν ἐκ μὲν τῶν δένδρων ἢ ἐλαία, ἐκ δὲ τῶν πτηνῶν ἢ γλαυξ, ἐμφαίνουσα συμβολικῶς τὰς νυκτερινὰς τῆς φρονήσεως ἐφευρετικὰς σκέψεις. Ἀλλὰ καὶ ὁ ὄφις, ὡς ἐμβλημα καὶ οὗτος τῆς φρονήσεως ἦτο ἱερός τῆς Ἀθηνᾶς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ῥήτωρ Δημοσθένης, ἐξοριστος ὢν, εἶπεν, « ἡ Ἀθηνᾶ εὐχαριστεῖται νὰ συζῆ μετὰ τριῶν κακῶν ζώων, τῆς γλαυκῆς, τοῦ ὄφους καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ».

§ 46. Τὰ Παναθηναῖα. Πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς ἐτελοῦντο ἐν Ἀθήναις μεγαλοπρεπεῖς ἑορταὶ τὰ Ἀθηναῖα καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν καὶ τὰ ὑπὸ Θησέως συστηθέντα Παναθηναῖα, ἅτινα ἐπανηγυρίζοντο κατὰ πενταετίαν μηνὸς Ἐκατομβαιῶνος διαρκούντα τρεῖς ἡμέρας. Τὴν τελευταίαν τῶν ἡμερῶν τούτων ἐγίνετο ἡ πομπή, καθ' ἣν ἐφέρετο εἰς τὸν Παρθενῶνα ἀπρωρημένος ἐν εἰδῇ ὀθόνης εἰς τροχαλίαν ὁ κάλλιστος, χαριέστατος καὶ μέγιστος ἱερός τῆς Ἀθηνᾶς πέπλος. Ἦτο δὲ ὁ πέπλος οὗτος λευκόν τι ἄνευ χειρῶν καὶ χρυσοκέντητον ἔνδυμα, ὅπερ παρθένου Ἀθηναῖα Ἐργαστῖναι λεγόμεναι ἐξύφαινον καὶ ἐπιμελῶς ἀπειργάζοντο, παριστάνουσαι ἐπ' αὐτοῦ διὰ τῶν ποικιλμάτων τοὺς θριάμβους τῆς Ἀθηνᾶς, οἷον τὰς κατὰ τῶν Γιγάντων μάχας, τὰ ἐνδοξότερα κατορθώματα τοῦ

τοῦ τοῦ ναοῦ, καὶ ἡ ἐντεῦθεν προελθοῦσα φοβερὰ ἐκρηξις κατέστρεψεν αὐτόν. Ὅστε σήμερον μόνον τὰ εἰρεπία τοῦ ἀριστουργήματος τούτου σώζονται· καὶ ταῦτα ὁμοῦ θαυμάζονται παρὰ πάντων.

(1). Καὶ ὁ ναὸς οὗτος κατεστράφη ἐπὶ τῆς πολιορκίας τῶν Ἐνετῶν φαίνεται. Ἀλλ' ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις (1833) ἀνασκάψασα εὗρε πάντα σχεδὸν τοῦ ναοῦ τὰ μέρη ἐν σωρῶν εἰρεπίων, καὶ ἀνήγειρεν αὐτὸν ἐκ τῶν ἐνόντων.

Διὸς καὶ τῶν ἡρώων καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἡ πομπὴ αὕτη ἐν ἣ ἦσαν δεκτοὶ πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἦγγοτο οὕτω. Προεπορεύοντο οἱ γέροντες καὶ αἱ γραῖαι, κρατοῦντες κλάδους ἐλαίας, Θαλλοφόροι καλούμενοι. Μετὰ τοὺς ἦρχοντο οἱ ἄνδρες κρατοῦντες δόρατα καὶ ἀσπίδας, παρηκολούθουν δὲ οἱ μετοικοὶ φέροντες ἕκαστος ἀνὰ μίαν σκάφην, σύμβολον τοῦ πλοίου, δι' οὗ ἦλθον ἐξωθεν. Ἀκολουθῶντες εἶποντο αἱ γυναῖκες τῶν μετοίκων, βαστάζουσαι ὑδρίας, Ὑδριαφόροι καλούμεναι. Εἶτα νέοι ψάλλοντες ὕμνους, καὶ μετ' αὐτοὺς αἱ Κανηφόροι, νέαι κρατοῦσαι τὰ κανᾶ, ἅπερ εἶχον πάντα τὰ ἀναγκαιὰ εἰς τὴν τελετὴν καὶ θυσίαν· πλησίον δὲ τῶν Κανηφόρων ἦσαν αἱ θυγατέρες τῶν μετοίκων βαστάζουσαι δίφρους (σκαμνία) μικροῦς, Διφροφόροι λεγόμεναι, καὶ ἐπὶ τέλους ἠκολούθουν οἱ παῖδες. Οὕτω δὲ ἐξερχόμενοι τῆς πόλεως ἦρχοντο εἰς τὸν ἐν Ἐλευσίνι ναὸν τῆς Δήμητρος λιτανεύοντες, ἐκεῖθεν δὲ ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐκάλυπτον τὸ ἄγαλμα τῆς πολιούχου Ἀθηνᾶς διὰ τοῦ πέπλου.

§ 47. Ἀλληγορία τῆς Ἀθηνᾶς. Ἡ Ἀθηνᾶ παριστᾷ συμβολικῶς τὴν σαφηνεῖαν, σοφίαν καὶ σύνεσιν, ἐξ ὧν προέρχεται ἡ μεγάλη ἰσχὺς. Ὁ μῦθος ὅτι ἐγεννήθη ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς καταπιόντος τὴν Μῆτιν ὑπεμφαίνει, ὅτι ὁ νοῦς συζευχθεὶς μετὰ τῆς σκέψεως, εἰς ἣν ἀλληγορεῖται ἡ Μῆτις, γεννᾷ τὴν Ἀθηνᾶν, καὶ ὅτι ἡ σκέψις εἶναι ἀνάγκη νὰ μὲν πολὺν χρόνον ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἵνα ἀναπτυχθῇ καὶ συμπληρωθεῖσα ἐξέλθῃ τελεία. Μυθολογεῖται δὲ ὅτι ἐγεννήθη ἔνοπλος καὶ διέμεινε πάντοτε παρθένος, ἵνα φανερώσασιν ὅτι ἡ φρόνησις ἐν παντὶ καιρῷ εἶναι ὠπλισμένη, καθαρὰ καὶ ἀνωτέρα τῶν παθῶν τοῦ σώματος. Ἡ δὲ τῆς Μεδούσης κεφαλὴ, ἣν φέρει ἐπὶ τῆς αἰγίδος αὐτῆς, καὶ ἣτις ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ ἀπολιθῶν πάντα τὸν πρὸς αὐτὴν ἀτενίζοντα, σημαίνει ἀλληγορικῶς τὴν δύναμιν τῆς ἀληθείας, ἣτις ἐστὶν οἴονει κάτο-

πτρον, ἀπέναντι τοῦ ὁποίου κατοπτρίζομενος ὁ ὑποκριτής, ὁ πονηρὸς καὶ ὁ κακοήθης ἀπολιθοῦται. Ὡς μὴ γεννηθεῖσα δὲ ἐκ μητρὸς, μηδὲ θηλάσασα, ὠνομάσθη Ἀθηναῖα (Ἀθήνη, ἣτοι ἄνευ τιθῆνης, τουτέστιν ἄνευ τροφῆ ἀνατραφεῖσα). Ἄλλοι δὲ, ὡς παραχθείσης τῆς Ἀθηναῖς ἐκ τοῦ Διὸς καὶ μέρος τῆς φύσεως αὐτοῦ ὀηλούσης ὑπὸ μορφῇ ἕμως ἀγνήν καὶ καθαρὰν, θεωροῦσι τὴν λέξιν συγγενεύουσαν τῇ ῥίζῃ αἰθ, ἕπερ ἔστιν αἰθήρ.

§ 48. Εἰς ὄνες τῆς Ἀθηναῖς. Τὴν Ἀθηναῖαν παριστάνουσι σοβαρὰν, ἀπλήν καὶ μεγαλοπρεπή, φέρουσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς περικεφαλαίαν, ἧς ὑπέρκειται γλαυκὴ, καὶ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς κρατοῦσαν λόγχην, διὰ τῆς ἑτέρας δὲ τὴν αἰγίδα τῆς. Ἄλλοτε πλησίον αὐτῆς ζωγραφοῦσι γλαυκα καὶ ὄφιν. Τὸ κάλλιστον ἕμως καὶ μέγιστον ἄγαλμα τῆς Ἀθηναῖς ἦτο τὸ ἐν τῶ Παρθενῶνι ὑπὸ τοῦ Φειδίου ἐκ χρυσοῦ περιαιρετοῦ καὶ ἐλέφαντος κατασκευασθέν. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο παρίστα τὴν Ἀθηναῖαν ἰσταμένην καὶ φέρουσαν ποδῆρη χιτῶνα· ἔχουσαν δ' ἐπὶ τοῦ στήθους τὴν αἰγίδα μετὰ τοῦ γοργονεῖου, καὶ κρατοῦσαν διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἄγαλμα τῆς Νίκης, ἐνδὲ τῆ ἀριστερᾶ ὀδῶν καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέρουσαν περικεφαλαίαν, ἣτις εἶχεν ἐπ' αὐτῆς Σφίγγα. Τὸ ἔμβλημα τοῦτο ἔθετο ὁ Φειδίας, ἵνα δείξῃ τὴν Αἰγυπτιακὴν τῆς θεᾶς καταγωγὴν. Τὸ ὕψος τοῦ ἀγάλματος ἦτο 26 πῆχων, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ κατεσκευασμένοι ἐκ πολυτίμων λίθων ἔβλεπον πρὸς τὰ κάτω καὶ παρίστων αὐτὴν σκεπτομένην. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο φαίνεται ὅτι κατεστράφη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ.

V. ΑΠΟΛΛΩΝ.

§ 49. Γέννησις τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ Ἀπόλλων ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λητοῦς (θυγατρὸς τῶν Τιτάνων

Κοίου καὶ Φοίβης)· ἐγεννήθη δὲ ἐν τῇ νήσῳ Δήλῳ. Διότι ἡ Ἥρα, ζηλοτυπούσα τὴν Λητῶν εὐνοουμένην ὑπὸ τοῦ Διὸς, ἀπέστειλε τὸν ἐκ τῆς ἰλῆος τοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμοῦ γεννηθέντα φοβερὸν δράκοντα Πύθωνα, ἵνα καταδικώκῃ αὐτὴν, καὶ ἠνάγκασε τὴν γῆν νὰ τῇ ὑποσχεθῇ, ὅτι οὐδαμοῦ ἤθελε παράσχει ἄστυλον τῇ Λητοῖ. Ἄλλ' ὁ Ποσειδῶν οἶκτον λαβῶν ἀνήγαγεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης τὴν νῆσον, ἣτις ὠνομάσθη Δήλος, διότι πρότερον ὕφαλος οὖσα ἤδη ἐφάνη εἰς τὸ φῶς. Εἰς ταύτην λοιπὸν, ἔγκυος οὖσα, κατέσχευεν ἡ Λητῶν ὑπὸ μορφῇν πτηνοῦ καὶ ἔτεκε οἶδῦμα τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἀρτεμιν. Ταῦτα νήπια ὄντα ἔτρέφεν ἡ θεὰ Θέμις, χορηγοῦσα αὐτοῖς νέκταρ καὶ ἀμβροσίαν.

§ 50. Ἰδιότητες τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ Ἀπόλλων, ὅστις καὶ Φοῖβος ὀνομάζεται, ἦτο ὁ εὐειδέστερος τῶν ἀθανάτων καὶ ἐθεωρεῖτο ὁ θεὸς τοῦ φωτός. Ὡς τοιοῦτος δὲ ὀδηγεῖ τὸ ἄρμα τοῦ ἡλίου, συρόμενον ὑπὸ τεσσάρων ἢ δύο ἵππων. Εἶναι προσέτι σωτὴρ τῶν ἀνθρώπων, ὡς διασώζων αὐτοὺς ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων δεινῶν· διὸ καὶ ἀλεξίκακος ὀνομάζεται. Εἶναι θεὸς τῆς ἰατρικῆς, προστάτης καὶ φίλος τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς μουσικῆς καὶ κατ' ἐξοχὴν θεὸς τῆς μαντοσύνης· διότι αὐτὸς χρησιμοδοτεῖ καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις τὴν τοῦ Διὸς βουλήν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀποικίαι ἐγίνοντο συνήθως συνεργούντος τοῦ μαντείου, διὰ τοῦτο καὶ θεμελιωτῆς τῶν πόλεων θεωρεῖται. Διὰ τὴν ἰδιότητα δὲ τῆς μαντοσύνης εἶναι καὶ θεὸς τῆς ποιήσεως· διότι ὡς προφήτης βοηθεῖ τοὺς ἀοιδοὺς εἰς τὴν καλὴν καὶ ὀρθὴν τῶν μύθων διήγησιν· ἐντελῶς ἕμως δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ δωροῦμενος τὸ θεῖον τῆς ποιήσεως δῶρον, ἀλλ' αἱ Μοῦσαι. Προϊστάται προσέτι ὡς μουσικὸς καὶ τῆς ὁμηγύρεως τῶν Μουσῶν, διὸ καὶ Μουσηγέτης καλεῖται.

§ 52. Τὸ πρῶτον κατόρθωμα τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐπειδὴ ἡ Ἥρα διήγειρε καὶ κατὰ τῶν τέκνων τῆς Λητοῦς τὸν δράκοντα Πύθωνα, ὅστις ἠθέλησε νὰ καταφά-

γῆ αὐτὰ ἐρχόμενα μετὰ τῆς μητρὸς τῶν εἰς Δελφούς, ὁ Ἀπόλλων, παῖς ἔτι ὢν, ὠπλίσθη διὰ τοῦ τόξου καὶ τῶν βελῶν, τὰ ὅποια ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν ὁ Ἥραιστος, καὶ ἐφόνευσε τὸ τέρας. Ἐκ δὲ τῆς νίκης ταύτης προσεκτῆσατο τὴν ἐπωνυμίαν Πύθιος. Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ μύθου ἐμφαίνει ἀλληγορικῶς, ὅτι ὁ ἥλιος ἀποξηραίνει διὰ τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ τὰ στάσιμα ὕδατα, καταστρέφει τὰς ἀναθυμιάσεις αὐτῶν, καθαρίζει τὴν ἀτμοσφαῖραν καὶ καθιστᾷ τὴν γῆν ὑγιεινὴν.

§ 53. Ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Φαέθων. Ὁ Ἀπόλλων ἀπέκτησεν ἐκ τῆς Κλυμένης, μιᾶς τῶν Ὠκεανίδων, υἱὸν τὸν Φαέθοντα. Ὁ νέος οὗτος πλήρης ματαιοφροσύνης ἐκαυχᾶτο μετὰ τῶν συνηλικιωτῶν του περὶ τῆς θείας αὐτοῦ καταγωγῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἠμφισβῆται αὐτὴν ὁ Ἐπαφροσ υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἴους, ὁ Φαέθων κατὰ συμβουλήν τῆς μητρὸς του ἐρχεται πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἀπόλλωνα, τὸν ὅποιον εὔρε καθήμενον ἐπὶ θρόνου ἀκτινοβολοῦντος ὑπὸ φωτός. Τότε κατὰ βρεκτος ὑπὸ δακρύων τὸν καθικετεύει· ὁ δὲ Ἀπόλλων ἵνα παραμυθῆσῃ τὸν υἱὸν δμνύει εἰς τὸ ὄνομα τῆς Στυγός, ὅτι θέλει δώσει εἰς αὐτὸν ὅ, τι ἂν ζητήσῃ. Ὁ Φαέθων ἵνα ἐπιδείξῃ τοῖς συνηλικιώταις αὐτοῦ τὴν θείαν του μεγαλοπρέπειαν, ἐζήτησε παρὰ τοῦ πατρὸς νὰ διοικήσῃ αὐτὸς μίαν μόνην ἡμέραν τὸ ἄρμα τοῦ ἡλίου. Ὁ Ἀπόλλων παρέστησεν εἰς αὐτὸν τὴν δυσχέρειαν τοῦ ἔργου, τὸν συνεβούλευσε νὰ παραιτηθῆ, ἀλλ' εἰς μάτην. Ἐπὶ τέλους συγκατένευσεν ἕνεκα τοῦ ἔρκου. Ἀλλ' ἐξ ἀπειρίας τοῦ νέου τούτου ὁδηγῶ οἱ ἴπποι παρεξέστράφησαν τοῦ συνήθους ὁδοῦ καὶ τὸ πᾶν κατήτησεν εἰς ἀτάξιν. Διότι ὅτε μὲν τὸ ἄρμα τοῦ ἡλίου ἐπλησίαζεν εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ δένδρα κατεφλέγοντο, ἡ θάλασσα ἔβραζε, τὰ πολιὰ ἀγένη ἀνελύοντο, καὶ οἱ ποταμοὶ ἐξηραίνοντο, ὅτε δὲ ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ αὐτὴ κατεψύγετο. Τότε ἡ Κυβέλη, θεὰ τῆς γῆς, κηρομένη περὶ αὐτῆς παρεκάλεσε τὸν Δία νὰ θέσῃ τέρμα

εἰς τὴν καταστροφὴν ταύτην. Ὁ δὲ Ζεὺς, ἀγανακτῆσας διὰ τὴν ἀλαζονείαν τοῦ Φαέθοντος, ἐκεραυνοβόλησεν αὐτὸν καὶ τὸν κατεκρήμνισεν εἰς τὸν Ἡριδανὸν ποταμὸν τῆς Ἰταλίας (τὸν Ροδανὸν ἢ κατ' ἄλλους τὸν Πάδον). Αἱ Ἡλιάδες ἐθρήνησαν τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν, ἕως οὔ οἱ θεοὶ ἐκ συμπαθείας αὐτὰς μὲν μετέβαλον εἰς λεύκας (δένδρα φυόμενα παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν) τὰ δὲ δάκρυά των εἰς ἤλεκτρον. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κύκνος ὁ μόνος φίλος τοῦ Φαέθοντος, κύψας εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἵνα ἴδῃ τὸ σῶμα ἐκείνου, μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὸ ὁμώνυμον πτηνόν, τὸ ὅποιον ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι ὅτι πρὸ τοῦ θανάτου του ἄδει Ὀλυβερὰν καὶ ἀρμονικωτάτην θρηνηδίαν. Ἐν τῷ μύθῳ τούτῳ βλέπομεν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ματαιοφροσύνης τῶν νέων καὶ τὰς ὀλεθρίας συνεπειὰς τῆς εἰς τοὺς γονεῖς αὐτῶν παρακοῆς.

§ 53. Ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Ἀσκληπιός. Ὁ Ἀπόλλων ἀπέκτησεν ἐκ τῆς Κορωνίδος (θυγατρὸς τοῦ Φλεγίου βασιλέως τοῦ ἐν Βιωτίᾳ Ὀρχομενοῦ) υἱὸν τὸν Ἀσκληπιὸν, τὸν ὅποιον διδάξας τῆς ἰδιότητος τῶν φυτῶν καὶ τῶν μετάλλων τὸν κατέστησεν ἰατρόν. Διὰ δὲ τῆς ἰατρικῆς ὁ Ἀσκληπιὸς οὐ μόνον ἐθεράπευε τοὺς νοσοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς θνήσκοντας ἐπανέφερεν εἰς τὴν ζωὴν. Οὕτως ἀνεζώγησε τὸν Γλαῦκον υἱὸν τοῦ Μίνως, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Θησέως Ἴππόλυτον· μετεβίβασε μάλιστα καὶ τὴν τέχνην του εἰς τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἐξ ὧν διέπρεψαν ὁ Μαγάων καὶ ὁ Ποδαλείριος. Ἐν τούτοις ὁ Πλούτων παρεπονέθη εἰς τὸν Δία, ὅτι ἀφ' οὗτο ὁ Ἀσκληπιὸς ἐφεῦρε τὴν ἰατρικὴν, ὁ ἀριθμὸς τῶν νεκρῶν οὐσιωδῶς ἠλαττώθη. Ὁ δὲ Ζεὺς ὀργισθεὶς κατὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀνθίσταμένου διὰ τῆς τέχνης αὐτοῦ εἰς τὰς θελήσεις τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ ἄδου ἀπέκτεινεν αὐτὸν διὰ κεραυνοῦ. Τοῦτο μαθὼν ὁ Ἀπόλλων ἐλυπήθη σφόδρα καὶ ἐνεπλήσθη ὀργῆς καὶ ἀγανακτῆσεως. Μὴ δυνάμενος ἑμῶς νὰ τιμωρήσῃ

τὸν πατέρα ἐφόνευσε διὰ τῶν βελῶν αὐτοῦ τοὺς Κύκλω-
πας, οἵτινες εἶχον κατασκευάσει τοὺς κεραυνούς τοῦ Διός.
Τότε ὁ Ἥφαιστος, μὴ ἀκούων πλέον ἀντηχούσας τὰς
σφύρας τῶν ἐργατῶν αὐτοῦ ἐν τοῖς σιδηρουργείοις τῆς
Λήμνου, παρεπονέθη τῷ Διὶ διὰ τὴν ἀπώλειαν τούτων·
ὁ δὲ Ζεὺς ἐδίωξεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ
τότε μόνον τὸν ἀνεκάλεσεν, ὅτε ἐξιλεώθη διὰ τῶν συμ-
φορῶν, ἃς ὑπέστη κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς διατριβὴν του.

Ὁ Ἀσκληπιὸς ἐν τούτοις ἀπεθεώθη, καὶ πρὸς τιμὴν αὐ-
τοῦ ἀνήγειραν ἐν τῇ νήσῳ Κῶ ναόν, εἰς ὃν προσήρχοντο
οἱ πάσχοντες, καὶ ἰώμενοι ἔγραφον ἐπὶ τοῦ τοίχου αὐτοῦ
τὰ φάρμακα, δι' ὧν ἰάθησαν. Οὕτως ὡς πρώτη σχολή
τῶν ἰατρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους
ἐχρησίμευσεν ὁ ναὸς οὗτος.

§ 54. Ὁ Ἀπόλλων ποιμὴν παρὰ τῷ Ἀδμήτῳ.
Μολοντί ὁ Ἀπόλλων μετασχὼν τοῦ κατὰ τῶν Γιγάντων
πολέμου κατετάχθη ὑπὸ τοῦ Διός ἐν τοῖς Ὀλυμπίοις
θεοῖς, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐφόνευσε τοὺς Κύκλωπας, ἦ κατ' ἄλ-
λους ἐπειδὴ συνώμοσε μετὰ τῆς Ἥρας κατὰ τοῦ Διός, ἐ-
διώχθη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ἐξορίαν
αὐτοῦ, περιήλθεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ποιμαίνει τὰς βοῦς
τοῦ Ἀδμήτου βασιλέως τῆς Θεσσαλίας· ἀνεκούφιζε δὲ
τὴν ἀθυμίαν αὐτοῦ παίζων μετὰ τῶν ποιμένων τὸν αὐ-
λόν. Ἀλλ' ὁ Ἑρμῆς ἐδείνωσε τὴν δυστυχίαν τοῦ Ἀπόλ-
λωνος, κλέψας τὸ τε ποίμνιον καὶ τὸ τῆζον αὐτοῦ. Συμφι-
λιωθείς τέλος ὁ Ἀπόλλων μετὰ τοῦ Ἑρμοῦ ἔλαβε παρ'
αὐτοῦ ὡς δῶρον τὴν λύραν. Διὰ τῶν μουσικῶν δὲ τούτων
ὄργάνων τοῦ αὐλοῦ καὶ τῆς λύρας τοὺς μὲν τραχεῖς τῆς
Θεσσαλίας βοσκούς ἐξημέρωσε, διδάξας αὐτοῖς τὴν μου-
σικὴν, τὰς δὲ ποιμενίδας διεσκέδαζε συναθροίζομένας καθ'
ἐκάστην ἑσπέραν περὶ αὐτὸν καὶ χορευούσας ἐπὶ τῆς
χλόης, ἢ ἀκρωμένας τῆς μουσικῆς ἐκείνου.

§ 55. Ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Δάφνη. Μεταξὺ ὄλων
τῶν Νυμφῶν τοῦ ὄρους τῆς Ὀσσης, ἔπου ὁ Ἀπόλλων ἐ-

ποιμῆναι τὰ ποίμνιά του ἢ ὠραιότερα ἤτο ἡ Δάφνη, θυ-
γάτηρ τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ. Ὁ Ἀπόλλων συνήντα συ-
νεχώσ αὐτὴν εἰς τοὺς λειμῶνας ὀδηγοῦσαν τὸ ποίμνιόν της·
πολλάκις δὲ ἠθέλησε νὰ συνδιαλεχθῆ μετ' αὐτῆς, ἐνῶ τὰ
πρόβατα ἔβοσκον ἡσύχως ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν πιστῶν
αὐτῶν κυνῶν. Ἀλλ' ἡ Δάφνη γνωρίζουσα ὅτι ἡ καλῶς ἀ-
νετεθραμμένη νεάνις δὲν πρέπει ποτὲ νὰ συνδιαλέγηται
μετ' ἀνθρώπων ἀγνώστων, ἀπέφευγε πάντοτε τὴν συνάν-
τησιν τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ κρυπτομένη εἰς τὰ μᾶλλον ἀ-
πόκεντρα μικρὰ δάση ἤκουε μακρόθεν τὸν αὐλὸν αὐτοῦ.
Ἡμέραν τινὰ ἐν τούτοις συναντήσας αὐτὴν ὁ Ἀπόλλων
ἐπιστρέφουσαν ἐκ τινος δάσους ἤρξατο νὰ ὀμιλῆ πρὸς αὐ-
τὴν μετὰ φωνῆς τοσοῦτον συγκινητικῆς, ὥστε ἡ Δάφνη
ἐπεθύμησεν πρὸς στιγμὴν νὰ τὸν ἀκούσῃ· ἀλλ' ἀναμνη-
σθεῖσα πάραυτα ὅτι τοῦτο ἦτο ἀνάρμοστον εἰς αὐτὴν καὶ
ἀπηγορευμένον συνάμα ὑπὸ τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος ἔσπευσεν
ὄλκις δυνάμεσι νὰ ἀποφύγῃ τὸν νέον ποιμένα. Τότε ὁ μὲν
Ἀπόλλων ἐπεχείρησε νὰ τὴν καταδιώξῃ φεύγουσαν, ἡ δὲ
Νύμφη κατορθώσασα νὰ φθάσῃ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Πηνειοῦ
ἐπεκαλέσατο εἰς βοήθειαν αὐτῆς τὸν πατέρα της, καὶ ἀ-
μέσως μετεβλήθη εἰς δάφνην. Ὁ Ἀπόλλων πλήρης θλί-
ψεως ἔδρεψε φύλλα τινὰ ἐκ τούτου τοῦ δένδρου καὶ κατε-
σκεύασεν ἐξ αὐτῶν στέφανον, τὸν ὁποῖον ἔφερεν ἔκτοτε
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του.

§ 56. Μουσικοὶ τοῦ Ἀπόλλωνος συναγωνι-
σμοί. Ὁ θεὸς Πάν, τολμήσας νὰ ἐρίσῃ μετὰ τοῦ Ἀπόλ-
λωνος περὶ μουσικῆς, τὸν προεκάλεσε ἐν Φρυγίᾳ εἰς ἀγῶνα
αὐλοῦ, κριτῆς δὲ ἐξελέγη ὁ βασιλεὺς τῆς Φρυγίας Μίδας,
ὅστις φίλος ὦν τοῦ Πανὸς παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν τὸ βρα-
βεῖον. Ὁ Ἀπόλλων ἐκδικούμενος τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν ἀ-
δικίαν τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἐμήκυνε τὰ ὦτα αὐτοῦ· ὁ Μί-
δας ἔκρυπτε μέχρι τινὸς τὴν δυσμορφίαν ταύτην ὑπὸ πορ-
φυρᾶν τιάραν. Ἐν τούτοις ἠναγκάσθη νὰ ἀνακοινώσῃ τὸ μυ-
στικὸν εἰς τὸν κουρέα αὐτοῦ, ὅστις ὑπεσχέθη μὲν σιωπῆν,

ἀλλὰ μὴ φέρων τὸ βᾶρος τοιοῦτου φορτίου καὶ θέλων νὰ ἀνακουφίσῃ ἑαυτὸν ἔσκαψε λάκκον καὶ ἐν αὐτῷ κατέθηκε χαμηλοφῶνως τὸ ὄχληρόν μουτικόν, ἀκολούθως δὲ ἐσκέπασε τὸν λάκκον μετὰ προσοχῆς. Ἐκ τοῦ προσφάτως ὅμως μετακινήθεντος χώματος τοῦ λάκκου ἀνεφύησαν κάλαμοι, οἵτινες κινούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἐπανελάμβανον τὰς ἐκ τοῦ στόματος τοῦ κουρέως ἐξεληούσας ταύτας λέξεις «Μίδα ὦτα ὄνου ἔχει». Καὶ ὁ Σάτυρος Μαρσύας, καυχώμενος διὰ τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ εἰς τὸν αὐλόν, ἐτόλμησε νὰ προκαλέσῃ καὶ αὐτὸς τὸν Ἀπόλλωνα εἰς ἀγῶνα. Ἐτιμωρήθη ὁμοῦ σκληρῶς· διότι ἀφ' οὗ ἐνίκησεν αὐτὸν ὁ Ἀπόλλων ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν Μουσῶν, τὸν προσέδεσεν εἰς δένδρον τι καὶ τὸν ἐξέδειρε ζῶντα. Οἱ θεοὶ καὶ αἱ θεαὶ τῶν ἀγῶν ἔκλαυσαν πικρῶς διὰ τὴν στέρησιν αὐτοῦ· ἐκ δὲ τῶν δακρύων τούτων ἐπήγασεν ὁ ποταμὸς Μαρσύας, ῥέων ἐν Φρυγίᾳ.

§ 57. Ἀλληγορία τῶν περὶ μουσικῆς συναγωνισμῶν μύθων τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ Ἀπόλλων εἶναι τὸ σύμβολον τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ποιητῶν. Ἡ ὑπὸ τοῦ Μίδα γενομένη ἄδικος κρίσις αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Μαρσύου πρόκλησις καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ ἀπογύμνωσις, δηλοῦσι τὴν ἀφιλοκαλίαν, τὸν φθόνον καὶ τὴν πονηρίαν, ἅτινα καταδιώκουσι τοὺς ποιητὰς. Διότι ἡ μὲν παραγνωρίζει τὴν μεγαλοφυίαν αὐτῶν, ὁ δὲ ἀμισθῆτεϊ τὴν δόξαν τῶν, ἡ δὲ πονηρία ἐπιφέρει αὐτοῖς τὴν πενίαν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ποιητὴς ἐκδικεῖται τὴν μὲν ἀφιλοκαλίαν διὰ τοῦ γελοίου, τὸν δὲ φθόνον διὰ τῆς ὀργῆς. Τὴν τιμωρίαν ὁμοῦ τοῦ Μαρσύου ἐρηγεύουσι καὶ ἄλλως. Πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τῆς λύρας, ὁ αὐλὸς ἦτο τὸ κατ' ἐξοχὴν γενικὸν ὄργανον. Ὅτε ὁμοῦ ὁ Ἀπόλλων εὔρε τὸ μέσον τοῦ νᾶένωσῃ μετὰ τοῦ μουσικοῦ ἄσματος τοὺς φθόγγους τῆς λύρας, οἱ ποιηταὶ παρέστησαν τὴν ζηλότυπον λύπην τῶν αὐλητῶν διὰ τῆς τιμωρίας τοῦ Μαρσύου.

§ 58. Ὁ Ἀπόλλων ἀτυχῆς πρὸς τοὺς φίλους αὐτοῦ. Ὁ Ἀπόλλων ἠγάπα τὸν Κυπρίστου νέον ἐκ τῆς

νήσου Κέω διὰ τὴν πρὸς τὴν ποίησιν κλίσιν αὐτοῦ. Ὁ νέος οὗτος ἡμέραν τινὰ εὐρισκόμενος εἰς τὸ κυνήγιον ἐφόνευσεν ἐξ ἀπροσεξίας τὴν ὠραίαν ἔλαφον, ἣν ἔτρεφε, καὶ κατελήφθη ὑπὸ τῆς αὐτῆς λύπης, ὥστε ἐργεῖν αὐτόχειρ. Ὁ δὲ Ἀπόλλων μετεμόρφωσεν αὐτὸν εἰς τὸ ὁμώνυμον δένδρον, τὸ ὁποῖον ἔκτοτε ὡς σημεῖον πένθους κοσμεῖ συνήθως τοὺς τάφους. Ὁ Ἀπόλλων ἠγάπα ἐπίσης τὴν Κλυτίαν, θυγατέρα τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος. Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἡ Κλυτία, κινουμένη ὑπὸ ζηλοτυπίας, κατήγγειλε τὴν Λευκοθέαν εἰς τὸν πατέρα τῆς Ὀρχαμον ὡς ἀγαπωμένην ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ δὲ Ὀρχαμος μαθὼν τοῦτο ἔθαψε τὴν θυγατέρα του ζῶσαν, ὁ Ἀπόλλων δυσχερῆσθη εἰς τὴν καταγγελίαν ταύτην ἐγκατέλειπε τὴν Κλυτίαν· αὕτη δὲ ἐκ τῆς λύπης κατήτησεν εἰς τῆς αὐτῆς ἀναισθησίαν, ὥστε ἐστάθη ἐννέα ἡμέρας καὶ νύκτας ἀτενίζουσα πρὸς τὸν ἥλιον, ἕως οὗ μετεβλήθη εἰς τὸ ἄνθος ἡλιοτρόπιον, ὅπερ, ὡς καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μαρτυρεῖ, στρέφεται πάντοτε πρὸς τὸν ἥλιον. Τέλος ὁ Ὑάκινθος υἱὸς τοῦ Ἀμύκλου βασιλέως τῆς Σπάρτης, ἐνῶ ἔπαιζεν ἡμέραν τινὰ τὸν δίσκον μετὰ τοῦ ἐξορίστου θεοῦ, ὅστις ὑπερηγάπα αὐτὸν, ἐφονεύθη ὑπ' αὐτοῦ, διότι ὁ Ζέφυρος ζηλοτυπῶν διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα ἀφοσίωσιν τοῦ Ὑακίνθου, ἐπνευσε μετὰ πολλῆς βίας καὶ διήθθυε τὸν δίσκον κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ὑακίνθου. Ὁ Ἀπόλλων λυπηθεὶς καιρίως διὰ τὸν θάνατον τοῦ φίλου του, μετεμόρφωσεν αὐτὸν εἰς τὸ ὁμώνυμον ἄνθος. Πρὸς τιμὴν δὲ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος συνέστησαν ἐν Ἀμύκλαις ἑτησίαν ἑορτὴν τὰ Ὑακίνθια.

§ 59. Ὁ Ἀπόλλων παρὰ τῷ Λαομέδοντι. Ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἀδμήτου ὁ Ἀπόλλων μετέβη εἰς τὴν Τροίαν παρὰ τῷ βασιλεῖ αὐτῆς Λαομέδοντι. Ἐκεῖ δὲ ἐποίμαινε τὰ ποίμνια τούτου ἐν τῷ ὄρει τῆς Ἰδῆς καὶ ἐργάσθη ἰδίαις χερσὶν εἰς ἀνέγερσιν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ταύτης μετὰ τοῦ Ποσειδῶνος, ὅστις ἦτο ἐπίσης ἐξόριστος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

§ 60. Λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἡ λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος ἦτο διαδεδομένη πανταχοῦ, ἰδίᾳ ὁμως ἡ πόλις τῶν Δελφῶν, κειμένη ἐν Φωκίᾳ πλησίον τοῦ ὄρους Παρνασσοῦ, εἶχε μεγαλοπρεπῆ ναόν, ἔνθα ὁ Ἀπόλλων ἐχρησιμοῦται διὰ τοῦ στόματος τῆς ἱερείας, ἣτις ἐκαλεῖτο Πυθία. Ἐρὰ δὲ τοῦ θεοῦ τούτου ἦσαν ἡ δάφνη, ὁ κύκνος, ὁ δελφίν ὡς φίλος τῆς μουσικῆς, καὶ ἄλλα.

§ 61. Μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δελφοῖς. Ἡ πόλις τῶν Δελφῶν ἐνομιζέτο ἀνάκαθεν ἱερά. Οἱ ποιηταὶ ἐμυθολόγουν ὅτι ὁ Ζεὺς ὅπως γνωρίσῃ τὸ κέντρον τοῦ κόσμου ἐξαπέστειλε δύο ἀετούς, τὸν μὲν ἐξ ἀνατολῶν ἡλίου, τὸν δὲ ἐκ δυσμῶν αὐτοῦ, αὐτοὶ δὲ συνῆλθον εἰς ταύτην τὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἐθεώρησαν διὰ τοῦτο ὡς κειμένην ἐν τῷ μέσῳ τῆς γῆς (ἢ μᾶλλον τῆς Ἑλλάδος). Ὅθεν αὐτὴν μὲν ὀμφαλὸν τῆς γῆς, τὸ δὲ ἐν αὐτῇ μαντεῖον μεσόμφαλον ἀπεκάλεσαν. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπιστεύετο ἐπίσης ὅτι κατέθετο ὁ Ζεὺς τὸν λίθον, τὸν ὁποῖον κατέπιεν ὁ Κρόνος καὶ κατόπιν ἐξήμεσεν. Ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς συστάσεως τοῦ ἐν αὐτῇ μαντείου ἀναφέρεται οὕτως. Ἐπὶ τοῦ ὄρους Παρνασσοῦ, ἔνθα πολλαὶ ὁμοῦ συνήθως ἔβασκον αἴγες, ὑπῆρχε βαθύ τι σπήλαιον, οὗτινος ἡ ὀπή ἦτο λίαν στενὴ εἰς ταύτην ὅτε ἐπλησίαζον αἱ αἴγες, ἤρχιζον ἀμέσως νὰ ἀναπρῶσι καὶ νὰ ἐξάγωσιν ἀσυνήθεις φωνάς. Τοῦτο ἰδὼν ὁ αἰγοβοσκὸς ἐπλησίασεν εἰς τὴν ὀπήν τοῦ σπηλαίου, ἐξ οὗ ἐξήρχοντο ἀναθυμιάσεις καὶ ἔπαθε σχεδὸν τὰ αὐτὰ, ἐπήδη δηλαδὴ, παρελάλει καὶ προυμάντευε. Γενομένων τούτων γνωστῶν, ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν προσερχομένων ἔπασχον τὰ αὐτὰ, καὶ πολλὰ συνέβησαν δυστυχήματα, ἐξεδόθη διαταγὴ, καθ' ἣν οὐδεὶς πλέον ἠδύνατο νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ σπήλαιον· συγχρόνως δὲ ἐτέθη τρίπους περὶ τὴν ὀπήν αὐτοῦ, καὶ ὠρίσθη ἵνα παρθένος ἀναβαίνουσα ἐπὶ τοῦ τρίποδος ἐκφέρῃ τὰς χρησιμολογίας. Οὕτω τὸ μαντεῖον ἐκτίσθη ἐν τῷ ἀδύτῳ τοῦ ναοῦ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπου ὑπῆρχε τὸ χάσμα τῆς γῆς. Τὸν πρῶτον ναόν, ὅστις εἶναι

ἄγνωστον πότε ἐγένετο, διεδέξατο λιθινὴ οἰκοδομὴ, ἣτις ἐπυροπολήθη κατὰ τι συμβεβηκὸς (τῷ 548 π.Χ.). Τότε οἱ Ἀμεινιτύονες συνεφώνησαν νὰ οἰκοδομηθῇ ἕτερος ναὸς ἀντὶ 300 ταλάντων, οἱ δὲ ἐξ Ἀθηνῶν Ἀλκμαιωνίδαι, οἵτινες ἀνέλαβον νὰ κατασκευάσωσι τὸν ναόν διὰ παρίνου λίθου, ἐπειδὴ ἔκτισαν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ διὰ Παρίου μαρμάρου, ἀπέκτησαν μεγάλην ἰσχὺν παρὰ τοῖς Δελφοῖς. Ἐν τῷ μαντεῖῳ τούτῳ οἱ χρησμοὶ ἐδίδοντο οὕτως. Ἡ Πυθία, ἀφοῦ πρῶτον ἐλούετο ἐν τῇ Κασταλία πηγῇ τῇ κειμένη παρὰ τὰς ὑπώρειας τοῦ Παρνασσοῦ, ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ τρίποδος, ἔσειε τὴν δάφνην, ἣτις ἴστατο ἐνταῦθα, ἔκοπτε φύλλα ἐξ αὐτῆς, τὰ ἔτρωγε, καὶ ὡς ἐκ τῆς μαντικῆς δυνάμεως, ἦν ἐνόμιζον ὅτι ἔχει τὸ φυτὸν τοῦτο, καὶ ἐκ τῶν πνιγρῶν ἀναθυμιάσεων, αἵτινες ἀνεδίδοντο ἐκ τῆς ὀπῆς τοῦ σπηλαίου, ἐπιπτεν εἰς εἶδος τι μανιώδους θεοληψίας. Ἐνῷ δὲ ταῦτοχρόνως ἀνωρθοῦντο αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς τῆς καὶ ἐξήρχοντο ἀφροὶ ἐκ τοῦ στόματος τῆς, ἀπήγγελλεν ἐν μέσῳ τρομερῶν κραυγῶν ἀνάρθρους τινὰς ἤχους, οὓς παραλαμβάνοντες οἱ ἱερεῖς μετέβαλλον εἰς στίχους καὶ μετέδιδον εἰς τοὺς αἰτουμένους, οἵτινες ἐκαλοῦντο θεοπρόποι. Ἐδίδοντο δὲ οἱ χρησμοὶ ἐμμέτρως, διότι κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν πᾶν περίεργον, σπουδαῖον καὶ θαυμαστὸν ἐμμέτρως ἐλέγετο ἢ ἐσημειοῦτο· ἀλλ' εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ἐδίδοντο καὶ εἰς γλῶσσαν πεζῆν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀπαντήσεις αὐταὶ αἰ διδόμεναι εἰς τοὺς ἐρωτῶντας ἦσαν λοξαὶ καὶ σχολιαὶ, σκοτειναὶ δηλαδὴ, ἀκατάληπτοι καὶ ἀμφίβολοι, διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόλλων ἐλέγετο Λοξίας. Ἐθεωροῦντο ὁμως ἀληθέστατοι οἱ χρησμοὶ, αἱ δὲ ἀποτυχία ἀπεδίδοντο εἰς τὴν μὴ ὀρθὴν ἐξήγησιν αὐτῶν· ὅθεν καὶ παροιμία «τὰ ἐκ τρίποδος» λεγομένη ἐπὶ τῶν βεβαίων. Συνεβουλευόντο δὲ τὸ πάλαι τὸ μαντεῖον τοῦτο καθ' ἕνα μόνον μῆνα τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὅστις συνέπιπτεν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔαρος καὶ ἐκαλεῖτο Βύσιος (ἦτοι Πύσιος ἐκ τοῦ πυνθάνεσθαι δηλαδὴ ἐρωτᾶν). Μετὰ ταῦτα συνεβουλευόντο

μὲν αὐτὸ καὶ κατ' ἄλλους τοῦ ἔτους μῆνας, ἀλλ' οὐχ ἔπλεον ἢ ἀπαξ τοῦ μηνός. Ὄφειλον δὲ οἱ συμβουλευόμενοι τὸν θεὸν νὰ προσφέρωσιν αὐτῷ πλοῦσια καὶ πολυτελεῖ ἄφρα. Ὁ θεὸς ἔν Δελφοῖς νὰς ὑπερέβη, προϊόντος τοῦ χρόνου τοὺς λοιποὺς κατὰ τε τὸν πλοῦτον, τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὴν ὠραιότητα (1). Τινὲς λέγουσιν ὅτι τὸ μαντεῖον τοῦτο ἔπαυσεν ὀλοτελεῶς, ἀφοῦ ὁ Νέρων δυσαρπестηθεὶς δι' ἓνα τῶν χρησμῶν αὐτοῦ τὸ ἐβεβήλωσε, φονεύσας ἀνθρώπους ἐν τῷ τοῦ σπηλαίου στομίῳ, ἐξ οὗ ἡ ἱερὰ ἐξήρχετο ἔμπνευσις. Ἄλλ' εἶναι ἀδήλον πότε ἀκριβῶς ἐξέλιπε. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ ὑπόληψις τῶν μαντείων ἐξέπεσε κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ χριστιανισμοῦ χωρὶς αὐτὰ νὰ καταστραφῶσιν ὀλοτελεῶς. Διότι ἀναφέρεται ὅτι ἐδόθη εἰς Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην, ὅστις ἐσυνείθιζε νὰ συμβουλευῆται τὰ μαντεῖα. πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ ἀκλόουθος ἀπόκρισις παρὰ τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος.

« Εἶπατε τῷ βασιλεῖ, χαμὰ πέσε διαδαλος αὐλὰ,
Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μαντιδα δάφνην,
Οὐ παχὴν λαλέουσαν, ἀπέσβετο καὶ καλὸν ὕδωρ ».

§ 62. Τὸ ἐν Δήλῳ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐν Δήλῳ τῇ τοῦ Ἀπόλλωνος πατρίδι ὑπῆρχεν ἄγαλμα πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔχον μορφήν δράκοντος. Τοῦτο δὲ καὶ χρησμοὺς ἔδιδεν, ἐν ὧρα ὅμως μόνον θεοῦς, διότι κατὰ τὸν χειμῶνα ἀπήρχετο ὁ Ἀπόλλων εἰς τὰ Πάταρα πόλιν τῆς Λυκίας. Οἱ δὲ χρησμοὶ τοῦ μαντείου του-

1) Μεταξὺ τῶν ἐν Δελφοῖς ἀξιολογητάτων ἀναθημάτων ἦσαν καὶ τὰ ἐξῆς. Οἱ ἀνδριάντες τῶν πρώτων Λακεδαιμονίων ἀρχόντων, οἵτινες ἠγωνίσθησαν ἐν Αἰγῶς ποταμοῖς· δέκα ἀνδριάντες γεγλυμμένοι ὑπὸ τοῦ Φειδίου, οἵτινες ἐδωρήθησαν μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην. Ἀνδριάς δώδεκα πήχεων τὸ ὕψος, ὅστις ἔφερε κόσμημα πλοίου τινός καὶ ἐδωρήθη ὑπὸ τῶν ἐν Σαλαμῖνι νικητῶν. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ περιείχοντο ἐπίσης τὰ λαμπρὰ δῶρα τοῦ Γύγου καὶ τοῦ Κροίσου, συνιστάμενα ἐκ λέοντος χρυσοῦ καὶ ἀγγείων χρυσοῦν καὶ ἀργυρῶν.

του ὑπερέβαινον τοὺς τῶν ἄλλων κατὰ τὴν εὐκρίνειαν καὶ ἀκριβείαν. Ἐν Δήλῳ ὑπῆρχε καὶ βωμὸς, ὃν κατεσκευάσεν ὁ Ἀπόλλων τετραετῆς ὢν ἐκ τῶν κεράτων τῶν αἰγῶν, ἃς ἡ Ἀρτεμις ἐπὶ τοῦ ὄρους Κύνθου ἐφόνευσεν. Ἐπὶ δὲ τοῦ βωμοῦ τούτου ἐθεωρεῖτο ὡς βεβήλωσις νὰ προσφέρωσι θυσίαν ζῶντος ἱερείου, οὐδ' ἐπετρέπετο νὰ γεννηθῆ τις καὶ νὰ ἀποθάνῃ ἐνταῦθα. Διὸ καὶ ὅτε τὸ μαντεῖον διέταξε νὰ καθαρῶσιν τὴν νῆσον κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἐξέθαψαν οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς νεκροὺς ἐκ τῶν τάφων καὶ τοὺς ἐνεταφίασαν εἰς ἄλλην γειτονικὴν νῆσον. Πρὸς τιμὴν δὲ τοῦ Δηλίου Ἀπόλλωνος οἱ Ἀθηναῖοι ἐτέλουν ἐτησίως πομπήν, ἣν ὁ Θησεὺς πρῶτος καθιέρωσε. Διότι οὗτος, ὅτε ἀπήρχετο εἰς Κρήτην ὑπεσχέθη τῷ Ἀπόλλωνι νὰ πέμπῃ κατ' ἔτος εἰς Δήλον τὴν τοιαύτην θεωρίαν, ἂν αὐτός τε καὶ οἱ ἐταῖροί αὐτοῦ ἐπανήρχοντο οἰκάδε ἀβλαβεῖς. Οἱ ποιῶντες τὴν ἑορτὴν ταύτην (θεωροὶ καὶ δηλιασταὶ καλούμενοι), ἐστεφανωμένους ἔχοντες τὰς κεφαλὰς κλάδοις δάφνης, ἐπέβαινον ἐπὶ τοῦ πλοίου, ὅπερ ἐναλεῖτο θεωρὶς καὶ Δηλιάς. Ἦτο δὲ αὐτὸ ἐκεῖνο, ἐφ' οὗ εἶχεν ἐπιβῆ ὁ Θησεὺς, ὅτε ἀπήρχετο εἰς Κρήτην, καὶ διετηρήθη ἐπισκευαζόμενον μέχρι τῆς ἐποχῆς Δημητρίου τοῦ Φαληρέως. Ἡ εἰς Δήλον πομπὴ ἤρχετο, ἅμα ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκόσμηε τὸ πηδάλιον τοῦ πλοίου στεφάνοις. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας δὲ ταύτης μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ οὐδεμία θανάτικη ποινὴ ἠδύνατο νὰ ἐκτελεσθῇ ἐν Ἀθήναις. Καὶ ἡ μὲν εἰς Δήλον ἀναχώρησις ἐσημαίνετο διὰ τῆς λέξεως ἀναβαίνειν, ἡ δὲ ἐκ ταύτης ἐπάνοδος διὰ τῆς λέξεως καταβαίνειν. Ἄμα οἱ θεωροὶ ἐφθονον εἰς τὴν νῆσον, προσέφερον τῷ Ἀπόλλωνι θυσίαν καὶ ἐτέλουν συνάμα πρὸς τιμὴν αὐτοῦ μεγαλοπρεπῆ ἑορτὴν, μετὰ τὸ πέρασ τῆς ὁποίας ἐπανήρχοντο εἰς Ἀθήνας ἐν μέσῳ μεγάλης πομπῆς καὶ παρατάξεως.

§ 63. Τὸ μαντεῖον τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος. Ὁ Ἀπόλλων ἐκτὸς ἄλλων μαντείων εἶχε καὶ παρὰ

τὴν Μίλητον ἐν τῷ τόπῳ τῷ καλουμένῳ Δίδυμα μαντεῖον τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος ἐπιλεγόμενον διὰ τὸ διττὸν φῶς, ὅπερ παρέχει τοῖς ἀνθρώποις, τὸ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου προερχόμενον καὶ ἀποτελοῦν τὴν ἡμέραν, τὸ δ' ἕτερον ἐμμέσως παραγόμενον ἐξ αὐτοῦ καὶ φωτίζει τὴν νύκτα. Τὸ μαντεῖον τοῦτο κατεκρή και ἐσυλήθη ἐν καιρῷ τῶν Μηδικῶν πολέμων ὑπὸ τῶν βαρβάρων. Ἄλλ' ἀνηγέρθη πάλιν κατόπιν ὑπὸ τῶν Μιλησίων μετὰ τσαύτης μεγαλοπρεπειᾶς, ὥστε ὑπερέβη πάντας τοὺς λοιποὺς ἑλληνικοὺς ναοὺς κατὰ τὸ μέγεθος.

§ 64. Τὰ Δαφνηφόρια. Πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐώρταζον οἱ Βοιωτοὶ κατὰ ἐννεαετίαν τὰ Δαφνηφόρια, καθ' ἃ περιετύλισσον εἰς κλώνον ἐλαίας στεφάνους ἐκ δάφνης καὶ ἄλλων διαφόρων ἀνθῶν. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ κλώνου τούτου ἔθετον σφαῖραν σιδηρᾶν, ὅπως ἐκρέμαντο ἄλλαι μικρότεραι σφαῖραι· ἐν δὲ τῷ μέσῳ αὐτοῦ ὑπῆρχον ἕτεροι στέφανοι ἐρυθρόχροοι τριακόσιοι ἐξήκοντα ἕξ, καὶ μία σφαῖρα μικροτέρα τῆς πρώτης· τὸ κατώτερον μέρος τοῦ κλώνου ἦτο περιτετυλιγμένον δι' ὑφάσματος κροκόχρου. Καὶ ἡ μὲν ἄνω σφαῖρα ἐξεικόνιζε τὸν ἥλιον, ἡ δὲ κατωτέρα τὴν σελήνην, αἱ μικρότεραι τοὺς ἀστέρας καὶ οἱ στέφανοι τὰς ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ. Τὸν κλώνον τοῦτον περιέφερον μετὰ μεγάλης πομπῆς καὶ παρατάξεως, προηγούμενων τῶν παρθένων τῆς πόλεως, ἐπομένου τοῦ Δαφνηφόρου νέου ὠραιωτάτου καὶ ἀκολουθοῦντος τοῦ λαοῦ. Μετὰ τὴν λιτανεῖαν εἰσῆρχοντο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος κρατοῦντες δάφνας εἰς τὰς χεῖρας καὶ ψάλλοντες.

§ 65. Τὰ Πύθια. Ἡ ἐπισημοτέρα ἑορτὴ, ἣτις ἐτελείτο πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος ἦσαν τὰ Πύθια, τὰ ὁποῖα ἐσυστήθησαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου εἰς μνημόσυνον τῆς κατὰ τοῦ ἄφους Πύθωνος νίκης του, ἣ κατ' ἄλλους ὑπὸ τοῦ Ἀμφικτύονος υἱοῦ τοῦ Δευκαλίωνος. Ταῦτα ἐπανηγυρίζοντο πρότερον μὲν κατὰ ἐννεαετίαν, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα κατὰ πενταετίαν πλησίον τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ. Κατ' ἀρ-

χὰς ἐγίνοντο μόνον μουσικαὶ ἀμιλλαι κατὰ τοὺς ἀγῶνας τούτους, ἐψάλλετο δὲ καὶ ὕμνος πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις ἐκαλεῖτο Πυθικός νόμος, διαιρούμενος εἰς πέντε μέρη, ἅτινα ἐξεικόνιζον τὴν μετὰ τοῦ Πύθωνος μάχην τοῦ θεοῦ. Ἦσαν δὲ ταῦτα, ἡ ἀνάκρουσις, ἣτις ἐδήλου τὴν προπαρασκευὴν εἰς τὴν μάχην, ἡ ἀμπειρα ἐμφαινουσα τὴν πρώτην δοκιμὴν, ὁ κατακελευσμός αὐτὴν τὴν μάχην, οἱ ἰαμβοὶ τὴν περιφρόνησιν καὶ λοιδορίαν μετὰ τὴν μάχην (διότι τὸ λοιδορεῖν ἰαμβίζειν ἐλέγετο), καὶ τέλος οἱ συριγγες, αἵτινες ἐσήμαινον τὸν συριγγμόν, τὸν ὁποῖον ἐξέβαλλε τὸ θηρίον ὅτε ἐφονεύετο. Εἰς τοὺς ἀγῶνας τούτους, εἰς τοὺς ὁποίους εἰσῆχθη κατόπιν καὶ ἡ ἵπποδρομία καὶ τὰ ἄλλα εἶδη τῶν ἀγωνισμάτων, τὸ βραβεῖον συνίστατο τὸ πάλαι εἰς χρυσὸν ἢ ἄργυρον, ἀλλ' ὕστερον ἐδίδετο στέφανος ἐκ φοινίκων ἢ μηλέας καὶ τελευταῖον ἐκ δάφνης.

§ 66. Ἀλληγορία τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ Ἀπόλλων παριστᾷ συμβολικῶς τὸ φῶς. Ὅθεν εἶναι υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λητοῦς, ἣτοι τοῦ αἰθέρος ἢ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ σκότους (1), ἐξ ὧν φαίνεται ὅτι γεννᾶται τὸ φῶς. Ὀνομάζεται δὲ καὶ Φοῖβος διὰ τὴν λαμπρότητα καὶ καθαρότητα αὐτοῦ ὡς θεοῦ τοῦ φωτός. Ἡ ἐπωνυμία Ἀπόλλων δηλοῖ τὸν ἀπολλύοντα καὶ ἀπέλλοντα (ἣτοι ἀπείργοντα τὰ κακὰ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων), διότι τοιαύτην ὄλεθρίαν καὶ εὐεργετικὴν συνάμα ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου κατὰ τὰς περιστάσεις ἔχει τὸ φῶς καὶ ἡ θερμότης. Εἶναι θεὸς τῆς ἰατρικῆς, διότι τὸ φῶς καὶ ἡ θερμότης συμβάλλουσιν εἰς τὴν αὔξησιν τῶν φυτῶν· προστάτης καὶ φίλος τῆς κτηνοτροφίας, διότι ὡς θεὸς τοῦ φωτός καὶ τῆς θερμότητος παράγει τροφήν διὰ τὰ κτήνη καὶ συντείνει εἰς τὴν διατήρησιν καὶ αὔξησιν αὐτῶν. Τοῦτο ἐμφαίνουσι καὶ οἱ περὶ αὐτοῦ μῦθοι, ὅτι ἐποίμανε τὰς βουῖς τοῦ Ἀδ-

(1) Ἡ λέξις λητώ ὡς καὶ λήδα, ἔχουσαι συγγένειαν πρὸς τὴν ῥίζαν λήθω, λάθω, λανθάνω, σημαίνουσι σκότος.

μήτου και τὰς τοῦ Λαομέδοντος. Διὰ τὰς ιδιότητας ταύτας ταυτίζεται μετὰ τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ συγχέηται, διότι ὁ Ἀπόλλων εἶναι ὁ θεὸς τοῦ ἡλίου, ὁ δὲ Ἥλιος Τιτάν. Εἶναι θεὸς τῆς Μουσικῆς, διότι ὅταν αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου διασκεδάζωσιν εἰς τὴν φύσιν φῶς καὶ θερμότητα, πανταχοῦ ἴλαραὶ διεγείρονται φωναί. Ἐπειδὴ δὲ, ὅταν εἰσδύῃ τὸ φῶς, ἀποκαλύπτει καὶ δεικνύει τὸν φυσικὸν κόσμον, διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόλλων ὡς ἠθικὸν φῶς εἶναι καὶ θεὸς τῆς ποιήσεως καὶ τῆς μαντικῆς· διότι ἡ τε προφητεία καὶ ἡ ποίησις ἀπαιτοῦσιν ἰδίαν τινὰ ἐνθουσιαστικὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς καὶ διανοητικὴν διαύγειαν.

§ 67. Εἰκόνας τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ Ἀπόλλων ὡς θεὸς τῶν ὠραίων τεχνῶν ζωγραφεῖται νεανίας ῥωμαλέος, ἀγένειος καὶ ἐξόχου ὠραιότητος· κρατεῖ λύραν εἰς τὴν χεῖρα, καὶ ἔχει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον ἐκ δάφνης. Ἄλλοτε φέρει ἐπὶ τῶν ὤμων τόξα καὶ φαρέτραν. Οὕτω περιγράφει αὐτὸν ὁ Ὅμηρος ἐν Ἰλιάδι.

Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο κρήνων χυόμενος κῆρ,
τόξ' ὤμοισιν ἔχων ἀμφηρεφέα τε φαρέτρην ».

Ὡς θεὸς δὲ τοῦ ἡλίου ζωγραφεῖται καθήμενος ἐπὶ φωτοβόλου ἄρματος συρομένου ὑπὸ τεσσάρων ἵππων. Σώζονται ἤδη ἀγάλματα τινὰ τούτου, ὧν περιφημώτατόν ἐστι τὸ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀπόλλων τοῦ Belvedere (λέξις ἰταλικὴ σημαίνουσα ὠραῖον θεῶν) γνωστὸν αὐτοῦ ἀγαλμα, ὅπερ εὑρέθη ἐν Ἰταλίᾳ πρὸ 200 περίπου ἐτῶν καὶ σώζεται σήμερον ἐν τῷ Βατικανῷ τῆς Ῥώμης. Τὸ ἀγαλμα τοῦτο παριστᾷ τὸν θεὸν ἔχοντα ἀνάστημα μὲν μεγαλείτερον τοῦ ἀνθρώπου, μορφήν δὲ γαλήνιον καὶ μεγαλοπρεπῆ. Ἐξικονίζει δὲ τὸν θεὸν καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος ἐφόνευσε τὸν Πύθωνα, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ τεταμένου τόξου, δι' οὗ τοξεύει τὰ θανατηφόρα αὐτοῦ βέλη ἐπὶ τοῦ ὄφους.

—•••••

VI. ARTEMIS.

§ 68. Γέννησις τῆς Ἀρτέμιδος. Ἡ Ἀρτεμις ἦτο θυγῆτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λητοῦς καὶ ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, γεννηθεῖσα καὶ αὕτη ἐν Δήλῳ μίαν ἡμέραν πρὸ ἐκείνου. Μάρτυς δὲ γενομένη τῆς θλιβεράς τύχης τῆς μητρὸς αὐτῆς ἠσθάνθη βαθεῖαν ἀποστροφὴν πρὸς τὸν γάμον καὶ διὰ τοῦτο ἐζήτησε παρὰ τοῦ ἀνγκτος τῶν θεῶν αἰώνιον παρθενίαν. Ὁ πατήρ αὐτῆς μετὰ τῆς χάριτος ταύτης τῇ παρεχώρησε καὶ συνοδίαν πολλῶν Νυμφῶν παρθένων, μεθ' ὧν παρεδόθη εἰς τὰς τέρφεις τοῦ κυνηγίου.

§ 69. Ἰδιότητες τῆς Ἀρτέμιδος. Ἡ θεὰ αὕτη κέκτηται τρεῖς διακεκριμένας ιδιότητας, καὶ τρία διάφορα ὀνόματα. Ὀδηγοῦσα τὸ ὑπὸ ἵππων ἢ ἐλάφων ἐλαυνόμενον ἀργυροῦν ἄρμα τῆς Σελήνης εἶναι θεὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὀνομάζεται Φοῖβη· ἐν τῇ γῇ ὀνομάζεται Ἀρτεμις καὶ εἶναι προστάτις τῆς θήρας καὶ τῆς παρθενίας, ἐν δὲ τῷ ἄδῃ ἐπιτηροῦσα τὰς ψυχὰς τῶν νεκρῶν ὀνομάζεται Ἐκάτη· ὡς Ἐκάτη δὲ εἶναι καὶ προστάτις τῆς μαγείας. Ἐπειδὴ δὲ θεωρεῖται θεὰ τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς ἀγνείας, ἐκδικεῖται ὡς τοιαύτη καὶ τιμωρεῖ αὐστηρῶς τὴν ἐλαχίστην ἀπέναντι αὐτῆς διαπραττομένην παρεκτροπήν.

§ 70. Ἐκδικήσεις τῆς Ἀρτέμιδος. Ὁ κυνηγὸς Ἀκταίων ἐκγονος τοῦ βασιλέως τῶν Θηβῶν Κάδμου, ἐνῶ ἐθέρπειν ἡμέραν τινὰ ἐν Κιθαιρώνι, ἔτυχεν ἐξ ἀπροσεξίας νὰ ἴδῃ τὴν Ἀρτεμιν λουομένην μετὰ τῶν νυμφῶν τῆς ἐν τινὶ πηγῇ. Ὁργισθεῖσα ἐπὶ τούτῳ ἡ θεὰ τὸν μετεμόρφωσεν εἰς ἐλάφον· ὡς τοιοῦτον δὲ τὸν κατεσπάραξαν ἀηλεῶς οἱ ἰδιοὶ του κύνας. Ὁ ἐκ Βοιωτίας Ὀρίων μετήρητο τὸν θηρευτὴν ἐν συνοδίᾳ τῆς Ἀρτέμιδος· ἐπειδὴ δὲ παρηνώγει αὐτὴν δι' ἐρωτικῶν κινήματων, τὸν ἀπέκτεινε διὰ τῶν βελῶν τῆς, καὶ τὸν μετέθηκεν ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅπου ἀποτελεῖ λαμπρὸν ἀστερισμὸν, φαινόμενος ὡς γί-

γας καὶ φέρων ζώνην καὶ ξίφος. Ἡ Νύμφη Καλλιστῶ σύνθηρος τῆ Ἀρτέμιδι, ἐπειδὴ δὲν ἐτήρησε τὸν περὶ παρθενίας ὄρκον αὐτῆς, ἀλλ' ἐγέννησεν ἐκ τοῦ Διὸς τὸν Ἀρκάδα, μετεμορφώθη ὑπὸ τῆς Ἥρας εἰς ἄρκτον. Ὑπὸ τὴν μορφήν ταύτην συναντήσας ἡμέραν τινα τὴν μητέρα ὁ υἱὸς αὐτῆς Ἀρκὰς ἐν τῇ θήρᾳ, καὶ μὴ ἀναγνωρίσας αὐτὴν ἠτοιμάζετο νὰ τὴν φονεύσῃ. Ὁ Ζεὺς, ἵνα προλάβῃ τὴν μητροκτονίαν μετεμόρφωσε καὶ τοῦτον εἰς ἔλαφον. Ἀφοῦ δὲ καὶ ὑπὸ μορφήν ἄρκτου οὖσαν τὴν Καλλιστῶ κατετόξευσεν ἡ Ἄρτεμις, ὁ Ζεὺς μετέθηκεν αὐτὴν τε καὶ τὸν Ἀρκάδα εἰς τὸν οὐρανὸν, ὅπου ἀποτελοῦσι τοὺς ἀστερισμοὺς τῆς Μεγάλης καὶ Μικρᾶς Ἀρκτου. Καὶ τὴν Νιόβην δὲ θυγατέρα τοῦ Ταντάλου ἐξεδικήθη ἡ Ἄρτεμις, τιμωρήσασα αὐτὴν διὰ τὴν ἔπαρσίν τῆς. Αὕτη συζευχθεῖσα τὸν βασιλέα τῶν Θηβῶν Ἀμφίωνα ἐγέννησεν ἕξ αὐτοῦ ἕξ υἱοὺς καὶ ἕξ θυγατέρας. Σεμνυνομένη ὁμοῦς ἐπὶ τῇ ὠραίᾳ καὶ πολυμελεῖ αὐτῆς οἰκογενεῖα ἐτόλμησε νὰ θεωρήσῃ ἑαυτὴν ὑπερτέραν τῆς Ἀθηοῦς. Ἡ Ἄρτεμις, παροξυνθεῖσα διὰ τὴν τῆς μητρὸς προσβολὴν ἐτόξευσε τὰ θήλια τῆς Νιόβης τέκνα, ὁ δὲ Ἀπόλλων τὰ ἄρβρα. Τότε δὲ ἡ Νιόβη ἐκ τῆς λύπης τῆς μετεβλήθη εἰς πέτραν.

§ 71. Τιμωρία τοῦ Οἰνέως. Ὁ Οἰνεὺς βασιλεὺς τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ Καλυδῶνος, θυσιάσας τοῖς θεοῖς, εἶχε λησμονήσει τὴν Ἄρτεμιν. Ὅθεν αὕτη ἐτιμώρησεν αὐτὸν ἀποστείλασα τρομερὸν κάπρον, ὅστις ἐλυμαίνετο τὰς πεδιάδας τῆς Αἰτωλίας. Ὁ κάπρος οὗτος ἐγένετο αἰτία τῆς καταστροφῆς ὀλοκλήρου τῆς οἰκογενείας τοῦ Οἰνέως οὕτως. Ὁ υἱὸς τοῦ Οἰνέως Μελέαγρος, ἐπιστρέψας ἐκ τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας καὶ εὐρῶν καταστρεφόμενῃ τὴν πατρίδα αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ θηρίου τούτου, συνέλεξε πάντας τοὺς ἥρωας τῆς Ἑλλάδος ἵνα τὸ φονεύσωσι, προσέλαβε δὲ μετ' αὐτῶν καὶ τὴν ὠκύποδα Ἀταλάντην ἡγεμονίδα τῆς Ἀρκαδίας καὶ περίφημον θηρεύτριαν, ἥτις πρώτη ἐπλήγησε τὸν τεράστιον τοῦτον κάπρον, ὃν ἐφό-

νευσεν ὁ Μελέαγρος. Ὡς πρωτοῦργὸν ὁμοῦς τοῦ φόνου ἐθεώρησεν ὁ Μελέαγρος τὴν Ἀταλάντην, ἣν ἐμελλε νὰ νυμφευθῇ. Διὸ καὶ ἐδωρήσατο αὐτῇ τὴν δορὰν τοῦ θηρίου. Ἡ προτίμησις αὕτη προῦκάλεσε τὴν ζηλοτυπίαν τῶν ἐκ μητρὸς θεῶν τοῦ Μελέαγρου. Ὅθεν αὐτοὶ μὲν ὕβρισαν αὐτὸν διὰ τοῦτο, ὁ δὲ ἐφόνευσεν αὐτούς. Ἀλθαία δὲ ἡ μήτηρ τοῦ Μελέαγρου, ἀγανακτήσασα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῶν ἀδελφῶν τῆς, ἐπήνεγκεν ἀμέσως τὴν καταστροφὴν τοῦ υἱοῦ τῆς διὰ τοῦ ἀκολούθου τρόπου. Ὅτε ὁ Μελέαγρος ἦτο ἐπταετής, ἐλθοῦσαι αἱ Μοῖραι εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἀλθαίας προεῖπον αὐτῇ, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ παιδὸς τῆς θὰ λήξῃ, ὅταν καταναλωθῇ τὸ ξύλον τὸ ὅποιον ἔτυχε τότε νὰ καίῃ ἐν τῇ ἐστία. Ἡ Ἀλθαία, ἀκούσασα τοῦτο, ἔσβεσε πάραυτα τὸν ὀαυλὸν ἐκεῖνον, καὶ τὸν ἀπέθηκεν ἐν λάρακι. Τὸν ὀαυλὸν τοῦτον νῦν ἐν τῇ ἀγανακτήσει αὐτῆς ἡ Ἀλθαία ἀρπάσασα ἔθηκεν εὐθὺς ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Τούτου δὲ καέντος, ἐσβέσθη καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Μελέαγρου. Ἀλλὰ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καταληφθεῖσα ἀκολούθως ὑπὸ λύπης καὶ ἀπελπισίας ἠὺτοκτόνησεν. Οὕτω δὲ ἡ Ἄρτεμις ἐξεδικήθη ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν οἰκογένειαν τοῦ Οἰνέως.

§ 72. Τιμωρία τοῦ Ἀγαμέμνονος. Καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα δὲ, φονεύσαντα ἔλαφόν τινα ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἄλσει, ἐτιμώρησεν ἡ θεὰ, ἐπενεγκοῦσα γαλήνην καὶ νηνεμίαν καθ' ὃν χρόνον οἱ Ἕλληνες ἦσαν συνηγμένοι ἐν Αὐλίδι τῆς Βοιωτίας, ἵνα ἐκπλεύσωσιν ἐναντίον τῆς Τροίας. Διότι τότε ὁ μάντις Κάλχας προέτεινεν ἵνα θυσιασθῇ ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τούτου Ἴφιγένεια πρὸς ἐξιλίεωσιν τῆς Ἀρτέμιδος. Καὶ ἡ μὲν κόρη τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐτέθη ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ἀλλ' ἡ Ἄρτεμις ἀρπάσασα ἐν νεφέλῃ ταύτην ἐπὶ μὲν τοῦ βωμοῦ ἀφῆκεν ἔλαφον, τὴν δὲ Ἴφιγένειαν μετέφερεν εἰς Ταυρίδα (Κριμαίαν), ἐνθα ἐγένετο ἱέρεια τῆς θεᾶς ταύτης καὶ ἐθυσίαζε πάντας τοὺς ὀπωσδήποτε ἐρχομένους εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς χώρας ταύτης ξένους.

§ 73. Ὁ Ἐνδυμίων καὶ ἡ Ἄρτεμις. Μολοντί ἡ θεὰ αὕτη ὑπῆρξεν αὐστηρὰ κατὰ τὰ ἦθη, ἐν τούτοις ὁ ποιμὴν Ἐνδυμίων καταώρωσεν ὅπως ἡ σκληρὰ καρδία αὐτῆς αἰσθανθῆ τσαύτην κλίσιν πρὸς αὐτὸν, ὥστε νὰ σταματᾷ καθ' ἐκάστην ἐσπέραν τὸ ἄρμα αὐτῆς καὶ νὰ θεωρῇ αὐτὸν κοιμώμενον ἐπὶ τοῦ ὄρους Λάτμου ἐν τῇ Καρίᾳ. Τὸν μῦθον τοῦτον δύνανται τις νὰ θεωρήσῃ ὡς ἀλληγορίαν τῆς κλίσεως τοῦ Ἐνδυμίωνος πρὸς τὴν ἀστρονομίαν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ὁ ποιμὴν οὗτος ἐσυνείθιζεν ἐξερχόμενος ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὸ ὄρος νὰ παρατηρῇ τὸν δρόμον τῆς Σελήνης καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων. Ἐπειδὴ δὲ ἀνεπαύετο τὴν ἡμέραν, διεφθίμωσεν ὅτι πάντοτε ἐκοιμάτο. Ὅθεν καὶ παροιμία «Ἐνδυμίωνος ὕπνος» λεγομένη ἐπὶ τῶν πολὺ κοιμωμένων.

§ 74. Ἡ Ἄρτεμις προστάτις τῆς μαγείας. Ἐπειδὴ ἡ Ἄρτεμις ὠδήγει τὸ τῆς Σελήνης ἄρμα κατὰ τὰς νύκτας, ἡ δὲ νύξ ἐστὶν ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἐνόμιζον ἄλλοτε ὅτι αἱ μάγισσαι συνηροίζοντο διὰ νὰ προπαρασκευάσωσι τὰς μαγανείας τῶν, ὑπέθεσαν ὅτι ἡ θεὰ αὕτη προϊστατο καὶ ἐπὶ τῶν μαγικῶν τούτων μυστηρίων, καὶ ὡς τοιαύτην τὴν ὠνόμαζον Ἐκάτην. Κατὰ πᾶσαν δὲ τρίτην ἡμέραν ἐκάστου μηνὸς συνείθιζον νὰ προσφέρωσιν οἱ πλοῦσοι τῇ Ἐκάτῃ ἐπὶ τῶν τριόδων δεῖπνον ἐξ ἄρτου καὶ ἄλλων τινῶν τροφίμων, τὰ ὅποια ἤρπαζον οἱ πένητες.

§ 75. Λατρεία τῆς Ἀρτέμιδος. Ἡ λατρεία τῆς θεᾶς ταύτης ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὸν ἀτίθασον καὶ ἀγριὸν αὐτῆς χαρακτήρα· διότι ἐθυσίαζον ἐπὶ τῶν βωμῶν αὐτῆς οὐ μόνον βόας, κριοὺς καὶ ἐλάφους, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἀνθρώπινα θύματα. Ἐν Σπάρτῃ ἐτελείτο πρὸς τιμὴν τῆς Ὀρθίας Ἀρτέμιδος ἡ Διαμαστίγωσις, ἣτις ὠνομάσθη οὕτω, διότι κατ' αὐτὴν ἐσυνείθιζον νὰ μαστιγώνωσι τοὺς παῖδας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς θεᾶς ταύτης, καὶ τούτου γινομένου, ἡ μὲν ἱέρεια τῆς Ἀρτέμιδος, ἵνα ἐνθαρρύνῃ τοὺς μαστιγούμενους, παρίστατο δεικνύουσα αὐτοῖς τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς, οἱ δὲ γονεῖς καὶ οἱ λοιποὶ παρόντες προέ-

τροπον αὐτοὺς ἵνα καρτερῶσιν. Οἱ ἀποθνήσκοντες ἐν τῇ δοκιμασίᾳ ταύτῃ ἐθάπτοντο διὰ δημοσίων ἐξόδων ἐστεφανωμένοι. Τινὲς ὑποθέτουσιν ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη σκοπὸν εἶχε νὰ γυμνάζῃ τοὺς νέους Σπαρτιάτας εἰς τὸ νὰ ὑπομένωσι τοὺς πόνους. Ἱερὰ τῆς θεᾶς ταύτης ἦσαν ἡ Ἐλαφος καὶ ὁ κύων.

§ 76. Ὁ ἐν Ἐφέσῳ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος. Ἐξ ὅλων τῶν ναῶν, ὅσοι ἦσαν ἀφιερωμένοι εἰς τὴν Ἄρτεμιν ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἐθεωρεῖτο ὡς ἀριστούργημα τῆς ἀρχαίας ἀρχιτεκτονικῆς, καὶ διὰ τοῦτο συγκατελέγη μετὰ τῶν ἑπτὰ τοῦ κόσμου θαυμάτων. Ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ τούτου εἶχε διαρκέσει διακόσια ἔτη, ἀλλ' ἐπυρολήθη τὴν αὐτὴν νυκτὰ καθ' ἣν ἐγεννήθη ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος (356 π. Χ.) ὑπὸ ἀσῆμου τινὸς Ἐφεσίου Ἡροστράτου καλουμένου, ὁ ὅποιος ἠθέλησε νὰ ἀπαθανάτισῃ τὸ ὄνομα τοῦ διὰ τῆς πράξεως ταύτης. Οἱ Ἐφέσιοι ὁμῶς αὐτὸν μὲν κατεδίκασαν εἰς θάνατον, ἐπὶ δὲ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ ἀνήγειραν μετὰ τινα ἔτη μεγαλοπρεπέστερον τοῦ προτέρου, πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ὁποίου ἵνα ἐπαρκέσωσι προετίμησαν νὰ πωλήσωσι τὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν κοσμήματα, ἀντὶ νὰ ἐπιτρέψωσι νὰ ἐπιγραφῇ ἐπὶ τοῦ ναοῦ ὁ Ἀλέξανδρος δαπανῶν πρὸς ἀνίδρυσιν αὐτοῦ.

§ 77. Ἀλληγορία τῆς Ἀρτέμιδος. Ἡ Ἄρτεμις ἐγεννήθη καὶ αὕτη ἐκ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λητοῦς, ἣτοι ἐκ τοῦ αἰθέρος καὶ τοῦ σκότους, ὡς ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Ἀπόλλων, τὸ καθόλου δηλαδὴ φῶς. Ἀλλ' αὕτη ὡς γυνή, ἣτις ἐστὶν ἀσθενεσττέρα τοῦ ἀνδρός, ἀλληγορεῖται εἰς τὴν Σελήνην, ἣς τὸ φῶς ἀσθενέστερον τοῦ ἡλιακοῦ, ἣτοι πρὸς τὸ νυκτερινὸν φῶς· ὡς τοιαύτη δὲ εἶναι προστάτις τῆς θήρας καὶ τῆς παρθενίας· διότι βοηθεῖ ἐν τῷ σκότει δια τοῦ φωτὸς αὐτῆς τοὺς κυνηγοὺς, καὶ σωφρονίζει τὰς γυναῖκας, ἀποκαλύπτουσα διὰ τούτου αὐταῖς τὰ ἐγκλήματα. Ὡς αὐστηρὰ δὲ καὶ σεμνὴ καὶ ἀγνή παρθένος θεωρεῖται μάλιστα καὶ τροπὸς τῶν νεανίδων καὶ θεὰ τῶν το-

κετῶν. Φέρει τὸ ὄνομα Ἄρτεμις, ὅπερ ἐστὶ συγγενὲς τῷ ἄρτεμης σημερινῷ τὸ ἀκέραιον, σώων καὶ ἀβλαβές.

§ 78. Εἰκόνας τῆς Ἀρτέμιδος. Ὡς θεὰ τοῦ κνηγίου ἢ Ἄρτεμις παρίσταται περιβεβλημένη χιτῶνα ἐλαφρὸν, ὑποδήματα ὑψηλά, καὶ φαρέτραν ἐπὶ τῶν ὤμων φέρουσα, εἰς δὲ τὴν χεῖρα τόξον· πλησίον δ' αὐτῆς ἔχουσα κύνα. Ἐνίοτε παρίσταται συνοδευομένη ὑπὸ τῶν νυμφῶν αὐτῆς ὀπλισμένων· διακρίνεται ὁμως μεταξὺ αὐτῶν ὡς ὑπερέχουσα τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ μέτωπον ἔχουσα κεκοσμημένον ὑπὸ ἡμισελήνου. Ἄλλοτε πάλιν ζωγραφεῖται ἐπιβαίνουσα ἄρματός συρομένου ὑπὸ τεσσάρων ἐλαφῶν λευκῶν. Ὡς θεὰ δὲ τῆς Σελήνης παρίσταται προσέτι μετὰ τριῶν κεφαλῶν ζώων, τοῦ ἵππου, τῆς καπραίνης καὶ τοῦ κυνός, ἢ τοῦ ταύρου τοῦ κυνός καὶ τοῦ λέοντος. Τὸ τρίμορφον τοῦτο παριστᾷ τὰ τρία γενικώτερα σχήματα τῆς Σελήνης, τὸ μνησοειδές, τὸ πανσέληνον καὶ τὸ ἄλλο τρίτον. Σωζόμενα νομίσματα τῆς Ἐφέσου καὶ Σμύρνης ἔχουσι τὸ ἀπεικόνισμα τοῦ παλαιοῦ ξυλίνου ἀγάλματος τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος, ὅπερ ἐπιστεῦετο ὅτι ἐβρίβθη καὶ τοῦτο ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν.

— — — — —
VII. ΗΦΑΙΣΤΟΣ.

§ 79. Γέννησις καὶ συμφοραὶ τοῦ Ἡφαίστου. Ὁ Ἡφαιστος ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας ἢ μόνον τῆς Ἥρας. Ἐπειδὴ δὲ ἐγεννήθη χωλὸς τοὺς πόδας καὶ δυσειδής, ἢ μήτηρ ἐβρίψεν αὐτὸν ἐξ ἐντροπῆς ἐκ τοῦ Ὀλύμπου, αἱ δὲ θαλάσσιαι θεαὶ Θέτις καὶ Εὐρυνομὴ ἐδέξαντο αὐτὸν εἰς τοὺς κόλπους των καὶ τὸν ἀνέθρεψαν ἐν τῷ ὠκεανῷ ἐντὸς σπηλαίου κεκαλυμμένου ὑπὸ ἀφρίζοντων κυμάτων. Ἐκεῖ ἐπὶ ἐννέα ἔτη ἐχάλκευε ποικίλα καὶ παν-

τοῖα ἔργα, ὥστε ἐξέμαθε κάλλιστα τὴν χαλκευτικὴν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς, ἔνθα κατεσκεύασεν ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου τὰ οἰκήματα τῶν Ὀλυμπίων θεῶν καὶ ἐκόσμησεν αὐτὰ διὰ λαμπρῶν καὶ τεχνικωτάτων ἐπίπλων. Ἐπειδὴ ὁμως ἠθέλησε νὰ βοηθήσῃ τὴν κρεμασθεῖσαν Ἥραν, ὁ Ζεὺς δραζόμενος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ποδὸς τὸν ἐξεσφενδόνισεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Οὗτος δὲ καταφερόμενος δι' ὄλης τῆς ἡμέρας εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν μόλις περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἔπεσεν ἡμιθανής εἰς Λήμνον, καὶ τότε, λέγουσιν οἱ μεταγενέστεροι τοῦ Ὀμήρου, ἔμεινε χωλός. Ἐν Λήμνῳ ἐδέχθησαν αὐτὸν εὐμενῶς οἱ Σίντιες, παλαιοὶ τῆς νήσου κάτοικοι. Ἐκδικούμενος ὁμως τὴν μητέρα αὐτοῦ ὁ Ἡφαιστος ἔπεμψε πρὸς αὐτὴν δῶρον θρόνον χρυσοῦν, ἐφ' οὗ καθήσασα ἐκείνη, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγερθῇ, τὸν παρεκάλεσε νὰ ἀναβῇ εἰς τὸν Ὀλύμπου. Μὴ εἰσακουσθεῖσα ἐν τούτοις ἡ Ἥρα ἔπεμψε τὸν Διόνυσον, ὅστις μεθύσας αὐτὸν τὸν ἀνεβίβασε δι' ἀπάτης εἰς τὸν οὐρανόν. Ἄλλ' ὁ Ἡφαιστος τότε ἔλυσε τὴν μητέρα αὐτοῦ ἐκ τοῦ θρόνου, ὅτε αὐτὴ ὠμολόγησεν ὅτι οὗτος ἦτο γνήσιος υἱὸς τοῦ Διός. Μετὰ δὲ τὴν ἐκ τῆς Λήμνου ἀνάβασιν ἐγκατεστάθη πλέον ἐν Ὀλύμπῳ διαρκῶς μετὰ τῶν ἄλλων Ὀλυμπίων συνεδριάζων καὶ συνδιασκεδάζων μετ' αὐτῶν. Ἦτο μάλιστα πάντοτε διατεθειμένος καὶ ἔτοιμος νὰ ἐξομαλύνῃ οἰασθήποτε ἔριδας ἐν τῷ Ὀλύμπῳ ἀναφυομένας, καὶ νὰ ἐξυπηρετῇ τοὺς θεοὺς. Οὕτως ἐν τινὶ ποτε συμποσίῳ τῶν θεῶν ἰδὼν τὴν Ἥραν ὠργισμένην κατὰ τοῦ Διὸς αὐτὴν μὲν πρῶτον παρηγόρησε διὰ λόγου, καὶ ἔπειτα τῇ προσήνεγκε ποτήριον, εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς θεοὺς προσέφερε νέκταρ. Οὗτοι δὲ ὡς εἶδον αὐτὸν περιερχόμενον ἐσπευσμένως τὰ δώματα καὶ χωλαίνοντα ἐγέλασαν ἄσθεστον γέλωτα. Διὰ τὴν μεγάλην του δὲ πρὸς τὰ ἔργα ἐπιτηδειότητα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν ὠραιότεραν τῶν ἀθανάτων τὴν Ἀφροδίτην, μεθ' ἧς ὁμως δὲν ἔζη ἐν ἁρμονίᾳ· διότι ἐκείνη προετίμα ἀντ' αὐ-

τοῦ τοῦ δυσειδοῦς χαλκίως τὸν Ἄρην. Τοῦτο ἐννοήσας ὁ Ἥφαιστος κατεσκεύασεν ἐν τύπῳ δικτύων δεσμούς τοσοῦτον λεπτοὺς, ὥστε νὰ μὴ φαίνωνται. Δι' αὐτῶν δὲ ἔδεσε τὸν Ἄρην μετὰ τῆς Ἀφροδίτης, καὶ τοὺς ἐπαρουσίασεν οὕτως εἰς τοὺς ἄλλους θεοὺς, οἵτινες ἐγέλασαν πολὺ διὰ τὸ τέχνασμα τοῦτο.

§ 80. Ἰδιότητες καὶ ἔργα τοῦ Ἥφαιστου. Ὁ Ἥφαιστος ἐκπροσωπεῖ κατ' ἀρχὰς τὴν ἐνεργοῦσαν δύναμιν τοῦ πυρός, ὡς ὄν τι ἐν τῇ φύσει γόνιμον. Μετὰ ταῦτα ὁμως ἀπόλλυσι τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἀξίαν καὶ θεωρεῖται ὡς τεχνίτης θεός, κατεργαζόμενος τὰ μέταλλα διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ πυρός. Τὸ ἐργαστήριον αὐτοῦ εὑρίσκετο ἐν τῷ Ὀλύμπῳ περιέχον τὸν ἀκμονά του καὶ εἴκοσι φυσητήρας αὐτοκινήτους. Ἐκτὸς τῶν ἀνακτόρων του, τῶν τοῦ Διὸς καὶ τῶν τῶν ἄλλων θεῶν κατεσκεύασε καὶ πολλὰ ἄλλα ἔργα ἐν αὐτῷ, τὴν ἀσπίδα, τὸ σκῆπτρον καὶ τὸν κεραυνὸν τοῦ Διὸς τὴν τρίαιναν τοῦ Ποσειδῶνος, τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἡρακλέους, τὴν πανοπλίαν τοῦ Ἀχιλλέως κατὰ παράκλησιν τῆς μητρὸς ἐκείνου Θέτιδος, τὴν τοῦ Αἰνείου, τὰ περιδέραια καὶ τὰ στέμματα τῶν θεαινῶν, τὸ ἄγαλμα τῆς Πανδώρας καὶ ἄλλα, τὰ ὅποια οἱ ποιηταὶ ἐξύμνησαν ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτῶν. Πάντα δὲ, ὅσα ἐξήρχοντο ἐκ τῶν χειρῶν του, ἦσαν ἀληθῆ ἀριστουργήματα. Κατόπιν ὁμως ἐμυθεύετο ὅτι ἡ κάμινος αὐτοῦ μετετέθη εἰς τὴν Αἴτναν, τὴν Λῆμνον καὶ ἄλλας τινὰς Ἥφαιστείους νήσους, καὶ ὅτι παρέλαβε βοηθεῖς τῆς χαλκευτικῆς τέχνης τοὺς Κύκλωπας, ἵνα ἐργάζωνται ἐν τοῖς κατὰ τὰς νήσους ταύτας σιδηρουργεῖς του.

§ 81. Λατρεία τοῦ Ἥφαιστου. Μεταξὺ τῶν ἀρχαίων λαῶν οἱ Αἰγύπτιοι πρὸ πάντων ἐλάτρευον τὸν Ἥφαιστον, τοῦ ὅποιου ὑπῆρχε μεγαλοπρεπὴς ἐν Μέμφιδι ναός. Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπίσης ἀνήγειραν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ πολλοὺς ναοὺς, καὶ ἐτέλουν κατὰ τὸ θέρος (ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ) ἑορτὴν ἐπὶ ὀκτῶ ἡμέρας, καθ' ἃς αἱ ἀγνικαὶ

τῆς Ῥώμης ἐφωτίζοντο καὶ πανταχοῦ ὑπῆρχον ἀνημέβαι πυρκαῖ, ἐν αἷς ἔρριπτον πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ διάφορα ζῶα. Ἐκ δὲ τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν ἡ Λῆμνος μόνον καὶ ἡ Ἀττικὴ ἐτίμα περισσότερον τὸν Ἥφαιστον, τὰ λοιπὰ δὲ μέρη πολὺ ὀλιγώτερον. Ἐν Ἀθήναις μάλιστα ἐτελοῦντο πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἑορταὶ Ἥφαιστεια ὀνομαζόμεναι. Ἦσαν δὲ ταῦτα ἀγῶν δρόμου (λαμπαδοῦχος καλούμενος), διότι οἱ ἀγωνιζόμενοι ἔτρεχον μεταδίδοντες ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα λαμπάδα τινὰ, ἣτις δὲν ἔπρεπε νὰ σβεσθῇ, εἰ μὴ εἰς τὸ τέρμα μόνον τοῦ σταδίου. Τοῦτο δὲ ἦτο πρόφανές ἐμβλημα τῆς ζωῆς, ἣν ἐν τῇ διαδοχῇ τῶν αἰῶνων μεταδίδουσιν οἱ ἄνθρωποι πρὸς ἀλλήλους ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Ἴερὸν ἐκ τῶν ζῶων τοῦ Ἥφαιστου ἦτο ὁ λέων διότι οἱ μυκηθμοὶ τοῦ ζώου τούτου ὁμοιάζουσι πρὸς τὸν ὑπόκωπον κρότον τῶν Ἥφαιστείων.

§ 82. Ἀλληγορία τοῦ Ἥφαιστου. Ὁ Ἥφαιστος παριστᾷ συμβολικῶς τὸ πῦρ καθόλου, τὸ λάμπον καὶ θερμαῖνον ἐν ὅλῃ τῇ φύσει. Ὄθεν καὶ υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας λέγεται, τῶν οὐρανίων δηλαδὴ σοιχείων, ἐξ ὧν φαίνεται γεννώμενον τὸ τῆς ἀστραπῆς πῦρ. Ὁ δὲ μῦθος ὅτι ἀνετράφη ἐν τῷ ὠκεανῷ ἐντὸς σπηλαίου ἀλληγορεῖται πιθανῶς εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ βάρους τῆς θαλάσσης Ἥφαιστείου τινὸς ἀνάδυσιν. Τοιοῦτον δὲ συμβᾶν δὲν ἦτο βεβαίως σπάνιον ἐν τῇ ἐλληνικῇ γῇ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἀφοῦ καὶ νεωστὶ ἐν Θήρᾳ συνέβησαν τοιαῦτα φαινόμενα. Καὶ ὁ μῦθος ἐπίσης τῆς ἐν Λήμνῳ πτώσεως αὐτοῦ ἐμφανεῖ βεβαίως τὴν ἐν καιρῷ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν ἴσως διάρρηξιν τοῦ ἐν Λήμνῳ γνωστοῦ τοῦ πάλαι Ἥφαιστείου, καὶ τὴν πρὸς τὸν οὐρανὸν αὐτοῦ ἔξαρσιν. Μυθολογεῖται δὲ χωλὸς ὁ Ἥφαιστος, διότι ὡς ὁ χωλὸς ἄνευ ὑποστηρίγματος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σταθῇ, οὕτω καὶ τὸ πῦρ ἄνευ τῆς παραθέσεως τῶν ξύλων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διατηρηθῇ. Τούτων ὁμως ὑπαρχόντων, βραδέως, προχωρεῖ καὶ οἰονεῖ χωλαίνει διερχόμενον μεγάλας ἀποστάσεις καὶ ἐκτε-

λεί τεράστια ἔργα. Μυθολογεῖται ἐπίσης ὅτι κατασκεύασε τόσα λαμπρά ἔργα, διότι διὰ τοῦ πυρός κατασκευάζονται πάντα τὰ τεχνουργήματα. Ἡ δὲ μετὰ τῆς Ἀφροδίτης συζυγία τοῦ θεοῦ τούτου ἐμφαίνει τὴν ἐκ τῶν χαριέντων ἔργων προερχομένην εἰς τὸν βίον ἡδύτητα. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ παράγουσι ἐκ τοῦ φάω (φαίνω) φαιστός, τὸ ὁποῖον σημαίνει λαμπρός, ἀνάφαιστος, ὅπερ Δωρικῶς ἀφαιστος καὶ Ἰωνικῶς ἡφαιστος λέγεται. Τινὲς θεωροῦσι τὸν Ἥφαιστον ὡς τὸν Θεὸν τῆς Γενέσεως, τὸν πρῶτον ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ὅστις τρὸς τοῦ κατακλυσμοῦ ἦν σφυροκόπος χαλκῆς γαλκοῦ καὶ σιδήρου.

§ 83. Εἰκόνας τοῦ Ἥφαιστου. Εἰς τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα ὁ Ἥφαιστος παρίσταται ἡμίγυμνος, ἤτοι μετὰ χιτῶνος ἑτερομασχάλου ἢ ἐξωμίδος λεγομένης, ἣτις ἀφιν γυμνοῦς τὸν δεξιὸν ὦμον καὶ βραχίονα. Φέρει προσέτι πῖλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὠσειδῆ λήγοντα εἰς ὄξύ· διὰ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ χειρὸς κρατεῖ σφύραν, διὰ τῆς ἀριστερᾶς δὲ πυράγραν. Ὁ πῦγων αὐτοῦ πυκνὸς καὶ ἀτακτος, παρίσταται ἡμελημένος ὡς καὶ ἡ κόμη του, ἣ δὲ χλωλότης ὑπεμφαίνεται ἐλαφρῶς διὰ τῶν σκαμβῶν κνημῶν αὐτοῦ.

— — — — —

VIII. ΑΦΡΟΔΙΤΗ.

§ 84. Γέννησις τῆς Ἀφροδίτης. Ἡ Ἀφροδίτη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Διώνης (θυγατὸς τοῦ Αἰθέρος ἢ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς), ἢν τινες μεταξὺ τῶν Ὀλυμπίων θεῶν τάττουσιν ἀντὶ τῆς Ἑστίας. Ἄλλοι δὲ πάλιν λέγουσιν, ὅτι ἐγεννήθη ἡ Ἀφροδίτη ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς θαλάσσης κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Ὅτε ὁ Κρόνος ἐπλήγωσε τὸν Οὐρανὸν, ῥανίδες τινὲς αἵματος καὶ τεμάχια σαρκὸς ἔπεσον ἐκ τῆς πληγῆς αὐτοῦ εἰς τὴν

θάλασσαν· σαλευόμενα δὲ ταῦτα ὑπὸ τῶν ὑδάτων ἐσχημάτισαν περικάλυμμά τι ἐξ ἀφροῦ, καὶ ἐκ τούτου ἐξῆλθε νέα τις θεὰ ἐξαισίας καλλονῆς ἢ Ἀφροδίτη. Εὐθύς δὲ ἔδωκεν αὐτῇ ἡ Ἀμφιτρίτη κογχύλην τινὰ, ἐφ' ἧς πλέουσα ἐξῆλθε πρῶτον εἰς τὰ Κύθηρα, ἀλλὰ μὴ εὐχαριστεῖθαι ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν καὶ πλέουσα πάλιν ἐπὶ τῆς κογχύλης ἀνέδου εἰς τὴν ξηρὰν ἐπὶ τῆς νήσου Κύπρου· ἔθεν καὶ ἀναδυομένη ὀνομάζεται. Πάραυτα ἔδραμον αἱ Χάριτες, ἵνα χρησιμεύσωσιν αὐτῇ ὡς θεράπαιναι, καὶ αἱ Ὠραι ἀνέλαβον τὴν ἀνατροπὴν αὐτῆς· καὶ ἀφοῦ τὴν ἀνέθρεψαν, τὴν ὠδήγησαν ἐπὶ ἄρματος διαφανοῦς εἰς τὸν Ὀλυμπον. Ἐκεῖ οἱ θεοὶ καταλήφθentes ὑπὸ θαυμασμοῦ τὴν ἀνεκέρυξαν θεὰν τῆς ὠραιότητος. Ἐπειδὴ δὲ ἕκαστος αὐτῶν ἤθελε νὰ τὴν συζευχθῇ, ὁ Ζεὺς ἀνταμείβων τὸν Ἥφαιστον, εἰς ὃν ὤφειλε τὸν κεραυνὸν, τὸν θρόνον καὶ τὰ ὑψηλά αὐτοῦ μέγαρα, ἐδώρησατο αὐτῷ τὴν ὠραίαν ταύτην θεὰν ὡς σύζυγον.

§ 85. Ἰδιότητες τῆς Ἀφροδίτης. Ἡ Ἀφροδίτη εἶναι θεὰ τοῦ κάλλους καὶ τοῦ γάμου. Αὐτὴ ἐμβάλλει τὸν πρὸς τὸν γάμον ἔρωτα διὰ τινος θαυματουργοῦ ζώνης, ἣτις λέγεται κεστός. Ἡ μυστηριώδης αὐτῆς ζώνη χορηγεῖ χάριτας, ὠραιότητα, θέλγητρα καὶ νεότητα εἰς πᾶσαν γυναῖκα, ἣτις κατέχει αὐτήν. Ἄλλ' οἱ μεταγενέστεροι διέκριναν δύο Ἀφροδίτας, τὴν μὲν Οὐρανίαν, τὴν δὲ Πάνδημον· τούτων ἡ δευτέρα παρίστα τὸν γήινον ἔρωτα.

§ 86. Τέκνα τῆς Ἀφροδίτης. Ἐκ τοῦ Ἥφαιστου οὐδὲν τέκνον ἔσχεν ἡ Ἀφροδίτη· ἀλλ' ἐκ τοῦ Ἄρεως ἀπέκτησε τὸν Ἐρωτα, τὸν Ἀντέρωτα καὶ τὴν Ἀρμονίαν. Ὁ Ἄρεως οὗτος εἶναι διάφορος τοῦ ἐκ τοῦ Χάους γεννηθέντος Ἐρωτος τοῦ ἀρχαιοτάτου πάντων τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ παρίσταται ὡς παιδίον πτερωτόν. Ὁ Ζεὺς προβλέπων τὰ κακὰ, ἕσα ὁ υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης ἔμελλε νὰ προξενήσῃ, ἠθέλησε νὰ ἀπολέσῃ αὐτὸν ἅμα γεννη-

θέντα. Ἡ Ἀφροδίτη ὁμῶς τὸν ἔκρυψεν ἐντὸς τῶν δασῶν, ἔνθα οὗτος θηλάσας τὸ γάλα ἀγρίων θηρίων, ἅμα ἔφθασεν εἰς ἡλικίαν, ἔλαβε κλάδον μηλέας, ἐλύγισεν αὐτὸν καὶ κατεσκευάσε τόξον· κατασκευάσας δὲ καὶ βέλη ἐκ κυπαρίσσου, ἐδοκίμασεν αὐτὰ πρῶτον κατὰ τῶν ζῶων καὶ κατόπιν κατὰ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. Οὕτω δ' ἐγένετο θεὸς ἰσχυρὸς καὶ ἀδυσώπητος. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ Διονύσου ἐγεννήσεν ἡ Ἀφροδίτη τὸν Πριάπον καὶ τὸν Ὑμέναιον. Περὶ τοῦ τελευταίου τούτου μυθολογοῦνται τὰ ἀκόλουθα. Ὁ Ὑμῆν ἢ Ὑμέναιος λεγόμενος ἦτο πτωχὸς μὲν, ἀλλ' εὐειδὴς νέος. Αὐτὸς ἠγάπα χαρίεσσαν τινα Ἀθηναίαν, τὴν ὁποίαν δὲν ἠλπίζε νὰ νυμφευθῇ. Ἐν τινι ἑορτῇ τῆς Δήμητρος ἐν Ἐλευσίνι ἐνδύθει γυναικεῖα ἐνδύματα εἰσεχώρησεν εἰς τὸ πλῆθος τῶν κορασίων ἵνα μὲν πλησίον τῆς νέας, ἦν ἠγάπα. Ἀλλ' αἴφνης πειραταὶ ὁρμήσαντες ἤρπασαν τὰς παρθένους καὶ ἀπήγαγον αὐτὰς εἰς τινα ἔρημον νῆσον, σκοποῦντες ἵνα τὰς πωλήσωσιν ὡς δούλας. Ἐν ταύτῃ δὲ μεθυσθέντες οὗτοι ἐθυβίσθησαν εἰς βαθὺν ὕπνον. Τότε ὁ Ὑμῆν παρεκίνησε τὰς συντρόφους του, ἵνα λάβωσι τὰ ὄπλα τῶν πειρατῶν καὶ τοὺς φονεύσωσι. Τούτου δὲ γενομένου, ἔπλευσεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ὑπεσχέθη εἰς τοὺς τεθλιμμένους γονεῖς τῶν ἄρπαγιστῶν παρθένων, ὅτι θὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτοὺς τὰς θυγατέρας, εἰὰν συγκατανεύσωσιν οὗτοι νὰ δώσωσιν αὐτῶ εἰς γάμον ἐκείνην, ἣν ἠγάπα. Τῶν δὲ γονέων συγκατατεθέντων, ὁ Ὑμῆν ἐνυμφεύθη, καὶ ἔζησε μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ τοσοῦτον εὐτυχῶς, ὥστε καὶ ὡς θεὸς τοῦ γάμου ἐλατρεύετο. Ἐκ τούτου καὶ οἱ ψαλλόμενοι ἐν τοῖς συμποσίοις τῶν γάμων ὕμνοι ὑμέναιοι ἢ ὑμένες ὠνομάσθησαν. Ἡ Ἀφροδίτη ἐγέννησε καὶ ἐκ τοῦ Ἀγγίσου τὸν Αἰνείαν καὶ ἐξ ἄλλων ἄλλα τέκνα.

§ 87. Ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Πάρις. Ὅτε ἡ θεὰ Θέτις συνεζεύχθη τὸν Πηλέα, βασιλέα τῆς Φθίας, πάντες οἱ θεοὶ προσεκλήθησαν εἰς τοὺς γάμους, ἐκτὸς τῆς

Ἐριδος. Ὅθεν αὕτη χολωθείσα διὰ τὴν περιφρόνησιν ταύτην, ἵνα ἐκδικηθῇ, ἔρριψεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ συμποσίου μῆλον χρυσοῦν, ἐφ' οὗ ἦσαν ἐπιγεγραμμένοι αἱ λέξεις αὗται « ἡ καλὴ λαβέτω ». Ἐκάστη τῶν θεαινῶν ἤξιον ὅτι αὐτῇ ἔπρεπε τὸ μῆλον, καὶ ἐκ τούτου διηγήθη πολλὴ ἔρις μετὰ τῶν. Αἱ δευτερεύουσαι ὁμῶς θεαὶ δὲν ἐβράδυναν νὰ ἀποσυρθῶσι τῆς φιλονεικίας, καὶ τότε ὁ ἀγὼν περιωρίσθη μετὰ τῆς Ἥρας, Ἀθηνᾶς καὶ Ἀφροδίτης. Ἐπειδὴ δὲ οὔτε ὁ Ζεὺς, οὔτε οὐδεὶς ἄλλος τῶν θεῶν ἐτόλμησε νὰ κρίνῃ περὶ τούτου, ἀπεστάλησαν αὗται συνοδευόμεναι ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ, εἰς τὸ ἐν Φρυγίᾳ ὄρος τῆς Ἰδῆς, ὅπου ποιμὴν τις ὀνομαζόμενος Πάρις, υἱὸς τοῦ Πριάμου βασιλέως τῆς Τροίας, ἐπρόκειτο κατ' ἐντολὴν τοῦ Διὸς νὰ κρίνῃ τίς τῶν τριῶν τούτων ἀντιζήλων ἦτο ἀξία τοῦ μήλου. Αἱ ἐνδιαφερόμεναι κατέσφυγον εἰς τὴν δωροδοκίαν. Καὶ ἡ μὲν Ἥρα ὑπεσχέθη τῷ Πάριδι πλοῦτη καὶ βασιλείαν, ἡ δὲ Ἀθηνᾶ σοφίαν καὶ δόξαν, καὶ ἡ Ἀφροδίτη τὴν ὠραιωτέραν τῶν γυναικῶν. Ὁ Πάρις δελεασθεὶς ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης προσφορᾶς προετίμησεν ἀντὶ τῶν ἀφάρτων τὰ πρόσκαιρα ἀγαθὰ καὶ ἐκήρυξεν ὠραιωτέραν τῶν ἄλλων τὴν Ἀφροδίτην, δοὺς αὐτῇ τὸ μῆλον τῆς Ἐριδος.

§ 88. Ἡ Ἀφροδίτη καὶ ἡ Ἀταλάντη. Ὁ πατὴρ τῆς Ἀταλάντης Ἰασίων ἡγεμὼν τῆς Ἀρκαδίας εἶχε λάβει χρησμὸν νὰ προφυλάξῃ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ γάμου. Ὅθεν ὅτε ἐπέστρεψεν αὕτη ἐκ τῆς θήρας τοῦ Καλυδωνείου κάπρου, ἵνα ἀποφύγῃ τοὺς πολλοὺς αὐτὴν ζητοῦντας μνηστῆρας, ἀπήτησε παρ' ἐκάστου αὐτῶν νὰ διαγωνισθῇ μετ' αὐτῆς εἰς δρόμον, ἐπὶ τῷ ὄρει νὰ θανατόνη τὸν μὴ δυνάμενον νὰ νικήσῃ αὐτὴν εἰς τὸν προκείμενον ἀγῶνα. Οὕτως ἀφ' οὗ πολλοὶ ἠττηθέντες ἐφονεύθησαν, ἠττήθη τέλος αὕτη διὰ στρατηγήματος ὑπὸ τοῦ Μελανίωτος (υἱοῦ τοῦ Ἀρκάδος Ἀμφιδάμου). Εἰς τὴν νίκην δὲ ταύτην συνετέλεσεν ἡ Ἀφροδίτη δοῦσα αὐτῷ τρία

ώρνια μῆλα, τὰ ὅποια οὗτος ἐνῶ συνηγωνίζετο μετὰ τῆς Ἀταλάντης ἔρριπτεν ἐπὶ τοῦ ὁρόμου τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο. Καὶ ἐπειδὴ ἡ Ἀταλάντη ἐκ περιεργείας κινουμένη ἴστατο, ἵνα ἀναλαμβάνη ταῦτα, ὁ Μελανίων κατώρθωσε νὰ φθάσῃ πρὸ αὐτῆς εἰς τὸ τέρμα τοῦ σταδίου. Ὅθεν ἐγένετο μὲν σύζυγος τῆς Ἀταλάντης τῇ βοηθείᾳ τῶν μῆλων τῆς Ἀφροδίτης, ἀλλ' ὁ Ζεὺς μετεμόρφωσεν ἀμοφτέρους εἰς λέοντας, διότι ἐμίαναν ἱερόν τι αὐτοῦ ἄλσος.

§ 89. Ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἄδωνις. Ὁ Ἄδωνις νεανίας ἀβρὸς, υἱὸς τοῦ Φοίνικος καὶ τῆς Ἀλθεισιβοίας, ἐβασίλευεν ἐν Φοινίᾳ μετὰ τῆς Ἀφροδίτης (Ἀστάρτης) ἀγαπῶν αὐτὴν καὶ ἀνταγαπώμενος ὑπ' αὐτῆς. Ἀλλ' ἡμέραν τινὰ ὁ Ἄδωνις, ἐξελθὼν εἰς τὸ κυνήγιον, ἐδήχθη ὑπὸ ἀγρίου κάπρου καὶ ἐτελεύτησε τὸν βίον. Ἡ Ἀφροδίτη τότε κατελήφθη ὑπὸ ἀράτου θλίψεως, συνάμα δὲ καὶ πάντες ἐν γένει ἐθρήνησαν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ Ἀδωνίδος. Πρὸς ἀνάμνησιν δὲ τοῦ γεγονότος τούτου συνεστήθη ἐν Φοινίᾳ ἑορτὴ ἐπέτειος, ἣτις ἐτελεῖτο καθ' ὃν χρόνον ὁ ποταμὸς Ἄδωνις ἀπέβαινεν ἐρυθρὸς, ὡς ἐκ τῆς ἐρυθροῦς ἄμμου, ἣν ὁ ἄνεμος ἐκ τοῦ ὄρους Λιβάνου ἔφερε καὶ ἔρριπτεν εἰς τὰ ὕδατα αὐτοῦ· διότι ἐπεκράτει ἡ δοξασία, ὅτι τότε ὁ Ἄδωνις ἔπλυνεν ἐνταῦθα τὴν αἰμορροῦσαν αὐτοῦ πληγὴν.

§ 90. Λατρεία τῆς Ἀφροδίτης. Ἡ Ἀφροδίτη ἐλατρεύετο κατ' ἀρχὰς ἐν ταῖς χώραις, ἐν αἷς Φοίνικες ἀπώκησαν. Ἀλλὰ καὶ ἄρου ἡ λατρεία αὐτῆς μετεδόθη εἰς ἕλην σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα, ἰδίως ἐν ταῖς νήσοις, ἐν τοῖς λιμέσι καὶ ἐν ταῖς παραλίσαις χώραις βλέπομεν αὐτὴν μᾶλλον λατρευομένην, ὡς ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Κύπρου Πάφω, Ἀμαθοῦντι, ἐν Κνίδω τῆς Καρίας, ἐν τῇ νήσῳ Κῶ, ἐν Κυθήροις, ἐν Κορίνθῳ καὶ ἄλλαχοῦ. Ὅθεν Κύπρις, Παφία, Ἀμαθουσία, Κνιδία καὶ Κυθήρεια καλεῖται. Καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἐλάτρευον τὴν Ἀφροδίτην καὶ ἐνόμιζον μάλιστα, ὅτι κατὰγονται ἐκ αὐτῆς διὰ τοῦ Αἰνείου. Ἱερὰ τῆς Ἀ-

φροδίτης ἦσαν ἡ μυρσίνη, τὸ ῥόδον, τὸ μῆλον, ἡ περιστέρα, ὁ δελφίν καὶ ἄλλα. Θύματα δὲ εἰς αὐτὴν οὐδέποτε ἔθουον, ἀλλὰ μόνον θυμιάματα ἔκαιον ἐπὶ τῶν βωμῶν αὐτῆς, καὶ ἄλλα εὐώδη ἀρώματα. Εἰς τὴν Ἀφροδίτην προσέφερον συνήθως αἱ γυναῖκες τὰς κόμας αὐτῶν· διὸ καὶ ἡ Βερενίκη σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὴν τὴν κόμην τῆς. Ἰδοῦσα δὲ κατόπιν ὅτι αὕτη ἐγένετο ἀφαντος ἐκ τοῦ ναοῦ, ἔπεισε τὸν μονάρχην ὅτι τὴν κατέταξαν οἱ θεοὶ εἰς τοὺς ἀστερισμούς.

§ 91. Τὰ Ἀδώνια. Ἡ ἑορτὴ αὕτη διεδόθη ἐκ τῶν Φοινίκων καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἐν οἷς ἐορτάζετο πρὸς τιμὴν τῆς Ἀφροδίτης καὶ πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ πεφλημένου αὐτῇ Ἀδωνίδος. Διήρκει δὲ δύο ἡμέρας· κατὰ τὴν πρώτην τούτων περιέφερον τὰς εἰκόνας καὶ τὰ ἀγάλματα τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἀδωνίδος μεθ' ἑλης τῆς κατὰ τὰς κηδεῖας εἰθισμένης πομπῆς καὶ παρατάξεως. Κατ' αὐτὴν αἱ γυναῖκες ἔτιλλον τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς τῶν, ἔτυπον τὰ σῆθη αὐτῶν καὶ ἔψαλλον ὕμνους ἐπικηδεῖους καὶ πενθίμους θρηνοῦσαι ὡσανεὶ ἐξέφερον νεκρὸν. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν διήρχοντο πάντες ἐν χαρᾷ μεγάλη πρὸς ἀνάμνησιν τῆς θυμηθίας, ἣν ἡ Περσοφὼν ἐνεποίησεν τῇ Ἀφροδίτῃ, ὅτε ἐπέτοξε τῷ Ἀδωνίδι νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν ζωὴν καὶ νὰ ζῇ μετ' αὐτῆς ἐπὶ ἕξ μῆνας κατ' ἔτος.

§ 92. Ἀλληγορία τῆς Ἀφροδίτης. Ἡ Ἀφροδίτη, ὡς μεγάλη τις φυσικὴ θεὰ, παρίστα πᾶσαν τὴν παραγωγικὴν τῆς γῆς δύναμιν, τὴν ἐκ τῆς ὑγρασίας καὶ τοῦ ὕδατος προκαλουμένην. Διὰ τοῦτο ἐμυθολογήθη ὅτι ἐγεννήθη ἐκ τοῦ ἀφροῦ τῆς θαλάσσης, ἣτις ἐστὶν ἡ μήτηρ τῶν ὑδάτων. Ἀλλὰ καὶ τὴν φιλικὴν ἢ θεὰ αὕτη παριστᾷ δύναμιν, δι' ἣς πάντα τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἐφίενται ἀλλήλων, καὶ ἐξ ἣς προκύπτει ἡ γένεσις τῶν ὄντων· διὸ καὶ θεὰ τοῦ κάλλους, καὶ τοῦ γάμου ἑσπορος ἐνομίζετο. Ἡ δὲ θαυματουργὸς αὐτῆς ζῶνὴ τὸ ἐμβλημα εἶσι τῆς μετριοφροσύνης, τῆς χάριτος καὶ τῆς ἡπιότητος,

ἀνευ τῶν ὁποίων ἡ ὠραιότης ἀποβαίνει βλαβερὰ μᾶλλον ἢ ὠφελίμος· διότι αὕτη μόνη οὐσα οὐδὲν ἄλλο ἐπιτυγχάνει ἢ νὰ προσελκύῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἄλλων ἐπὶ τῶν ὑπ' αὐτῆς κοσμουμένων. Διὰ τῆς συντόνου ἔμως προσοχῆς ἀποκαλύπτει τις καὶ ἄκων πολλάκις ἀντὶ τῶν ἀρετῶν, τὰς ὁποίας ἐλπίζει νὰ ἀνεύρῃ εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ θαυμαζόμενον ἀντικείμενον, καὶ τὰ ὑπολανθάνοντα ἐλαττώματα. Τὰ ὀνόματα τῆς θεᾶς ταύτης Ἀφρογένεια καὶ Ἀφροδίτη, ὅπερ καὶ Ἀφρὼ εὐρεται, στηρίζονται εἰς τὴν ἐκ τοῦ ἀφροῦ αὐτῆς γένεσιν. Εἶναι ἐν τούτοις ἀναμφίβολον ὅτι ἡ θεὰ αὕτη ἔχει ἀνατολικὴν καταγωγὴν καὶ ἰδίως Φοινικικὴν. Ὅθεν ὑποθέτουσί τινες, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ Ἀστάρτη τῶν Φοινίκων, οἵτινες ἐξ ἀρχαιστάτων χρόνων ἐπισκεφθέντες διὰ τῶν πλοίων τὴν τὰς ἑλληνικὰς χώρας μετέδωκαν τὴν λατρείαν αὐτῆς πρῶτον μὲν εἰς τὴν Κύπρον καὶ εἰς τὰ Κύθηρα, ἔπειτα δὲ καὶ ἀλλαγῶ τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Φοινίκες συνείθιζον νὰ κοσμῶσι τὰς πύρας τῶν πλοίων αὐτῶν διὰ τῶν εἰκόνων τῆς θεᾶς ταύτης, ἵνα τοὺς προστατεύῃ κατὰ τῶν κυμάτων, νομίζουσί τινες, ὅτι τοῦτο ἐκφράζοντες ποιητικῶς οἱ Ἕλληνες εἶπον, ὅτι ἡ Ἀφροδίτη ἐγεννήθη ἐκ τοῦ λευκοῦ ἀφροῦ τῶν κυμάτων (1).

§ 93. Εἰκόνες τῆς Ἀφροδίτης. Τὴν Ἀφροδίτην παριστάνουσιν γυναῖκα χαριεστάτην, εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας οὖσαν καὶ ἔχουσαν ἐπίμηκες πρόσωπον, καὶ στόμα μειδιῶν. Ἄλλοτε ζωγραφοῦσιν αὐτὴν ὑπὸ τὴν μορφήν νεάνιδος ἀναδυομένης ἐκ τῶν ὑδάτων, καὶ ἄλλοτε παριστάνουσιν αὐτὴν ἐπὶ ἄρματος συρομένου ὑπὸ περιστερῶν ἢ κύκων ἢ στρουθίων, καὶ ἐστεφανωμένην ἐκ μύρτων καὶ βόδων. Πλησίον αὐτῆς θέτουσι συνήθως τὸν Ἐρωτα καὶ τὰς τρεῖς Χάριτας. Τὸ ὑπὸ τοῦ Πραξιτέλους ποιηθὲν ἐκ Παρίου ἢ Πεντελησίου λίθου πάγκαλον αὐτῆς ἄγαλμα

(1) Durui 'Ἑλληνικὴ ἱστορία· Τόμ. Α'.

ἦτο ἡ ἐπισημοτάτη Ἀφροδίτη, ἐξ ὧν οὗτος ἐποίησε. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο παρίστα τὴν θεὰν γυμνὴν, ὡς ἀποδουθεῖσαν ἵνα λουσθῇ. Ἡ ἀκριβὴς παράστασις τῆς περιφήμου ταύτης Ἀφροδίτης, ἣτις ὠνομάσθη Κνιδία, διότι ἠγοράσθη ὑπὸ τῶν Κνιδίων, διετηρήθη ἐπὶ νομίσματος τούτων. Ἄλλ' ὁ Πραξιτέλης ἐποίησεν καὶ ἑτέραν Ἀφροδίτην ἐνδεδυμένην, ἣν ὡς σεμνοτέραν προὔτιμησεν τῆς Κνιδίας οἱ Κῶοι. Ταύτης μίμησις ἐστὶν ἴσως ἡ ἐν Νεαπόλει ἐνδεδυμένη. Ἐν δὲ ἐκ τῶν ἐτι σωζομένων ὠραιότερων καὶ περιφανεστέρων ἄγαλμάτων ἐστὶν ἡ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου Ἀφροδίτη τῶν Μεδίκων, ἣτις φαίνεται μεταγενεστέρα μετάπλασις τῆς Κνιδίας Ἀφροδίτης. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε ἐκόσμηε τὰ μέγαρα τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ ἡγεμονικῆς τῶν Μεδίκων οἰκογενείας, σώζεται σήμερον ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἡ δὲ ἐν Παρισίοις Ἀφροδίτη τῆς Μήλου ἢ Μηλία λεγομένη (διότι εὑρέθη τῷ 1833 μ. Χ ἐν Μήλω καὶ τῆς ὁποίας ἐλλείπουσιν οἱ βραχίονες) παριστᾷ αὐτὴν ἡμίγυμνον, καὶ ἔχει θαυμαστὴν μὲν ἐργασίαν, δὲν εἶναι ὁμῶς καὶ αὕτη ἔργον τοῦ Πραξιτέλους.

IX. ἈΡΗΣ.

§ 94. Γέννησις τοῦ Ἄρεως. Ὁ Ἄρης ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας κατὰ τοὺς Ἕλληνας, κατὰ δὲ τοὺς Ῥωμαίους ἦτο υἱὸς μόνης τῆς Ἥρας, ἣτις ἐγέννησεν αὐτὸν ὄσφρανθεῖσα κατὰ συμβουλήν τῆς Χλωρίδος τὴν ὁσμὴν ἄνθους τινός, ὅπερ ἐφύετο ἐν τοῖς ἀγροῖς τοῦ Ὠλένου, πόλεως τῆς Ἀχαΐας. Ἀνετράφη δὲ ὑπὸ τοῦ Πριάπου ἐνὸς τῶν Τιτάνων, ὅστις ἐδίδαξεν αὐτὸν καὶ τὴν πολεμικὴν.

§ 95. Ἰδιότητες τοῦ Ἄρεως. Ὁ Ἄρης εἶναι θεὸς τοῦ πολέμου, ὁ παραγωγὸς καὶ αἴτιος τοῦ ἐν ταῖς μάχαις

θορύβου, τοῦ ἀλλαλαγμοῦ, τοῦ τρέμου, τῶν σφαγῶν, τῶν καταστροφῶν καὶ τῶν ἄλλων δεινῶν τῶν παρακολουθούντων τοὺς πολέμους. Εἶχε δὲ φωνὴν μεγάλην καὶ τρομεράν, ὅπερ ἦν ἀναγκαῖον εἰς τοὺς μαχητάς καὶ ἰδίᾳ εἰς τοὺς στρατηγούς. Ἦτο ὁμως ἄστατος· οἷοτι ὅτε μὲν ἐπολέμει ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς τῶν διαμαχομένων, ὅτε δὲ ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου, ἔθεν καὶ ἄλλοπρόσαλλος λέγεται.

§ 96. Συμφοραὶ τοῦ Ἄρεως. Εἰς τὴν κατὰ τῶν Γιγάντων μάχην ὁ Ἄρης, ἠττηθεὶς ὑπὸ τοῦ Τυφῶνος ἐδεσμεύθη ὑπὸ τοῦ Ὠτου καὶ Εφιάλτου (1) καὶ ἐφυλακίσθη. Ἐλύτρωσε δὲ αὐτὸν ἀπὸ τῆς φυλακίσεώς του μετὰ δεκατρεῖς μῆνας ὁ Ἑρμῆς. Κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον βοηθῶν τοὺς Τρῶας ἐπληρώθη ὑπὸ τοῦ Διομήδους ἔχοντος τὴν συνδρομὴν τῆς Ἀθηνᾶς. Πληρωθεὶς δὲ, τσαυτὴν ἐξέβαλε τρομεράν κραυγὴν, ὅση ἦν ἡ βεβή ἐννέα ἢ δέκα χιλιάδων ἀνδρῶν πολεμιστῶν, ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος.

« Ὁ δ' ἔβραχε χάλκεος Ἄρης,
ὅσπον τ' ἐννέα χίλιοι ἐπίταχον ἢ δεκάχιλοι
ἄνδρες ἐν πολέμῳ ».

Κατόπιν κατέφυγεν εἰς τὸν οὐρανόν, ἵνα παραπονεθῇ· ἀλλ' ὁ Ζεὺς ἐπέπληξεν αὐτὸν διὰ τὸν ἄστατον χαρακτήρα του, καὶ διὰ τὴν πρὸς τοὺς πολέμους, τὰς μάχας καὶ τὴν ἔριν ὀρμὴν αὐτοῦ εἰπῶν.

« Μὴ τί μοι, ἄλλοπρόσαλλε, παρεζόμενος μινύριζε·
ἔχθιστο· δέ μοι ἔσαι θεῶν, οἱ Ὀλυμπον ἔχουσι·
αἰεὶ τι γὰρ ἔρις τε φίλη πόλεμοι τε μάχαι τε ».

§ 97. Ὁ Ἄρης καὶ ὁ Ἀλεκτρούων. Ὁ Ἄρης εἶχεν ὑπηρέτην τινὰ ὀνομαζόμενον Ἀλεκτρούονα· τοῦτον δὲ ἔταξεν ἵνα προειδοποιῇ αὐτῷ τὴν ἔλευσιν τῆς Ἡοῦς,

(1) Οὗτοι καὶ Ἀλωεῖδαι λέγονται, ὡς υἱοὶ τοῦ Ἀλωεῶς υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶν.

θεᾶς τῆς αὐγῆς. Ἐπειδὴ δὲ ποτε ἀπεκοιμήθη ὁ Ἄλεκτρούων καθ' ἣν στιγμήν ἐπλησιάξε νὰ ἐμφανισθῇ ἡ Ἡὼς, ὁ Ἄρης ὀργισθεὶς διὰ τοῦτο τὸν μετεμόρφωσεν εἰς τὸ ὁμώνυμον πτηνόν, ὅπερ ἔκτοτε ἐνθυμούμενον τὸ πάθημα τοῦτο προαναγγέλλει τὴν ἔλευσιν τῆς Ἡοῦς.

§ 98. Ἡ δίκη τοῦ Ἄρεως. Ὁ Ἄρης ἐγέννησεν ἐκ τῆς Ἀγραύλου θυγατρὸς τοῦ Ἀκταίου βασιλέως τῆς Ἀττικῆς τὴν Ἀλκίπην. Ταύτην δ' ἐπειδὴ ἐζήτησε νὰ προσβάλλῃ ὁ υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος Ἀλιβρόθιος, τὸν ἐφόνευσεν ὁ Ἄρης. Τότε ὁ Ποσειδῶν ἐνήγαγεν αὐτὸν ἐνώπιον τῶν θεῶν, ἀλλ' οὗτοι ἠθώωσαν τὸν φονέα, διότι ἐθεωρήθη ὁ φόνος ὡς ἐκ δικαίας ἀφορμῆς γεγόμενος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ δίκη ἐγένετο ἐπὶ τοῦ ἐν Ἀθῆναις λόφου, διὰ τοῦτο ὀνομάσθη οὗτος Ἄρειος Πάγος, ἦτοι λόφος τοῦ Ἄρεως.

§ 99. Λατρεῖα τοῦ Ἄρεως. Εἰς τὸν θεὸν τοῦτον ἐθυσίαζον λύκους, ταύρους, κριούς καὶ ἵππους καὶ ἐνίστε ἀνθρώπινα θύματα. Ἰερά δὲ αὐτοῦ ἦσαν ἐκτὸς ἄλλων καὶ ὁ ἀλέκτωρ ὡς ἐμβλημα τῆς ἐγρηγόρσεως. Ἐξόχως ὁμως οἱ Ῥωμαῖοι ἐλάτρευον τὸν Ἄρην, θεωροῦντες τὸν θεὸν τοῦτον γενάρχην αὐτῶν· διότι ὁ Ῥωμύλος καὶ ὁ Ῥῶμος, οἱ θεμελιωταὶ τῆς Ῥώμης ἐγεννήθησαν ἐξ αὐτοῦ καὶ τῆς Ῥέας Συλβίας ἀπογόνου τοῦ Αἰνείου. Διὰ τοῦτο καὶ προστάτην τῆς πόλεως καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν τὸν Ἄρην οὗτοι ἐθεώρουν, καὶ μεγαλοπρεπεῖς εἰς αὐτὸν ἀνήγειρον ναοὺς. Οἱ στρατηγοὶ μάλιστα τῶν Ῥωμαίων πρὶν ἢ ἀπέλθωσιν εἰς πόλεμον προσέφερον αὐτῷ θυσίας, καὶ ἐγγίζοντες τὴν ἱεράν τούτου πέλτην, ἐβόων, « Ἄρες ἀγρύπνει ἐφ' ἡμᾶς ». Διὰ δὲ τῆς ἐπικλήσεως ταύτης ἐπίστευον ὅτι ἔθετον τὰ ὄπλα αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἐπαγρύπνησιν καὶ προστασίαν τοῦ Ἄρεως.

§ 100. Οἱ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἱερεῖς τοῦ Ἄρεως Σάλιοι. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Νουμᾶ τοῦ Πομπιλίου τοῦ δευτέρου τῆς Ῥώμης βασιλείως μυθεύεται ὅτι ἔπεσεν ἐξ οὐρανοῦ ἡ ἱερά πέλτη, ἣτις ἦτο ἀσπίς γαλκῆ

καὶ ἐλέγετο προσέτι καὶ ἀγκύλιον. Ἐπειδὴ δὲ ἐπίστευετο ὅτι ἡ τύχη τοῦ Ῥωμαϊκοῦ βασιλείου ἐξηρτάτο ἐκ τῆς διατηρήσεως τῆς ἀσπίδος ταύτης, ὁ Νουμᾶς, ἵνα καταστήσῃ δυσκολωτέραν τὴν ἀρπαγὴν αὐτῆς, κατεσκευάσασκε καὶ ἄλλας ἑνδεκα πέλτας ὁμοίας παντάπασι κατὰ τὸ σχῆμα, τὸ μέγεθος καὶ τὴν μορφήν, καὶ κατέθηκεν αὐτάς μετὰ τῆς ἱεράς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἄρεως· τῶ ἐν τῷ Παλατινῷ λόφῳ. Φύλακας δὲ αὐτῶν ἐπέστησεν ἰσαριθμούς ἱερεῖς τοὺς Σαλίους λεγομένους. Οὗτοι ἅπασι τοῦ ἔτους, περιερχόμενοι τὴν Ῥώμην ἐν πομπῇ, ἔφερον τὰς ἀσπίδας ταύτας χορεύοντες καὶ ψάλλοντες ὕμνους πρὸς τιμὴν τοῦ Ἄρεως· ἔθεν ἔλαβον τὸ ὄνομα Σάλιοι ἐκ τῆς λατινικῆς λέξεως salire, ὅπερ σημαίνει ἄλσθαι, ἤτοι πηδᾶν, χορεύειν. Ἡ ἑορτὴ αὕτη ἤρχετο τὴν δεκάτην πέμπτην Μαρτίου καὶ διήρκει δεκατέσσαρας ἡμέρας.

§ 101. Ἄλλη γορία τοῦ Ἄρεως. Ὁ Ἄρης παριστᾷ συμβολικῶς τὴν ἀγρίαν ὄψιν τῆς φύσεως, ἣτις καταδηλοῦται ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ κατὰ τὰς μεταβολὰς καὶ ἀνωμαλίας αὐτῆς· διὰ τοῦτο καὶ υἱὸς τῆς πρὸς τὸν Δία φιλέριδος Ἡρας ἐμυθολογήθη. Ὡς ἐκπροσωπῶν λοιπὸν τὸ ἐριστικὸν καὶ θορυβῶδες εἶναι καὶ ἀπεικόνισις τοῦ πολέμου καὶ πάντων τῶν παθῶν αὐτοῦ. Ἀκόλουθοι τοῦ Ἄρεως εἶναι ἡ Ἐνωὴ καὶ ἡ Ἐρις, ὑπηρεταὶ δὲ ὁ Δῆμος καὶ ὁ Φόβος, οἵτινες ζευγνύουσι τοὺς ἵππους εἰς τὸ ἄρμα του. Πᾶσαι δὲ αὗται εἶναι προσωποποιήσεις τῶν διαφορῶν ὀψων τοῦ πολέμου. Τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τούτου συγγενεῖται πρὸς τὴν ῤίζαν ἀρ(ἀρ-ε-τῆ, ἀρ-ε-ίω). Τὸ δὲ ἐπίθετον Ἐνωάλιος πιθανολογεῖται ὅτι ἐγένετο ἐκ τινος πολεμικῆς φωνῆς.

§ 102. Εἰκόνες τοῦ Ἄρεως. Τὸν Ἄρην παριστάνουσιν ὑπὸ τὴν μορφήν πολεμιστοῦ ὀπλισμένου διὰ περικεφαλαίας, λόγχης καὶ ἀσπίδος. Ἐνίστε παριστάνεται ἐπίβαίνων ἐπὶ ἄρματος συρομένου ὑπὸ δύο ἵππων, οὓς οἱ ποιηταὶ ὀνομάζουσι Τρόμον καὶ Φυγὴν.

X. ΕΡΜΗΣ.

§ 103. Γέννησις τοῦ Ἑρμοῦ. Ὁ Ἑρμῆς ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μαίας τῆς πρεσβυτάτης καὶ ὠραιστάτης τῶν Πλειάδων (θυγατέρων τοῦ Ἄτλαντος καὶ τῆς Πλειόνης). Ἐγεννήθη δ' ἐν σπηλαίῳ τοῦ ἐν Ἀρχαδίᾳ ὄρους τῆς Κυλλήνης. Ἐντεῦθεν αὐτὸς μὲν Κυλλήνιος ἐλέγετο, τὸ δὲ ὄρις κατέστη διὰ τοῦτο ἱερὸν, καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ εἶχε ναόν, ὃν ἔκτισεν ὁ Λυκάων πρὸς τιμὴν τοῦ Ἑρμοῦ. Ἡ ἀνατροφή τοῦ θεοῦ τούτου ἀνετέθη εἰς τὴν φροντίδα τῶν Ἰωρῶν.

§ 104. Ἰδιότητες τοῦ Ἑρμοῦ. Ὁ Ἑρμῆς ἐχρησίμευεν ὡς διερμηνεὺς, ἄγγελος καὶ κήρυξ τοῦ Διὸς καὶ τῶν λοιπῶν θεῶν. Ὡς τοιοῦτος φέρει πτέρυγας εἰς τοὺς πόδας, εἰς τοὺς ὤμους, εἰς τὸ κηρύκειον καὶ εἰς τὸν πέτασον αὐτοῦ, ὅστις εἶναι εἰδός τι σκιαδίου στρογγύλου. Ἐθεωρεῖτο δὲ θεὸς τοῦ λόγου καὶ τῆς εὐγλωττίας· ἔθεν καὶ λόγιος Ἑρμῆς καλεῖται, καὶ πολλάκις ἔχει εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ χρυσὴν ἄλυσιν ἐκτεινομένην μέχρι τῶν ὠτων τῶν ἀκροατῶν. Ἦτο προσέτι προστάτης τῶν κλεπτῶν καὶ τῶν ἐμπόρων· διὸ καὶ Κερδῆος ὀνομάσθη, καὶ βαλάντιον εἰς τὴν χεῖρα φέρει. Ὡς προστατεύων δὲ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν συγκοινωνίαν ἦτο καὶ ἔφορος τῶν ὁδῶν, καὶ ὁδηγὸς τῶν ὁδοιπόρων. Διὰ τοῦτο ἐτίθεντο εἰς τὰς λεωφόρους καὶ εἰς τὰ πρόθυρα τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν ναῶν οἱ Ἑρμαῖ, ἦτοι σῆλαι τετραγῶνοι ἔχουσαι ὕψος ἀνδρὸς καὶ κεφαλὴν Ἑρμοῦ. Ὡς θεὸς δὲ τῶν ὁδῶν θεωρεῖτο, ὅτι αὐτὸς παρέχει τὰ ἔρμαια, ἦτοι τὰ τυχηρὰ ἀγαθὰ. Ἦτο ἐπίσης καὶ ψυχοπομπός· διότι αὐτὸς παρέπεμπε τὰς ψυχὰς τῶν νεκρῶν εἰς τὸν ᾄδην. Ἐθεωρεῖτο προσέτι θεὸς τῶν ἀγῶνων καὶ ὑπερασπιστὴς καὶ προστάτης τῶν ποιμένων. Ὡς πανουργότατος δὲ καὶ ἐφευρετικώτατος καὶ σοφώτατος ἔνομιζετο καὶ ἐφευρετὴς πολλῶν ἐφευρέσεων

καὶ γνώσεων, οἷον τῆς λύρας, τῆς σύριγγος, τῶν μέτρων καὶ σταθμῶν καὶ πολλῶν ἄλλων. Ἐν ἐνὶ λόγῳ τὰ καθήκοντα τοῦ Ἑρμοῦ ἦσαν πολλὰ καὶ ποικίλα.

§ 105. Ὁ Ἑρμῆς καὶ ὁ Ἀπόλλων. Ὁ Ἑρμῆς ἐγένετο ἐπιτηδείστατος εἰς τὸ κλέπτειν. Ἡ δὲ πρὸς τὴν κλοπὴν αὐτῆ κλίσις του ἐξεδηλώθη νηπιόθεν· διότι τὴν αὐτὴν τῆς γεννήσεώς του νύκτα ἐξελθὼν τῶν σπαργάνων του ἔδραμεν εἰς Πιερίαν καὶ ἔκλεψεν ἐκ τοῦ βουκολίου τὰς βοῦς τοῦ Ἀδμήτου, τὰς ὁποίας ἔβασκεν ὁ Ἀπόλλων· καὶ ἵνα μὴ φωραθῆ προσήρτησεν εἰς τὰς οὐράς τῶν βοῶν κλώνους δένδρων, οἵτινες συρόμενοι ἐξήλθισον τὰ ἴχνη αὐτῶν. Ἀποῦ δὲ τὰς ἀπήγαγε καὶ τὰς ἔκρυψεν ἐν Πύλῳ, ἐπέστρεψεν εἰς Κυλλήνην καὶ εἰσηλθεν ἡσυχῶς εἰς τὰ σπάργανά του, ἵνα μὴ τὸν ἐννοήσῃ ἡ μήτηρ. Λέγεται δὲ ὅτι ἐν τῇ ἐπιστροφῇ του εὗρε πρὸ τοῦ σπηλαίου γελῶνην, τὴν ὁποίαν φονεύσας καὶ καθαρίσας κατεσκευάσε λύραν, ἐντείνας ἐπὶ τοῦ κύτους αὐτῆς ἐννέα χορδὰς πρὸς τιμὴν τῶν ἐννέα Μουσῶν. Ὁ Ἀπόλλων ἐξελθὼν πρὸς ἀναζήτησιν τῶν βοῶν του καὶ μαθὼν παρά τινος γέροντος τῆς Πύλου, ὅτι παιδίον τι ἤλαυνε θαυμαστὴν ἀγέλην βοῶν, ἐνόησε διὰ τῆς μαντικῆς δυνάμεώς του, ὅτι ὁ Ἑρμῆς ἦτο ὁ κλέπτης τῶν βοῶν καὶ ἔσπευσεν εἰς τὴν Κυλλήνην πρὸς τὴν Μαίαν. Ἐκεῖ δὲ, ἐνῶ αὐτὸς παρεπονεῖτο διὰ τὴν κλοπὴν καὶ ἐπέπληττε δεινῶς τὸ παιδίον, αὐτὸ ὑπεκρίνετο ὅτι ἐκοιμᾶτο καὶ οὐδόλως ἐταράττετο. Ὁ Ἀπόλλων τότε ἐγκαλεῖ τὸν Ἑρμῆν εἰς τὸν Δία· ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ ὁ Ἑρμῆς ἀρνείται τὴν κλοπὴν. Ὁ Ζεὺς ὅμως διέγνω τὴν πανουργίαν τοῦ παιδὸς καὶ ἐμειδίασε διὰ τὴν πονηρίαν· διέταξε δὲ αὐτὸ νὰ δεῖξῃ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα τὸν τόπον, ὅπου εἶχε κρύψει τὰ κλαπέντα κτήνη. Ὁ Ἑρμῆς, ὁδηγῶν τὸν Ἀπόλλωνα εἰς Πύλον, ἀφῆρεσεν ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὸ τόξον του· ἔπειτα δὲ ἤρχισε νὰ παίξῃ καθ' ὁδὸν τὴν λύραν. Ἀκούσας ὁ Ἀπόλλων τὴν μουσικὴν, τοσοῦτον κατεθέλχθη, ὥστε ἀντήλλαξεν ἀντ'

αὐτῆς τοὺς βοῦς. Ὁ Ἑρμῆς ἐν τούτοις γενόμενος κύριος τῶν βοῶν, ἐνῶ ἔβασκεν αὐτάς, κατεσκευάσεν ἕτερον μουσικὸν ὄργανον, τὴν σύριγγα. Ἐπειδὴ δὲ ἐπεθύμησε νὰ λάβῃ καὶ ταύτην ὁ Ἀπόλλων, ἔδωκε τῷ Ἑρμῆι πρὸς ἀνταλλαγὴν τὴν χρυσὴν ράβδον, ἣν εἶχεν ὡς βουκόλος. Ἡ ράβδος αὐτῆ εἶχε δύναμιν μαντικὴν, κατόπιν δὲ καὶ ὡς ράβδος κήρυκος ἐξελαμβάνετο καὶ κηρύκειον ἐκλήθη. Ἐν τούτοις ὁ Ἀπόλλων, φοβούμενος μὴ πάλιν ὁ Ἑρμῆς κλέψῃ ἀπ' αὐτοῦ τὴν λύραν καὶ τὸ τόξον, τὸν ἠνάγκασε νὰ ὁμώσῃ ὅτι δὲν θὰ πλησιάζῃ πλέον εἰς τὴν κατοικίαν του. Οὕτως ἀπεχώρησαν ἀπ' ἀλλήλων οἱ δύο οὔτοι υἱοὶ τοῦ Διὸς ἐν εἰρήνῃ καὶ φιλίᾳ. Τότε δὲ ὁ Ἑρμῆς ἐγκαταλείψας τῷ Ἀπόλλωνι τὸ ἔργον τῆς ὑψηλοτέρας μαντείας ἐτράπη εἰς τὰ λοιπὰ ἔργα, ἐν αἷς ἐτέρπετο.

§ 106. Αἱ ἐν τῷ οὐρανῷ κλοπαὶ τοῦ Ἑρμοῦ. Ὁ Ἑρμῆς συνετάραξε καὶ τὸν Ὀλυμπον διὰ τῶν κλοπῶν αὐτοῦ· διότι ἔκλεψε τὸ σκήπτρον τοῦ Διὸς, τὴν τρίαιναν τοῦ Ποσειδῶνος, τὸ ξίφος τοῦ Ἄρεως, τοῦ Ἡφαίστου τὴν πυράγραν καὶ τὸν πολυκέντητον κροσσὸν τῆς Ἀφροδίτης. Ὁ Ζεὺς εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῆς ἐπιδειξιότητος καὶ τῆς χάριτος τοῦ νέου θεοῦ ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὴν φροντίδα τοῦ νὰ οἰνοχοῖ τὸ νέκταρ· διότι ἡ μὲν Ἥβη εἶχε πέσει εἰς δυσμενειαν, ὁ δὲ Γανυμήδης εἰσέτι δὲν εἶχεν ἀπαχθῆ εἰς τὸν οὐρανόν. Ὅτε ὅμως ὁ νέος οὗτος θεὸς ἐξέτεινε τὴν αὐθάδειαν αὐτοῦ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἔδοκίμασε νὰ ἀπλώσῃ τὴν χεῖρα καὶ ἐπὶ τοῦ κεραυνοῦ τοῦ Διὸς, τότε ἐδιώχθη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὀργισθέντος, καὶ ἐστάλη ἵνα συμμετάσχῃ τῆς ἐξορίας τοῦ Ἀπόλλωνος.

§ 107. Ἐπιστροφὴ τοῦ Ἑρμοῦ εἰς τὸν Ὀλυμπον. Ἐπειδὴ ἡ πανουργία τοῦ Ἑρμοῦ ἠδύνατο νὰ ἦ καὶ ὠφέλιμος, ἀνεκλήθη εἰς τὸν Ὀλυμπον, ἔνθα ἐνετάλη αὐτῷ νὰ πράξῃ διαφόρους καὶ σπουδαίας ἐντολάς. Αὐτὸς ἐφόνευσε τὸν Ἄργον, ὃν ἡ Ἥρα ὤρισεν ἵνα φυλάττῃ τὴν

Ἰώ· ἐγένετο ὄργανον τῆς ἐκδικήσεως τοῦ Διὸς κατὰ τοῦ Προμηθέως, διότι αὐτὸς τὸν μετεκόμισεν εἰς τὸν Καύκασον, ὅπου ὁ δυστυχῆς υἱὸς τοῦ Ἰαπετοῦ ἐδέθη δι' ἀλύσεων. Αὐτὸς προσέδεσεν εἰς τὸν τροχὸν τὸν Ἴξιονα, ὅς τις εἶχεν ὑβρίσει τὴν Ἥραν· ἐβοήθησε δὲ καὶ τὸν Πλούτωνα εἰς ἀπαγωγὴν τῆς Περσεφόνης. Διὰ δὲ τῆς ἐπιδειξίότητος καὶ ἀνδρίας αὐτοῦ ὑπερέτησε μεγάλως τοὺς θεοὺς καὶ εἰς τὸν κατὰ τῶν Γιγάντων πόλεμον, καὶ ἠλευθέρωσεν ἀκολούθως τὸν Ἄρην, ὃν ὁ ὜τος καὶ ὁ Ἐφιάλτης εἶχον ἀλυσοδέσει καὶ εἶχον ῥίψει εἰς τὴν φυλακὴν.

§ 108. Τὸ κηρύκειον τοῦ Ἑρμοῦ. Τὸ κηρύκειον ἦτο ἡ χρυσὴ ῥάβδος, ἣν ἔδωκεν ὁ Ἀπόλλων τῷ Ἑρμῇ. Συνίστατο δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν αὕτη ἐκ τριῶν βλαστῶν (φύλλων), ὧν οἱ δύο περιεπλέκοντο ἄνω εἰς ῥόζον· ὕστερον δὲ ἦτο ξύλον ἔχον ἐκατέρωθεν δύο ὄφεις περιεπλεγμένους καὶ ἀντιπροσώπους ἀλλήλοις κειμένους. Διότι μυθολογεῖται, ὅτι ὁ Ἑρμῆς ἀπαντήσας ἡμέραν τινὰ δύο ὄφεις παλαιόντας ἔθηκε μεταξύ αὐτῶν τὴν ῥάβδον ταύτην καὶ ἀμέσως οὗτοι ἐτυλίχθησαν περὶ αὐτὴν καὶ ἔμειναν ἥσυχοι. Συνείθιζον δὲ νὰ φέρωσι τὸ κηρύκειον οἱ κήρυκες μετ' αὐτῶν, ὡς ἔμβλημα τῆς εἰρήνης· διότι τὸ μὲν ὄρθον ξύλον ἐσήμαινε τὸν ὄρθον λόγον, οἱ δὲ ἀντιπροσώπως κείμενοι ὄφεις ἐσήμαινον τὰ δύο ἀντιτασσόμενα στρατεύματα, δι' ἀμφοτέρων τῶν ὁποίων ὁ ὄρθος λόγος χωρεῖ.

§ 109. Λατρεία τοῦ Ἑρμοῦ. Ἡ λατρεία τοῦ Ἑρμοῦ ἦτο διαδεδομένη ἐν Αἰγύπτῳ, Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ. Ἰερὰ αὐτοῦ ἦσαν ὁ φοῖνιξ, ἡ χελώνη καὶ διάφορα εἶδη ἰχθύων. Κατὰ δὲ τὰς θυσίας προσέφερον εἰς αὐτὸν ὡς εἰς θεὸν τῆς εὐγλωτίας τὰς γλώσσας διαφόρων ζώων.

§ 110. Ἀλληγορία τοῦ Ἑρμοῦ. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ Ἑρμῆς ἐκπροσωπεῖ τὰ μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς συμβαίνοντα ἀτμοσφαιρικὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄλλ' εἶναι δύσκολον διὰ μόνης τῆς τοιαύτης φύσεως αὐτοῦ νὰ ἐξηγήσῃ τις τὰς

ποικίλας ιδιότητάς του. Ἀλληγοροῦντες δὲ αὐτὸν εἰς τὸν λόγον δυνάμεθα νὰ ἐρμηνεύσωμεν τινὰς τῶν ιδιοτήτων αὐτοῦ. Λέγεται ἄγγελος καὶ κήρυξ τῶν θεῶν, διότι διὰ τοῦ λόγου μανθάνομεν τὰς βουλήσεις τῶν θεῶν· καὶ ἐπειδὴ οἱ λόγοι εἰσι πτερόεντες, διὰ τοῦτο καὶ πτερὰ διδούσιν αὐτῷ. Συνάμα ἐπειδὴ ἡ δύναμις τοῦ λόγου ὑποκλέπτει πολλάκις τὴν ἀλήθειαν, διὰ τοῦτο καὶ θεὸς τῶν κλεπτῶν ἐθεωρήθη, καὶ θεὸς τοῦ ἐμπορίου πρὸς τούτοις διὰ τὴν πρὸς τὸν χρηματισμὸν ἀπαιτουμένην ἀγχίνουαν καὶ ἐτοιμολογίαν. Τὸ ὄνομα Ἑρμῆς παραβάλλοντές τινες πρὸς τὴν σανσκριτικὴν λέξιν, ἣτις σημαίνει ταχύς, λέγουσιν ὅτι δηλοῖ τὴν βιαίαν κίνησιν τῆς θυέλλης. Ἀλλὰ καὶ ὡς συγγενὲς τῷ εἰρμός καὶ τῷ λατινικῷ sermo (ὅπερ σημαίνει λόγος) τὴν συναρμογὴν τῶν λέξεων ἐμφαίνει, ἥτοι τὸν λόγον. Ἐν γένει δὲ ἐν πάσαις ταῖς ιδιότησι τοῦ Ἑρμοῦ ἀναφαίνεται ἡ κυρία ἔννοια, ὅτι οὗτος ὡς ἐπιδέξιος, ἐνεργητικὸς καὶ φιλόνηρος θεὸς δίδει εὐτυχίαν καὶ πλοῦτον.

§ 111. Εἰκόνες τοῦ Ἑρμοῦ. Τὸν Ἑρμῆν παριστάνουσιν ὑπὸ τὴν μορφήν νεανίου ὠραίου καὶ ῥωμαλέου, φέροντος ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ὀδοπορικὸν πῖλον, καὶ κρατοῦντος ἐν τῇ χειρὶ τὸ κηρύκειον. Εἰς τὸν πῖλον αὐτοῦ φέροντα πέτασον πλατύν προσετέθησαν ὕστερον καὶ πτερὰ ὡς καὶ εἰς τὰ πέδιλά του. Οἱ Πεισιστρατίδαι εἰς πᾶσας σχεδὸν τὰς ὁδοὺς ἔθηκον Ἑρμαῖς, ἵνα δεικνύωσι τὴν διέυθυνσιν αὐτῶν· ἐφ' ἑκάστου δὲ τούτων ὑπῆρχε καὶ ἠθικὸν τι παράγγελμα. Ἡ ἀρχὴ τῶν Ἑρμῶν τούτων κατὰ τινὰς ἔχει οὕτως. Ὁ Ἑρμῆς ὡς ἄγγελος τρέχων πάντοτε τοὺς δρόμους, ἐὰν εὕρισκέ που λίθον, ἔρριπτε αὐτὸν ἔξω τοῦ δρόμου· κατὰ μίμησιν δὲ τούτου ἔπραττον τὸ αὐτὸ καὶ οἱ ἀνθρώποι ἵνα καθαρίσωσι τὰς ὁδοὺς. Οὕτως, ἐπειδὴ ἕκαστος παρερχόμενος ἐπεπόσθηεν ἐν τῷ ὑπάρχοντι σωρῷ λίθον, ἐγένετο στήλη, ἐφ' ἧς ἔπειτα ἐπέθετον κεφαλὴν Ἑρμοῦ.

XI. ΕΣΤΙΑ.

§ 112 Γέννησις τῆς Ἑστίας. Ἡ Ἑστία ἦτο τὸ πρωτότοκον τέκνον τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ῥέας· διὰ καὶ πρώτην αὐτὴν κατέπιεν ὁ Κρόνος· ἀλλ' ἐξήμεσε κατόπιν καὶ αὐτὴν μετὰ τῶν λοιπῶν τέκνων του.

§ 113 Ἡ Ἑστία μετὰ τὴν Γίγαντομαχίαν. Ἡ Ἑστία ἀφοῦ ἐβοήθησε τὸν Δία ἐν τῷ κατὰ τῶν Γίγαντων πολέμῳ, ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ αἰώνιον παρθενίαν. Τοιαύτην δὲ λαβοῦσα ἀπόφασιν, καὶ ὅτε ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Ἀπόλλων προέτειναν νὰ τὴν μνηστευθῶσιν, ἀπέβριψε τὴν πρότασιν τούτων. Ὁ Ζεὺς τότε πρὸς ἀμοιβὴν οὐ μόνον ἐδώρησατο τῇ θεᾷ ὅ,τι αὐτὴ ἤτήσατο, ἀλλὰ καὶ ἀπένειμεν αὐτῇ τὴν τιμὴν τοῦ νὰ λατρεύηται ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκίας, ἐν τῇ ἐστία καὶ ἐν τῶν ναῶν πάντων· ὥρισε δὲ, καὶ ὅταν προσφέρωσιν οἱ ἄνθρωποι θυσίαν τοῖς θεοῖς, εἰς αὐτὴν πρῶτον νὰ θυσιάσωσιν. Ὅθεν προήλθε καὶ ἡ παροιμία «ἀφ' Ἑστίας ἄρχεσθαι», ἣτις μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ὅτι ἀπὸ τῶν οικείων πρέπει νὰ ἀρχηταί τις.

§ 114. Ἰδιότητες τῆς Ἑστίας. Ἡ Ἑστία θεωρεῖται ὡς τὸ κέντρον τῆς οἰκίας, ὅπερ διατηρεῖ ἐν ἀγάπῃ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας. Ὅθεν εἶναι θεὰ τῆς οἰκιακῆς ἀρμονίας, ἣτις παρέχει ἀσφάλειαν, εἰρήνην καὶ εὐτυχίαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θυσία ἐγένετο ἐν τῇ ἐστία, ἦτο καὶ ἔφορος τῶν θυσιῶν καὶ τοῦ πρὸς τὴν θυσίαν ἱεροῦ πυρός. Προσέτι ἐπειδὴ οἱ φυγάδες καὶ οἱ καταδιωκόμενοι εἰς τὴν ἐστίαν καταφεύγοντες ἐζήτουν προστασίαν, ἡ Ἑστία ἦτο καὶ προστάτις τῶν φυγάδων, τῶν ἰκετῶν καὶ τῶν ἀπόρων.

§ 115. Λατρεία τῆς Ἑστίας. Βωμὸς καὶ ἐνδικαίτημα τῆς Ἑστίας ἦτο τὸ κέντρον τῆς οἰκίας· διότι ἐν τούτῳ οἱ ἀρχαῖοι ἔχοντες τὴν ἐστίαν τῶν ἡναπτον τὸ πῦρ, ὅπως νῦν οἱ χωρικοὶ, οἵτινες τηροῦσι τὴν ἀρχαίαν ἀπλότητα τῆς κατασκευῆς τῶν οικιῶν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ

ἡ πόλις καὶ ἡ πολιτεία εἰσι τρόπον τινὰ αἱ μεγαλειότεραι οἰκογενεαί, διὰ τοῦτο ἡ θεὰ αὕτη εἶχεν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ (τῷ Πρυτανείῳ) τῷ κέντρῳ τῆς πολιτείας τὸ ἰδιαίτερον αὐτῆς ἱερὸν πῦρ, ὅπερ διατηρεῖτο αἰωνίως ἀσβεστον ὑπὸ ἀγάμων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γυναικῶν. Ἐκ δὲ τοῦ πυρός τούτου παρελάμβανον καὶ οἱ πρὸς ἀποικίαν ἀπερχόμενοι διὰ τὸ βουλευτήριον, ὅπερ ἔμελλον νὰ ἀνεγείρωσιν ἐκεῖ. Εἰ δὲ ποτε τοῦτο τὸ ἱερὸν τῶν πόλεων πῦρ κατὰ τύχην ἐσθέννυτο, ἔπρεπε νὰ ἀνασθῇ διὰ συγκεντρώσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἢ διὰ τριβῆς δύο ξύλων, ὅπως ἡ καθαρὸν ἀπὸ πάσης ὕλης καὶ παρθένον. Τοῦτο δὲ ἦτο τὸ οἰονεὶ ζῶν τῆς Ἑστίας σύμβολον. Ἐν Δελφοῖς ὁ ἱερός τῆς Ἑστίας λύχνος ἐσθέσθη ἅπαξ μόνον κατὰ τύχην, ὅτε ἐπῆλθον οἱ Μῆδοι ἵνα πυρπολήσωσι τὸν ναόν. Ναοὺς ἐν Ἑλλάδι μὲν ἡ Ἑστία εἶχεν ὀλίγους· ἐν δὲ τῇ Ἰταλίᾳ ἔνθα ἐκόμισε τὴν λατρείαν αὐτῆς ὁ Αἰνεΐας, ὁ βασιλεὺς Νουμάς ὁ Πομπήλιος ὠκοδόμησε πρὸς τιμὴν αὐτῆς ναόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτο ἀπηγορευμένον νὰ εἰσέρχωνται οἱ ἄνδρες. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἀντὶ ἀγάλματος ἐφυλάττετο ὑπὸ τῶν Ἑστιάδων τὸ ἱερὸν πῦρ καὶ τὸ Παλλάδιον, τὸ ὁποῖον ὁ Αἰνεΐας ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ.

§ 116. Αἱ Ἑστιάδες. Αἱ ἱέρειαι τῆς Ἑστίας, αἵτινες ἐκαλοῦντο Ἑστιάδες καὶ ἐφυλάττον τὸ ἱερὸν πῦρ, ἦσαν παρθένοι, νεαὶ καθαραί, μηδὲν ἔχουσαι σωματικὸν ἐλάττωμα. Ἐλαμβάνοντο δὲ αὐταὶ ἐκ τῶν ἐντιμοτέρων οἰκογενειῶν καὶ ὑπεχρεοῦντο τὴν μὲν πρώτην δεκαετίαν νὰ ὑπηρετῶσι τὰς πρεσβυτέρας, τὴν δὲ δευτέραν νὰ ἱερατεύωσι καὶ τὴν τρίτην νὰ διδάσκωσι τὰς νεωτέρας. Αἱ τὰ καθήκοντα αὐτῶν παραμελήσασαι Ἑστιάδες, ἢ ἀφῆσασαι τὸ ἱερὸν πῦρ νὰ σβεσθῇ, ὑπεβάλλοντο εἰς σκληρὰς ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως ποινάς. Παραβιάσασαι μάλιστα τὴν τῆς σωφροσύνης ὑπόσχεσιν αὐτῶν ἐθάπτοντο ζῶσαι. Πολλοὶ ἀποδειχθεῖσαι ἔνοχοι ἐτιμωρήθησαν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ διέφυγον τὴν αὐστηρότητα τοῦ νόμου· διὰ τὴν δύ-

ναμιν ἢ τῶν συνενόχων ἢ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν. Μυθολογοῦσιν ἐπίσης περὶ μιᾶς Ἑστιάδος ὀνομαζομένης Κλαυδίας τὰ ἀκόλουθα. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἔξωσιν Ταρκυνίου τοῦ Ὑπερηφάνου συνέβη ἐν Ῥώμῃ λιμός. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐρωτήσαντες τὸ μαντεῖον περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀπὸ τοῦ λιμοῦ ἀπαλλαγῆς ἔλαβον χρησμὸν, ὅτι αὐτὸς δὲν θὰ πάυσῃ, εἰ μὴ, ὅταν μεταφέρωσι τὸ ἄγαλμα τῆς Ἑστίας εἰς τινα νεωστὶ εἰς αὐτὴν καθιερωθέντα ναόν (1). Ἀλλὰ τὸ πλοῖον, ὅπερ ἔφερε τὸ ἄγαλμα τοῦτο εἰσελθὼν εἰς τὸν Τίβεριν ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς ἄμμου καὶ οὐδεμία δύναμις δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸ ἀνασύρῃ. Τότε ἡ Κλαυδία προσδέσασα τὴν ζώνην αὐτῆς εἰς τὸ πλοῖον τὸ εἴλκυσε μετ' εὐκολίας.

§ 117. Ἀλληγορία τῆς Ἑστίας. Ἡ Ἑστία ὡς φυσικὴ μὲν θεότης παριστᾷ τὸ ἱερὸν πῦρ, ὅπερ καθιστᾷ τὴν γῆν γόνιμον· ὡς κέντρον δὲ τῆς οἰκίας παριστᾷ εἰκονικῶς τὰ ἀγνά αἰσθήματα, ἧτοι τὴν ἁρμονίαν τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν πολιτῶν, τὴν ὁμόνοιαν, τὴν κοινὴν κατοικίαν καὶ τὴν κοινὴν λατρείαν. Οὕτως ἡ Ἑστία τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ ἐθεωρεῖτο τρόπον τινὰ θρησκευτικὸν κέντρον σύμπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἐπίσης ὁ ἐν Ῥώμῃ ναὸς τῆς Ἑστίας, ἐν ᾧ ἔκειτο τὸ ἱερὸν πῦρ, ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ἑστία τοῦ ὅλου Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ. Μεγαλειτέραν δὲ σημασίαν ἔλαβεν ἡ μεθομηρικὴ αὐτῆ θεὰ, ὅτε ἐθεωρήθη ὡς κέντρον τῆς ὅλης φυσικῆς καὶ ἠθικῆς τάξεως τοῦ κόσμου, ἔχουσα ἴδιον πρυτανεῖον ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ Διός, ὅπου ἔκαie τὸ αἰώνιον πῦρ, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἐκλεψε καὶ ὁ Προμηθεὺς μέρος τι, ὅπερ ἔφερε τοῖς ἀνθρώποις.

§ 118. Εἰκόνας τῆς Ἑστίας. Ἀγάλματα τῆς Ἑστίας ἦσαν σπάνια· ἡ τέχνη ὅμως παριστᾷ αὐτὴν σεμνοτάτην καὶ ἀξιοπρεπεστάτην γυναικα ὑψηλὴν, ἔχουσαν λαμπροὺς χαρακτῆρας, καὶ κρατοῦσαν λυχνίαν.

(1) Ἴδε σελίδα 96 Παράγρ. 4.

ΧΙΙ. ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΕΣ ΘΕΟΙ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ.

§ 119. Οἱ δευτερεύοντες Ὀλύμπιοι θεοί. Οἱ θεοί, οἵτινες ἀνήκουσι μὲν τῷ κύκλῳ τῶν Ὀλυμπίων καὶ ἔχουσι οἱ πλείστοι αὐτῶν τὰς κατοικίας των ἐν οὐρανῷ ἢ ἐν Ὀλύμπῳ, δὲν χαίρουσι ὅμως τὸ ἀξίωμα τῶν δώδεκα μεγάλων Ὀλυμπίων θεῶν, ἀλλὰ χρησιμεύουσιν ὡς θεράποντες καὶ ἀκόλουθοι ἐκείνων, ἢ κοινῶς ὄλων, ἢ ἰδίᾳ τινὸς ἐξ αὐτῶν εἰσιν οἱ ἀκόλουθοι. Αἱ Ὠραι, Εὐνομία, Εἰρήνη καὶ Δίκη, θυγατέρες τοῦ Διός καὶ τῆς Θέμιδος, αἱ πυλωροὶ τοῦ οὐρανοῦ, αἵτινες ἀλληγοροῦνται εἰς τὰ τρία μέρη τοῦ ἔτους, εἰς ἃ τότε ἦτο διηρημένος ὁ ἐνιαυτός· τουτέστιν εἰς τὸ ἔαρ, τὸ θέρος καὶ τὸν χειμῶνα. Διὰ τοῦτο μάλιστα εὐρίσκονται ἐν στενῇ σχέσει πρὸς τὸν κύριον τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν, τὸν Δία ὀηλονότι. Ἄλλοι δευτερεύοντες τοῦ Ὀλύμπου θεοί εἰσιν ἡ τοῦ Διός καὶ τῆς Ἥρας θυγάτηρ Ἡθῆ, ἧτις ἐστὶν ἡ ἀλληγορία τῆς νεανικῆς ἀκμῆς τῶν θηλέων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Τρωῶς βασιλέως τῆς Τροίας καὶ τῆς Καλλιζόρης (θυγατρὸς τοῦ Σκαμάνδρου) Γανυμήδης, ὅστις ἀλληγορεῖται εἰς τὸ νεανικὸν τῶν ἀρρένων ἄνθος, καὶ ἀντὶ τοῦ ὁποῦ μυθολογεῖται ὅτι ἔδωκεν ὁ Ζεὺς εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ Τρωῶα τοὺς καλλίστους ἵππους τοῦ κόσμου, ἵνα παρηγορήσῃ αὐτὸν διὰ τὴν ἀρπαγὴν. Ἐκτὸς δὲ τούτων ἡ Ἴρις, θυγάτηρ τοῦ υἱοῦ τῆς Γῆς Θαύμαντος καὶ τῆς Ἠλέκτρας (θυγατρὸς τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος). Αὐτὴ ἦτο τὸ σύμβολον τῆς μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς ἐπιμικτίας, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἦτο ἄγγελος τοῦ Διός καὶ τῶν λοιπῶν Ὀλυμπίων θεῶν, κατοπιν δὲ κατέστη ἡ ἀγγελιαφόρος τῆς Ἥρας. Ἡ Τιτανὶς δὲ Θέμις ἦτο θεὰ τῆς τάξεως καὶ τῶν ἐθίμων, κυρίως κατὰ τὰς συνελεύσεις καὶ τὰ δεῖπνα τῶν θεῶν, καὶ ἔκειτο ἰδίᾳ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀνωτάτου ἐπιτηρητοῦ τῆς δικαιοσύνης Διός. Αἱ δὲ χάριτες Ἀγλαΐα,

Εὐφροσύνη καὶ Θάλεια, θυγατέρες τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐρουνομῆς, ὑπηρετοῦν τῇ Ἀφροδίτῃ. Σὺν ἅπασιν δὲ τούτοις Ὀλύμπια θεότητες ἦσαν καὶ οἱ ἀκόλουθοι αἱ Μοῦσαι, ὁ Ἥλιος καὶ ἡ Ἥως.

§ 120. Μοῦσαι. Αἱ Μοῦσαι ἦσαν θυγατέρες τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μνημοσύνης, ἥτοι τοῦ νοῦ καὶ τῆς μνήμης. Εἰς ταύτας ἡ μήτηρ ἔθετο διδάσκαλον τὸν Ἀπόλλωνα, παρ' οὗ διάφορα ἐδιδάχθησαν μαθήματα καὶ τοῦ ὁποίου ἐγένοντο κατόπιν σύντροφοι. Εἰσὶ δὲ αὗται ἑννέα τὸν ἀριθμὸν καὶ ἔχουσιν ἐκάστη διάφορα προσόντα ἐπεκτεινόμενα εἰς τοῦτον ἢ ἐκείνον τὸν κλάδον τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης. Οὕτως ἡ μὲν Κλειὴ εἶναι ἔρως τῆς Ἱστορίας καὶ παρίσταται κρατοῦσα διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς χάριτινον κύλινδρον, καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς σάλπιγγα. Ταῦτα δὲ σημαίνουναι τὰς δέλτους τῆς ἱστορίας, δι' ὧν σαλπίζονται τὰ γεγονότα. Ἡ Εὐτέρπη, θεὰ τῆς μουσικῆς καὶ τῆς λυρικῆς ποιήσεως, κρατεῖ αὐλὸν καὶ ἔχει παρὰ τοὺς πόδας ὄργανα μουσικά. Ἡ Ἐρατώ, μούσα τῶν ἐρωτικῶν ποιημάτων, ἔχει πλησίον αὐτῆς τὸν ἔρωτα, κρατεῖ δὲ λύραν καὶ τόξον, διότι καὶ τὰ ποιήματα ταῦτα ἀδόμενα συνωδεύοντο διὰ τῆς λύρας. Ἡ Θάλεια, μούσα τῆς κωμωδίας, κρατεῖ τὴν κωμικὴν προσωπίδα, διότι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους οἱ ὑποκριταὶ τοῦ θεάτρου ἐφόρουν προσωπίδα. Ἡ Καλλιόπη, θεὰ τῶν ἠρωϊκῶν ποιημάτων, κρατεῖ κλάδους δάφνης καὶ δύο βιβλία τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν, τὰ δύο δηλονότι πρότυπα τῆς ἐποποιίας βιβλία τοῦ Ὀμήρου. Ἡ Μελπομένη, μούσα τῆς τραγωδίας, κρατεῖ τραγικὴν προσωπίδα εἰς τὴν χεῖρα. Ἡ Πολύμνια, μούσα τῶν ὕμνων, καὶ αὕτη κρατεῖ λύραν. Ἡ Τερψιχόρη, μούσα τοῦ χοροῦ καὶ τῆς λύρας, ἔχει καὶ αὐτὴ παρὰ τοὺς πόδας λύραν. Ἡ Οὐρανία, μούσα τῆς ἀστρονομίας, κρατεῖ σφαῖραν καὶ διαβήτην, ἐργαλεῖα χρησιμεύοντα εἰς τὴν ἀστρονομίαν. Πᾶσαι δὲ φέρουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον, ἄλλαι μὲν ἐκ δάφνης ἢ κισσοῦ, ἄλλαι

δὲ ἐκ διαφόρων ἀνθέων, ῥόδων ἢ μυρσίνης, ἄλλη δὲ ποτε ἀντὶ στεφάνου διαδῆμα (ἡ Μελπομένη) καὶ ἄλλη μετὰ τοῦ στεφάνου ταινίαν, (ἡ Τερψιχόρη), ἡ δὲ Πολύμνια εὐρέθη καὶ χελώνην φέρουσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ἄλλοτε ἔχουσα. Καὶ αἱ ἄλλαι δὲ καὶ ἄλλως παρίστανται πολλακίς.

§ 121. Κατοικίαι τῶν Μουσῶν. Ἐνδιαιτήματα τῶν Μουσῶν ἦσαν ἐκτὸς τοῦ Ὀλύμπου, ὅτε μὲν τὸ ἐν Βοιωτίᾳ ὄρος ὁ Ἐλικῶν, ὅτε δὲ τὸ ἐν Φωκίᾳ ὁ Παρνασσός. Καὶ ἐν Ὀλύμπῳ μὲν ἤδον ἐν τοῖς συμποσίοις τῶν θεῶν, τοῦ Μουσηγέτου Ἀπόλλωνος πλήττοντος τὴν φόρμιγγα· ἀλλὰ καὶ ἐν Ἐλικῶνι καὶ ἐν Παρνασσῷ διατρίβουσαι αὗται εἶχον καὶ ἐνταῦθα ἐν τῷ μέσῳ τὸν Μουσηγέτην κρατοῦντα τὴν λύραν, καὶ προσαρμόζουσαι πρὸς αὐτὴν τὰ ὄργανά των συνεχρότου μελωδίαν ἐναρμόνιον καὶ ἀμιμητον. Εἰς τὰς Μούσας ἦτο ἀφιερωμένη καὶ ἡ ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ Ἐλικῶνος ἵπποκρήνη, ἧς τὰ ὕδατα ἐνέπνεον τοὺς ποιητὰς, ὡς καὶ ἡ ἐν τῷ Παρνασσῷ Κασταλία.

§ 122. Αἱ Μοῦσαι καὶ ὁ Πυρηνεύς. Ἡμέραν τινὰ αἱ Μοῦσαι, ἐνῶ ἔμελλον νὰ μεταβῶσιν ἀπὸ τοῦ Ἐλικῶνος εἰς τὸν Παρνασσόν, κατελήφθησαν ὑπὸ ῥαγδαίας βροχῆς· ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Φωκίδος Πυρηνεύς, ὅστις ἐκ Θρακῆς εἶχεν εἰσβάλει ἐν αὐτῇ, τὰς ἐφιλοξένησεν ἐν τοῖς ἀνακτόροις του, κακοὺς ἔχων διαλογισμούς. Ἄλλ' ὁ Ἀπόλλων προλαβὼν ἔδωκεν αὐταῖς πετέρα, δι' ὧν πετώσασιν ἐδραπέτευσαν. Ὁ βασιλεὺς ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἀνέβη ἐπὶ ὑψηλοῦ πύργου καὶ ἀπεπειράθη νὰ μιμηθῇ τὴν πτήσιν τῶν Μουσῶν ἵνα ἀκολουθήσῃ αὐτάς· περὶ δὲ φάει κατὰ γῆς κατεκερματίσθη. Τὸ μῦθευμα τοῦτο ἐμφαίνει, ὅτι ἡ ἀνεξαρτησία καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια τῶν Μουσῶν ἔστι τοιαύτη καὶ τοσαύτη, ὥστε φεύγουσιν αἱ ἀθάνατοι αὐτὰ παρθένοι μακρὰν τῶν βαρβάρων καὶ τῶν τυράννων, διότι ἐκείνοί εἰσιν ἀνάξιοι νὰ ἀκούωσι τὰ θεῖα αὐτῶν ᾄσματα.

§ 123 Μουσικοί ἀγῶνες τῶν Μουσῶν. Τρεῖς μουσικοὶ ἀγῶνες τῶν Μουσῶν ὑμνοῦνται ὑπὸ τῶν ποιητῶν ὁ μὲν πρὸς τὰς Σειρήνας, ὁ δὲ πρὸς τὸν Θάμυριν, καὶ ὁ τρίτος πρὸς τὰς Πιερίδας. Αἱ Σειρήνες πεποηθῆναι εἰς τὸ καλλίφωνον αὐτῶν ἐκαυχῆθησαν ὅτι υπερβαίνουσι τὰς Μούσας κατὰ τὴν μελωδίαν· ἀλλὰ νικήσασαι αὐτάς αἱ Μοῦσαι ἀπέτιλαν τὰ πτερά των καὶ ἐποίησαν ἐξ αὐτῶν στεράνους. Ὁ Θάμυρις Θραῖξ τὸ γένος (υἱὸς τοῦ Φιλάμμωνος καὶ τῆς Ἀγριόπης Νύμφης), περίφημος κιθαριστῆς, ἐρίσας καὶ οὗτος πρὸς τὰς Μούσας περὶ μουσικῆς, ἐνίκηθη ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐστερήθη τῆς ικανότητος τῆς κιθαρωδίας ἢ κατ' ἄλλους ἐτυφλώθη. Λέγεται προέτι ὅτι αἱ Πιερίδες, ἐννέα θυγατέρες τοῦ Πιέρου βασιλεύοντος ἐν Ἡμαθίᾳ, ἐπαρχίᾳ τῆς Μακεδονίας, ἐπαρθεῖσαι ἐκ τῶν εὐφημιῶν, ὧν ἐτυχον ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἀχαΐας, ἐτόμησαν νὰ στήσωσιν ἐπὶ τοῦ Ἐλικῶνος χορὸν ἐνώπιον τῶν Μουσῶν καὶ νὰ φιλονεικήσωσι πρὸς αὐτάς περὶ πρωτείων. Ἄλλ' ἡ θρασύτης αὕτη ἐπήνεγκε τὴν καταστροφὴν των· διότι ἐνόσω μὲν ἐψαλλον αὐταὶ οὐδεὶς ἐθέλετο· ὅταν δὲ αἱ Μοῦσαι ἤρξαντο ᾄδουσαι, ὁ οὐρανὸς, οἱ ἐν αὐτῷ ἀστέρες, ἡ θάλασσα καὶ οἱ ποταμοὶ ἔστησαν ἠρέμα καὶ ἠκροῶντο τῆς μελωδίας, καὶ ὁ Ἐλικῶν αὐτὸς ἤρξατο νὰ ἐξυψῶται ἐκ τῆς ἠδονῆς πρὸς τὸν οὐρανόν. Τότε ὅμως ὁ Ποσειδῶν ἔπεμψε ταχέως τὸν περωτὸν Πήγασον, ἵνα στήσῃ τὴν πρὸς τὰ ἄνω φορὰν τοῦ ὄρους· οὗτος δὲ δι' ἐνὸς κτύπου, ἐνέπηνεγκε διὰ τῆς ὀπλῆς αὐτοῦ, ἐπίεσε πρὸς τὰ κάτω τὸν Ἐλικῶνα. Ἄλλ' ἐκ τοῦ μέρους, ὅπερ ἐκτύπησεν ἡ ὀπλῆ τοῦ Πηγάσου, ἀνέβλυσεν ἐν τῷ Ἐλικῶνι ἡ πηγὴ Ἴπποκρήνη. Ταῦτα ἰδοῦσαι αἱ Πιερίδες ἐσιώπησαν κατησχυμέναι, αἱ δὲ Μοῦσαι ἀγανακτήσασαι διὰ τὴν ἀθάδειάν των τὰς μετεμόρφωσαν εἰς κίσσας. Ἐκτοτε δὲ ἔφερον αἱ Μοῦσαι καὶ τὸ ὄνομα Πιερίδες. Τὰ περὶ τῶν θυγατέρων τοῦ Πιέρου μυθολογούμενα ὑπαινίττονται τὴν ἔσχον ἰδέαν, ἣν περὶ ἐαυ-

τῶν σχηματίζουσιν αἱ νεάνιδες, ὅτε ἐν τῷ κόλπῳ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν εὐρισκόμεναι περιστοιχίζονται ὑπὸ εὐμενῶν κριτῶν, αἱ κρίσεις τῶν ὁποίων περὶ τῶν πρώτων ἐπιτυχῶν τῶν ἔργων τῶν νεανίδων τούτων προάγουσιν αὐτάς εἰς τὸ νὰ πιστεύωσιν ὅτι εἶναι ἀληθεῖς μοῦσαι. Ἡ δὲ τιμωρία τῶν Πιερίδων ὑπεμφαίνει τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα, εἰς ἃ φέρει συνήθως ἡ οἴησις.

§ 124. Ἡλιος. Ὁ Ἡλιος (υἱὸς τοῦ Τιτᾶνος Ὑπερίωνος καὶ τῆς Τιτανίδος Θείας) δὲν εἶναι τὸ φῶς, ἀλλ' ὁ πλανήτης ἥλιος. Οὗτος ἐξέρχεται καθ' ἑκάστην πρωτὴν ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ καὶ ἐπιβάς τοῦ ἄρματος αὐτοῦ, ὅπερ σύρουσιν οἱ πυρίπνοοι Ἴπποι Λάμπρος καὶ Φαέθων, διέρχεται τὸν οὐρανόν, φέρων ζῶν ἐἰς τε τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους· διαπερᾶνς δὲ τὸν δρόμον αὐτοῦ καταπηδᾷ πάλιν εἰς τὸν ὠκεανὸν κατὰ τὸ ἀντίθετον τῆς ἀναβάσεώς του σημεῖον. Ὁ Ἡλιος καὶ ἡ Ἡώς εἶναι δύο φυσικὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα εἰσέτι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δὲν εἶχον ἀπαλλαγῆ ἐκ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν φύσεως εἰς τρόπον ὥστε νὰ προσωποποιηθῶσιν.

§ 125. Ἡώς. Αὕτη εἶναι ἀδελφὴ τοῦ Ἡλίου. Ἐργον δὲ ἔχει νὰ προηγῆται τοῦ Ἡλίου ἐφ' ἀμάξης, συρομένης ὑπὸ ἵππων ὁμωνύμων τοῖς τοῦ Ἡλίου, Λάμπου δηλαδὴ καὶ Φαέθοντος, καὶ νὰ ἀναγγέλλῃ εἰς τε τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους τὴν τοῦ φωτὸς προσεχῆ ἐμφάνισιν. Εἶναι λοιπὸν ἰδίως ἡ αὐγὴ, τὸ εἰσέτι ἀδύνατον φῶς τῆς ἡμέρας. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐωθινὸν φῶς εἶνε κοκκινωτὸν καὶ φαίνεται πως σχηματίζον ῥοδοχρόους ταινίας, ἡ θεὰ αὕτη ἔχει σταθερὸν ἐπίθετον τὸ ῥοδοδάκτυλος, διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ ποιηταὶ λέγουσιν ὅτι ἡ Ἡώς διὰ τῶν ῥοδόχρων αὐτῆς δακτύλων αἶρει τὸ κάλυμμα τῆς νυκτός. Παράγουσι τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐκ τοῦ αὔω (φυσῶ)· διότι ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς αὐγῆς ἐγείρεται αὔρα.

§ 126. Σύζυγοι τῆς Ἡοῦς. Ἡ Ἡώς ἠγάπησεν ἐμπαθῶς δύο κυνηγούς τὸν Τιθωνὸν καὶ τὸν Κέφαλον. Ἐκ

τούτων ὁ Τιθωνὸς ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Πριάμου βασιλέως τῆς Τροίας. Δι' αὐτὸν ἡ Ἥως ἐπέτυχε παρὰ τοῦ Διὸς ἀθανάσιαν, ἀλλ' ἐλησμόνησε νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ θεοῦ συνάμα καὶ νεότητά παντοτεινήν. Ὅθεν ἐπειδὴ ὁ Τιθωνὸς ἐφθασεν εἰς βαθὺ γῆρας, ὁ Ζεὺς μετεμόρφωσεν αὐτὸν ἐξ εὐσπλαγγίας εἰς τέττιγα. Υἱὸς τοῦ Τιθωνοῦ καὶ τῆς Ἥους ἦτο ὁ Μέμνων, ὅστις ἐγένετο ἰσχυρὸς ἡγεμὼν τῶν ἀνατολικῶν Αἰθιοπῶν καὶ ἐβοήθησε τοὺς Τρῶας κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον· ἐφανεύθη δὲ ἐν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἔστησαν πλησίον τῶν Θηβῶν τῆς Αἰγύπτου κίονα, ὃν ἀνδριάντα τοῦ Μέμνονος ἔλεγον. Οὗτος προσβαλλόμενος καθ' ἐκάστην πρωϊάν ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τῆς Ἥους, ἐξέπεμπεν ἤχον ὅμοιον πρὸς τὸν ἐκ χορδῆς ἢ κιθάρας ἢ λύρας ῥαγείσης γινόμενον. Λέγεται ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Καμβύσης καθυποτάξας τὴν Αἴγυπτον προσέταξε νὰ κρημνίσωσι τὴν περὶφημον ταύτην στήλην· τὰ λείψανα ὅμως αὐτῆς ἔτι καὶ νῦν κινουσι τὸν θαυμασμὸν πάντων τῶν περιηγητῶν. Ὁ δὲ Κέφαλος ἦν σύζυγος τῆς Πρόκριδος. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος περιεφρόνησε τὸν πρὸς αὐτὸν ἔρωτα τῆς Ἥους, ἡ θεὰ ἐκδικουμένη ἐνέβαλε τοιαύτην ζηλοτυπίαν εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ, ὥστε ἐνῶ ὁ Κέφαλος εὐρίσκετο εἰς τὸ κυνήγιον, αὐτὴ παρακολουθοῦσα τὰ ἴχνη αὐτοῦ καὶ παραφυλάττουσα τὸν ἄνδρα τῆς ἐκρύφθη εἰς τι δάσος· οὗτος δὲ νομίσας ὅτι ἦτο ἐκεῖ θηρίον τι, διετρύπησε τὴν καρδίαν αὐτῆς διὰ τοῦ βέλους του. Ὁ τελευταῖος οὗτος μῦθος ἐμφαίνει τὰ ὀλέθρια τῆς ζηλοτυπίας ἀποτελέσματα· ὁ δὲ πρὸς τοὺς κυνηγούς ἔρωτα τῆς Ἥους ἐξηγεῖται ἐκ τῆς πρωϊνῆς ἐξεγέρσεως τῶν ἀγαπῶντων τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀσκήσεως.

ΧΘΟΝΙΟΙ ΘΕΟΙ.

I. ΡΕΑ ἢ ΚΥΒΕΛΗ.

§ 1. Γέννησις τῆς Κυβέλης. Ἡ Ρέα ἦτο θυγάτηρ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς ἢ Τιτίας, ἀδελφὴ καὶ γυνὴ τοῦ Κρόνου, τοῦ Διὸς καὶ τῶν λοιπῶν Κρονιδῶν. Ἡ θεὰ αὕτη, ἥς ἡ ἔδρα φαίνεται ὅτι ἦτο ἐν Κρήτῃ, ἐπαυτίσθη μεταγενεστέρως μετὰ ἀσιατικῆς τινος θεότητος μεγάλης μητρὸς λεγομένης καὶ μετὰ τῆς Κυβέλης. Ἦτο δὲ ἡ Κυβέλη θυγάτηρ τοῦ Μαίωνος βασιλέως τῆς Φρυγίας. Ἄμα ἐγεννήθη αὕτη ἐξετέθη ἐπὶ τῶν Κυβέλων ὄρεων τῆς Φρυγίας, διότι ὁ πατήρ τῆς ἡγανάκτησε γεννήσας ἀντὶ ἀββένος κόρην. Ἐκεῖ ἀνέθρεψαν αὐτὴν αἱ παρθέλοι καὶ οἱ λέοντες. Ἄλλ' ἔπειτα εὐρόντες τὸ βρέφος ποιμένες τινὲς τὸ ἔλαβον καὶ τὸ ὠνόμασαν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὄρου Κυβέλην.

§ 2. Ἡ Κυβέλη καὶ ὁ Ἄτυς. Ἡ Κυβέλη ἀγαπήσασα νέον τινὰ Φρύγα Ἄτυν καλούμενον καὶ καταφρονηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ περιέπεσεν εἰς ὀλεθρίαν μανίαν. Ὅθεν ἀπελθοῦσα εἰς τὴν ἐρημίαν διέτριβε κατ' ἐξοχὴν ὑπὸ πεύκην, εἰς ἣν μετεμόρφωσε τὸν Ἄτυν μετὰ θάνατον. Ἐκεῖ δὲ μακρὰν τῶν ἀνθρώπων εὐρισκομένη ἐπενόησεν εἶδος τι κυμβάλων καὶ συρίγγων, δι' ὧν ἀποτελοῦσα θορυβώδη μουσικὴν περιήρχετο πᾶσαν τὴν ἐρημον μαινομένη καὶ συνοδευομένη ὑπὸ λεόντων καὶ παρθέλων.

§ 3. Ἰδιότητες τῆς Κυβέλης. Ἡ Κυβέλη ἦτο θεὰ τῆς γῆς καὶ κατ' ἐξοχὴν θεὰ τῆς ἀμπελοφυγίας καὶ γεωργίας καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῶν στηριζομένου πολιτισμοῦ· ἐπομένως καὶ θεμελιώτρια τῶν πόλεων καὶ τῶν ἀκροπόλεων. Διὸ καὶ ἔφερεν ὡς σῆμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέμμα ἔχον πύργους καὶ πόλεις.

§ 4 Λατρεία τῆς Κυβέλης. Ἡ λατρεία τῆς Κυβέλης μετηνέχθη ἐκ τῆς Φρυγίας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰταλίαν. Αἱ ἑορταὶ αὐτῆς, ἐν αἷς συνελατρεῦετο καὶ ὁ Ἄττυς, ἐπανηγυρίζοντο μετὰ θορυβώδους μουσικῆς. Ἱερεῖς δ' αὐτῆς ἦσαν οἱ Κούρητες, οἱ Κορύβαντες, οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἰδαῖοι Δάκτυλοι. Τούτων οἱ Κούρητες κατ' ἀρχὰς μὲν ἦσαν ἱερεῖς τοῦ Διὸς ἐν Κρήτῃ, λατρεύοντες τὸν θεὸν τοῦτον μετὰ θορυβώδους μουσικῆς καὶ ἐνοπλίου ὀρχήσεως, εἶτα δὲ συγγέονται μετὰ τῶν Κορυβάντων, οἵτινες ἐτέλουν καὶ αὐτοὶ τὰ ὄργια τῆς Κυβέλης εἰς τὰ δάση καὶ τὰ ὄρη τῆς Φρυγίας, χορεύοντες πρὸς τὸν ἦχον ἐμπνευστῶν ὀργάνων καὶ τὸν κτύπον τῶν τυμπάνων. Ἄλλ' ὁ χορὸς τῶν Κορυβάντων ἐγένετο φανατικῶς, μετὰ τοιούτων ὀηλαδῆ παραφρόρων κινήσεων καὶ συστροφῶν τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν μελῶν, ὥστε νὰ καταπτῶσιν οὗτοι εἰς νάρκην καὶ ἔκστασιν. Τοῦτο δὲ ἐλέγετο κορυβαντιᾶν. Ὀνομάσθησαν δὲ καὶ Γάλλοι, ἀπὸ τινος ὀμωνύμου ποταμοῦ τῆς Φρυγίας, οὗ τὰ ὕδατα καθίστων αὐτοὺς οἴονει μανιώδεις· καὶ Ἰδαῖοι δὲ Δάκτυλοι ἐκ τοῦ ὄρους τῆς Τροίας Ἰδῆς, ἐφ' ἧς ἐλατρεῦετο ἡ θεὰ αὕτη ὡς Ἰδαία μήτηρ, καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν, διότι ἦσαν τοσοῦτοι, ὅσοι καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν χειρῶν. Κατ' ἄλλους δὲ ἐκλήθησαν Δάκτυλοι, ὡς ὄντες ἐπιτηδεύοντες τεχνίται. Ἐντὸς τῶν Κυβέλων ὀρέων εὐρίσκετο ἀνεξέργαστος λίθος (μετεωρόλιθος), ὅστις ἐλατρεῦετο ὡς ἡ ἀρχαιοτάτη εἰκὼν τῆς θεᾶς ταύτης, καὶ ὅστις βραδύτερον (547 π. Χ.) μετεκομίσθη εἰς Ρώμην καὶ ἐτέθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἑστίας, μεθ' ἧς συγγέεται πολλάκις ἡ Κυβέλη. Τότε δὲ ἐγένετο καὶ τὸ θαῦμα τῆς Ἑστιάδος Κλαυδίας. Ἱερὰ τῆς θεᾶς ταύτης ἦσαν ὁ λέων καὶ ἡ πεῦκη.

§ 5. Ἀλληγορία τῆς Κυβέλης. Ἡ Ρέα ἢ Κυβέλη ἦτο ὡς φαίνεται ἀνέκαθεν ἰδιαιτέρος τύπος τῆς Γῆς ἢ Τιταίας. Ἄλλ' ἡ μὲν Τιταία παριστᾷ τὴν γῆν ξηρὰν καὶ γυμνὴν, ἡ δὲ Κυβέλη ἢ Ρέα ἦτο τὸ σύμβολον τῆς γονιμότητος, διότι ἐξ αὐτῆς ῥέουσιν αἱ εὐτυχίαι.

§ 6. Εἰκόνες τῆς Κυβέλης. Ἡ Κυβέλη παρίσταται ὡς γυνὴ εὐρωστος ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς στέφανον μετὰ πύργων καὶ πόλεων, φέρουσα προσέτι κλεῖδα καὶ τύμπανον ἐν τῇ χειρὶ ὡς ἔμβλημα τῶν ἀνέμων, οὓς οἱ ἀρχαῖοι ἐνόμιζον ὅτι αὕτη ἔχει κεκλεισμένους ἐν τῷ κόλπῳ αὐτῆς. Συνήθως τὴν ζωγραφουσιν ἔγκυον, ἵνα παραστήσωσι τὴν γονιμότητα καὶ εὐφορίαν τῆς γῆς· ἡ καθημένη ἐπὶ ἄρματος, ὅπερ ἐλαύνουσι τέσσαρες λέοντες καὶ παρακολουθοῦσιν οἱ Κούρητες παίζοντες κύμβαλα καὶ τύμπανα.

II. ΔΗΜΗΤΗΡ.

§ 7. Γέννησις τῆς Δημήτρος καὶ τῆς Κόρης. Ἡ Δημήτηρ ἦτο θυγάτηρ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας ἢ Κυβέλης, ἀδελφὴ δὲ τοῦ Διὸς, ἐξ οὗ ἐγέννησε τὴν Περσεφόνην, ἢ Κόρην ἀπλῶς λεγομένην.

§ 8. Ἰδιότητες τῆς Δημήτρος. Ἡ Δημήτηρ ἦτο θεὰ τῆς γεωργίας. Ἐπειδὴ δὲ τῇ γεωργίᾳ ἔπεται ἀναγκαιῶς ἡ θεμελίωσις σταθερῶν οἰκημάτων, ἡ κτίσις τῶν πόλεων καὶ ἡ εἰσαγωγή πολιτικῆς τάξεως, τοῦ γάμου καὶ τοῦ εἰρηνικοῦ βίου, διὰ τοῦτο καὶ ταῦτα νομίζονται εὐεργεσίαι τῆς Δημήτρος. Ἔχει δὲ ἡ Δημήτηρ τοσαύτην σχέσιν πρὸς τὴν θυγατέρα αὐτῆς Περσεφόνην, ὥστε πάντοτε ὁμοῦ αἱ δύο ὀνομάζονται διὰ τῶν ὀνομάτων τῶ θεῶ, αἱ πότνιαι, αἱ σεμναί, αἱ μεγάλαι θεαί.

§ 9. Ἀρπαγὴ καὶ ἀναζήτησις τῆς Περσεφόνης. Ἡμέραν τινὰ ἐνῶ ἡ Περσεφόνη συνέλεγεν ἄνθη μετὰ τῶν Νυμφῶν ἐν τινὶ κοιλάδι πλησίον τῆς Αἴτνης ἐν Σικελίᾳ, αἴφνης σεισμοῦ γενομένου, ἀνέφχθη ἡ γῆ, καὶ ἐξ αὐτῆς ἀνέδου ὁ Πλούτων, ὅστις ἀνήρπασε τὴν Περσεφόνην ἐπὶ τοῦ ἄρματος του καὶ διὰ τῆς βίας τὴν ἤγαγε κλαίου-

σαν εις τὸ σκοτεινὸν τοῦ ἄδου βασιλείων, ἔνθα καὶ κατέστησεν αὐτὴν, βασιλίσαν καὶ σύζυγόν του. Μόνον δὲ ὁ τὰ πάντα βλέπων Ἡλιος εἶδε τὴν ἀρπαγὴν ταύτην. Ἡ Δημήτηρ εἶχε μὲν ἀκούσει τὴν ἐπίκλησιν τῆς Κόρης, ἀλλ' ἠγνόει τί ἔπαθεν ἐκείνη. Ὅθεν καταληφθεῖσα ὑπὸ λύπης ἀνάπτει λαμπάδα καὶ τρέχει τῆδε κακείσε τῆς γῆς, ἵνα ἀνεύρη τὴν φιλότιττον θυγατέρα. Ζητοῦσα δὲ πανταχοῦ πληροφορίας περὶ αὐτῆς τὴν δεκάτην ἡμέραν ὁδηγεῖται πρὸς τὸν Ἡλίον ὑπὸ τῆς Ἑκάτης, ἧτις ἤκουσε μὲν τὰς κραυγὰς τῆς Περσεφόνης, δὲν εἶδεν ὁμῶς τὸν ἀρπαγα. Τότε ἡ Δημήτηρ μαθοῦσα ἀπὸ τοῦ Ἡλίου τὰ πάντα, ὀργισθεῖσα φεύγει ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου καὶ περιπλανᾶται ἄγνωστος μετὰ τῶν ἀνθρώπων.

§ 10. Ἡ Δημήτηρ ἐν Ἐλευσίνῃ παρὰ τῷ Κελεῶ. Περιπλανωμένη ἡ Δημήτηρ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν ἔφθασεν εἰς Ἐλευσίνα τῆς Ἀττικῆς, ὅπου ἐβασίλευεν ὁ Κελεός· ἐκεῖ ὑπεδέξατο καὶ ἐξένισεν αὐτὴν προσφιλῶς ἡ γυνὴ τοῦ Κελεοῦ Μετάνειρα. Ἡ θεὰ, ἧτις ἦλθεν ἐνταῦθα ὡς γραῖα ὑπὸ τὸ ὄνομα Δηῶ, ἀνεδέχθη τὴν ἀγωγὴν τοῦ μικροῦ τῶν φιλοξενούντων αὐτὴν υἱοῦ Δημοφώντος, τὸν ὁποῖον ἠθέλησε πρὸς ἀμοιβὴν τῆς ξενίας νὰ καταστήσῃ ἀλιάνκτον. Ὅθεν ἔτρεφε τὸ βρέφος δι' ἀμύρροιας καὶ τὸ ἔθετε τὴν νύκτα ἐν τῇ πυρᾷ, ἵνα καταστρέψῃ τὰς θνητὰς σάρκας του. Ἀλλ' ἡ Μετάνειρα παραφυλάξασα τὴν τροφὸν καὶ ἰδοῦσα τὸ τέκνον ἐντὸς τῶν φλογῶν ἐξέβαλε τοσοῦτον τρομερὰς κραυγὰς, ὥστε ἐκάλυσε τὸ ἔργον τῆς Δήμητρος, καὶ τὸ παιδίον ἐκάη. Τότε ἡ θεὰ ἐφανέρωσε τίς ἦτο, καὶ προσέταξε νὰ κτισθῇ ναὸς πρὸς τιμὴν αὐτῆς, ἐν ᾧ κατοικήσασα ἐδίδασκε τοὺς ἀνθρώπους πῶς νὰ τὴν λατρεύωσιν. Ἐνταῦθα μένουσα ἡ Δήμητρα ἤτο ποτε σαυθρωπὴ καὶ τετλιμμένη· ἀλλὰ γραῖά τις Ἰάμβη καλουμένη

προσελθοῦσα κατῶρθωσε διὰ τῶν ἀστείμων καὶ τῶν σκαμμάτων τῆς νὰ κινήσῃ αὐτὴν εἰς γέλωτα. Τέλος ἡ Δημήτηρ πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν γονέων τοῦ Δημοφώντος ἐδίδαξεν εἰς τὸν ἕτερον τοῦ Κελεοῦ υἱὸν τὸν Τριπτόλεμον τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀρότρου· ἔδωκε δὲ αὐτῷ σπῆρον σίτου καὶ ἀμάξαν ἐλαυνομένην ὑπὸ πτερωτῶν δρακόντων, δι' ἧς οὗτος περιήλθε πολλὰ μέρη τῆς γῆς σπείρων τὸν σπῆρον καὶ διδάσκων τοῖς ἀνθρώποις τὴν γεωργίαν.

§ 11. Ἡ περὶ Περσεφόνης ἀπόφασις τοῦ Διός. Ἡ Δημήτηρ περιελθοῦσα ἀνωφελῶς πλείστας χώρας καὶ μὴ δυνηθεῖσα νὰ εὔρη τὴν Περσεφόνην ὠργίσθη καὶ κατηράθη τὴν γῆν νὰ μὴ καρποφορήσῃ· τοῦτο δὲ πολὺ ἐβλάψε καὶ τοὺς θεοὺς, διότι οἱ ἀνθρώποι δὲν ἐβυσίαζον πλέον αὐτοῖς. Τότε ὁ Ζεὺς, βλέπων τὴν γενικὴν ταύτην ἀνάγκην, προσεκάλεσε τὴν θεὰν διὰ τῆς Ἰριδος εἰς τὸν Ὀλυμπον· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Δημήτηρ ἐπέμενε λέγουσα, ὅτι, ἂν μὴ ἰδῇ τὴν Κόρην, οὔτε ἡ γῆ θὰ καρποφορήσῃ, οὔτε αὐτὴ θὰ ἀναβῆ εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὁ βασιλεὺς τῶν θεῶν πέμπει τὸν Ἑρμῆν εἰς τὸν ἄδην ἵνα φέρῃ τὴν Περσεφόνην. Ἀλλ' αὕτη, ἐνῶ ἔφευγεν ἐκεῖθεν, εἶχε φάγει ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ ἄδου, κόκκους ὀηλαδὴ ροῖας (τοῦ τῆς ἀγάπης ἐμβλήματος)· ὡς ἐκ τούτου δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ μένῃ αἰωνίως μετὰ τῆς μητρὸς τῆς. Ὅθεν ὁ Ζεὺς συμβιβάζων τὰ γενόμενα ἀπεφάσισεν ἐξ μῆνας νὰ ζῆ ἡ Περσεφόνη ἐπὶ τῆς γῆς παρὰ τῇ μητρί τῆς, ἐξ δὲ μῆνας ἐν τῷ ἄδῃ παρὰ τῷ Πλούτῳ.

§ 12. Ἐκδικήσεις τῆς Δήμητρος. Ἡ Δημήτηρ κατὰ τὴν περιπλάνησιν αὐτῆς εἶχεν ἐπισκεφθῆ καὶ τὴν Λυκίαν· ἀλλ' ἐν τῇ χώρῃ ταύτῃ εὔρεν ὑποδοχὴν ἤττον εὐμενῆ· διότι οἱ χωρικοὶ ἐτάραξαν τὸ ὕδωρ πηγῆς τινος, ἐν ᾗ

ἤθελεν ἡ θεὰ νὰ σβέσῃ τὴν δίσφαν τῆς· ὅθεν ὀργισθεῖσα τοὺς μετέβαλεν εἰς βιατράχους. Ἡ τιμωρία αὕτη ἐμφαίνει τὴν ὀργὴν τῆς Δήμητρος κατὰ τῶν τελματωδῶν τόπων, οἵτινες οὐδὲν ἄλλο παράγουσιν ἢ μόνον χόρτα ἄχρηστα, καὶ ἐν οἷς καταφεύγουσιν οἱ βιάτραχοι. Ἡ Δημήτηρ ἐφάνη ἐπίσης ἀνηλεὴς καὶ πρὸς Θεσσαλὸν τινα Ἐρυσίχθωνα καλούμενον διότι οὗτος περιφρονήσας τὴν λατρείαν τῆς ἐδενδροτόμησε δάσος τι ἀριερωμένον εἰς αὐτὴν. Ὁ δυστυχὴς Ἐρυσίχθων κατελήφθη διὰ τοῦτο ὑπὸ τσακῆτος ἀδηφαγίας, ὥστε κατεβρόχθισε πᾶν ὅ,τι εἶχε, καὶ ἐπὶ τέλους περιέπεσεν εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ πωλήσῃ πρὸς διατροφὴν τοῦ τὴν θυγατέρα του. Ἐπειδὴ δὲ ἡ νεάνις αὕτη εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Ποσειδῶνος τὸ χάρισμα τοῦ νὰ μεταμορφῶνται εἰς πᾶν εἶδος ζῶου, κατῴρθηνε διὰ τοῦ τρόπου τόπου νὰ φεύγῃ διηνεκῶς ἀπὸ τοὺς δεσπότης τῆς καὶ ἀδιαλείπτως νὰ πωλήται ὑπὸ διαφόρους μορφάς. Ἀλλὰ καὶ τοῦ πόρου τούτου ἀνεπαρκοῦς καταστάνας, ὁ Ἐρυσίχθων ἐπὶ τέλους κατέφαγεν αὐτὸς ἑαυτόν. Ὁ μῦθος οὗτος ὑπαινίττεται τοὺς ἀπλήστους ἐκείνους ἀνθρώπους, οἵτινες ἀντὶ νὰ καλλιεργῶσιν ἐπιμελῶς τὴν γῆν, ἣτις παρέχει πῶ ἀνθρώπῳ τὸν ἀληθῆ πλοῦτον, καταστρέφουσι τὴν φ. τεῖαν, ἢ σπεύδουσι προῶρως νὰ ἀπολαύσωσι τῶν προϊόντων αὐτῆς τρώγοντες, ὡς λέγεται, τὸν σίτον πρὶν ἢ σταχυωθῆ.

§. 13. **Λατρεία τῆς Δήμητρος.** Ἡ Δημήτηρ ἐλατρεύετο ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ἐν τοῖς δυτικοῖς παραλίαις τῆς Ἀσίας, ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν Σικελίᾳ· ἰδίᾳ δὲ ἐν τῇ Ἀττικῇ. Αἱ πρὸς τιμὴν αὐτῆς ἀγόμεναι ἑορταὶ ἦσαν τὰ Θεσμοφόρια καὶ τὰ Ἐλευσίνια. Ἐθυσιάζον δὲ τῇ θεᾷ ταύτῃ ὄπαρας, φυτὰ καὶ χοίρους, διότι οὗτοι φθείρουσι τοὺς ἀμητριακοὺς καρπούς.

§. 14. **Τὰ Θεσμοφόρια.** Τὴν ἑορτὴν ταύτην, ἣν

ἐτέλουν πολλοὶ τῆς Ἑλλάδος λαοί, πρὸ πάντων οἱ Ἀθηναῖοι ἐωρτάζον μεγαλοπρεπέστερον. Ἀλλ' ἐλάμβανον μέρος ἐν αὐτῇ μόνον αἱ ἐλεύθεραι πολίτιδες γυναῖκες, ὡς οἱ ἄνδρες ἐπλήθρονον τὰ ἔξοδα τῆς πομπῆς. Ἐκαλοῦντο δὲ αἱ γυναῖκες αὗται θεσμοφοριάζουσαι, διότι κατὰ τὴν τελετὴν ἔφερον μετὰ τῶν κανῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἱερῶν τὰς ἱεράς βίβλους, ἐν αἷς ἦσαν ἐγγεγραμμένοι οἱ θεσμοί, ἀφ' ὧν καὶ Θεσμοφόρος ἡ θεὰ ἐκλείτο, ὡς διδάσσατο τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἐκ τῶν θεσμῶν προερχομένην ὠφέλειαν. Συμβοηθοὺς δὲ αἱ θεσμοφοριάζουσαι εἶχον ἀφ' ἐνὸς μὲν ἱερέα τινα στεφανηφόρον καλούμενον, ἀφ' ἐτέρου δὲ παρθένους ἱερείας, περὶ τῆς ἐγκρατείας καὶ σεμνοπρεπείας τῶν ὁποίων μεγάλην κατεβάλλετο φροντίς. Οἱ ἑορτάζοντες ἐξήρχοντο πάντες ὁμοῦ ἐκ τῶν Ἀθηναίων λιτανεύοντες εἰς Ἐλευσίνα. Ἐν τῇ ἑορτῇ ταύτῃ ὑπῆρχεν ἔθος αἱ γυναῖκες νὰ ἀστείζωνται πρὸς ἀλλήλας πρὸς ἀνάμνησιν τῶν πρὸς τὴν Δήμητρα ἀστεϊσμῶν τῆς Ἰάμβης.

§. 15. **Τὰ Ἐλευσίνια.** Αὕτη ἦτο ἡ μεγαλειτέρα καὶ ἐπισημοτέρα ἑορτὴ τῆς Ἑλλάδος, τελουμένη πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Περσεφόνης· ὠνομάζετο δὲ οὕτως ἀπὸ τῆς Ἐλευσίνος, ἐνθα ἐωρτάζετο παλαιόθεν μετὰ φόβου καὶ σεβασμοῦ πολλοῦ. Ἐν τῇ ἑορτῇ ταύτῃ ἐγίνοντο δημόσιοι πομπαί, τῶν ὁποίων ὅλος ὁ λαὸς ἠδύνατο νὰ ἦ θεατῆς· ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ ἀπόρρητὰ τινα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐγίνοντο δεκτοὶ μόνον οἱ μουούμενοι· ὅθεν καὶ Μυστήρια ἐκλήθησαν ταῦτα καὶ μύστα ἐκαλοῦντο οἱ μεμνημένοι εἰς τὰς μυστηριώδεις ταύτας τελετάς. Διηροῦντο δὲ τὰ μυστήρια ταῦτα εἰς μικρὰ καὶ μεγάλα.

§. 16. **Τὰ μικρὰ Ἐλευσίνια.** Ταῦτα συνεστήθησαν διὰ τὴν ἀκόλουθον αἰτίαν. Ὅτε ποτὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανηγύριζον τὴν ἑορτὴν τῶν Ἐλευσινίων, ἐλθὼν καὶ ὁ

Ἡρακλῆς ἐζήτει νὰ λάβῃ μέρος ἐν αὐτοῖς. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ μὲν τοὺς τότε ἐν ἰσχύει νόμους οὐδεὶς ξένος ἠδύνατο νὰ συμμετάσχη τούτων, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι δὲν ἤθελον νὰ δυσαρεττήσωσι τὸν τσαῦτα καλὰ διαπράξαντα τοῦτον ἄνδρα, συνέστησαν χάριν αὐτοῦ τὰ μικρὰ Μυστήρια, ἅτινα κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἐτελοῦντο ἐτησίως ἐν Ἀγραῖς (τόπῳ τινὶ κειμένῳ πλησίον τοῦ ποταμοῦ Ἰλισσοῦ) πρὸς παρασκευὴν διὰ τὰ μεγάλα Μυστήρια.

§. 17. Τὰ μεγάλα Ἐλευσίνια. Ταῦτα ἐτελοῦντο κατὰ πενταετίαν ἐν Ἐλευσίνι τῆς Ἀττικῆς (1). Ἐν τοῖς Μυστηρίοις τούτοις, ἐξαίρουμένων τῶν κακούργων, πάντες ἐν γένει ἄνευ διακρίσεως γένους καὶ ἡλικίας ἠδύνατο νὰ μυηθῶσιν. Ἀλλ' ἐφρόντιζον πάντες νὰ κρύπτωσι τὰ ἱερά ταῦτα ἀπόρρητα μετὰ τσαύτης δεισιδαιμονίας, ὥστε ἂν τις ἀνεκοίνου τι ἐξ αὐτῶν ἐθνατόνετο ὡς δημόσιος ὕβριστής. Ἡ ἑορτὴ αὕτη, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς δεκάτης πέμπτης τοῦ μηνὸς Βοηδρομιῶνος, διήρκει ἐννέα ἡμέρας (2). Τούτων ἡ ἕκτη ἦτο ἡ πανηγυρικωτάτη· ἐκαλεῖτο

(1) Κατὰ τὰ μεγάλα ταῦτα Μυστήρια οἱ μύσται ἐλάμβανον τὴν ἐπινομίαν ἐπόπται, ἀφοῦ ὠδηγοῦντο νύκτωρ εἰς τὸν μυστικὸν λεγόμενον σηκὸν (ναὸν) τῆς Δήμητρος, καὶ ἐντελῶς τότε ἐκεῖ ἐμυούντο.

(2) Ἡ πρώτη ἡμέρα ὠνομάζετο ἀγυρμός· διότι κατὰ ταύτην συνήρχοντο οἱ τιμῶντες τὰς θεὰς ταύτας. Ἡ δευτέρα ἔλαβε μύσται· διότι κατὰ ταύτην οἱ μωοῦμενοι ἐπορεύοντο εἰς τὴν θάλασσαν μετὰ πομπῆς πρὸς καθαρισμόν. Ἡ τρίτη ἦτο ἡμέρα νηστείας. Κατὰ τὴν τετάρτην περιέφερον ἐν μεγαλοπρεπεῖ πομπῇ ἐπὶ ἱεροῦ τινος ἄρματος τὸν Κάλανον, ὅστις παρίστα τὸ κάνιστρον, ἐν ᾧ ἡ Περσεφὼν ἔθετε τὰ ἄνθη, ἅτινα ἀπέκοπτεν, ὅτε ἠρπάγει. Ἡ πέμπτη ὠνομάζετο λαμπάδων ἡμέρα· διότι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες περιήρχοντο νύκτωρ κρατοῦντες λαμπάδας ἀνημμένας πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ ὅτι μετὰ λαμπάδων περιπλανώμενη ἡ Δημήτηρ ἐζήτει τὴν Κόρην. Ἡ ἕκτη ἡμέρα ἐλέγετο Ἰακχος καὶ ἡ ἑβδόμη Γεφυρισμός. Ἡ δὲ ὀγδόη ἐκαλεῖτο Ἐπιδαυρία· διότι ὁ Ἀσκληπιὸς ἐλθὼν πολὺ βραδύτερον κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἐμυήθη

δὲ Ἰακχος, ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Δήμητρος Ἰάχχου, ὅστις συνῴδευε τὴν θεὰν ἀναζητοῦσαν τὴν Περσεφόνην, πυρσὸν κρατῶν ἐν χερσίν. Κατὰ ταύτην δ' ἐτελεῖτο ἡ μεγάλη ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσῖνα ἔξοδος διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ λεγομένης· διότι δι' αὐτῆς ἐκομιζέτο τὸ ἀγαλλμα τοῦ Ἰάχχου ἐστεμμένου στεφάνῳ μυρσίνης, παρακολουθούτων τῶν ἱερέων καὶ τῶν μυστῶν ἐστεμμένων ἀπάντων κισσοῖς καὶ μύρτῳ καὶ φερόντων στάχυς, σκευὴ γεωργικὰ καὶ λαμπάδας ἐν χερσίν. Οὗτοι ἀναχωροῦντες μετὰ μεσημβρίαν ἔφθανον τὴν ἐπιούσαν νύκτα εἰς Ἐλευσῖνα. Ἐκεῖ ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς Δήμητρος ναῶ ἐτελεῖτο τὸ ἅγιον δράμα, κατὰ τὸ ὅποιον παρίστατο εἰς τοὺς μεμυημένους μετὰ μεγάλης λαμπρότητος ἡ ἱστορία τῆς Δημητρος καὶ τῆς Περσεφόνης καὶ τοῦ Ἰάχχου δι' ἐπιδειξίαν διαφόρων συμβόλων, διὰ προσφωνήσεων καὶ δι' ὕμνων (1). Ἡ ἐπιστροφή δὲ, ἥτις ἐγένετο τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, ὠνομάζετο Γεφυρισμός· διότι οἱ κάτοικοι τῶν περιχώρων ἰστάμενοι ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Κηρισσοῦ ποταμοῦ ἀστεϊζόμενοι ἔσχωπτον τὴν ἐπιστρέφουσαν λιτανείαν, καὶ αὕτη πά-

εἰς δευτέραν τινὰ μῆσιν, καὶ ἡ συνθήκη αὕτη ἐτηρήθη κατόπιν χάριν τῶν βραδέως ἐρχομένων. Ἡ ἐννάτη ἐλέγετο Πλημολογία ἔκ τινων ἀγγείων πηλίνων, ὧν δύο ἐπληροῦντο οἴνου, καὶ τὸ μὲν ἐν ἔρυνετο τὴν πρωΐαν, τὸ δ' ἕτερον τὴν ἑσπέραν.

(1) Ἀγεγίνωσκον τῷ μύστῃ τὰ ἱερὰ μυστήρια, ὧν ἡ συλλογὴ ὠνομάζετο Πέτρομω, διότι ἦσαν ἐγγεγλυμμένα εἰς δύο πέτρας ἠνωμένας ἁμῶς τεχνήντως. Διὰ μίαν ἐφαίνοντο μυρία πράγματα φανταστικά καὶ τρομακτικά. Ὁ μύστης ἔβλεπε τοὺς τοίχους τοῦ ναοῦ διαλάμποντας ἀπὸ ἀκτινοβόλου φωτός, ὅπερ διεδέρχοντο εὐθὺς πυκνότητα σκότῃ· ἡ γῆ ἐσειέτο καὶ ἐφαίνετο ἐτοιμὴ νὰ ἀνοιχθῇ· ἡ βροντὴ ἐβρόντα ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν του, διὰ δὲ τοῦ ἀμυδροῦ φωτός τῶν ἀστραπῶν ἔβλεπε φαντάσματα καὶ δαιμόνια περιπλανώμενα ἐν τῇ σκιᾷ. (Ἀρχαιολογία Ροδινῶνος τόμος 6' περὶ ἑορτῶν).

λαν ἀμοιβαίως ἐκείνους. Ἐντεῦθεν καί τινες τὸ γεφυρίζειν ἀντὶ τοῦ σκώπτειν λέγουσι καὶ τοὺς σκώπτας γεφυριστάς καλοῦσιν. Ὁ πρῶτος ἱερεὺς, ὅστις παρευρίσκειτο εἰς τὴν μύησιν, ἐκαλεῖτο Ἱεροφάντης, ἥτοι ἀποκαλύπτῃς τῶν ἱερῶν πραγμάτων· ἦτο δὲ ὁ τύπος τοῦ δημιουργοῦ τοῦ παντός (1) καὶ εἶχε τρεῖς βοηθοὺς, τὸν Δαδοῦγον, τύπον τοῦ Ἥλιου, τὸν Κήρυκα, ὅστις παρίστα τὸν Ἐρμῆν, καὶ τὸν ἐπὶ τῷ βωμῷ, ὅστις εἰκόνιζε τὴν Σελήνην. Ὑπῆρχον δὲ καὶ δημόσιοι ἄρχοντες, ὧν ἔργον ἦτο νὰ φροντιζῶσι περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐκτελέσεως τῶν νενομισμένων. Τοιοῦτος ἦν ὁ ἐκ τῶν ἀρχόντων βασιλεὺς, τέσσαρες ἐπιμεληταὶ καὶ δέκα ἱεροποιοί. Ἐπειδὴ δὲ τὰ Μυστήρια τοῦτα ἐτελοῦντο μετὰ μεγίστης λαμπρότητος διὰ δημοσίων δαπανῶν καὶ ὑπὸ τὴν ἐφορείαν ἀρχόντων, συναγεται ἀναγκαιῶς ὅτι δὲν περιεῖχόν τι ἄσμενον.

§. 18. Ἐρμηνεῖα τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων. Τα μυστήρια ταῦτα, ὧν ἡ μυστικὴ σημασία καὶ ὁ σκοπὸς δὲν ἠρμηνεύθησαν εἰσέτι, συνίσταντο κατ'ἀρχὰς εἰς ἀπλᾶς ἀγροτικὰς ἐορτάς, αἵτινες εἶχον ἀναφορὰν πρὸς τὸν σπόρον τῶν σιτηρῶν, πρὸς τὸν θερισμὸν καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὑστερον ὅμως εἰσῆχθησαν φαίνεται εἰς αὐτὰ ἀντὶ τῶν ἀρχαίων δοξασιῶν νέαι δόξαι περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ περὶ τῆς μετὰ θάνατον τύχης τῆς ψυχῆς. Ὄθεν αἱ περὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς φύσεως (ἡ εἰδικῶς τοῦ σπέρματος), δοξασίαι, ἃς παρίστα ἡ τῆς Δήμητρος λατρεία καὶ ὁ περὶ τῆς ἀρπαγῆς τῆς Περσεφόνης μῦθος ἐρρυθμίσθησαν ὅλως οὕτως, ὥστε νὰ ἀναφέρωνται πρὸς αὐτάς αἱ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς δόξαι. Οὕτως ὁ Δημοφῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν φλογῶν ἦτο φαίνεται ἡ ψυχῆ,

(1) Λέγεται ὅτι ὁ Εὐμόλπος πρῶτος ἐγένετο Ἱεροφάντης καὶ διὰ τοῦτο μόνον ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἐξελέγησαν ἐν Ἀθήναις οἱ τοιοῦτοι.

ἥτις καθαρίζεται διὰ διαφόρων δοκιμῶν· ἡ Περσεφόνη ἐν τῷ ἄδῃ ἐδήλου τὸν φαινομενικὸν θάνατον τοῦ ἀνθρώπου· ἡ εἰς Ὀλυμπον ἐπιστροφή αὐτῆς τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς (1).

§. 19. Ἀλληγορία τῆς Δήμητρος καὶ Περσεφόνης. Ἡ Δημήτηρ παρίστα τὴν γῆν ὡς μητέρα θεῖαν, ἥτις ἐβλαστάνει τοὺς καρποὺς καὶ τὰ ἄνθη, καὶ παρέχει τοῖς ἀνθρώποις τροφήν. Ἡ δὲ Περσεφόνη δηλοῖ τὸν κόκκον τοῦ σίτου, ἢ τὸν φυτικὸν ἐν γένει κόσμον, εἰς ὃν παρέχει τροφήν ὡς μήτηρ ἢ γῆ, ἥτοι ἡ Δημήτηρ, καὶ ὅστις δύο μὲν ἐπογὰς τοῦ ἔτους, ἐφ' ὅσον δηλαδὴ διαρκεῖ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος, θάλλει καὶ ἀνθεῖ ζωηρῶς, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα, τὸ τρίτον μέρος τοῦ ἔτους, ἀποθνήσκει καὶ τότε ἡ ἀνθοῦσα ζωὴ ἀποσύρεται ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ ἄδου ἥτοι ὑπὸ τὴν γῆν. Αἱ περιοδεῖαι δὲ τῆς Δήμητρος αἰνιττονται τὴν βαθμικαίαν πρόοδον τῆς γεωργίας.

§. 20. Εἰκόνας τῆς Δήμητρος. Τὴν Δημήτραν παρίστάνουσι γυναῖκα μεγαλοπρεπῆ, φέρουσαν πέπλον μακρόν, ἔχουσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον ἐκ σταχυῶν καὶ κρατοῦσαν ἐν ταῖς χερσὶ κάλαθον πλήρη σπερμάτων, ἢ δρέπανον καὶ δράγμα. Ἄλλοτε πάλιν καθημένην ὑπὸ δύο καρποφόρα δένδρα, καὶ ἐπὶ μὲν τῆς κορυφῆς τοῦ ἐνὸς ἰσταμένην τὴν Ἥραν καὶ βρέχουσαν, ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ ἐτέρου τὸν Ἀπόλλωνα ἀκτινοβολοῦντα, ἔμπροσθεν δ' αὐτῆς δύο χωρικοὺς, τὸν μὲν ἐργαζόμενον τὴν γῆν, τὸν δὲ ἀλωνίζοντα.

(2) Ἑλληνικὴ ἱστορία Duruy τόμος Α'.

III. ΔΙΟΝΥΣΟΣ ἢ ΒΑΧΧΟΣ.

§. 21. Γέννησις τοῦ Διονύσου. Ὁ Διόνυσος ὁ καὶ Βάχχος καλούμενος ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Σεμέλης (θυγατρὸς τοῦ Κάδμου βασιλέως τῶν Θηβῶν). Ἄλλ' ἢ Σεμέλη πρὶν ἢ γεννήσῃ τὸ τέκνον τῆς ἐγένετο θῦμα παγίδος τινός, ἣν ἐκ ζηλοτυπίας ἔστησε κατ' αὐτῆς ἢ Ἡρα· διότι ἢ θεὰ αὕτη λαβοῦσα τὴν μορφήν τῆς Βερόης τροφοῦ τῆς Σεμέλης ἐπαρουσιάσθη εἰς αὐτὴν κυοφοροῦσαν τὸν Διόνυσον καὶ τῇ συνεβούλευσε νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ Διὸς, ὅπως φανερωθῇ εἰς αὐτὴν ἐν ὅλῃ τῇ λάμπει τῆς ἐν τῷ οὐρανῷ δόξης του. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ζεὺς, πρὶν ἢ ἀκούσῃ τὴν ἀνόητον τῆς Σεμέλης παρακλήσιν ὑπεσχέθη, ὀρκισθεὶς εἰς τὸ ὕδωρ τῆς Στυγός, ὅτι θὰ ἐκτελέσῃ ὅ,τι ἂν ἐκεῖνη ἐπιθυμήσῃ, ἐνεφανίσθη μὲν εἰς τὴν Σεμέλην μετὰ πάσης τῆς θείας μεγαλοπρεπείας ἐν βρονταῖς καὶ ἀστραπαῖς, ἀλλ' ἐκεῖνη ὡς θνητὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπομείνῃ τὴν θεῖαν λάμψιν καὶ κατεφλέγη μετὰ τοῦ οἴκου, ἐν ᾧ εὕρισκετο. Τὸ κυοφορούμενον ὅμως ἐξάμηνον βρέφος ἐσώθη· διότι ὁ Ζεὺς λαθῶν ἔκρυψεν αὐτὸ ἐν τῷ ἰδίῳ μηρῷ. Οὕτω συμπληρωθέντων τῶν ἐννέα μηνῶν ἐγεννήθη ἐκ τοῦ μηροῦ τοῦ Διὸς ὁ Διόνυσος.

§. 22. Ἀνατροφή τοῦ Διονύσου. Τὸν Διόνυσον γεννηθέντα παρέδωκεν ὁ Ζεὺς εἰς τὸν Ἑρμῆν, ἵνα φέρῃ αὐτὸν πρὸς τὴν Ἰνῶ (θυγατέρα καὶ ταύτην τοῦ Κάδμου) καὶ τὸν σύζυγον αὐτῆς Ἀθάμαντα κατοικοῦντας ἐν Ὀρχομανῷ τῆς Βοιωτίας· ἀναθήσῃ δὲ ἀμφοτέροις τούτοις τὴν ἀνατροφήν τοῦ βρέφους. Ἐπειδὴ ὅμως ἢ Ἡρα, ἀγανακτήσασα ἐπὶ τοῖς γενομένοις ἐνέβαλε μανίαν εἰς τοὺς ἀναλαβόντας τὴν ἀνατροφήν τοῦ Διονύσου, ὁ Ζεὺς μεταμορφώσας τὸ καταδικωκόμενον πεδίον εἰς ἔριφον διεπιστεύ-

θη αὐτὸ διὰ τοῦ Ἑρμοῦ εἰς τὰς ἐν Νύσῃ (1) τῆς Ἀσίας Νύμφας (θυγατέρας τοῦ Ἀτλαντος καὶ τῆς Αἰθρας θυγατρὸς τοῦ Ὠκεανοῦ), αἵτινες ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ Σιληνοῦ διετήρουν αὐτὸ κεκρυμμένον ἐντὸς ἄντρου καὶ τὸ ἀνέτρεφον διὰ γλυκείας τροφῆς. Ἀνταμείβων ταύτας κατόπιν ὁ Ζεὺς διὰ τὴν φροντίδα, ἣν ἔλαβον περὶ τοῦ παιδίου, τὰς μετέφερεν ἐν τῷ οὐρανῷ, ἐν ᾧ ἀποτελοῦσι νῦν τὸν ἀστερισμὸν τῶν Ἰάδων. Μετὰ ταῦτα ὁ Ζεὺς ἐνεπιστεύθη τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Διονύσου εἰς τὰς Μούσας.

§ 23. Ἰδιότητες τοῦ Διονύσου. Καὶ ὁ Διόνυσος παρίστα ὡς ἢ Δήμητρα τὴν γεωργίαν, καὶ ἰδίᾳ τὴν ἀμπελοργίαν. Ὅθεν ἢ ἐνέργεια αὐτοῦ ἐξετείνεται εἰς τὸν ἐπὶ τῆς γῆς εἰρηνικὸν βίον. Ἦτο θεὸς τοῦ οἴνου καὶ ὡς ἢ Δήμητρα προστάτης τῶν δένδρων. Εἶχε προφητικὴν καὶ θεραπευτικὴν δύναμιν, ὡς ὁ Ἀπόλλων, διότι ἐχρησμοδοτεῖ καὶ ἰδίᾳ ἀνεκάλυπτε κατ' ὄναρ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς τὰ κατὰλληλα πρὸς θεραπείαν φάρμακα· διὸ ἐθεωρεῖτο καὶ αὐτὸς ὡς θεὸς ἰατῆρ. Διὰ δὲ τῆς ὑπὸ τῶν Μουσῶν διδασκαλίας κατέστη ἄριστος ποιητής, ἐπιτηδείωτατος μουσικὸς καὶ ἔξοχος χορευτής. Εἰς τὴν Γίγαντομαχίαν διεκρίθη διὰ τὴν ἀνδρείαν του μεταμορφωθείς εἰς λέοντα.

§ 24. Ὁ διδάσκαλος τοῦ Βάχχου Σιληνός. Ὁ παιδαγωγὸς οὗτος τοῦ Βάχχου ἦτο υἱὸς τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἢ κατ' ἄλλους τοῦ Πανός καὶ Νύμφης τινός. Εἶχε δὲ παράδοξον μορφήν, διότι ἦτο γέρων πολὺσαρκος καὶ στρογγύλος, οἶος ἀσκὸς οἴνου, εἶχε κεφαλὴν φαλακρὰν, ῥίνα ἀμβλεῖαν καὶ ὠτα οἰξέα, ὡς τὰ τῶν αἰγῶν, αἰ κνήμαι

(1) Τὸ ὄρος Νύσα, ὅπου ἐγεννήθη καὶ ἀνέτρεφθη ὁ Διόνυσος μετεφέρετο ἐν διαφόροις χώραις, ἐν Θράκῃ, Ἀραβίᾳ, Ἰνδίας καὶ Αἰγύπτῳ. Καὶ πόλεις δὲ ὁμώνυμοι μνημονεύονται ἐν Θράκῃ, Βοιωτίᾳ, Εὐβοίᾳ, Νάξῳ, Ἀσίᾳ καὶ Λιβύῃ.

αὐτοῦ ἦσαν τοσοῦτον βραχεῖαι, ὥστε ἐχρειάζετο πάντοτε στήριγμά τι. Ἐνεκα τούτου συνήθως ἀνέβαιναν ἐπὶ ὄνου, διὰ τῆς φωνῆς τοῦ ὀπίου, ὅτε θεοὶ καὶ θεαὶ ἐκινδύνευον, ἐδήλου ὅτι ἔπρεπε νὰ προφυλάττωνται. Ἐκράτει δ' ἐν χερσὶ κύπελον, ἕπερ ἀκαταπαύστως πληρούμενον ἐκενοῦτο. Ἐντεῦθεν παρίστατο φαιδρὸς μὲν καὶ καλὸς, ἀλλὰ πάντοτε μέθυσος. Μολονότι δὲ εἶχε μερφήν γελοῖαν, ἀλλ' ὁ Βάκχος τὸν ὑπερηγάπα καὶ οὐδέποτε ἤθελε νὰ τὸν ἀποχωρισθῆ.

§ 25. Περιηγήσεις τοῦ Διονύσου. Ἡλικιωθεὶς ὁ Διόνυσος ἐπεθύμησε νὰ περιηγηθῆ. Ὅθεν ἐξῆλθεν εἰς περιοδείαν συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ πιστοῦ αὐτοῦ Σιληνοῦ, τοῦ Πανός, καὶ ὑπὸ πλήθους ἀνδρῶν Σατύρων ἢ Σιληνῶν καλουμένων καὶ γυναικῶν τῶν Μαινάδων ἢ Βακχῶν ὀνομαζομένων. Οὗτοι πάντες ἦσαν ἐκδοτοὶ εἰς τὴν οἰνοποσίαν καὶ τὰς ἡδονάς, καὶ εἶχον ὡς ἐνδύματα δέρματα τίγρεων ἢ πανθήρων, δηλοῦντες πιθανῶς διὰ τούτων, ὅτι ἡ μέθη καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους ὁμοίους πρὸς τὰ ἄγρια ζῶα· αἱ Μαινάδες περιπλέον εἶχον τὰς κόμας αὐτῶν λελυμένας. Ὡς ὀπαδοὶ δὲ ἤρωος εἰρηνικοῦ ἐκράτουν πάντες εἰς τὰς χεῖράς των ἀντὶ ὄπλων θύρσους, ἧτοι βράχδους περιπεπλεγμένας ἐκ φύλλων κλήματος ἢ κισσοῦ, σύριγγας ἢ αὐλοὺς, κύμβαλα καὶ τύμπανα, ἐκ τοῦ ἤχου τῶν ὀπίων ἐπλήρουν τὴν ἀτμοσφαῖραν. Μετὰ τοιαύτης συνοδείας ὁ Βάκχος μεταβαίνειν ἀπὸ χώρας εἰς χώραν ἐδίδασκε τὴν λατρείαν αὐτοῦ, τὴν φυτεῖαν καὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου. Εἰσάγων δ' οὕτως εἰς τὰς χώρας, ἃς ὑπέτατε, τὴν εἰρήνην καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ, ἐπεσκέφθη τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ὑπεδέξατο αὐτὸν καλῶς ὁ βασιλεὺς Πρωτεύς, μετέβη εἰς Ἀσίαν, ὅπου κατέκτησε τὰς Ἰνδίας, καὶ ἐκεῖθεν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Θράκην, ἐνθα ἐτιμώρησε τὸν βασιλέα Λυκούργον κακῶς πρὸς αὐτὸν προσενεχθέντα.

§. 26. Διόνυσος καὶ Μίδας. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Διονύσου ὁ Σιληνὸς πλανηθεὶς ποτε εἰς Φρυγίαν καὶ ἐν καταστάσει μέθης διατελῶν ἀπεκοιμήθη πλησίον πηγῆς τινος, ἐν ἣ ὁ Μίδας εἶχε διατάξει νὰ χύσωσιν οἶνον, ἵνα ἐλκύσῃ οὕτω τὸν διδάσκαλον τοῦ Βάκχου. Παρὰ τῆς πηγῆς ταύτης εὐρόντες τὸν Σιληνὸν ἐν καταστάσει μέθης χωρικοὶ τινες τὸν ἐστόλισαν διὰ στεφάνων ἐξ ἀνθέων καὶ τὸν ὠδήγησαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Φρυγίας Μίδαν, ὅστις ὑποδεξάμενος αὐτὸν φιλοφρόνως μετὰ δέκα ἡμέρας, καθ' ἃς διήλθον ἐν συμποσίοις καὶ διασκεδάσει, τὸν ἀπέδωκε τῷ Διονύσῳ. Ὁ δὲ θεὸς ὡς ἀμοιβὴν ὑπεσχέθη εἰς τὸν Μίδαν νὰ τῷ χάρισῃ πᾶν ὅ,τι ἂν ἤθελε ζητήσῃ. Ὁ μωρὸς καὶ φιλάργυρος Μίδας ἐζήτησε πᾶν ὅ,τι ἂν ἐγγίξῃ νὰ μεταβάλληται εἰς χρυσόν· ἀλλ' ἀνεγνώρισεν ἀμέσως τὸ σφάλμα του, διότι καὶ αὐτὴ ἡ τροφή του μετεβάλλετο εἰς χρυσόν, ἅμα ἐτίθετο εἰς τὸ στόμα του. Διὸ κινδυνεύων ἐξ ἀσιτίας παρεκάλεσε τὸν Διόνυσον νὰ λάβῃ ὀπίσω τὸ δλέθριον τοῦτο δῶρον· οὗτος δὲ τῷ εἶπε νὰ λουσθῆ εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Λυδίας Πακτωλόν. Τούτου γενομένου ὁ μὲν Μίδας ἀπῆλθένη τοῦ κινδύνου, ὁ δὲ Πακτωλὸς ἔκτοτε καταφέρει ἄμμον πλήρη χρυσοῦ. Ὁ μῦθος οὗτος διδάσκει εἰς τοὺς φιλαργύρους, οἵτινες μὴ θέλοντες νὰ δαπανήσωσιν ἐκ τοῦ πλοῦτου αὐτῶν ἀποθνήσκουσι τῆς πείνης, ὅτι τὰ χρήματα οὐδεμίαν ἔχουσιν ἀξίαν, ὅταν δὲν γνωρίζῃ τις νὰ μεταχειρίζηται αὐτά.

§. 26. Ἐκδικήσεις τοῦ Διονύσου. Ὑποτάξας τὴν Ἀσίαν ὁ Διόνυσος ἐπέρασεν εἰς Χίον, καὶ ἐκεῖθεν ἔβη νὰ μεταβῆ εἰς Νάξον ἐναύλωσε πλοῖόν τι Τυρρόργων. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι, πειραταὶ ὄντες, ἔπλεον πρὸς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ σκοπῷ νὰ πωλήσωσιν αὐτὸν ὡς δούλον, ὁ Διόνυσος

ἐννόησας τὴν ἐπιβουλὴν τὸν μὲν ἰστὸν καὶ τὰς κώπας τοῦ πλοίου μετέβαλεν εἰς ὄφεις, τὸ δὲ σκάφος ἐνέπλησε κισσοῦ καὶ βοῆς αὐλῶν. Τότε οἱ πειραταὶ ἐμμανεῖς γινόμενοι ἐκ τούτων ἔπεσαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ μετεμορφώθησαν εἰς δελφίνας. Ἐν τῇ ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην ἐπιστροφῇ αὐτοῦ ὁ Διόνυσος διέβη διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς τὴν Θράκην, ἔνθα ἐβασίλευεν ὁ Λυκούργος, ὅστις ἠθέλησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διὰ τῆς χώρας του πορείαν τοῦ ἐκ Βακχῶν καὶ Σατύρων στρατοῦ τοῦ Θεοῦ τούτου. Ὁ Διόνυσος, μαθὼν τὰ σχέδια καὶ τὴν ἐπιβουλὴν τοῦ Λυκούργου παρ' ἐγχωρίου τινος Θάροπος ὀνομαζομένου, εἰς μὲν τὸν Λυκούργον ἐνέβαλε τοιαύτην μανίαν, ὥστε οὗτος νομίζων ὅτι ἐκρίζονε τὰς ἀμπέλους ἔκοψε τὰς κνήμας τοῦ υἱοῦ του, εἰς δὲ τὸν Θάροπα ἀπέδωκεν ὁ Θεὸς ὡς ἀμοιβὴν τὴν βασιλείαν (1). Τινὲς ἐξηγοῦσι τὸν μῦθον τοῦτον λέγοντες ὅτι ὁ Λυκούργος, μὴ θέλων νὰ πίνωσιν οἱ ὑπήκοοί του οἶνον, ἐξερρίζωνεν ἐκ τοῦ κράτους αὐτοῦ τὰς ἀμπέλους. Ἐπανελθὼν τέλος ὁ Διόνυσος εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ τὰς Θήβας κατηνάγκασε τὰς γυναῖκας νὰ ἐξέλθωσι τῶν οἰκιῶν καὶ νὰ τελέσωσι πανηγυριν βακχικὴν εἴτε ἐν Καθαίρωνι, εἴτε ἐν Παρνασσῷ. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς τῶν Θηβῶν Πενθεὺς ὁ ἔγγονος καὶ διάδοχος τοῦ Κάδμου ἠθέλησε νὰ περιορίσῃ τὴν ἀκολασίαν, ἣτις εἶχεν εἰσαχθῆ εἰς τὴν τελετὴν τῶν μυστηρίων τοῦ Βάκχου. Ὁργισθεὶς ὁ Θεὸς ἐπὶ τούτῳ ἐνέβαλεν εἰς τὸν Πενθέα μανίαν, ἣτις ἐγένετο παραίτιος τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Διότι θέλων ὁ Πενθεὺς νὰ κατασκοπεύσῃ τοὺς ἐμμανῶς τὰ ὄργια ταῦτα τελοῦντας ἀνήλθεν ἐπὶ τινος δένδρου ἀνακαλυφθεὶς ὁμοῦς ὑπὸ τῆς ὀργιζούσης μητρὸς του Ἀγκύης (θυγατρὸς τοῦ Κάδμου) καὶ ὑπὸ

(1) Τοῦ Θάροπος υἱὸς ἦν ὁ Οἰαγρος, ἐξ οὗ ἐγεννήθη ὁ Ὀρφεύς.

τῶν ἀδελφῶν του Ἴνους καὶ Αὐτόνοης, καὶ ὑποληφθεὶς ὡς ἄγριον θηρίον κατεμελίσθη ὑπ' ἐκείνων.

§. 28. Τιμωρία τῶν θυγατέρων τοῦ Μινύου. Αἱ τρεῖς θυγατέρες τοῦ Μινύου βασιλέως τοῦ ἐν Βοιωτίᾳ Ὀρχομενοῦ Ἀριστίππη, Λευκίππη καὶ Ἀλκιθόη, ὕφκινον καὶ ἐκέντων μετὰ πολλῆς ἐπιτηδεϊότητος. Τοιοῦτον δὲ ἦσαν προσηλωμένοι εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, τὴν ὁποίαν ἐθεώρουν ὡς διχτέδασιν, ὥστε καὶ ὅτε ἔφθηνεν ἡ ἑορτὴ τοῦ Βάκχου, μόνκι αὐταί, περιφρονούσαι τὴν παράδοξον λατρείαν τοῦ Θεοῦ τούτου, δὲν ἤθελον νὰ λάβωσι μέρος εἰς αὐτὴν, οὐδὲ παρήτουν τὰς κερκίδας καὶ τὰς ἀτράκτους, ἀλλ' ἐβίαζον μάλιστα καὶ τὰς ὑπηρετρίδας αὐτῶν νὰ τὰς μιμῶνται τότε πλέον τοῦ συνήθους. Ἐκτὸς τούτων περιέπκίζον τὴν ἐνδυμασίαν τῶν Μαινάδων, ἔσκαπτον τὰ δέρματα, δι' ὧν ἐκεῖναι ἐκαλύπτοντο, τοὺς θύρσους, οὓς ἔπαλλον, καὶ τοὺς στεφάνους, δι' ὧν ἐσκίαζον τὰ μέτωπά των. Δὲν ἴσχυσαν δὲ νὰ μεταπέσωσιν τὰς τρεῖς ἀδελφὰς οὔτε αἱ συμβουλαὶ τῶν γονέων, οὔτε αἱ προτροπαὶ τῶν ἱερέων, ἀλλ' οὔτε καὶ αἱ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Βάκχου γινόμεναι ἀπειλαί· διότι αὐταὶ ἐπέμενον ἐργαζόμεναι ἐπὶ προφάσει ὅτι εὐχρεστοῦσι τῇ θεᾷ τῶν τεχνῶν Ἀθηνᾶ. Ἐτιμωρήθησαν ὁμοῦς ὑπὸ τοῦ Βάκχου, ὡς κλέπτουσαι τὰς εἰς αὐτὸν ἀφιερωμένας ὥρας, κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Ἡμέραν τινὰ, ἐνῶ αἱ νεάνιδες αὐταὶ ὕφκινον, αἴφνης ἀκούουσι θόρυβον συγκεχυμένον τυμπάνων, αὐλῶν καὶ σαλπίγγων, συνάμα αἰσθάνονται ὁσμὴν σμύρνης· καὶ κρόκου καὶ βλέπουσι τὸ ὕψωμα, ὅπερ ὕφκινον, καλυπτόμενον ὑπὸ γλόης· ταῦτοχρόνως νομίζουσι ὅτι εἰς τὰ δωμάτια αὐτῶν ἀνημμένοι λαμπάδες λάμπουσι καὶ ἄγρια θηρία μηκίονται, καὶ ὅτι τὸ μέγαρον κλονίζεται καὶ πίπτει. Ἐκπλαγεῖσαι ἐπὶ τῷ θεάματι τούτῳ καὶ ὑπὸ καπνοῦ περικυκλωθεῖσαι ἀποπει-

ρῶνται νὰ φύγωσιν· ἀλλ' ἐνῶ ἐζήτουν τὸ μυστικώτερον μέρος τῶν ἀνακτόρων, ἵνα κρυβῶσιν ἐκεῖ, αἴφνης δέρμα ἀοράτως ἐπιπετὸν ἐκτείνεται ἐπὶ τῶν μελῶν αὐτῶν, καὶ τὰς μεταβάλλει εἰς νυκτερίδας.

§. 29. Ὁ Διόνυσος καὶ ὁ Ἴκαρος. Ὅτε ἐβασίλευεν ἐν Ἀθήναις ὁ Πανδίων, ἔζη καὶ ὁ Ἴκαρος, ὅστις ἐδέχθη καὶ ἐφιλοξένησε τὸν Διόνυσον ἐλθόντα εἰς τὴν Ἀττικὴν. Διὰ τὴν φιλοξενίαν δὲ ταύτην ὁ θεὸς οὗτος ἐδίδαξεν εἰς τὸν Ἴκαρον τὴν οἶνοποιίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τοῦ κατασκευασθέντος ὑπὸ τοῦ Ἰκάρου οἴνου πίνοντες οἱ ἀγρόται ἐμεθύθησαν, ὑπέλαβον ὅτι οὗτος τοὺς ἐδηλητηρίασεν. Ὅθεν ἐπιπεσόντες ἐφόνευσαν αὐτὸν καὶ τὸν Ἰκαψαν ὑπὸ πι δένδρον. Ἡριγόνη δὲ ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἰκάρου, ἀνακαλύψασα διὰ τῆς ἰχνηλασίας κυναρίου τινός τὸν τάφον τοῦ πατρὸς τῆς, ἐκρεμάσθη ἐκ τοῦ δένδρου τούτου ἕνεκα τῆς ἀπλήτου αὐτῆς λύπης. Τότε ὁ Διόνυσος μετέθετο τὸν τε Ἴκαρον καὶ τὴν θυγατέρα καὶ τὸ πιστὸν κυνᾶριον ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅπου ἀποτελοῦσι νῦν τοὺς ἀστερισμοὺς τοῦ Βοῶτου, τῆς Παρθένου καὶ τοῦ Προκυρός.

§. 30. Διόνυσος καὶ Ἀριάδνη. Ἐλθὼν εἰς Νάξον ὁ Διόνυσος ἐνυμφεύθη τὴν λῖαν αὐτῷ ἀρέσκουσαν (ἄρι ἀνόητουσαν) Ἀριάδνην (θυγατέρα τοῦ Μίνως), ἣν ἐγκατέλειπεν ἐκεῖ ὁ Θησεύς ἀπαγαγὼν ἐκ Κρήτης. Τῇ νύμφῃ ταύτῃ ἐδώρῆσατο ὁ Διόνυσος στέφανον, ὅστις καταστερωθεὶς ἐτέθη ἐν τῷ οὐρανῷ ὀνομαθὲις Βόρειος στέφανος.

§. 31. Λατρεία τοῦ Διονύσου. Ἡ λατρεία τοῦ Διονύσου φαίνεται ὅτι διεπέρασε διαδοχικῶς ἀπὸ τῶν Ἰνδιῶν μέχρι τῆς Εὐρώπης, ἐν ἣ ἤρξατο τὸ πρῶτον ἀπὸ Θράκης· ἐκεῖθεν δὲ διεδόθη εἰς Βοιωτίαν. Ἐκ τῆς Βοιωτίας ἐξετάθη καὶ εἰς ἄλλους τόπους τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τοῦ Ἐλικῶνος, εἰς Ἀθήνας,

Σικυῶνα, Κόρινθον, Ἄργος καὶ εἰς τὰς νήσους Νάξον, Λέσθον καὶ Λοιπᾶς, τέλος εἰς τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Ἡ ἑορτὴ τοῦ Βάκχου, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, ἑωρτάζετο τὸ πάλαι ἀπλῶς μὲν, ἀλλὰ φαιδρῶς. Μετὰ ταῦτα ὅμως ἐνόμιζον ὅτι ὁ θεὸς οὗτος ἔχαιρεν εἰς κραιπαλὴν ἀταξίαν, καὶ διὰ τοῦτο οἱ λάτραι αὐτοῦ ἐδίδοντο εἰς μέθυσον καὶ ἀκόλαστον ἐνθουσιασμόν. Οἱ Ῥωμαῖοι μάλιστα ἐπανηγύριζον τὰς ἑορτὰς τοῦ θεοῦ τούτου ἀκόλαστοτερον τῶν ἄλλων· διὰ τοῦτο ἡ Σύγκλητος τῷ 185 π. Χ. κατήγγησεν ὀλοτελῶς τὴν τοιαύτην ἑορτήν. Ἰερά δὲ τοῦ θεοῦ τούτου ἦσαν ἐκ μὲν τῶν φυτῶν τὸ κλήμα καὶ ὁ κισσός· ἐκ δὲ τῶν ζώων ἡ κίσσα, διότι ὁ πίνων τὸν οἶνον καθίσταται φλύαρος ὡς ἐκείνη, καὶ ὁ τράγος, διότι καταστρέφει τὰς ἀμπέλους· προσέτι δὲ ὁ δελφίν καὶ ὁ πάνθηρ.

§. 32. Τὰ Διονύσια. Αἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἑορταί τοῦ Διονύσου ὠνομαζόντο ἰδίᾳ καὶ ὄργια, μολονδί ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην ἐκαλοῦντο καὶ ἄλλων θεῶν τὰ μυστήρια. Ἐωρτάζοντο δὲ ἐν Ἀθήναις τὰ Διονύσια μετὰ μεγίστης πομπῆς καὶ παρατάξεως. Καὶ τὰ μὲν μικρὰ Διονύσια ἐλέγοντο τὰ κατ'ἀγρούς, διότι ἐτελοῦντο ἔξω τῆς πόλεως τὸ φθινόπωρον· τὰ δὲ μεγάλα ἐκαλοῦντο καὶ Ἀστικά ἢ τὰ κατ' Ἄστυ, ὡς ἑορταζόμενα ἐν τῇ πόλει τὸ ἔαρ κατὰ τὸν μῆνα Ἀνθεστηριῶνα. Κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην περιέφερον ἀγγεῖον πλήρες οἴνου περιτετυλιγμένον μετὰ φύλλων ἀμπέλου, κατόπιν δὲ τούτου ἔφερον αἶγα, καὶ μετ' αὐτὴν ἠκολούθουν αἱ Κνηφόροι παρθένοι, φέρουσαι τὰ χρυσᾶ κανᾶ πλήρη σύκων καὶ καρπῶν διαφόρων, ἐν οἷς ἦσαν καὶ ὄφεις χειροσῆθεις εἰς ἐκπληξιν τοῦ λαοῦ. Ἄλλοι δ' ἐνδεδυμένοι ὡς οἱ Σάτυροι καὶ ἐστεφανωμένοι διὰ κλημάτων καὶ κισσοῦ περιήρχοντο κρατοῦντες θύρσους· καὶ τινες μὲν τούτων ἐμιμοῦντο τὸν Πᾶνα,

ἄλλοι δὲ τὸ Σιληνὸν καθήμενον ἐπὶ ὄνου, καὶ ἄλλοι πάλιν ἐτυμπάνιζον, ἐσάλπιζον, ἠύλουν, ἐχόρευον καὶ περιφερόμενοι ὡς μέθυσοι ἔκραζον εὐοὶ Βάκχε, ἰὼ Βάκχε. Αἱ δὲ Μαινάδες ἢ Βάκχαι, λελυμένην τὴν κομὴν ἔχουσαι, ἡμίγυμοι, καὶ ἀνὰ χεῖρας θύρσους, ξίφη, ὄφεις, τύμπανα καὶ ἄλλα τοιαῦτα κρατοῦσαι, ἐώρταζον ἐν νυκτὶ τρέχουσαι εἰς τὰ ὄρη. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους ὅμως χρόνους Σιληνοὶ, Σάτυροι, Πᾶνες καὶ Μαινάδες μικρὰ μόνον πράγματα ἐποίουν, σαρκασμούς καὶ ἀστειεύματα λέγοντες (1). διθυράμβους δὲ ψάλλοντες, ἤτοι ὕμνους πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου, ἐχόρευον περὶ τὸν τοῦ Θεοῦ βωμόν, ἐφ' οὗ ἐκαίετο ὁ λυμαντήρ καὶ φθορεὺς τῆς ἀμπέλου τράγος. Ἐν τούτοις ἐκ τῶν γελοίων τούτων μεταμφιεσμένων, τῶν ἀσέμνων διαλόγων, τῶν εὐσεβῶν καὶ μεμεθυσμένων ἄσμάτων ἐγεννήθη πιθανῶς τὸ δράμα, ἢ τραγωδία δηλαδὴ καὶ ἡ κωμωδία. Ἐντεῦθεν ὁ Διόνυσος ἐτιμᾶτο καὶ ὡς θεὸς προστάτης τοῦ θεάτρου.

§. 33. Ἀλληγορία τοῦ Διονύσου. Ὁ Διόνυσος, ὡς θεὸς τοῦ οἴνου καὶ τῆς ἀμπελοουργίας, εἶναι τὸ σύμβολον τῆς γεννητικῆς δυνάμεως τῆς φύσεως· διότι καθὼς παρέχει γονιμότητα εἰς τὸ κλῆμα καὶ ἐπιμελεῖται αὐτοῦ, οὕτω παρέχει καὶ εἰς τὰ φυτὰ ἐν γένει αὐξήσιν καὶ ἄφθονον παραγωγὴν. Εἶναι λοιπὸν ἡ ἀκμαία τῆς ὄλης φύσεως ζωῆ, ἣτις μετὰ βραχεῖαν παρουσίαν ἀποθνήσκει. Εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ἐνομιζέτο δοτὴρ τῆς χραῆς καὶ εὐφροσύνης· διότι ἡ καθημερινὴ ἀπόλαυσις τοῦ οἴνου γεννᾷ παρὰ τοῖς λαοῖς εὐθυμον διάθεσιν, δαμάζει τὴν ἀγρίαν δύναμιν καὶ φέρει εἰς φαιδρὸν κοινωνικὸν βίον. Ἐντεῦθεν πα-

(1) Ἐντεῦθεν ἐλήφθη ἐν Μεγάρῳ ἀφορμὴ νὰ ἀναβαίνῃ τίς ποῦ καὶ ν' ἀπαγγέλλῃ σκώμματα κατὰ τῶν ἄλλων (ἔθεν γέλως μεγαρικὸς, σκώμματα ἐξ ἀμαξῶν).

ρίστατο καὶ ὁ Διόνυσος μετὰ τῶν Μουσῶν, τῶν Χαρίτων, τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἐρωτος ὡς φιλόφρων δηλαδὴ θεὸς τῆς ἰλαρᾶς συναναστροφῆς, καὶ ὡς ἀγαπῶν τὸ μέλος (1). Ἦτο προσέτι ἐπιτήδειος εἰς τὸ προφητεῦειν, ἕνεκα τῆς ἐμπνευστικῆς αὐτοῦ φύσεως. Ὀνομάζεται δὲ Διθύραμβος καὶ Διμήτωρ ὡς ἐκ τῆς Σεμέλης τὸ πρῶτον, εἶτα ἐκ τοῦ μηροῦ τοῦ Διὸς γεννηθείς. Διόνυσος δὲ διότι ἀνετράφη ἐν τῷ διθυράμβῳ ἄντρῳ τῆς Νύσσης, καὶ Βάκχος ὡς ἐκ τοῦ Ἰαχῆ Ἰαχχος Βάκχος.

§ 34. Εἰκόνες τοῦ Διονύσου. Τὸν Διόνυσον παριστάνουσι νεανίαν ὠραῖον καὶ φαιδρὸν, ἔχοντα κόμην λελυμένην καὶ ἐστεμμένον διὰ κληματοφύλλων καὶ κισσοῦ, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ κρατοῦντα ἀντὶ σκήπτρου θύρσον καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων φέροντα νεβρίδα, ἣτοι δέρμα μικρᾶς ἐλάφου (νεβροῦ). Ἄλλοτε δὲ ἐπωχούμενον ἐπὶ ἄρματος συρομένου ὑπὸ ἀγρίων θηρίων, λεόντων, πανθήρων ἢ τίγρεων, ὅπερ ὑπαινίττεται ὅτι ὁ οἶνος ἐνσπείρει πολλάκις μανίαν καὶ θηριωδίαν. Ὡς θεὸς δὲ τῶν οἰνοποτῶν ζωγραφεῖται καθήμενος ἐπὶ πίθου καὶ κρατῶν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ.

IV. ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΕΣ ΘΕΟΙ ΤΗΣ ΓΗΣ.

§. 35. Θεοὶ ἔφοροι τῶν διαφόρων μερῶν τῆς Γῆς. Ἐκτὸς τῶν μεγάλων θεῶν τῆς Γῆς, τῆς Κυβέλης, τῆς Δήμητρος, τῆς Περσεφόνης καὶ τοῦ Βάκχου, οἵτινες παριστῶσι τὴν γῆν, τὴν γεωργίαν, τὸν σίτον καὶ τὴν ἄμ-

(1) Ἡ Μουσικὴ τοῦ Βάκχου διαφέρει τῆς τοῦ Ἀπόλλωνος, καθ' ὅτι ἐκεῖνη μὲν εἶχε μέθυσον καὶ παθητικὸν χαρακτήρα, αὕτη δὲ σπουδαῖον, ἐμβριθῆ καὶ ἥσυχον. Διὸ καὶ ὑπερέχει τῆς πρώτης ἢ τελευταία τοῦτο δὲ δεικνύει καὶ ἡ νίκη τοῦ Ἀπόλλωνος κατὰ τοῦ Σατύρου Μαρσίου ὁπαδοῦ τοῦ Βάκχου.

πελον, ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ ἄλλοι θεοί, οἵτινες ἦσαν ἔφοροι τῶν λειμώνων, τῶν ἀνθέων, τῶν καρπῶν, τῶν ὠρῶν τοῦ ἔτους, τῶν δασῶν, τῶν πηγῶν, τῶν ὄρεων καὶ λοιπῶν.

§. 34. Πάν. Ὁ Πάν ἦτο υἱὸς τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῆς Πηνελόπης, ἣτις ἐγέννησεν αὐτὸν πρὶν ἢ συζευχθῆ τὸν Ὀδυσσεύα (κατ' ἄλλους δὲ ἦτο υἱὸς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἢ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Νύμφης Καλλιτοῦς). Ὁ θεὸς οὗτος ἐγεννήθη ἐν τῇ Λυκαίᾳ ὄρει τῆς Ἀρκαδίας, δασύθριξ, καμπυλόβρυνος, ἔχων προσέτι οὐρὰν, πόδας, γένειον καὶ κέρατα αἰγός. Ἦτο δὲ κατὰ μὲν τοὺς Αἰγυπτίους τὸ μέγα Πᾶν, ἦτοι παρίστα τὸν κόσμον ὅλον· παρὰ δὲ τοῖς Ἑλλησιν ἐθεωρεῖτο ὡς θεὸς τῶν ἐξοχῶν καὶ τῶν ποιμένων, καὶ ὡς ἀρχηγὸς τῶν Σατύρων, οἵτινες εἶχον μορφήν ζώου καὶ ἰδίως τράγου καὶ ἦσαν τὰ φόβητρα τῶν Νυμφῶν οὐχὶ τοσοῦτον ἕνεκα τῆς ἀσχημίας των, ὅσον ἕνεκα τῶν διεσφαρμένων ἡθῶν των. Νέος ὢν ὁ Πάν ἠγάπησε Ναΐδα τινὰ Νύμφην Σύριγγα καλουμένην, θυγατέρα τοῦ Λάδωνος ποταμοῦ τῆς Ἀρκαδίας· ἀλλ' αὕτη φεύγουσα τὴν κατάδιξιν τοῦ φορτικοῦ τούτου θεοῦ μετεμορφώθη εἰς κάλαμον. Ὁ Πάν τεθλιμμένος διὰ τοῦτο ἐστέναζεν ἀπέναντι τοῦ καλάμου, οὗτος δὲ κινούμενος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἐξέπεμπε γλυκεῖς τινὰς ἤχους, οἵτινες τοσοῦτον ἐθελγον τὴν καρδίαν τοῦ θεοῦ, ὥστε οὗτος, ἵνα ἔχη τὴν ἡδονὴν νὰ ἀκούῃ αὐτοὺς ὅπταν θέλῃ, ἔκοψε μέρος τοῦ καλάμου καὶ κατεσκύασεν αὐλὸν σύνθετον ἀπὸ πολλοὺς σωλῆνας, ὃν ὠνόμασε σύριγγα, δι' ἧς ἠγωνίσθη καὶ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα ὡς εἶδομεν. Κατὰ τὴν Τιτανομαχίαν ἐβοήθησε τοὺς θεοὺς διὰ σάλπιγγος ἐκ κογχυλίου, δι' ἧς τηλικούτον ἀπετέλεσε θόρυβον, ὥστε οἱ Τιτᾶνες νομίσαντες ὅτι πλησιάζει μέγιστον τέρας, φοβηθέντες ἔφυγον. Διηγοῦνται πρὸς τούτους ὅτι κατὰ τὴν εἰς τὰς Ἰνδίας ὁδοπορίαν δι' αἴφνης

θίου μεγάλης κραυγῆς κατώρθωσεν ὁ Πάν νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν μέγα πλῆθος ἐχθρῶν, οἵτινες ἠπειλήσαν νὰ ἐφορμήσωσι κατὰ τοῦ Διονύσου. Ἐντεῦθεν προήλθε καὶ ἡ παροιμία «πανικός φόβος, πανικὸν δείμα», λεγομένη ἐπὶ φόβου καὶ τρόμου συμβαίνοντος ἀνευ εὐλογοφανοῦς τινος αἰτίας. Ἐλατρεύετο δὲ ὁ Πάν ἰδίως ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἔνθα ἐχρησιμοῦσθε ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐτίμησαν αὐτὸν μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην, διότι ὁ Φειδιππίδης, ὅστις εἶχεν ἀποσταλῆ πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν κατὰ τῶν Περσῶν, ἐπιστρέψας εἶπεν ὅτι διερχομένος διὰ τοῦ Παρθενίου ὄρους τοῦ ὑπὲρ τὴν Τεγέαν ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ Πανὸς εἰπόντος, ὅτι ἤθελεν ἐμβάλει φόβον εἰς τοὺς Πέρσας, ἐὰν οἱ Ἀθηναῖοι ἰκέτευον αὐτόν. Ἐκτοτε δὲ ἀφιερώσθη εἰς τὸν Πᾶνα τὸ ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν σπήλαιον, ὅπου ἐτησίως ἐξιλέονον αὐτὸν οἱ Ἀθηναῖοι διὰ θυσιῶν καὶ λαμπαδηφορίας.

§. 35. Χλωρίς, Πομώνη, Πρίαπος. Ἡ Χλωρίς θεὰ τῶν ἀνθέων καὶ τοῦ ἔαρος παρίσταται ἐστεμμένη ἐξ ἀνθέων. Ὡς σύζυγον ἔχει αὕτη τὸν Ζέφυρον, ὅπερ σημαίνει ὅτι τὰ ἀνθὰ ἀγαπᾷ τὸν γλυκὺν καὶ ζωογόνον ἀνεμον, ὅστις θωπεύει αὐτά. Ἡ δὲ Πομώνη ἦτο ἔφορος τῶν καρπῶν καὶ τῶν φυτευσίμων γαιῶν. Αὕτη συνεζεύχθη τὸν Βερτοῦμνον θεὸν τῶν ὠρῶν τοῦ ἔτους, ὅστις ἵνα ἀγαπηθῆ ὑπ' αὐτῆς ἔλαβεν ἀλληλοδιαδόχως τὴν μορφήν γεωργοῦ, θειστοῦ, ἀμπελοργοῦ καὶ γραίας γυναικός. Τοῦτο δὲ ἀλληγορικῶς σημαίνει τὰς τέσσαρας ὥρας τοῦ ἔτους. Ἀμφοτέρους παριστᾶσιν ἐστεμμένους ἐξ ἀνθέων καὶ κρατοῦντας ἐν χερσὶ τὸ κέρασ τῆς Ἀμαλθείας. Ὁ δὲ Πρίαπος, τοῦ ὁποῦ τὰ ἦθη ἀντίκεινται πρὸς τὰ τῆς Χλωρίδος καὶ τῆς Πομώνης, ἦτο υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Βάκχου καὶ θεὸς τῶν κήπων. Παρίσταται δὲ καὶ οὐ-

τος ἔχων ὄτα κυνός ἢ ὄνου, καὶ στέφανον ἐκ φύλλων ἀμπέλου ἢ δάφνης, ἐν δὲ τῇ χειρὶ κρατῶν ῥάβδον μικράν, ἵνα διώκῃ τὰ πτηνὰ, καὶ ῥόπαλον ἵνα καταπολεμῇ τοὺς κλέπτας.

§. 36. Πάλης. Τέρμων. Φαῦνος. Καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι ἦσαν θεότητες Ῥωμαϊκαί. Ὁ μὲν Πάλης θεὸς ἔφορος τῶν νομῶν καὶ τῶν ποιμνίων, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου οἱ Ῥωμαῖοι περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου καθ' ἕκαστον ἔτος ἐώρταζον ἑορτὴν, καθ' ἣν οἱ ποιμένες ἀνάπτοντες πυράς δι' ἀχύρων εἰς διαφόρους ἴσας ἀποστάσεις ἐπήδων ἄνωθεν αὐτῶν ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον. Ὁ δὲ Τέρμων ἦτο προστάτης τῶν ιδιοκτησιῶν καὶ τῶν συνόρων. Τὴν θεότητα ταύτην ἐπενόησεν ὁ βασιλεὺς Νουμάς, ἵνα προστατεύσῃ τὰς ιδιοκτησίας καὶ καταστήσῃ σεβαστὰ τὰ ὅρια τῶν ἀγρῶν. Διὰ τοῦτο εἰκονίζον αὐτὸν διὰ κεφαλῆς μὲν ἀνθρώπου, ἀλλ' ἄνευ χειρῶν καὶ ποδῶν, ἵνα δείξωσιν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκτείνῃ τις τὴν χεῖρα, οὐδὲ νὰ θέτῃ τὸν πόδα εἰς τὴν ξένην ιδιοκτησίαν. Ἔστηνον δὲ τὸ ἀγάλμα αὐτοῦ εἰς τὰς ἐσχατίας τῶν ἐπικρατειῶν, ἵνα σημαίνῃ τὰ ὅρια αὐτῶν Ὁ δὲ Φαῦνος ἦτο υἱὸς τοῦ Πίκου βασιλέως τοῦ Λατίου· ἐπειδὴ δὲ διαδεχθεὶς τὸν πατέρα συνετέλεσεν εἰς βελτίωσιν τῆς γεωργίας, ἐλατρεύθη μετὰ θάνατον ὡς θεὸς τῶν ἀγρῶν, ὅμοιος μὲν πρὸς τοὺς Σατύρους, ἀλλ' ἔχων μορφὴν σεμνοτέραν.

§. 37. Ἐφεστῖοι θεοί. Καὶ οἱ θεοὶ οὗτοι ἀνήκουσι καθ' ἕξοχὴν εἰς τὴν λατρείαν τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες ἐκάλουν αὐτοὺς Δάρητας. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν τοὺς Ἐφεστῖους θεοὺς ὡς προστάτας τῶν ἰδίων Ἐστιῶν. Ἡ δὲ ἰδέα αὕτη προήλθεν ἐκ τῆς συνηθείας, ἣν εἶχον κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους νὰ θάπτωσι τοὺς νεκροὺς τῶν ἐν ταῖς οἰκίαις καὶ νὰ νομίζωσιν ὅτι οὕτως αἱ ψυχαὶ τῶν

ἀποθανόντων ὡς ἀγαθοποιὰ πνεύματα ἐξακολουθοῦσι νὰ διατρίβωσιν ἐν αὐταῖς μετὰ τῶν σωμάτων φυλάττοντα τὴν οἰκίαν, ὡς ὁ ἐγρηγορῶν κύων, ἀπὸ παντὸς ἐξωτερικοῦ κινδύνου. Ἡ λατρεία τῶν θεῶν τούτων συνίστατο εἰς μικρὰ ἐξ ἀργύρου, ἐλεφαντόδοντος, ξύλου ἢ πάσης ἄλλης ὕλης ἀγαλμάτια, τὰ ὁποῖα οἱ μὲν ἀπλοῖ πολῖται ἔθετον ὀπισθεν τῆς θύρας, ἢ παρὰ τῇ Ἐστίᾳ, οἱ δὲ πλουσιώτεροι ἐν ταῖς αὐλαῖς, καὶ οἱ ἐξοχώτεροι ἐν ἰδιαιτέροις ναῖσκις, διατηροῦντες ἐνώπιον αὐτῶν ἀνημμένην λυχνίαν. Ὡς ἔμβλημα τῆς ἐγρηγόρσεως ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τοὺς θεοὺς τούτους ὁ κύων. Καθ' ὃν δὲ τρόπον πᾶς οἶκος καὶ πᾶσα πόλις εἶχε τοὺς ἰδίους Ἐφεστῖους θεοὺς, οὕτω καὶ πᾶς ἄνθρωπος εἶχε τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ Δαίμονα, ἧτοι ἀγαθὸν καὶ κακὸν πνεῦμα. Καὶ ὁ μὲν ἀγαθὸς Δαίμων, ὅστις ἐβόηθει τὸν προστατευόμενόν του ἐν τοῖς κινδύνοις καὶ ἐνουθετεῖ αὐτὸν εἰς τὰ καλὰ ἐπιχειρήματα, ὠνομάζετο ἀγαθοδαίμων, ὁ δὲ κακός, ὅστις παρώξυνεν αὐτὸν εἰς τὰ κακὰ, κακοδαίμων.

§. 38. Νύμφαι. Ἡ γένεσις τῶν Νυμφῶν ὀφείλεται εἰς τὸ θρησκευτικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον βλέπει εἰς πάντα τὰ τῆς φύσεως τὴν ἰσχὺν θείων δυνάμεων καὶ προσωποποιεῖ αὐτάς. Μυθεύονται δὲ θυγατέρες τοῦ Ὀκεανοῦ ἢ κατ' ἄλλους τοῦ Διὸς, καὶ ἀλληγοροῦνται πιθανώτατα εἰς τὴν φυσικὴν ἐκείνην δύναμιν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπορρέουσιν αἱ πηγαὶ, ἢ χλόη καὶ καθόλου ἢ φυτικὴ φύσις. Ἐπειδὴ δὲ αὕτη φαίνεται ὅτι πρὸ πάντων αὐξάνει καὶ ἀκμάζει δι' ὕδατος καὶ δρόσου, διὰ τοῦτο καὶ θυγατέρες τοῦ Διὸς τοῦ κυρίου τῆς βροχῆς θεωροῦνται αἱ Νύμφαι. Αἱ θεαὶ αὗται εἰσι θνηταί, διότι δύνανται νὰ ἀποθάνωσι μετὰ διαδοχὴν χιλιάδων ἐνιαυτῶν. Ἀναλόγως δὲ τῶν μερῶν, ἐν οἷς διατρίβουσι λαμβάνουσι διάφορα ὀνόματα. Ὀνομάζοντο Ναιάδες, ὅσαι κατῴκουσιν ἐν τοῖς ὕδασι καὶ ταῖς πηγαῖς. Ἄμα-

δρυάδες αἱ κατοικοῦσαι ἐν τοῖς δάσεσι, καὶ Δρυάδες αἱ ἐν τοῖς δένδροις. Ἡ τύχη τῶν τελευταίων τούτων ἐξηρτάτο ἐκ τοῦ δένδρου, τὸ ὁποῖον ἐπροστάτευον· δηλαδὴ ἐγεννώντο καὶ ἀπέθνησκον μετ' αὐτοῦ. Αἱ Νάπαιαι ἦσαν Νύμφαι τῶν κοιλάδων, καὶ αἱ Ὀρεστιάδες ἢ Ὀρειάδες τῶν ὀρέων. Εἰς τὰς Ὀρειάδας ἀνήκει καὶ ἡ Ἥχω (θυγάτηρ τοῦ Ἀέρος καὶ τῆς Γῆς). Τὴν Νύμφην ταύτην μηχανωμένην εἰς τὸ νὰ ἐμποδίσῃ διὰ τῆς πολυλογίας τῆς τὴν προσοχὴν τῆς Ἥρας ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιτηρῇ τὸν Δία, τὴν ἐτιμώρησεν ἡ θεὰ ἐκείνη εἰς τὸ νὰ μὴ δύναται νὰ ὁμιλῇ, ἀλλ' οὔτε νὰ σιωπᾷ, ἐάν τις ἄλλος λαλῇ. Ἡ Ἥχω διαιτωμένη εἰς τὰ ἔρημα ἠγάπησε τὸν αὐτάρεσκον Νάρκισσον (υἱὸν τοῦ ποταμοῦ Κηρισσοῦ καὶ τῆς Νύμφης Λειρόπης). Ἀλλὰ μὴ δυναμένη νὰ ἀποκτήσῃ τὴν συμπάθειαν ἐκείνου ἐτήκετο οὕτως, ὥστε τέλος τὰ ἑαυτῆς ὅσα ἐγένοντο πέτρα καὶ μόνον ἡ φωνὴ τῆ ἐναπελείφθη. Ἀλλὰ καὶ ὁ Νάρκισσος ἀπήλαυσε τὰ ἐπίχειρα τῆς σκληρότητός του· διότι κεκοπιакώς ποτε ἀπὸ τοῦ κυνηγίου ἤλθε νὰ ἀναπαυθῆ παρά τινα πηγῆν· ἐνταῦθα κατοπτριζόμενος εἶδε κατὰ πρῶτον τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ εἰκόνα, ἣν τοσοῦτον ἠγάπησεν, ὥστε μὴ δυνάμενος νὰ παύσῃ τὸν πρὸς ἑαυτὸν ἔρωτα κατετάκη· ὁ δὲ νεκρὸς αὐτοῦ μετεβλήθη εἰς τὸ ὁμίονυμον ἄνθος.

ΘΑΛΑΣΣΙΟΙ ΘΕΟΙ.

I. ΩΚΕΑΝΟΣ.

§. 1. Βασίλειον καὶ γάμος τοῦ Ὀκεανοῦ. Ὁ Ὀκεανὸς υἱὸς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς ἐβασίλευεν ἐπὶ τῆς θαλάσσης· διὸ καὶ παρίστων αὐτὸν γέροντα, ἔχοντα πώγωνα, μικρὰ κέρατα, καὶ κρατοῦντα βάρβον ὡς σκηπτρον, καθήμενον δὲ ἐφ' ἄρματος ἐλαυνομένου ὑπὸ θαλασσιῶν ζῶων, καὶ ἄλλοτε ἔχοντα ἐπὶ τοῦ μετώπου χηλὰς καρκίνου, ὅπερ σημαίνει ὅτι τὸ εἰς χεῖρας αὐτοῦ πίπτον θῦμα οὐδέποτε λυτροῦται. Τὸ κράτος τοῦ Ὀκεανοῦ ἐξετείνετο καὶ ἐπὶ τῶν ποταμῶν, τῶν ὁποίων ἐθεωρεῖτο πατήρ. Κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους ὁμοῦ χρόνους ὁ μὲν Ὀκεανὸς ἐσήμαινε τὴν ἔξω μεγάλην θάλασσαν, ἡ δὲ ἀδελφὴ αὐτοῦ Τηθύς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Ὁ γάμος αὐτοῦ μετὰ τῆς Τηθύος ὑπαινίττεται τὴν ἔνωσιν τῶν δύο θαλασσῶν, αἵτινες συγκοινωνοῦσι διὰ τοῦ στενοῦ τῶν Ἡρακλείων στηλῶν. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐγεννήθησαν αἱ Ὀκεανίδες καὶ ὁ Νηρεὺς.

§. 2. Ὀκεανίδες. Αὗται ἦσαν θυγατέρες τοῦ Ὀκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος, τρισχίλια τὸν ἀριθμὸν· εἰς ταύτας προσέφερον σπονδὰς καὶ θυσίας ἰδίαι σὶ ναῦται, χύνοντες τὸ αἶμα τῶν θυμάτων, ὅτε μὲν εὐρίσκοντο ἐπὶ τῆς παραλίας ἐν ἀγγεῖῳ, ὅτε δὲ ἐν τῷ πελάγει εἰς τὰ κύματα. Ἐτελεῖτο δὲ ἡ θυσία ἐξ ἀρνίων μὲν καὶ χοίρων ἐν καιρῷ γαλήνης, ἐκ ταύρων δὲ ἐν καιρῷ τρικυμίας.

§. 3. Νηρεὺς καὶ Νηρηίδες. Ὁ Νηρεὺς εἶναι πρὸ πάντων θεὸς τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἐν ᾧ καὶ κατοικεῖ.

Κατ' ἄλλους ἀλληγορία τῆς γαληνιαίας εὐμενοῦς καὶ εὐεργετικῆς τῆς θαλάσσης ὄψεως. Ἐπειδὴ δὲ ἐφημίζετο ὡς σοφός, οἱ ἄνθρωποι κατέφευγον εἰς αὐτὸν, ἵνα μάθωσι τὸ μέλλον· ἀλλ' οὗτος μετέβαλλε συνεχῶς μορφήν, ἵνα ἀποφεύγῃ τὰς ὀχληρὰς ἐπισκέψεις τῶν προσερχομένων. Ὁ Νηρεὺς ἔλαβε σύζυγον τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Δωρίδα, ἐξ ἧς ἐγέννησε τὰς Νύμφας τῆς θαλάσσης πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν, τὰς ἐκ τοῦ πατρὸς μὲν Νηρηίδας, ἐκ τῆς μητρὸς δὲ Δωρίδας κληθείσας. Αὗται παρίστανται ὑπὸ μορφήν νεανίδων καθημένων ἐπὶ δελφίνων καὶ κρατουσῶν ἐν τῇ χειρὶ τὴν τρίαιναν τοῦ θεοῦ τῶν θαλασσῶν. Εἰσὶ δὲ αἱ Νηρηίδες Νύμφαι τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ὡς αἱ Ὠκεανίδες Νύμφαι τῆς ἐξω θαλάσσης, ἧτοι τοῦ ὠκεανοῦ, καὶ αἱ Ναΐδες Νύμφαι τῶν γλυκέων ὑδάτων. Ἐπιστημότεραι μεταξὺ τῶν Νηρηίδων ἦσαν ἡ γυνὴ τοῦ Ποσειδῶνος Ἀμφιτρίτη, καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Ἀχιλλέως Θέτις. Ἡ τελευταία παρίσταται ἀγαθὴ καὶ εὐεργετικὴ θεὰ, ὡς καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτῆς, μεθ' ὧν κατοικεῖ παρὰ τῷ Νηρεῖ εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης. Παραδείγματα τῆς ἀγαθότητος τῆς Θέτιδος ἀναφέρονται τὰ ἐξῆς: Ὁ ὑπὸ τοῦ Θρακὸς Λυκούργου καταδικώμενος Διόνυσος παρὰ τῇ Θέτιδι εὗρεν ἄτυλον· ὡς καὶ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐκσφενδονισθεὶς ὑπὸ τῆς Ἥρας Ἡφαιστος. Καὶ τὸν Δία δὲ κινδυνεύοντα νὰ δεσμευθῇ ὑπὸ τῶν ἄλλων θεῶν ἡ Θέτις διέσωσε προσκαλέσασα τὸν φοβερόν Βριάρεων ἐκ τοῦ ἄδου. Ἐν τούτοις ἡ ἀγαθὴ αὕτη θεὰ ἀντημεῖβθη πικρότατα· διότι ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ λάβῃ σύζυγον τὸν Δία ἢ τὸν Ποσειδῶνα, ἐβιάσθη ὑπὸ τοῦ Διὸς νὰ νυμφευθῇ τὸν θνητὸν Πηλέα, ἵνα μὴ, ὡς αἱ Μοῖραι προεῖπον, ὁ ἐξ αὐτῆς υἱὸς γείνη ἰσχυρότερος τοῦ πατρὸς. Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ὁ μονογενὴς αὐτῆς υἱὸς ὑπῆρξε βραχυχρόνιος διαγαγὼν βίον μεστὸν ἀλγηδόνων καὶ λυπῶν.

ὑπὸ τὸν μῦθον τοῦτον πιθανῶς ἀλληγορεῖται ἡ θαλασσοπλοία τῶν ἀνθρώπων, ἧτις ἐξελήφθη ὡς ἐπιμιξία καὶ γάμος τοῦ θνητοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς θαλάσσης. Τῆς ἐπιμιξίας ταύτης ἧτοι τῆς θαλασσοπλοίας οἱ καρποὶ μὲν εἰσι μεγάλοι καὶ ὠραῖοι, ὡς ὁ Ἀχιλλεὺς, ἀλλὰ βραχυχρόνιοι καὶ ἀθέβαιοι διὰ τὸ ἐπικίνδυνον καὶ πλήρες ἀγωνίας καὶ μόχθου τοῦ τοιοῦτου βίου.

II. ΠΟΣΕΙΔΩΝ.

§. 4. Γέννησις τοῦ Ποσειδῶνος. Ὁ Ποσειδῶν εἶναι υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ρέας. Ἡ μήτηρ του ὅτε ἐγέννησεν αὐτὸν, ἔπεισε τὸν Δία ὅτι ἔτεκε πῶλον, καὶ τοῦτον ἔδωκεν αὐτῷ νὰ καταφάγῃ, τὸν δὲ Ποσειδῶνα ἔκρυπεν εἰς ποίμνην τινὰ τῆς Ἀρκαδίας. Ἐν τῇ διανομῇ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ Κρόνου ἔλαβεν ὁ Ποσειδῶν τὸ κράτος τῆς θαλάσσης.

§. 5. Ἰδιότητες τοῦ Ποσειδῶνος. Ὅπως οἱ Ὀλύμπιοι θεοί, οὕτω καὶ οἱ Θαλάσσιοι ὑπάγονται ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν ἐνὸς τῶν Κρονιδῶν, τοῦ Ποσειδῶνος· ὥστε οὗτός ἐστιν ὁ ἀνώτατος πάντων τῶν θαλασσίων θεῶν ἀρχων. Τῆς κυριαρχίας δὲ αὐτοῦ ἔμβλημα ἔχει τὴν τρίαιναν, δι' ἧς παράγει πάντα τὰ θαλάσσια φαινόμενα (1). Οὗτος ταρασσεὶ διὰ σεισμῶν τὴν γῆν· διὸ καὶ Ἐνοσίχθων λέγεται. Δὲν εἶναι ὅμως μόνον ἄγριος καὶ τῶν καταιγίδων καὶ τῶν τρικυμιῶν παραγωγός, ἀλλὰ καὶ συνέχει καὶ ἐξασφαλίζει τὴν γῆν διὰ τῶν ὑδάτων· ὅθεν καὶ Ἀσφάλιος

(1) Τὸ ὄπλον τοῦτο μετεχειρίζοντο τὸ πάλαι οἱ πλείοντες τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, ἵνα φονεύωσι τὰ ἀρπακτικὰ αὐτῆς θηρία. Ἦτο δὲ δόρυ ἔχον τρεῖς ἀκικὰς.

καλείται. Διατρίβει δὲ συνήθως ἐν Αἰγαίᾳ τῆς Ἀγαίας, ὅπου ὑπετίθεντο τὰ περικλεέστατα αὐτοῦ μέγαρα παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κράθιος ποταμοῦ. Σπανίως δὲ μόνον κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Διὸς μεταβαίνει εἰς τὸν οὐρανὸν, ὅπως μετὰσχῆ τοῦ πῶν θεῶν συμβουλίου. Πορεύεται δὲ ἢ πεζός, ἢ ἐφ' ἀμάξης συρομένης ἐπὶ πῶν κυμάτων ὑπὸ ταχυτάτων χρυσοκόμων ἵππων ὀλόχρυσά ἐνδεδυμένος, ὅτε τὰ μὲν κήτη προσπηδῶσι πανταχόθεν πρὸς τιμὴν τοῦ κυριάρχου θεοῦ, ἢ δὲ θάλασσα δίσταται.

§. 6. Ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Λαομέδων. Μολοντί ὁ Ποσειδῶν ἐβοήθησε τὸν Δία εἰς τὸν κατὰ τῶν Τιτάνων πόλεμον, ἀλλ' ὡς συμμετασχὼν τῆς κατὰ τοῦ Διὸς συνωμοσίας τῆς Ἥρας ἐδιώχθη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ καταβάς ἐπὶ τῆς γῆς εἰργάσθη μετὰ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς ἀνέγερσιν τῶν τειχῶν τῆς Τροίας. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Λαομέδων ἠρνήθη νὰ πληρώσῃ εἰς αὐτοὺς τὸν συμφωνηθέντα μισθόν, ἀπεφάσισαν οἱ δύο οὗτοι θεοὶ ἵνα τιμωρήσωσι τὸν ἐπιόρκον βασιλέα· καὶ ὁ μὲν Ἀπόλλων ἔστειλε λοιμὸν, ὁ δὲ Ποσειδῶν θαλάσσιόν τι θηρίον, ὅπερ κατέτρωγε τοὺς κατοίκους. Οἱ Τρῶες θορυβηθέντες ἐκ τούτων ἠρώτησαν τὸ μαντεῖον. Τοῦτο δὲ διέταξεν αὐτοὺς νὰ παραδώσωσιν εἰς τὸ τέρας τὴν θυγατέρα τοῦ Λαομέδοντος Ἡσιόνην. Ἡ δυστυχὴς ἡγεμονὶς τεθείσα ἐπὶ βράχου τινὸς περιέμενε τὸν θάνατον· κατὰ συγκυρίαν ὅμως διήλθεν ἐκεῖθεν τὸ πλοῖον τῶν Ἀργοναυτῶν, καὶ ὁ Ἡρακλῆς συμπαθήσας ὑπεσχέθη νὰ τὴν σώσῃ, ἂν ὁ Λαομέδων ἐδίδεν εἰς αὐτὸν τοὺς ἀπτητήτους ἵππους του. Καὶ ἡ μὲν ὑπόσχεσις τοῦ Ἡρακλέους ἐξεπληρώθη· ὁ βασιλεὺς ὅμως ἠθέτησε καὶ πάλιν τὸν ἔρκον του. Τότε ὁ Ἡρακλῆς ἀγανακτήσας ἐλεηλάτησε τὴν πόλιν τῆς Τρωάδος, καὶ ἐφόνευσε τὸν Λαομέδοντα μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς οικογενείας του. Μό-

νον τὸν νεώτερον υἱὸν Πρίαμον ἐφείσθη, διότι οὗτος εἶχε συμβουλεύσει τὸν πατέρα του Λαομέδοντα νὰ τηρήσῃ τὴν ὑπόσχεσιν του. Διὰ αὐτὸν μὲν κατέστησεν ὁ Ἡρακλῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου, τὴν δὲ ἀδελφὴν του Ἡσιόνην ἔδωκε σύζυγον εἰς τὸν Τελαμῶνα ἓνα τῶν Ἀργοναυτῶν. Ἐν τῷ μύθῳ τούτῳ, εἴαν τις ἀντικαταστήσῃ τὰς δύο θεότητας διὰ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ὕδατος ἀνευρίσκει τὴν ἐν ταῖς οἰκοδομαῖς ἀρξαμένην χρῆσιν τῆς ἀμμοκονίας· διότι οἱ ἀρχαῖοι ἀρχιτέκτονες περιωρίζοντο νὰ ἐπιθέτωσι λίθους χωρὶς νὰ ἐνώνωσιν αὐτοὺς δι' ἀμμοκονίας.

§. 7. Ἐριδὲς τοῦ Ποσειδῶνος. Ὁ Ποσειδῶν ἤρρισε μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς οὐ μόνον περὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς πόλεως Τροιζίνος. Ὁ δὲ Ζεὺς ἔθηκε τέρμα εἰς τὴν ἔριν ταύτην δούς εἰς μὲν τὸν Ποσειδῶνα τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Τροιζίνος, εἰς δὲ τὴν Ἀθηνᾶν τὸν τίτλον προστάτιδος τῆς Τροιζίνος. Ὡσαύτως ἤρρισε ὁ Ποσειδῶν καὶ πρὸς τὴν Ἥραν περὶ τῆς Ἀργολίδος καὶ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα περὶ τῆς Κορίνθου. Εἰς τὴν περὶ τῆς Κορίνθου ἔριν ἐκλεχθεὶς διαιτητῆς ὁ Βριάρεως παρεχώρησεν εἰς μὲν τὸν Ποσειδῶνα τὸν Ἴσθμὸν τῶν θαλασσῶν, εἰς δὲ τὸν ἀντίζηλόν του τὸ ἀκρωτήριον τῆς Κορίνθου.

§. 8. Ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα τοῦ Ποσειδῶνος. Ὁ Ποσειδῶν συνεζεύχθη τὴν θυγατέρα τοῦ Νηρέως καὶ τῆς Δωριδὸς Ἀμφιτρίτην, ἥτις ἀλληγορεῖται εἰς τὴν τὴν πλήρη ζῶων θάλασσαν τὴν κυματοῦσαν, ῥοχθοῦσαν καὶ κατασπωμένην ἐπὶ τῶν ἀκτῶν, καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου Κυανῶπιν ὀνομαζομένην. Ταύτην ἰδὼν ὁ Ποσειδῶν ἐν τῷ ἐν Νάξῳ γενομένῳ χορῷ τῶν Νηρηίδων ἠθέλησε νὰ ἀρπάσῃ· φυγοῦσαν ὅμως τὴν ἀνεῦρεν ὁ Δελφὶν καὶ τὴν ἔφερεν εἰς τὸν Ποσειδῶνα, ὅστις ἐξ εὐγνωμοσύνης κατέταξε τοῦτον μετὰ τῶν ἀστέρων. Ἐκ τῆς Ἀμφιτρί-

της ἐγέννησεν ὁ Ποσειδῶν τὸν Τρίτωνα ἓνα τῶν κυριωτέρων δευτερευόντων Θαλασσίων θεῶν, εἰκονίζοντα τὴν κυματίζουσαν θάλασσαν (1). Ἐκ δὲ τῆς Γοργόνης Μεδούσης ἐγέννησε τὸν περωτὸν Πήγασον. Ἄλλ' εἰς τὸν Ποσειδῶνα ἀποδίδουσι καὶ ἄλλα πολλὰ τέκνα γεννηθέντα ἐκ διαφόρων γυναικῶν. Αἰτία δὲ τούτου ἐστὶν ἡ ματαιότης τῶν θαλασσοπόρων, οἵτινες καυχώμενοι ἔλεγον ὅτι ἦσαν τέκνα τοῦ θεοῦ τῶν θαλασσῶν.

§. 9. Λατρεία τοῦ Ποσειδῶνος. Ἡ λατρεία τοῦ Ποσειδῶνος ἔλαβε τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐν Λιβύῃ, ὅθεν μετεδόθη εἰς Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν. Πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐτελοῦντο ἐν τῷ Ἰσθμῷ τῆς Κορίνθου τὰ Ἰσθμια. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐκάλουν τὰς ἐορτὰς τοῦ θεοῦ τούτου Κονσουάλια, ἐκ τοῦ θεοῦ Κόνσου, ὃν συνέχεον μετὰ τοῦ Ποσειδῶνος. Ἱερὰ τοῦ Ποσειδῶνος ἦσαν ὁ βουξ, καὶ ὁ ἵππος, ὡς ἔμβλημα τῶν θορυβωδῶν κυμάτων καὶ τῶν δι' αὐτῶν φερομένων πλοίων. Ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ θεοῦ τούτου περιῆγον καθ' ὅλην τὴν πόλιν ἵππους πολυτελῶς σεσαγμένους, οἰονεὶ εὐχαριστοῦντες τῷ Ποσειδῶνι, διότι ἐδωρήσατο τοῖς ἀνθρώποις τὸ ζῶον τοῦτο.

§. 10. Ἀλληγορία τοῦ Ποσειδῶνος. Ὁ θεὸς οὗτος, ὡς καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ δηλοῖ (ἐκ τοῦ πτότος, ποτίζω, ποταμός) σημαίνει ἀλληγορικῶς τὸ ρευστὸν ἐν γένει στοιχεῖον τοῦ κόσμου καὶ τὴν δύναμιν τῶν ὑδάτων καθόλου ἐν ἐνὶ προσώπῳ συνημμένην.

(1) Ἐνεκα τούτου παράγουσι τὴν λέξιν ἐκ τοῦ τριζω. Ὑπῆρχον δὲ καὶ τέκνα τοῦ Τρίτωνος Τρίτωνες καὶ αὐτοὶ λεγόμενοι, ἀστεῖοι σύντροφοι τῶν Νηρηίδων, ὑπηρετοῦντες τοὺς ἄλλους θαλασσίους θεοὺς καὶ ἀποτελοῦντες τὴν συνοδίαν αὐτῶν, ὡς οἱ Σάτυροι τῆν τοῦ Διονύσου. Παρίσταντο δὲ οὗτοι ἔχοντες ἀνθρώπου μὲν σῶμα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τῆς ὀσφύος, ἰχθύος δὲ ἢ δελφίνος τὸ ὑπόλοιπον.

§. 11. Εἰκόνες τοῦ Ποσειδῶνος. Ὁ Ὀμηρος φαντάζεται τὸν θεὸν τοῦτον ὡς ἄνδρα μέγαν, ἔχοντα γένειον καὶ κόμην κυανῆν, εὐρέα δὲ στήθη· διότι τῷ ὄντι ἡ θάλασσα τοιοῦτον ἔχει χρῶμα, καὶ ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς ὡς εὐρὸ στήθος σώματός τινος φαίνεται. Ἐζωγράφουν δὲ αὐτὸν ἰστάμενον ὄρθιον ἐπὶ ἄρματος κογχυλιοειδοῦς φερομένου ὑπὸ ἵππων θαλασσίων ἢ δελφίνων, καὶ κρατοῦντα ἐν τῇ χειρὶ τρίαιναν, τοὺς δὲ Τρίτωνας καὶ τὰς Νηρηίδας παρακολουθοῦντας τὸ ἄρμα.

III. ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΕΣ ΘΕΟΙ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ.

§. 12. Πρωτεύς. Ὁ Πρωτεύς υἱὸς τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος ἔβασκε τὴν τῆς Ἀμφιτρίτης ἀγέλην τῶν φωκῶν (θαλασσίων μόσχων), ἃς κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἐξήγαγεν εἰς τὰς ἀκτὰς, ἔνθα ἠσύχαζε καὶ αὐτὸς μετ' ἐκείνων ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν πετρῶν. Εἶχε δὲ καὶ αὐτὸς, ὡς ὁ Νηρεὺς, τὸ δῶρον τοῦ προλέγειν τὰ μέλλοντα, καὶ προσεπάθει ὡς ἐκεῖνος διὰ παντοίων μεταμορφώσεων νὰ διαφεύγη τοὺς ἐρχομένους ἵνα συμβουλευθῶσιν αὐτὸν, καὶ μόνον ὅτε ἐβιάζετο προεφήτευσεν, ὡς συνέβη εἰς δύο περιπτώσεις. Ὁ Μενέλαος βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, θέλων νὰ μάθη τοῦ ὁ ποιμῆν Πάρις εἶχε κρύψει τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀρπαγεῖσαν Ἑλένην, κατὰ συμβουλήν τῆς Εἰδοθέας, θυγατρὸς τοῦ Πρωτεύως εὐσπλάγχχνου καὶ εὐεργετικῆς, ἔσφαξε τέσσαρας φώκας, διὰ τῶν δερμάτων τῶν ὁποίων ἐνδυσθέντες αὐτὸς τε καὶ τρεῖς ἐκ τῶν ἑταίρων του ἐξηπλώθησαν εἰς τέσσαρας λάκκους, οὓς ἐπίτηδες εἶχον παρασκευάσει. Ἀφοῦ δὲ ὁ Πρωτεύς κατὰ τὴν συνθήθειαν του μετρήσας τὴν ἀγέλην καὶ εὐρῶν αὐτὴν σῶαν ἀπεκοιμήθη, ἐπετέθησαν κατ' αὐ-

του κοιμωμένου. Μολονότι δὲ ὁ Πρωτεύς μετεμορφώθη εἰς λέοντα, δράκοντα, πάνθηρα, ὕδωρ καὶ δένδρον, ἐπὶ τέλους ὁμῶς ἠναγκάσθη λαβὼν τὴν μορφήν του νὰ μαντεύσῃ εἰς τὸν Μενέλαιον ὅ,τι ἐκεῖνος ἐπεθύμει νὰ μάθῃ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπέτυχε καὶ ὁ ἐπινοήσας τὴν κατασκευὴν τοῦ μέλιτος Ἀρισταίος, υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Κυρήνης. Οὗτος φθονῶν τὴν εὐτυχίαν τοῦ Ὀρφέως μέλλοντος νὰ συζευχθῇ τὴν Δρυάδα Νύμφην Εὐρυδίκην, ἤρπασεν αὐτήν. Ἀλλ' ἐνῶ ἡ ἀπαχθεισα ἔφρευγε τὸν ἄρπαγα ἐπάτησεν ἐπὶ ὄφειος φαρμακεροῦ καὶ ἐπληρώθη θανασίμως. Αἱ Νύμφαι ἀγανακτάσασαι ἐπὶ τῷ θανάτῳ τούτῳ ἐφόνευσαν τὰς μελίσσας τοῦ δολίου Ἀρισταίου. Ὁ δὲ, κατὰ συμβουλήν τῆς μητρός του, προσελθὼν τῷ Πρωτεῖ ἐδέσμευσε καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ τῷ ὑποδείξῃ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἠδύνατο νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰς μελίσσας του. Ὁ Πρωτεύς εἶναι τὸ σύμβολον τῶν ναυτιλλομένων· διότι πᾶς τοιοῦτος θεωρεῖται ἐν γένει πεπειραμένος καὶ πολυμήχανος.

§ 13. Ἄτλας. Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰαπετοῦ καὶ τῆς Κλυμένης (θυγατρὸς τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος). Θυγατέρα ἔσχε τὴν Νύμφην Καλυψῶ, ἣτις ὄκει μετ' αὐτοῦ πρὸς ἡλίου δυσμὰς ἐν τῇ νήσῳ Ὠγυγία. Ὡς δὲ ὁ Πρωτεύς μετὰ τῆς Εἰδοθέας παρίστα τὴν πρὸς ἀνατολὰς ναυτιλίαν τὴν ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἐνεργουμένην, οὕτω καὶ ὁ Ἄτλας μετὰ τῆς Καλυψοῦς ἀλληγορεῖται εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς καὶ τὰς περὶ τὰς Ἡρακλείους στήλας χώρας ναυτιλίαν, ἣν ἐνήργουν οἱ Φοίνικες. Μυθολογεῖται δὲ ὅτι ἐκράτει ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ τοὺς διαχωρίζοντας τὴν γῆν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ κίονας, διότι μόνος ὁ τολμῶν νὰ διέλθῃ τὸν Ἡράκλειον πορθμὸν ἦν κύριος τοῦ ἐκτὸς τῶν στηλῶν ἐκείνων διὰ τῆς ναυτιλίας ἐνεργουμένου ἐμπορίου. Ἡ δὲ

γοητευτικὴ καὶ ἀπατηλὴ θεὰ Καλυψῶ παριστᾷ τὴν εἰς τὸ καλύπτειν, ἀποκρύπτειν καὶ ἐξαπατᾶν ῥοπήν τῶν ἐμπορευομένων (Φοινίκων).

§ 14. Γλαῦκος. Ὁ Γλαῦκος ἦτο υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Ὀκεανίδος τινὸς, κατὰκει δὲ ἐν Βοιωτίᾳ καὶ ἡγάπα πολὺ τὴν ἀλιεῖαν. Οὗτος ἰδὼν ποτε ἐν τῇ ξηρᾷ πλείστους ἰχθῦς ἐπὶ χόρτων ὄντας καὶ εἶτα πηρῆσαντας εἰς τὴν θάλασσαν, ἐγεύθη καὶ αὐτὸς τῶν χόρτων ἐκείνων καὶ ἠσθάνθη μεγάλην κλίσιν νὰ ῥιφθῇ εἰς τὴν θάλασσαν· ῥιφθεὶς δὲ κατέστη θεὸς Θαλάσσιος, γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ. Ἐν τῇ Ἀργοναυτικῇ ἐκστρατείᾳ λέγεται ὅτι οὗτος ἐκυβέρνα τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθεῖσαν Ἀργώ. Οἱ μεταγενέστεροι κατέστησαν αὐτὸν χρησιμῶδὸν θεὸν προσήτην τοῦ Νηρέως. Ὁ μῦθος τοῦ Γλαῦκου δηλοῖ ἀλληγορικῶς τὰς προόδους τῆς ἀλιείας, ἣτις κατ' ἀρχὰς ἐγένετο εἰς τὸ παράλιον καὶ ἔπειτα εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος. Ὑποτίθεται προσέτι ὁ Γλαῦκος ἐπιτήδειος κολυμβητῆς, ὅστις ἠδύνατο νὰ μένῃ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἐντὸς τῶν ὑδάτων. Εἰκονίζεται δὲ ὡς πάντες οἱ Θαλάσσιοι θεοὶ ἔχων γένειον μακρὸν, κόμην πίπτουσαν ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ παγείας ὄφρῦς.

§ 15. Λευκοθέα καὶ Παλαίμων. Ὁ Ἀθάμας βασιλεὺς τοῦ ἐν Βοιωτίᾳ Ὀρχομενοῦ, ἠράσθη τῆς Ἰνούς, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Θηβῶν Κάδμου καὶ τῆς Ἀρμονίας. Ἀλλὰ κατ' ἐντολήν τῆς Ἥρας ἔλαβε σύζυγον ἀντὶ τῆς Ἰνούς τὴν Νεφέλην, ἣτις ἀνακαλύψασα τὴν πρὸς τὴν Ἰνώ συμπάθειαν τοῦ ἀνδρός της τὸν ἐγκατέλιπε. Τότε ἡ Ἥρα ὀργισθεῖσα διὰ τὴν πρὸς τὴν Νεφέλην ἀδιαφορίαν τοῦ Ἀθάμαντος ἐνέβαλεν εἰς αὐτὸν μανίαν, ὑφ' ἧς ἐλαυνόμενος ἀπέκτεινε τὸν ἐκ τῆς Ἰνούς υἱὸν του Λέαργον. Ὑπολαβὼν αὐτὸν ὡς ἔλαρον. Ἡ Ἰνώ φόβῳ συσχε-

θεῖσα παρέλαβε τὸν ἐκ τοῦ Ἀθάμαντος ἕτερον υἱὸν αὐτῆς Μελικέρτην καὶ ἐβρίφη εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀλλ' οὗτος ἀπέθανεν ἐντὸς τῶν κυμάτων· δελφὶν δέ τις ἐκόμισε τὸ σῶμά του εἰς τὰ παράλια τῆς Κορίνθου, ὅπου ὁ Σίσυφος βασιλεὺς τῆς πόλεως ταύτης ἐνεταρίασε τὸν Μελικέρτην καὶ μετονομάσας αὐτὸν Παλαιμόνα τὸν παρέστησεν ὡς Θαλάσσιον θεόν. Ἐπίσης δὲ καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Μελικέρτου Ἰνώ ἀποθιωθεῖσα ὠνομάσθη Λευκοθέα. Ἀλληγορεῖται δὲ αὕτη πρὸς τὴν τὰς τριχυμίας διαδεχομένην γαλήνην.

§. 16. Φόρκυς. Υἱὸς τοῦ Πόντου ἢ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Γῆς. Ἐκ τῆς συζύγου αὐτοῦ Κητοῦς ἐγέννησε τὸν Δράκοντα, ὅστις ἐφύλαττε τὰ χρυσὰ μῆλα τοῦ κήπου τῶν Ἐσπερίδων, τὴν Θόωσαν μητέρα τοῦ Κύκλωπος Πολυφήμου, καὶ τὰς τρεῖς Γοργόνας Σθενώ, Εὐρυάλην καὶ Μέδουσαν, ὧν αἱ δύο ἦσαν ἀθάνατοι, ἡ δὲ Μέδουσα θνητή. Ἡ τελευταία εἶχε τοσοῦτον θελκτικὸν κάλλος, ὥστε ἡγαπήθη ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος. Ἐπειδὴ ὁμως ἐτόλμησε νὰ ἐρίσῃ ποτὲ περὶ καλλονῆς μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς, ἀγανακτήσασα ἡ θεὰ αὕτη μετέβαλε τοὺς ὠραίους τῆς Μεδούσης πλοκάμους εἰς τρομερωτάτους ὄφεις, τοὺς ὁποίους ὅστις ἔβλεπεν ἀπελιθοῦτο. Ὁ θεὸς Φόρκυς καὶ ἡ Κητώ εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἀνοικτῆς καὶ πλήρους κινδύνων καὶ κητῶν θαλάσσης.

§. 17. Σκύλλα καὶ Χάρυβδις. Ἡ Σκύλλα, θυγάτηρ τοῦ Φόρκυος καὶ τῆς Ἐκάτης, ἦτο κατ'ἀρχὰς εὐειδεστάτη. Ζηλοτυπηθεῖσα ὁμως ὑπὸ τῆς Κίρκης ἠπατήθη, πεισθεῖσα ὑπ'αὐτῆς νὰ λουσθῇ εἰς πηγὴν τινα δηλητηριώδη, ἐξ ἧς ἐξῆλθε μεταμεμορφωμένη εἰς τρομερὸν τέρας, ἔχον δώδεκα μικροὺς πόδας, ἐξ περιμήκεις λαιμοὺς μετὰ ἰσαριθμῶν κεφαλῶν, τῶν ὁποίων ἐκάστη εἶχε τρεῖς σειρὰς πυκνῶν καὶ θανατηφόρων ὀδόντων, φωνὴν δὲ τρο-

μερὰν ὡς τοῦ σκύλακος. Φοβηθεῖσα ἡ δυστυχῆς διὰ τὴν μεταβολὴν ταύτην ἐβρίφη εἰς τὴν θάλασσαν, ἐν ἧ ἔχουσα τὸ μὲν ἄλλο σῶμα ἐντὸς σπηλαίου καὶ τὰς κεφαλὰς μόνον ἐξεχούσας ἀρπάζει δι'αὐτῶν δελφίνας, κήτη καὶ πᾶν τὸ ἐκεῖθεν διαβαῖνον. Κατὰ μεγαρικὸν καὶ ἀπτικὸν τινα μῦθον ἡ Σκύλλα ἦτο θυγάτηρ τοῦ Νίσσου (υἱοῦ τοῦ δευτέρου βασιλέως τῶν Μεγάρων Πανδίωνος). Αὕτη, ὅτε ὁ Μίνως βασιλεὺς τῆς Κρήτης ἐπολιόρκει τὰ Μέγαρα, προὔδωκε τὸν πατέρα ἀφαιρέσασα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ πορφυρᾶν τρίχα, τὸ μυστήριον τῆς βίωμης καὶ τῆς ζωῆς του. Ἀλλ' ὁ Μίνως κυριεύσας τὰ Μέγαρα ἐτιμώρησε τὴν ἄπιστον κόρην δέσας αὐτὴν εἰς τὸν οἶακα τοῦ πλοίου, ὅπισθεν τοῦ ὁποίου συρομένη μετεμορφώθη εἰς τέρας. Ἡ δὲ Χάρυβδις, θυγάτηρ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Γῆς, ἀδιδάγος οὔσα ἔκλεψε βόας τινὰς τοῦ Ἡρακλέους· διὸ κεραυνοβοληθεῖσα ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐβρίφη εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀμφότεραι αἱ θεαὶ αὗται ὄκουν πολλὰ πλησίον ἀλλήλων ἐπὶ δύο ἀποτόμων βράχων, ὧν ὁ εἷς ἦτο σκόπελος ὑψηλὸς ἔχων ἐν τῷ μέσῳ μὲν σπήλαιον σκοτεινὸν, κορυφὴν δὲ ἀπότομον καὶ κεκαλυμμένην πάντοτε ὑπὸ νεφῶν· ὁ ἐδ' ἕτερος σκόπελος ἦν μικρότερος τοῦ πρώτου ἔχων ὑπὲρ αὐτὸν ὑπερμεγέθη συκῆν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν τρεῖς τῆς ἡμέρας ἀνατινάξει μέλαν ὕδωρ ἡ Χάρυβδις, τουτέστιν ὁ στρόβιλος καὶ ἡ δίνη. Οἱ μεταγενέστεροι μετήνεγκον ἀμφοτέρους τοὺς σκοπέλους τούτους εἰς τὸν Σικελικὸν πορθμὸν, τὸν μὲν τῆς Σκύλλης παρὰ τῷ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ Ῥηγίῳ, τὸν δὲ τῆς Χαρύβδεως παρὰ τῇ ἐν τῇ Σικελίᾳ Μεσσῆνῃ. Ἡ Σκύλλα καὶ ἡ Χάρυβδις ἦσαν ὁ τρόμος τῶν διαμέσου αὐτῶν διαπλεόντων πλοίων. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ παροιμία «τὴν Χάρυβδιν ἐκφυγῶν τῇ Σκύλλῃ περιέπεσον», λεγομένη, ὅταν τις ἀποφυγῶν κακόν τι περιπέσῃ εἰς ἄλλο χειρότερον.

Ἄναμριβόλως αἱ δεινότεται αὐταὶ θεαὶ εἰσιν ἀλληγορία θαλασσιῶν στροβίλων, ὑφάλων καὶ βραθῶρων.

§. 18. Σειρήνες. Αὐταὶ ἦσαν θαλάσσιαι Νύμφαι θυγατέρες κατὰ τινὰς τοῦ Ἀχελώου καὶ τῆς Μνημοσύνης καὶ ἐπομένως συγγενεῖς τῶν Μουσῶν, διὸ καὶ θαλάσσιαι μοῦσαι λέγονται. Καθ' Ὅμηρον ἦσαν δύο ἡ Ἀγλοφῆμη καὶ ἡ Θελεξιόπεια, κατ' ἄλλους δὲ τρεῖς ἡ Παρθενόπη, ἡ Λίγεια καὶ ἡ Θελεξιόπη· ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων ὀνομάτων ἀναφέρονται αὐταί. Κατ' ἄρ' αὐτοὺς ἀποκρήμονες τινὰς βράχους ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς θαλάσσης μεταξὺ τῆς νήσου τῶν Καπρεῶν καὶ τῆς Ἰταλίας, καὶ εἶχον τοσοῦτον γλυκεῖαν φωνήν, ὥστε ἄδουσαι θελκτικώτατα εἰλκυον τοὺς παραπλέοντας καὶ τοὺς ἐνέβαλλον εἰς τοσαύτην ἔκστασιν, ὥστε οὗτοι ἐλησμόνον πατρίδα, σύζυγον καὶ τέκνα καὶ ἀπεφάσιζον νὰ μένωσι παρ' αὐταῖς. Ἐκεῖ ὁμως δι' ἔλλειψιν τροφῆς ἀπέθνησκον τῆς πείνης. Ὅθεν ἡ παραλία ἦτο πλήρης ὀστέων καὶ σηπομένων πτωμάτων. Ἦτο δὲ πεπωμένον αὐταῖς νὰ ζήσωσιν, ἕως οὗ θνητὸς τις παραπλεύσει μὴ θελγθεὶς ἐκ τῆς ᾠδῆς αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀργοναῦται παραπλεύσαντες οὐδεμίαν ἔδωκαν προσοχὴν εἰς τὴν μελωδίαν τῶν Σειρήνων, διότι οὗτοι εἶχον τὸν Ὀρφέα, ὅστις τοὺς κατέβλεπε διὰ τῆς λύρας του, τότε μὲν αὐταὶ ἔβριψαν εἰς τὴν θάλασσαν τὰ ὄργανα, δι' ὧν συνᾶδουσαν τὴν φωνήν των· ὅτε δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου, ἀποφράξας τὰ ὄρα τῶν συνεταίρων του διήλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἤκουσε τὴν μελωδικὴν τῶν Σειρήνων φωνήν, δεδμεμένος κατὰ συμβουλήν τῆς Κίρκης ἐπὶ τοῦ ἴστου τοῦ πλοίου, τότε αὐταὶ κατεκρήμνισαν ἑαυτὰς καὶ μετεβλήθησαν εἰς βράχους. Ὑπὸ τὸν μῦθον τοῦτον ἀλληγορεῖται ἡ ἐλκυστικὴ τῆς θαλάσσης δύναμις, ἣτις διὰ τὸ ἐπικερδὲς τοῦ θαλασσοῦ ἐμπορίου παροτρύνει τοὺς ἀνθρώπους

εἰς θαλάσσια ταξείδια, καὶ ἂ πολλὰκις καταποντίζονται ὑπὸ τρικυμιῶν, ἢ ἐξοκέλλουσι ἐπὶ ὑφάλων, ἢ ῥίπτονται ὑπὸ τινος ἀνέμου εἰς ἐρήμους ἀκτὰς, ἔνθα ἀποθνήσκουσι τῆς πείνης. Παριστάνονται δὲ αἱ Σειρήνες τὰ μὲν ἄνω εὐειδέσταται παρθένοι, τὰ δὲ κάτω πτηνὰ ἢ ἰχθῦς.

§. 19. Οἱ Ἄνεμοι καὶ ὁ Αἰόλος. Ἐπειδὴ οἱ Ἄνεμοι ἰδίως ἐν τῇ θαλάσῃ δεικνύουσι τὴν φοβερὰν αὐτῶν δύναμιν, διὰ τοῦτο καὶ οὗτοι εἰς τὸν κύκλον τῶν Θαλασσιῶν θεῶν κατατάσσονται. Ἐκ τῶν θεῶν τούτων τέσσαρες εἰσιν οἱ ἐπιστημότεροι ὁ Εὐῦρος, ἦτοι νοταπηλιώτης, παριστάμενος ὡς νεανίας φεύγων ὁρομαίως· ὁ Νότος, πρόδρομος τῶν βροχῶν καὶ τῶν καταιγίδων, παρίσταται ὡς γέρον κατηφῆς περικυκλούμενος ὑπὸ νεφῶν· ὁ Ζέφυρος, δυτικὸς ἄνεμος, ζωογονῶν τὰ φυτὰ καὶ τοὺς καρποὺς παρίσταται ἑστεφανωμένος ὑπὸ ἀνθέων, καὶ ὁ Βορέας, ὅστις σῦρει κατόπιν ἑαυτοῦ τὴν βροχὴν, τὴν χιόνα καὶ τὰς τρικυμίας. Φύλακα τῶν ἀνέμων διώρισε ὁ Ζεὺς τὸν Αἰόλον κατοικοῦντα εἰς τὰς κατὰ τὴν θάλασσαν τῆς Σικελίας νήσους, αἵτινες ἐξ αὐτοῦ Αἰόλικαι ἐκλήθησαν. Ἐν αὐταῖς βασιλεύων ὁ θεὸς οὗτος ἔχει τοὺς ἀνέμους κεκλεισμένους εἰς σπήλαια βαθέα καὶ ἀπολύει ἢ ἀνακαλεῖ αὐτοὺς κατὰ βούλησιν. Εἰς τὸν Ὀδυσσεά δὲ ἐπιστρέφοντα ἐκ τῆς Τρωάδος τοὺς ἐνεπιστεύθη ἐντὸς ἀσχοῦ· ἀλλ' οἱ ἄφρονες σύντροφοι τοῦ βασιλέως τῆς Ἰθάκης ἐκ περιεργείας ὀλεθρίας κινούμενοι ἤνοιξαν τὸν ἀσχὸν ἐκεῖνον, καὶ τῶν ἀνέμων ἀπολυθέντων τὸ πλοῖον ἐγένετο ἔρμαιον τρομερᾶς τρικυμίας. Ὡς ἱστορικὸν πρόσωπον ὁ Αἰόλος, φαίνεται, ὑπῆρξε βασιλεὺς ἀστρονομικώτατος καὶ ναυτικώτατος, δυνάμενος διὰ τῶν ἀκριδῶν αὐτοῦ παρατηρήσεων νὰ δίδῃ συμβουλὰς ὠφελίμους εἰς τοὺς ναυτιλλομένους.

§. 20. Ἄρπυιαι. Τὰς Ἄρπυίας λέγουσιν τινες θυγατέ-

ρας τοῦ Ποσειδῶνος. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν δὲν εἶναι ὠρισμέ-
νος. Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει τὴν Ποδάργην, ὃ δὲ Βιργί-
λιος τὴν Κελαινῶ. Αὗται παρίστανται ὡς θαλάσσια
μᾶλλον θηρία ἢ ὡς θεαί. Ἐχουσι μορφὴν παρθένων καὶ
ὄνυχας γυπῶν, ἐπιφέρουσι δὲ πανταχοῦ, ὅθεν διέρχονται
τὸν λιμὸν, ἀφαιροῦσαι τὰ φαγητὰ ἀπὸ τῆς τραπέζης καὶ
διαχέουσαι δυσώδη τινὰ ἀποφορὰν. Μολονότι καταδιώκον-
ται, ἐπανέρχονται ἀδιαλείπτως. Οἱ θεοὶ ἀπέστειλάν ποτε
αὐτὰς εἰς τὴν Θράκην πρὸς τὸν Φινέα τὸν βασιλέα τῆς
Σαλμυδησοῦ· διότι οὗτος ἔρριψεν εἰς σκοτεινὴν τινα
εἰρκτὴν τοὺς δύο αὐτοῦ υἱούς, πεισθεὶς εἰς τὰς διαβολὰς
τῆς μητριᾶς των. Ὁ ταλαίπωρος Φινεὺς θὰ ἀπέθνησκε
τῆς πείνης, ἐὰν δὲν προσωρμίζοντο εἰς τὸν λιμένα αὐτοῦ
οἱ Ἀργοναῦται, καὶ δὲν κατεδίωκον οἱ μετ' αὐτῶν συμ-
πλέοντες υἱοὶ τοῦ Βορέου Ζήτης καὶ Κάλαις ξιφῆρεις διὰ
τοῦ ἀνέμου τοὺς Ἀρπυίας. Αἱ Ἀρπυιαὶ εἰσιν ἄλληγορία
τῶν σφοδρῶν καὶ ἀρπακτικῶν ἀνέμων καὶ θυελλῶν, ἢ
κατ' ἄλλους τὸ σύμβολον τῶν πειρατῶν, οἱ ὅποιοι λυμκί-
νονται τὰς θαλάσσας καὶ λεηλατοῦσι τὰ παράλια.

ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΙ ΘΕΟΙ.

Ι. ΠΛΟΥΤΩΝ ἢ ΑἸΔΩΝΕΥΣ.

§. 1. Βασίλειον τοῦ Πλούτωνος. Ὁ τρίτος οὗ-
τος υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας, ὃν ὁ Ὅμηρος Ἀιδω-
νέα καλεῖ, οἱ δὲ μεταγενέστεροι Πλούτωνα ὠνόμασαν,
εἶναι ὁ ἀναξ παστῶν τῶν δυνάμεων τοῦ Ἄδου καὶ τῶν τε-
θνεῶτων· διότι καθὼς οἱ Ὀλύμπιοι θεοὶ ὑπὸ τὸν Δία ἄρ-
χουσι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ Θαλάσσιοι ὑπὸ τὸν Ποσειδῶνα
ἄρχουσι τῆς θαλάσσης, οὕτω καὶ οἱ Καταχθόνιοι ἢ Ὑπο-
χθόνιοι θεοὶ ὑπὸ τὸν Αἰδωνέα ἄρχουσι τοῦ Ἄδου. Τὴν
βασιλείαν ταύτην ἔλαβεν ὁ Πλούτων μετὰ τὸν κατὰ τῶν
Τιτάνων πόλεμον, ἐν ᾧ ἐβοήθησεν ἐξ εὐγνωμοσύνης τὸν
Δία, ὅστις ἔσωσεν αὐτὸν ἐκ τῆς ἀδηφαγίας τοῦ Κρόνου
διὰ τοῦ ποτοῦ, δι' οὗ ἠνάγκασε τὸν πατέρα ἐκείνος νὰ τὸν
ἐξεμέσῃ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κατοικία τοῦ θεοῦ τούτου ἦτο κα-
τηφῆς καὶ μελαγχολικὴ καὶ διὰ τοῦτο οὐδεμία θεὰ ἔστερ-
γε νὰ συζευχθῇ καὶ νὰ ζήσῃ μετ' αὐτοῦ, ὁ Πλούτων ἤρ-
πασε τὴν θυγατέρα τῆς Δήμητρος Περσεφόνην. Ὁ Αἰ-
δωνεὺς οὐδέποτε μετέχει τῶν συμβουλιῶν τῶν ἄλλων
θεῶν, μεταβαίνει ὅμως ἐνίοτε εἰς τὸν Ὀλυμπον ἐφ' ἀμά-
ξης συρομένης ὑπὸ πώλων. Ὅτε λόγου χάριν ἐπληρώθη
ὑπὸ τοῦ εἰς τὸν Ἄδην καταβάντος Ἡρακλέους, ἐν Ὀ-
λύμπῳ ἦλθε νὰ ζητήσῃ θεραπείαν παρὰ τοῦ Παιήονος ἰα-
τροῦ τῶν θεῶν.

§. 2. Ἰδιότητες τοῦ Πλούτωνος. Ὡς ὁ Ζεὺς
μετὰ τῆς Ἥρας ἐν τῷ οὐρανῷ, οὕτω καὶ ὁ Αἰδωνεὺς μετὰ
τῆς Περσεφόνης ἐν τῷ Ἄδῃ εἶναι ὁ ἀνώτατος ἄρχων πάν-
των τῶν ἐν αὐτῷ, διὸ καὶ Ζεὺς καταχθόνιος καλεῖται.

Εἶναι δὲ ἀμειλικτος καὶ ἀνεξιλέωτος θεός. Κολάζει μετὰ τῆς Περσεφόνης τοὺς ἐπιόρκους καὶ ἐπακούει τῶν κατὰ τῶν τέκνων ἀρῶν τῶν γονέων, τιμωρεῖ ἀπῆρῶς τοὺς πατρалоίας καὶ τοὺς κατὰ τῶν γονέων καὶ πρεσβυτέρων ἀσεβοῦντας. Ἐν τῷ βασιλείῳ αὐτοῦ μόνον κλυθμοὶ, θρῆνοι καὶ καταστροφαὶ ὑπάρχουσιν, οὐδεμία θεραπεία καὶ ἐπανόρθωσις. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν τιμωριῶν καὶ κολάσεων μεταχειρίζεται κυρίως τὰς φοβεράς καὶ ἀμειλικτοὺς Ἐρινύς. Ὁ θεὸς οὗτος φορεῖ κυνέην (περικεφαλαίαν) καθιστῶσαν αὐτὸν ἀόρατον (1). Ἐντεῦθεν καὶ ἡ φράσις «Αἰδὸς κυνέη» κατήντησε παροιμία, λεγομένη ἐπὶ τῶν ἀφανῶς καὶ δολίως πραττόντων τι.

§. 3. Λατρεία τοῦ Πλούτωνος. Ὁ Πλούτων ὡς θεὸς μισούμενος ἐν γένει καὶ φόβον ἐμπνέων εἶχεν ὀλίγα τεμένη καὶ ναοὺς. Οἱ Ἕλληνες ἐπικαλούμενοι αὐτὸν ἐκτύπων διὰ τῶν χειρῶν τὴν γῆν. Ἔθυσον δὲ αὐτῷ ἐν τῷ σκότει μέλανα πρόβατα. Ἐν Ἰταλίᾳ προσέφερον αὐτῷ κατ'ἀρχὰς καὶ ἀνθρώπινα θύματα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄρτιος ἀριθμὸς ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπαίσιος καὶ ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τὸν Πλούτωνα, διὰ τοῦτο τὰ πρὸς αὐτὸν θύματα προσεφέροντο πάντοτε κατὰ ζεύγη. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ δεῦτερος μῆν τοῦ ἔτους καὶ ἡ δευτέρα ἡμέρα αὐτοῦ ἐξελέγοντο πρὸς τελετὴν τῶν ἐορτῶν τοῦ Πλούτωνος. Ἱερά τοῦ θεοῦ τούτου ἦσαν ὁ νάρκισσος καὶ ἡ κυπάρισσος, διὸ καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτοῦ ἔφερον στεφάνους ἐκ τοῦ δένδρου τούτου, ὅπερ συνήθως εἰς τοὺς τάφους φυτεύουσιν.

§. 4. Ἀλληγορία τοῦ Πλούτωνος. Ὁ Πλούτων εἶναι ἐντελής εἰκὼν τοῦ ἀφειδοῦς θανάτου. Τὸ ὄνομα

(1) Ἦτο δὲ ἡ κυνέη νέφος πυκνότατον, δι' οὗ καὶ θεοὶ ἀφανεῖς ἀλλήλοις ἐγίνοντο. Ταύτην κἀπεσκίασαν οἱ Κύκλωπες, ἐφόρουν δὲ ἐκτὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἄλλοι, ἢ Ἀθηναῖ, ὁ Ἑρμῆς, καὶ ὁ Περσεύς.

Ἄιδωνεύς ταυτίζεται μετὰ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἄρχει. Ἐπειδὴ δὲ πάντα τὰ ἐν Ἄδῃ περιβάλλει ζόφος, διὰ τοῦτο καὶ ἔμβλημα αὐτοῦ ἐστὶν ἡ κυνέη. Ἐπειδὴ προσέτι ὁ εἰς τὰ βῆθη τῆς γῆς μετὰ τῆς Περσεφόνης κυβερνῶν θεὸς θεωρεῖται καὶ εὐεργετικὸς τομπὸς τῆς κερποφόρου δυνάμεως καὶ δοτὴρ τῶν ἐντὸς τῆς γῆς κειμένων μετάλλων, διὰ τοῦτο μετωνομάσθη καὶ Πλούτων καὶ Πλουτεὺς, καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτοῦ φέρουσιν ἐνίοτε τὸ τῆς Ἀμαλθείας κέρας καὶ δεσμίδα σταχῶων.

§. 5. Εἰκόνες τοῦ Πλούτωνος. Ὁ Πλούτων παρίσταται καθήμενος ἐπὶ θρόνου ἐβενίνου, ὃν περιστοιχοῦσιν αἱ Ἐρινύες καὶ αἱ Μοῖραι, καὶ ἐξ οὗ πηγάζουσιν οἱ ποταμοὶ τοῦ Ἄδου. Διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς κρατεῖ σκήπτρον ἢ καὶ ῥάβδον, δι' ἧς διώκει τὰς σκιάς. Πολλάκις δὲ παρίσταται καθήμενος ἐπὶ ἄρματος χρυσοῦ ἢ χαλκίνου, συρομένου ὑπὸ τεσσάρων μαύρων ἵππων, καὶ ἔχων πλησίον του τὴν Περσεφόνην καὶ τὸν Κέρβερον.

§. 5. Περιγραφή τοῦ βασιλείου τοῦ Πλούτωνος ἤτοι τοῦ Ἄδου. Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀναφερομένων ἐξάγεται πιθανῶς, ὅτι ὁ Ἄδης ἤρχετο κατὰ τὸ δυτικὸν τοῦ ὠκεανοῦ πέρας, ἢ δὲ κυρίως τοποθεσία αὐτοῦ ὅτι ἦτο κάτω που ὑπὸ τὴν γῆν. Ὁ Ἡσίοδος περὶ τῆς ἀπὸ τῆς γῆς τοπικῆς τοῦ Ἄδου ἀποστάσεως λέγει, ὅτι ἄκμων χαλκοῦς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ῥιφθεὶς ἤθελε πέσει μετὰ δέκα ἡμέρας ἐπὶ τῆς γῆς· ὁ αὐτὸς δὲ ἄκμων ἐκ τῆς γῆς πεσὼν ἤθελε φθάσει μετὰ δέκα ἡμέρας εἰς τὸν Τάρταρον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ καθημέραν εἰς αὐτὸν μεταβαίνοντες εἰσι πολλοὶ, ὑπάρχουσι πύλαι εὐρύταται ἐν τῇ τοῦ Ἄδου εἰσοδῷ. ἦν ὁ μὲν Ὀμηρὸς τίθησι εἰς τὸ πέρας τοῦ ὠκεανοῦ, ἄλλοι δὲ εἰς σπήλαιόν τι τῆς Καμπανίας πλησίον τῆς λίμνης Ἀόρνου, ἢ εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ταίναρον. Ἐν τῇ

εισόδῳ τοῦ Ἄδου διατρίβουσιν αἱ Λύπαι, αἱ σπαρακτικαὶ Τύφεις, αἱ ὠχραὶ Ἀσθένειαί, τὸ κατηφές Γῆρας, ἡ εἰδεχθῆς Πείνα, ὁ Φόβος, ὁ Θάνατος καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ὑπνος, ὁ Πόλεμος, ἡ Διχόνοια καὶ ἄλλα ἀποτρόπαια τέρατα. Ὁ ἐντὸς τῶν πυλῶν χώρος εἶναι σκοτεινὸς καὶ φοβερός. Ἡ ὅλη περιοχὴ αὐτοῦ εἶναι πένθιμος καὶ ἀτερπής, πλήρης αἰγείρων καὶ ἰτεῶν, δένδρων ἀκάρπων. Καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ βδελύσσονται τὸ στυγερὸν τοῦτο χάος, ἐν ᾧ ὑπνώττει ἡ Νύξ, ἔχουσα ἐπιχευμένους ἐπ' αὐτοῦ τοὺς μέλανας πέπλους τῆς. Ἐκ τῆς πρώτης εισόδου σκοτεινὴ τις ὁδὸς ἄγει πρὸς τὸν πρῶτον τῶν πέντε μελάνων καὶ ἀπαισίῳν ποταμῶν τῶν διαρρέοντων τὸν Ἄδην, τὸν Ἀχέροντα, δηλαδὴ βαθυστενάκτην (1), ὅστις χωρίζει τὴν κατοικίαν τῶν ζώντων ἀπὸ τῆς τῶν νεκρῶν, καὶ εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ὁποίου συνωθούμεναι ἀναμένουσιν αἱ ψυχαί, ἵνα παραλάβῃ αὐτὰς ὁ πορθμεὺς Χάρων. Πέραν τοῦ Ἀχέροντος ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὄχθης κεῖται ἡ εἰσόδος τῶν ἀνακτόρων τοῦ Πλούτωνος, φυλασσομένη ὑπὸ τοῦ τρομεροῦ Κερβέρου, κυνὸς τρικεφάλου, ὅστις ἀγρυπνῶν ἡμέραν καὶ νύκτα ἐκβάλλει τρομερὰς ὕλακας. Ἐκεῖ εὕρηνται καὶ αἱ τρεῖς Μοῖραι, τὸ δικαστήριον τῶν τριῶν τοῦ Ἄδου Κριτῶν καὶ ἡ θεὰ Νέμεσις. Προβαίνων τις εἰς τὴν κατηφῆ ταύτην κατοικίαν ἀπαντᾷ εἰς τὸ βάθος αὐτῆς τὸν Τάρταρον περιστοιχιζόμενον ὑπὸ τριπλῶν τειγῶν καὶ χαλκίνων πυλῶν· ἐν αὐτῷ εἰσι καταδεδικασμένοι οἱ μεγάλοι ἐγκληματῖαι, οἵτινες βασανίζονται ἀδικαίεπτως ὑπὸ τῶν Ἐρινύων. Τὸν Τάρταρον περικυκλοῖ ὁ Κωκυτὸς, τουτέστιν ὁ Κλαυθμῶν,

(1) Ποταμὸς τῆς ἐν Ἠπειρῷ Θεσπρωτίας, ὅστις ἐπειδὴ κατὰ τὴν Τιτανομαχίαν ἐδρόσισε διὰ τῶν ὑδάτων του τὴν δῖαν τῶν ἐχθρῶν τοῦ Διὸς, κατεδικάσθη ὑπ' αὐτοῦ νὰ μετατεθῇ εἰς τὸν Ἄδην. Ἄντ' αὐτοῦ θέτουσιν ἄλλοι πρῶτον εἰς τὴν σειράν τῶν πέντε ποταμῶν τὴν Στύγα.

ὁ ὑπὸ τῶν δακρύων τῶν ἀμαρτωλῶν σχηματιζόμενος ποταμὸς, ἀκολούθως δὲ ἡ Στύξ (1) περιβρέουσα ἐννεάκις αὐτὸν, καὶ ὁ τρομερώτερος πάντων τούτων Πυριφλεγέθων, ὁ χειμάρρους πυρὸς καὶ ἀσφάλτου καταφέρων· τελευταῖον δὲ ἡ Λήθη, ἥτις διαχωρίζει τὸν Τάρτατον ἀπὸ τὰ Ἠλύσια Πεδία, ἐν οἷς διέτριβον αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων, καὶ τὰ ὁποῖα τινες μὲν ἔθετον ὑπὸ τὴν γῆν, τινὲς δὲ εἰς νήσους μεμακρυσμένας, τὰς νήσους τῶν Μακάρων λεγομένας, ἐνθα ὑπέθετον ὅτι ἐπικρατεῖ τερπνότατον ἔαρ, γλυκὺ φῶς, καὶ ἀήρ εὐώδης καὶ καθαρὸς. Ἐνταῦθα οἱ μὲν σοφοὶ διὰ λέγονται περὶ τῶν μυστηρίων τοῦ οὐρανοῦ, οἱ δὲ ποιηταὶ ψάλλουσιν ὕμνους ἀρμονικοὺς καὶ οἱ εἰς τὰ ἔργα τοῦ πολέμου ἀρεσκόμενοι γυμνάζονται εἰς ἀγῶνας, καθ' οὓς ὅμως δὲν ῥέει πλέον αἶμα. Ἐν τοῖς μακαρίοις τούτοις τόποις, ἐνθα ἡμείβετο ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη, ἤρχοντο διαβαίνουσαι τὸν ποταμὸν τῆς Λήθης αἱ ψυχαί, ἀφοῦ πρότερον ἔπινον ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτῆς καὶ ἐλησμόνουν οὕτω τὰ δεινὰ τοῦ κόσμου.

II. ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΕΣ ΘΕΟΙ ΤΟΥ ἌΔΟΥ.

§. 6. Κριταὶ τοῦ Ἄδου. Οὗτοι ἦσαν τρεῖς ὁ Μίνως, ὁ Αἰακὸς καὶ ὁ Ραδάμανθυς, διακριθέντες ἄλλοτε ἐπὶ τῆς γῆς ὡς βασιλεῖς συνετοὶ καὶ δίκαιοι, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ θάνατον Κριταὶ τοῦ Ἄδου διορισθέντες. Τούτων ὁ μὲν Μίνως ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐρώπης (θυγατρὸς

(1) Ἐκ τῆς βίβλης στυγ, στυγέω στυγή, στυγερά, Στύξ. Αὕτη ἦτο βυάκιον τῆς Ἀρχαδίας, τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα ἐνομιζοντο φαρμακερὰ· διηγοῦνται δὲ ὅτι οὐ μόνον ἔβλαπτον τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα, ἀλλὰ ὅτι καὶ τὰ μέταλλα κατατρώγουσι καὶ ἀγγεῖα συντρίβουσιν.

του Ἀγήνορος βασιλέως τῆς Φοινίκης) ἐβασίλευσε δὲ ἐν Κρήτῃ, ἦν ἐπρόκεισε διὰ νόμων καλῶν. Ἐν τῷ Ἄδῃ διωρίσθη πρόεδρος τοῦ καταχθονίου δικαστηρίου, ἔχων συμπρόεδρος τοὺς ἄλλους δύο. Αἱ ἀποφάσεις αὐτοῦ περὶ τῆς τύχης τῶν ψυχῶν ἦσαν ἀμετάκλητοι, ἐνῶ αἱ τῶν δύο ἄλλων ὑπεβάλλοντο εἰς αὐτόν διὸ οὗτος ὡς ἔμβλημα τῆς ἀνωπότης δυνάμεώς του ἐκράτει ἐν τῇ χειρὶ σκῆπτρον. Ὁ δὲ Λιακὸς ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης· ἐβασίλευσεν ἐν τῇ νήσῳ Οἰνότη, ἦν μετωνόμασεν Αἰγίαν ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς μητρὸς του. Ὁ Ζεὺς καὶ ζῶντα ἐξετίμησεν αὐτόν διότι εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς του, καὶ μετέβαλε τοὺς μύρμηκας παλαιᾶς τινος ὄρυός εἰς ἀνθρώπους, ὁπότε πείνα καὶ ὀλεθρία συνάμα πανώλης κατηρέμωσε τὸ κράτος του. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης ὠνομάσθησαν Μυρμηκίδες. Ἐν τῷ Ἄδῃ οὗτος ἔκρινε τοὺς ἐξ Εὐρώπης ἐρχομένους νεκρούς. Ὁ δὲ Ραδάμανθυς, υἱὸς καὶ οὗτος τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐρώπης, ἀναγκασθεὶς ἔνεκα ἀκουσίου τινὸς φόνου νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Κρήτης, ἀπεσύρθη εἰς τὴν Λυκίαν καὶ ἐσύστησεν ἀποικίαν, ἦν τοσοῦτον συνετῶς ἐκυβέρνησεν, ὥστε ὅταν οἱ ὑπήκοοί του ἤθελον νὰ παραστήσωσι κρίσιν τινὰ ὡς δικαίαν, ἔλεγον, κρίσις Ραδάμανθυς. Τὸ ἐν τῷ Ἄδῃ δικαστήριον τῶν τριῶν τούτων κριτῶν ὑψοῦτο ἐν τόπῳ τινὶ καλουμένῳ πεδίῳ τῆς ἀληθείας· ἐκεῖ τὸ ψεῦδος καὶ ἡ συκοφαντία δὲν ἠδύναντο νὰ εἰσχωρήσωσιν.

§. 7. Νέμεσις. Αὕτη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀνάγκης, ἢ κατ' ἄλλους τοῦ Ἐρέβους καὶ τῆς Νυκτός. Ἐπεστάτει δὲ εἰς τὰς τιμωρίας τῶν ἐγκλημάτων, κατεδίωκεν ἀνηλεῶς τοὺς ἐνόχους καὶ ἀντήμειβε τὴν ἀρετὴν. Εἰκονίζεται μετὰ πτερύγων τροχοῦ καὶ πηδαλίου, ὅπερ δείκνυσι τὴν ταχεῖαν καὶ ἀσφαλῆ αὐτῆς πορείαν. Παρί-

σταται προσέτι διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς κρατοῦσα λαμπάδα φωτίζουσαν τὰς συνειδήσεις, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας κεκαλυμμένην ὑπὸ ὄφρων μάστιγα, δι' ἧς πλήττει τοὺς ἐνόχους. Ἡ θεὰ αὕτη φέρει καὶ τὸ ἐπίθετον Ραμνουσία, ὡς ἐκ τοῦ ἀγάλματος, τὸ ὁποῖον εὕρισκετο ἐν Ραμνουντι χωρίῳ τῆς Ἀττικῆς οὐ μακρὰν τοῦ Μαραθῶνος κειμένῳ. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἐγένετο ἐκ τοῦ παρίου μαρμάρου, ὅπερ ἐκόμισαν οἱ Πέρσαι πρὸ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, ἵνα στήσωσιν ἐξ αὐτοῦ νικητήριον τρόπαιον. Κατεσκευάσασκε δὲ αὐτὸ ὁ Φειδίας εἰς μνήμην τῆς τῶν βαρβάρων τιμωρηθείσης ὑπὸ τῆς Νεμέσεως ἀλαζονείας.

§. 8. Μοῖραι. Αὗται ἦσαν τρεῖς Κλωθῶ, Λάχεσις καὶ Ἄτροπος, θυγατέρες τοῦ Ἐρέβους καὶ τῆς Νυκτός, ἢ κατ' ἄλλους τοῦ Διὸς καὶ τῆς Θέμιδος, ἔφοροι τῆς γεννήσεως καὶ τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Τούτων ἡ νεωτέρα Κλωθῶ κρατοῦσα ἄτρακτον περιέπλεκεν εἰς αὐτὴν μαλλίον καὶ μέταξαν κατὰ τὴν τύχην ἐκάστου τῶν θνητῶν. Ἡ δὲ Λάχεσις ἔστρεφε τὴν ἄτρακτον καὶ ἔκλωθε τὸ νῆμα. Εὐτυχεῖς δὲ ἦσαν ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων τὸ νῆμα τῆς ζωῆς ἐκλώθετο ἐκ χρυσοῦ καὶ μετᾶξης. Τέλος ἡ Ἄτροπος ἔκοπτεν αὐτὸ διὰ τῆς ἀσπλάγγνου φαλλίδος τῆς. Ἐξωγραφοῦντο δὲ αἱ Μοῖραι γραῖαι αὐστηραὶ, φέρουσαι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ταινίας λευκὰς ἀναμειγμένας μετ' ἀνθέων ναρκίσσου. Ἀδελφαὶ τῶν Μοιρῶν λέγονται αἱ Κῆρες, αἰτινὲς εἰσι προσωποποιήσεις τοῦ εἰμαρμένου θανάτου.

§. 9. Χάρων. Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Ἐρέβους καὶ τῆς Νυκτός, πορθμεὺς τοῦ Ἄδου, μετακομίζων πέραν τοῦ Ἀχέροντος τὰς ψυχὰς, ἃς ἔφερον αὐτῷ ὁ Ἑρμῆς. Ὡς πορθμεῖα ἐλάμβανε παρ' ἐκάστου ἕνα ὄβολόν, τὸν ὁποῖον ἐφρόντιζον νὰ βάλλωσιν ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ ἐνταφιαζομένου νεκροῦ οἱ ἐπιζῶντες συγγενεῖς· διότι αἱ ψυχαί, αἰτινὲς δὲν ἔφερον

μεθ' ἑαυτῶν τὰ πορθμεῖα, ὡς καὶ ὅσαι ἐστερήθησαν ταφῆς, δὲν ἐγίνοντο δεκταὶ ἐν τῷ πλοίῳ τοῦ Χάρωνος, ἀλλὰ περιπλανῶντο ἐπὶ ἑκατὸν ἔτη παρά τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ. Ἐπίσης οὐδεὶς θνητὸς ζῶν ἔτι ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ πορθμεῖον τοῦτο· διὰ τοῦτο ὁ Χάρων κατεδικάσθη εἰς ἑνὸς τοὺς φυλάκισιν, ὅτε ἀφῆκε τὸν Ἡρακλέα νὰ διέλθῃ δι' αὐτοῦ. Ἡ εἰς Ἄδου ὁμῶς κατάβασις ζῶντος ἀνθρώπου φαίνεται ὅτι δὲν ἦτο ἀδύνατος μάλιστα εἰς ἥρωας, οἷοι ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὁ Ὀδυσσεύς. Ὁ Χάρων παρίσταται γέρον βρωμαλέος, μακρογένειος, ἔχων μέλανας ὀφθαλμούς καὶ παχείας ὀφρύς, ἰστάμενος ὄρθιος ἐν τῇ λέμβῳ αὐτοῦ καὶ κρατῶν κώπην ἐν τῇ χειρὶ. Ὁ μῦθος, φαίνεται, ἐλήφθη παρά τῶν Αἰγυπτίων, οἵτινες μετεπιβάλλοντες τοὺς νεκροὺς τῶν πέραν λίμνης τινὸς ἀπέδιδον ἐκεῖ τοῖς μὲν ἐναρέτοις ταφὴν ἔντιμον, τοὺς δὲ πονηροὺς ἀφήνον ἀτάφους.

§. 10. Ἐριννύες. Αἱ Ἐριννύες ἐγεννήθησαν καθ' Ἡσιόδου ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ ἐκτμηθέντος Οὐρανοῦ· κατ' ἄλλους ἦσαν θυγατέρες τοῦ Ἀχέροντος καὶ τῆς Νυκτός. Ὦνομάζοντο δὲ Τισιφόνη (ἢ ἐκδικουμένη τοὺς φονεῖς) Μέγαιρα (ἢ μισοῦσα) καὶ Ἀληκτώ (ἢ μὴ λήγουσα). Αὗται κατοικοῦσαι εἰς τὸ βάθος τοῦ Ταρτάρου ἐξετέλουν τὰς ἀποφάσεις τοῦ Μίνωος καὶ τὰς παρά τῶν θεῶν ἐπιβαλλομένας τιμωρίας καὶ ἐκδικήσεις, καταδιώκουσαι τοὺς φονεῖς, τοὺς ἐπιόρκους, τοὺς ἀσεβῆ τινὰ πράξιν διαπράξαντας, τοὺς ὑβριστὰς τῶν κατὰ φύσιν ἱερῶν δικαίων τῆς οἰκογενείας, ἐν γένει πᾶν τὸ ἀπειλοῦν διατάραξιν τῆς ἁρμονίας τοῦ κόσμου, ἐξ ὧν ἔπεται, ὅτι δὲν ἔμενον πάντοτε εἰς τὸν Ἄδην, ἀλλ' ἀνέβαινον ἐνίοτε διὰ προσταγῆς τῆς Νεμέσεως καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα ἐκτελέσωσι τὸ ἐπάγγελμά των, ὡς φαίνεται ἐν τῇ καταδιώξει τοῦ μητροκτόνου Ὀρέστου καὶ τοῦ πατροκτόνου Οἰδίποδος. Παρίστων δὲ αὐτὰς ὡς γραίας ἐχούσας

βδελυρὰν μορφήν, ὀφιώδεις τρίχας περὶ τὴν κεφαλὴν, ἀματόεντας ὀφθαλμούς, ἐξέχουσιν τὴν γλῶσσαν, καὶ ὡς τριζούσας τοὺς ὀδόντας των. Οἱ ἄνθρωποι, ἵνα ἐξευμενίσωσι τὰς τρομερὰς ταύτας θεάς, τὰς ὠνόμαζον Εὐμενίδας. Αἱ Ἐριννύες εἰσὶ τὸ σύμβολον τῶν τὰς καρδίας τῶν ἐνόχων σπαραττοῦσῶν τύψεων τοῦ συνειδότος.

§. 11. Ἐκάτη καὶ Λάμιαι. Ὡς ὑποχθόνιος θεά, ἐνεργοῦσα πολλάκις μετὰ τῶν Ἐριννύων ἀναφέρεται καὶ ἡ Ἐκάτη, φοβερά καὶ ἰσχυρά ἀνασσα τῶν ψυχῶν καὶ πρόξενος παντοίων δεισιδαιμονιῶν. Αὕτη περιπίπτει μετὰ τῶν ψυχῶν τῶν τεθνεώτων τὴν νύκτα εἰς τὰς τριόδους καὶ εἰς τοὺς τύμβους, ὅθεν καὶ Τριοδίτις καὶ Τυμβιδία καλεῖται. Τὴν δ' ἔλευσιν αὐτῆς ἀγγέλλουσιν οἱ κύνες διὰ τῶν ὠρυγμῶν των. Προστατεύει δὲ καὶ διδάσκει τὰς φαρμακευτριάς, αἵτινες ἐν κειρῷ τῆς νυκτός ἐρευνῶσι τὰ διὰ τοῦ φωτός τῆς Σελήνης ἐνδυναμούμενα μαγικὰ βότανα καὶ εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτός ἐπιχειροῦσι τοὺς ἐξορκισμούς των. Στέλλει προσέτι ἐκ τοῦ Ἄδου ἐπάνω εἰς τὴν γῆν τὴν νύκτα τρομακτικὰ φάσματα. Τοιαῦτα δὲ εἰσιν αἱ Λάμιαι ἢ Ἐμπουσαι (κοινῶς ἢ Στριγγλα), αἵτινες διαφόρως περιγράφονται· ἄλλοτε μὲν ὡς εὐειδέστατοι παρθένοι, ἐλκύουσαι διὰ τοῦ κάλλους αὐτῶν τοὺς νέους καὶ κατόπιν κατατρώγουσαι αὐτούς, ἄλλοτε δὲ ὡς λαμβάνουσαι διαφόρους μορφὰς ζῶν, φυτῶν, λίθων, καὶ ἄλλοτε ἄλλη μόνους καὶ αἱματόχρους.

§. 12. Νύξ, Θάνατος, Ὑπνος καὶ Ὀνειροί. Ἡ Νύξ ἦτο θυγάτηρ τοῦ Χάους καὶ ἀδελφὴ τοῦ Ἐρέβους. Κατοικοῦσα ἐν τῷ Ἄδῃ ἐξήρχετο ἐξ αὐτοῦ διὰ τοῦ οὐρανοῦ κατάπτερος, μέλανι κεκαλυμμένη πέπλω (μελάμπηλος) ἐπὶ μελαίνῃς καὶ ὑπὸ μελάνων ἵππων συρομένης ἀμάξης καὶ ὑπὸ τῶν ἀστέρων περιστοιχισμένη. Τέκνα

δίδυμα αὐτῆς καὶ τοῦ Ἑρέβου ἦσαν ὁ Ὑπνος (ἢ κατ' ἄλλους Μορφέας) καὶ ὁ Θάνατος. Τούτων ὁ μὲν Ὑπνος, πατήρ τοῦ Μορφέως καὶ τῶν λοιπῶν Ὀνειρώτων εἶναι νεαρός καὶ ἰσχυρός θεός, καὶ κατοικεῖ εἰς ἄντρον βαθύ, ἐν ᾧ αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου οὐδέποτε εἰσδύουσι, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ εἰσόδος ἐστὶ κατάφυτος ἐκ μηκώνων καὶ ἀνθῶν ναρκωτικῶν. Τὸ ἄντρον τοῦτο περιβρέχεται ἀδιαλείπτως ὑπὸ τῶν ὑδάτων τῆς Λήθης. Παρίσταται δὲ ἐν αὐτῷ ὁ Ὑπνος ἐξηπλωμένος ἐπὶ κλίνης καὶ ἔχων περιπταμένους περὶ αὐτὸν τοὺς Ὀνειρούς, καὶ τὸν Μορφέα ἐπαγρυπνοῦντα καὶ προσέχοντα, ἵνα μηδεὶς θέρυθος διαταράξῃ τὴν σιωπὴν τῆς εἰρηνικῆς ταύτης κατοικίας. Ὁ δὲ Θάνατος δεινός καὶ δυσειδής, τυφλός, κωφός καὶ ἀσπλαγχτός, εἰκονίζεται ὡς σκελετός ἄσαρκος μετὰ μελαινῶν πτερύγων, κρατῶν ὀρέπανον καὶ πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἔχων θρόνους κατεστραμμένους καὶ διαδήματα ἐρρίμμένα. Ἄλλοτε δὲ παρίσταται ὡς ὠραῖον βρέφος ἢ νεανίας, κρατῶν ἐσβεσμένην ἢ καίουσαν ἐτι λαμπάδα, ἀλλ' ἀνεστραμμένην. Ἐπὶ κομφῆς τινος ξυλίνης κίστης, ἣτις ὑπὸ τῶν Κυψελιδῶν τυράννων τῆς Κορίνθου ἀφιερῶθη εἰς τὰ Ὀλύμπια, παρίστατο ἡ Νυξ κρατοῦσα εἰς τοὺς βραχίονας δύο βρέφη κοιμώμενα, ὧν τὸ μὲν ἦτο μαῦρον καὶ ἐπεγράφετο Θάνατος, τὸ δὲ λευκὸν καὶ ἐπεγράφετο Ὑπνος. Τῶν δὲ Ὀνειρώτων, οἵτινες καὶ τέκνα τῆς Νυκτὸς λέγονται, αἱ μὲν πτέρυγές εἰσι μέλαιναι καὶ ὀξύταται εἰς τὴν πτῆσιν, ἡ δὲ ἐν Ἄδου κατοικία αὐτῶν ἔχει δύο πύλας τὴν μὲν ἐλεφαντίνην, δι' ἣς ἐξέρχονται οἱ ἀπατηλοὶ ὄνειροι, τὴν δὲ ἐτέραν κερατίνην, δι' ἣς ἐξέρχονται οἱ καλοὶ (1).

(1) Ἡ κερατίνη πύλη σημαίνει ἀλληγορικῶς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὧν ὁ πρῶτος χιτῶν λέγεται κερατοειδής ἢ δὲ ἐλεφαντίνη τὸ στόμα, ἐν ᾧ εἰσὶν οἱ ἐλεφαντόχοοι ὀδόντες.

III. ΟΙ ΕΝ Τῷ ΑἸΔΗ

ΤΙΜΩΡΟΥΜΕΝΟΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΙ.

§. 14. Σίσυφος. Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ ἐκ Θεσσαλίας Αἰόλου καὶ τῆς Ἐναρέτης. Ὑπῆρξε δὲ ἰδρυτῆς καὶ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Κορίνθου· ἀλλ' εἶχε τὴν ἀπάνθρωπον συνήθειαν νὰ ἐνεδρεύῃ τοὺς ὀδοιπόρους, νὰ συλλαμβάνῃ καὶ νὰ φονεῖ αὐτοὺς διὰ πέτρας, τὴν ὁποίαν ἐπέθετεν ἐπὶ τῆς κοιλίας των. Τελευταῖον προστάξας τὴν σύζυγόν του Μερόπην νὰ μὴ ἐνταφιάσῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ θανόντος, καὶ ἐν τῷ Ἄδῃ ὑποκριθεὶς ἄγνωιαν τῆς αἰτίας τῆς ἐνόχου ταύτης πράξεως τῆς γυναικὸς του, ἠθέλησε νὰ ἀπατήσῃ καὶ τὸν Πλούτωνα· διότι ζητήσας ἀδειαν παρ' αὐτοῦ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν γῆν, ἵνα τιμωρήσῃ τὸ ἀσέβημα τοῦτο, καὶ ὑποσχεθεὶς νὰ ἐπανέλθῃ ἠθέτησε τὴν ὑπόσχεσίν του· ἕως ὅτου ὁ Ἑρμῆς ἐπανήγαγεν αὐτὸν διὰ τῆς βίας εἰς τὸν Ἄδην. Διὰ τὰ παρανομήματα ταῦτα κατεδικάσθη ἐν τῷ Ταρτάρῳ ὁ Σίσυφος νὰ ἀναβιβῆσθαι λίθον τινὰ παμμέγιστον εἰς λόφον ὑψηλόν, πρὸς ὃ καταγίνεται ἀεννάως· διότι ἐνῶ κυλίνει τὸν λίθον πρὸς τὰ ἄνω ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ, μόλις οὗτος φθάσῃ τὴν κορυφὴν κατακυλίσεται ἐκ δευτέρου εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ οὕτως ὁ ἀτυχῆς Σίσυφος εὐρίσκεται εἰς αἰωνίαν τυραννίαν, ἣτις φαίνεται ὡς ἀλληγορία τῶν ταλαιπωριῶν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

§. 15. Σαλμωνεύς. Ὁ Σαλμωνεύς ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Σισύφου καὶ τύραννος τῆς Ἡλίδος. Οὗτος ὑπερηφανεύόμενος διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας ταύτης ἠθέλησε νὰ ἀντιποιηθῆ τιμὰς θείας. Ὅθεν κατεσκεύασε χαλκίνην γέφυραν, ἣν διήρχετο ἐφ' ἄρματος, τοῦ ὁποίου ἡ τροχολασία ὠμοιάζε πρὸς τὸν κρότον τῆς βροντῆς· περιπλέον δὲ ἔρριπτεν ἐπὶ τῶν θεατῶν ὄχλας ἀνημμένας, ἀπομιμούμε-

νος τούς κεραυνούς τοῦ Διός. Ἄλλ' ὁ Ζεὺς ὀργισθεὶς ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἀσεβείᾳ καὶ θρασυτήτι ἔρριψε τούς ἀληθείς αὐτοῦ κεραυνούς καὶ ἐκρήμνισε τὸν βέβηλον Σαλμωνέα εἰς τὸν Τάρταρον.

§. 16. Φλεγύας. Ὁ Φλεγύας, υἱὸς τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς Χρύσης ἐκγόνου τοῦ Σισύφου, ἦτο βασιλεὺς τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ Λαπίθων, ἐλθὼν δὲ εἰς Βοιωτίαν ἐκτίσεν αὐτόθι πόλιν. Ἄλλ' ὀργισθεὶς διότι ὁ Ἀπόλλων ἤρπασε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Κορωνίδα καὶ ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς τὸν Ἀσκληπιόν, ἐτόλμησε νὰ λεηλατήσῃ τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν τοῦ θεοῦ τούτου. Ἐφ' ᾧ ἀγανακτήσας ὁ Ἀπόλλων ἐφόνευσε διὰ τῶν βελῶν του τὸν Φλεγύαν καὶ ἐκρήμνισεν αὐτὸν εἰς τὸν Τάρταρον, ἔνθα κεῖται ἐξηπλωμένος κάτωθεν τοῦ βράχου, ὅστις ἀπειλῶν πάντοτε νὰ καταπέσῃ κρατεῖ αὐτὸν εἰς αἰώνιον τρόμον· γῦπες δὲ δύο χώνοντες ἀδιαλείπτως τὰ ράμφη αὐτῶν εἰς τὸ στήθος του κατατρώγουσι τὸ ἦπαρ.

§. 17. Ἰξίων. Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Φλεγύου, ὃν καὶ διεδέχθη. Νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα γείτονός τινος ἡγεμόνος Δηιονέως καλούμενου, προσεκάλεσεν εἰς τὴν οἰκίαν τὸν πενθερὸν αὐτοῦ ἵνα τῷ δώσει δῆθεν τὰ γαμήλια δῶρα, ἅπερ τῷ ὑπεσχέθη· ἐκεῖ δὲ δολίως ἔρριψεν αὐτὸν εἰς λάκκον, ἐν ᾧ ἦσαν ἀνθρακες ἀνημμένοι. Μετ' οὗ πολὺ μαστιζόμενος ὑπὸ τῆς τύψεως τοῦ συνειδότος, καὶ μισοῦμενος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων διὰ τὸ ἐγκλημά του κατέφυγεν εἰς τὸν Δία ἐπικαλούμενος τὴν εὐμένειαν αὐτοῦ. Ὁ Ζεὺς συγκινηθεὶς διὰ τὴν μεταμέλειάν του τὸν κατέστησε κοινωνὸν τῆς τραπέζης τῶν θεῶν. Ἄλλ' ὁ Ἰξίων καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ ἐτόλμησε νὰ ὑβρίσῃ τὴν Ἥραν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θεὰ παρεπόνθη περὶ τούτου εἰς τὸν σύζυγόν της, ὁ Ζεὺς ἐκρήμνισεν αὐτὸν διὰ τοῦ κερανοῦ εἰς τὸν Τάρταρον, ὅπου

δεδεμένος ἐπὶ τροχοῦ κακαλυμμένου ὑπὸ ὄφρων καὶ ἀεικινῆτου ὑφίσταται αἰωνίαν τιμωρίαν.

§. 18. Τάνταλος. Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Διός καὶ τῆς Νύμφης Πλωτίδος, ἰσχυρὸς βασιλεὺς τῆς Φρυγίας. Ἀγαπώμενος ὑπὸ τῶν θεῶν ἐξένιζε πολλακίς αὐτοῦ· ἀλλὰ θέλων ποτὲ νὰ δοκιμάσῃ, ἂν οὔτοι ἀπατῶνται, ἔσφαξε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Πέλοπα καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς ἐν τῇ τραπέζῃ ἐκ τῶν κρεῶν τοῦ σφαγέντος δεῖπνον. Μόνη ἡ Δημήτηρ, ἀπησχολουμένη οὔσα εἰς τὴν ἀπαγωγήν τῆς θυγατρὸς της, ἠπατήθη καὶ ἔφαγεν ἓνα ὦμον τοῦ παιδός. Οἱ δ' ἄλλοι οὐ μόνον δὲν ἤγγισαν τὸ ἀνόσιον τοῦτο φαγητὸν, ἀλλὰ καὶ ἀνέστησαν τὸν Πέλοπα ἀντικαταστήσαντες τὸν ὑπὸ τῆς Δημήτρος καταφαγωθέντα ὦμον δι' ἄλλου ἐλεφαντίνου· τὸν δὲ Τάνταλον ἐκρήμνισαν εἰς τὸν Τάρταρον, ἔνθα ἴσται ἐντὸς λίμνης, ὑποκάτω δένδρου βριθοτος καρπῶν. Μαστιζόμενος δὲ ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης, δὲν δύναται οὔτε νὰ φάγῃ, οὔτε νὰ πῖῃ· διότι μόλις κύψῃ πρὸς τὸ ὕδωρ, ὅπερ φθάνει μέχρι τῶν χειλέων αὐτοῦ, τοῦτο γάνεται ἐντελῶς, καὶ μόλις ἀπλώσῃ τὴν χεῖρα πρὸς τοὺς ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν κρεμαμένους καρπούς, οἱ κλάδοι τοῦ δένδρου ὑψοῦνται μέχρις οὐρανοῦ. Ἡ τιμωρία τοῦ Ταντάλου εἶναι τὸ ἐμβλημα τῆς φιλαργυρίας, ἥτις δὲν ἀφίνει τοὺς ἔχοντας αὐτὴν νὰ ἐγγίσωσι τοὺς θησαυρούς, τοὺς ὁποίους ἐπισωρεύουσιν.

§. 19. Δαναΐδες. Αὗται ἦσαν θυγατέρες τοῦ Δαναοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν. Ὁ Δαναὸς εἶχεν ἀδελφὸν τὸν Αἰγυπτον βασιλέα τῆς Ἀραβίας, πρὸς ὃν διαφερόμενος πάντοτε ἐπεθύμησε νὰ ζῆ μακρὰν αὐτοῦ. Ὅθεν κατασκευάσας πεντηκόντορον ἔφυγε μετὰ τῶν θυγατέρων του καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Ἄργος. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ταύτην καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Αἰγύ-

πτου ἐζήτουν νὰ νυμφευθῶσι τὰς θυγατέρας τοῦ Δαναοῦ. Οὗτος συγκατένευσε μὲν ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ φοβούμενος μὴ πληρωθῆ χρησμός τις παλαιός, καθ' ὃν ἔμελλε νὰ φονευθῆ ὑπὸ τινος τῶν γαμβρῶν του, ὑπεχρέωσε τὰς θυγατέρας του δι' ὄρκου ἵνα φονεύσωσι τοὺς συζύγους αὐτῶν τὴν πρώτην νύκτα τοῦ γάμου. Ἄπασαι ἐξετέλεσαν τὴν παραγγελίαν τοῦ πατρὸς ἐκτὸς μόνης τῆς Ὑπερμνήστρας, ἥτις ὑπὸ εἰλικρινοῦς κινουμένη ἀγάπης ἔσωσε τὸν ἄνδρα αὐτῆς Λυγκέα. Διὰ τὸ δόλιον καὶ φονικὸν τοῦτο ἀμάρτημα κατεδικάσθησαν αἱ Δαναίδες νὰ ἀντλώσιν ἐν τῷ Ἄδῃ ἀενάως ὕδωρ εἰς τετρημένον πίθον. Ἀλληγοροῦσί τινες τὸν μῦθον τοῦτον εἰς παλαιὰν τινα παράδοσιν, καθ' ἣν λέγεται ὅτι αἱ Δαναίδες ἐλθοῦσαι εἰς τὴν ἀνδρὸν Ἀργολίδα ἀνεκάλυψαν φρέατα καὶ κατεσκεύασαν δεξαμενάς ἐν αὐτῇ.

§. 20. Τιτᾶνες. Ἄλωεῖδαι. Θησεύς. Ἐν τῷ Ταρτάρῳ ὑπῆρχον καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἀμαρτωλοὶ, ἐν οἷς καὶ οἱ Τιτᾶνες, οἵτινες μετὰ τὴν Τιτανομαχίαν ἐδέθησαν δι' ἀλύσεων εἰς τὰς πύλας τοῦ Ταρτάρου. Ἐπίσης καὶ οἱ γίγαντες Ὄτος καὶ Ἐφιάλτης, οἱ καὶ υἱοὶ τοῦ Ἄλωεως λεγόμενοι, ἐπειδὴ ἐτόλμησαν νὰ ἐπιθέσωσι πολλὰ ὄρη τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ἵνα ἀναβῶσιν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀρπάσωσι θεάς, νικηθέντες ἐδέθησαν καὶ οὗτοι ἐν τῷ Ταρτάρῳ δι' ὄψεων ἐπὶ στήλης, ἐφ' ἧς ἐκάθητο γλαυξ, ἥτις τὰ μὲν ὦτα αὐτῶν ἐβασάνιζε κρώζουσα ἀκαταπαύστως, τὰ δὲ σπλάγχχνα κατεβίβρωσκε διὰ τοῦ ρύγχους. Καὶ ὁ Θησεύς, ὅστις ἐτόλμησε νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν Ἄδην ἵνα ἀρπάσῃ τὴν Περσεφόνην, κατεδικάσθη καὶ οὗτος νὰ κάθηται ἐπὶ πέτρας, μεθ' ἧς τὸ δέρμα αὐτοῦ λέγεται ὅτι συνεφύη, ἕως οὗ τέλος ἠλευθέρωσεν αὐτὸν ὁ Ἡρακλῆς.

ΑΛΛΗΓΟΡΙΚΑΙ ΘΕΟΤΗΤΕΣ.

§. 1. Γένεσις τῶν Ἀλληγορικῶν θεοτήτων. Οἱ ἀρχαῖοι ἐπροσωποποίησαν τὰς ἀρετάς, τὰς κακίας, τὰ αἰσθήματα τῆς ψυχῆς, καὶ ἐν γένει πάσας τὰς ἀφηρημένας ἰδέας· ἐθεοποίησαν αὐτάς καὶ ἀνήγειραν πρὸς τιμὴν αὐτῶν ναοὺς καὶ βωμοὺς. Ἐκ τῶν Ἀλληγορικῶν τούτων λεγομένων θεοτήτων θέλομεν περιγράψαι ὀλίγας τινάς.

§. 2. Αἰδώς. Ἡ Αἰδώς παρίσταται ποτὲ μὲν ὡς γυνὴ διὰ πέπλου κεκαλυμμένη, ποτὲ δὲ ὡς παρθένος ἔχουσα τοὺς δακτύλους ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ ἐμφαίνουσα οὕτως, ὅτι ἡ αἰδὼς πρέπει κυρίως νὰ φαίνεται ἐπὶ τοῦ προσώπου, ἐπὶ τοῦ μετώπου δηλαδὴ καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς. Ἡ θεὰ αὕτη εἶχε ναοὺς ἐν Ρώμῃ καὶ ἐν Ἀθήναις.

§. 3. Ἀλήθεια. Ἀρετὴ. Ἡ Ἀλήθεια εἶναι θυγάτηρ τοῦ Κρόνου ἢ τοῦ Χρόνου καὶ μήτηρ τῆς Ἀρετῆς. Εἰκονίζεται δὲ αὕτη ὡς νεάνις σεμνὴ, λευκὰ ἐνδεδυμένη καὶ κρατοῦσα κάτοπτρον ἐν τῇ χειρὶ. Ἡ δὲ θυγάτηρ αὐτῆς Ἀρετὴ εἰκονίζεται καὶ αὕτη ὑπὸ τὴν μορφήν γυναικὸς ἀπλῆς, σώφρονος, λευκὰ ἐνδεδυμένης καὶ σεβασμίου· ἐνίοτε δὲ καὶ καθημένη ἐπὶ πέτρας τετραγώνου (ἐμβλημα ἐντελείας) καὶ εἰς τὴν χεῖρα κρατοῦσα στέφανον ἐκ δάφνης. Πρὸς τιμὴν τῆς Ἀρετῆς εἶχον ἰδρύσει ναὸν οἱ Ῥωμαῖοι.

§. 4. Δίκη. Ἡ Δίκη, καλουμένη ἐπίσης καὶ Θέμις, παρίσταται ὑπὸ μορφήν νεάνιδος κρατούσης διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς ξίφος, διὰ δὲ τῆς ἐτέρας ζυγόν, ἧς αἱ πλάστιγγες ἐξ οὐδετέρου μέρους κλίνουσιν. Ἄλλοτε δὲ παρίσταται φέρουσα ἐπίδεσμον ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, ἕπερ δηλοῖ τὴν ἀμεροληψίαν, ἥτις ἀρμόζει εἰς τὸν χαρακτήρα τοῦ δικαστοῦ.

§. 5. Εἰρήνη. Ἡ Εἰρήνη ἐμυθολογεῖτο θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Θέμιδος. Ἐν τοῖς ναοῖς αὐτῆς συνήρχοντο

καὶ κατέθετον τὰ ἔργα αὐτῶν οἱ σοφοὶ καὶ καλλιτέχναι, ὡς φόρον σεβασμοῦ πρὸς τὴν θεάν ταύτην, ἣτις εὐνοεῖ τὰ ἔργα αὐτῶν. Παρίσταται δὲ γλυκεῖα τὸ ἦθος, καὶ φέρουσα διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς κέρασ τῆς Ἀμαλθείας, διὰ δὲ τῆς ἄλλης κλάδον ἐλαίας. Ἐνίστε κρατεῖ κηρύκειον, δᾶδα ἀνεστραμμένην, στάχυς σίτου καὶ μικρόν τι ἄγαλμα τοῦ θεοῦ Πλούτου, ἵνα δείξῃ ὅτι ἡ γεωργία, ἡ πηγὴ τῆς εὐημερίας καὶ τοῦ πλοῦτου διὰ τὰ κράτη, ἐν εἰρήνῃ ἀκμάζει.

§. 6. Ἐλευθερία. Αὕτη ἐτιμᾶτο ἐξόχως παρὰ τοῖς Ἑλλησι καὶ Ῥωμαίοις, οἵτινες καὶ ναοὺς πρὸς τιμὴν αὐτῆς ἵδρυσαν. Παρίσταται δὲ ὑπὸ μορφήν γυναικὸς Ῥωμαλέας, κρατούσης διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς σκήπτρον συντετραμμένον, διὰ δὲ τῆς ἐτέρας λόγχην, ἥς ὑπέρεκειται καλύπτρα, δι' ἧς αἰνίττονται τὴν συνήθειαν, ἣν εἶχον οἱ Ῥωμαῖοι νὰ καλύπτωσι διὰ καλύπτρας τὴν κεφαλὴν τῶν δούλων, οὓς ἔμελλον νὰ χειραφετήσωσιν.

§. 7. Ἐλπίς. Καὶ τὴν τελευταίαν τῶν θνητῶν παραμυθίαν τὴν ἐλπίδα ἀπέβλεψαν οἱ ἀρχαῖοι καὶ ἀδελφὴν τοῦ Ὑπνου αὐτὴν ἔπλασαν. Παρέστησαν δὲ ταύτην φέρουσαν τὸ κέρασ τῆς Ἀμαλθείας, ἄνθη, καρποὺς καὶ κυφέλας, ὡς ἐμβλήματα τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια ἡ Ἐλπίς ὑπόσχεται. Οἱ δὲ θαλασσοπόροι εἰκονίζουσι τὴν Ἐλπίδα στηριζομένην ἐπὶ ἀγκύρας. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἵδρυσαν καὶ πρὸς τιμὴν αὐτῆς ναοὺς.

§. 8. Ἐνωώ. Ἡ Ἐνωώ προσωποποιήσις οὖσα τοῦ πολέμου λέγεται ἀδελφὴ, ἡ σύζυγος τοῦ Ἄρεως. Αὕτη προετοιμάζει τὸ ἄρμα τοῦ θεοῦ τούτου διὰ τοὺς πολέμους, ἐν οἷς καὶ τὸν παρακολουθεῖ. Ἐν ταῖς μάχαις ἐμφανίζεται ἔχουσα τὴν κόμην λελυμένην καὶ κρατούσα ἐν μὲν τῇ μιᾷ χειρὶ δᾶδα, ἐν δὲ τῇ ἐτέρᾳ μάστιγα, δι' ἧς ἐνθαρρύνει τοὺς μαχομένους.

§. 9. Ἐρίς. Ἡ Ἐρίς, θεὰ τῆς φιλονεικίας καὶ τῆς διχονοίας, ἦτο καθ' Ἡσίοδον θυγάτηρ τῆς Νυκτὸς, καὶ συνώδευε τὴν Ἐνωώ εἰς τοὺς πολέμους. Ὁ Ζεὺς ἐδίωξεν αὐτὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἕνεκα τῶν φιλονεικιῶν, τὰς ὁποίας ἀδιαλείπτως διήγειρε μεταξὺ τῶν θεῶν. Εἰς τοὺς γάμους τῆς Θέτιδος ῥίψασα ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ συμποσίου τὸ ὀλέθριον ἐκεῖνο μῆλον ἔδωκεν αἰτίαν εἰς τὴν δίκην τοῦ Πάριδος καὶ τὴν κατὰ τῆς Τρωάδος ἐκστρατείαν. Εἰκονίζουσι αὐτὴν ἔχουσαν ὀφθαλμοὺς ἀγρίους, κεφαλὴν περικεκυκλωμένην ὑπὸ ὄφρων καὶ ἐγχειρίδιον ἐν τῇ ζώνῃ.

§. 10. Εὐσέβεια. Αὕτη σημαίνουσα τὸ πρὸς τοὺς θεοὺς σέβας παρίσταται ὑπὸ μορφήν παρθένου πτεροφόρου, κρατούσης διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς καπνίζον θυμιατήριον, ὅπερ ὑψώνει πρὸς τὸν οὐρανόν, διὰ δὲ τῆς ἐτέρας κέρασ τῆς Ἀμαλθείας, ὅπερ προσφέρει εἰς παιδιὰ. Ταύτην ἐτίμων ἐξόχως οἱ Ἀθηναῖοι. Ἄλλ' ἢ Εὐσέβεια ἐμφαίνει καὶ τὴν νικητὴν καλουμένην εὐσέβειαν, πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας οἱ Ῥωμαῖοι μετέβαλον εἰς ναὸν εἰρκτῆν τινα διὰ τῆς ἀρετῆς ταύτης καθαγιασθεῖσαν. Ἐν τῇ εἰρκτῇ ταύτῃ θυγάτηρ τις παρέτεινε τὴν ζωὴν τοῦ πατρὸς τῆς καταδικασθέντος εἰς τὸν ἐκ πείνης θάνατον γαλουχοῦσα αὐτόν.

§. 11. Λιταί. Αἱ Λιταί εἰσι θυγατέρες τοῦ Διὸς, θεαὶ τοῦ συμβιβασμοῦ καὶ τῆς συμφιλίωσης, χωλαί, κατηφεῖς καὶ παραβλῶπες τοὺς ὀφθαλμοὺς. Αὗται τρέχουσι κατόπιν τῆς Ἄτης, ἣτις θυγάτηρ καὶ αὐτὴ τοῦ Διὸς οὖσα, ἐπειδὴ ἔβλαπτε πάντας θεοὺς τε καὶ ἀνθρώπους, μηδὲ τοῦ Διὸς ἐξαιρουμένου, ἐβρίφη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, ἔνθα τὰ δεινὰ, ἅτινα πράττει, προσπαθοῦσι νὰ ἐπανορθώσωσιν αἱ ταπειναὶ Λιταὶ παρακολουθοῦσαι αὐτὴν. Αἱ Λιταὶ εὐμενεῖς οὖσαι εἰς τὰς προσευχὰς τῶν σεβομένων αὐτὰς κομίζουσι τὰς δεήσεις τούτων εἰς τὸν θρόνον τοῦ Διὸς.

§. 12. Μῶμος. Ὁ θεὸς οὗτος ἔργον εἶχε νὰ παρατηρήσῃ τὰς πράξεις καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἄλλων καὶ νὰ ἐλέγξῃ μετὰ παρρησίας τοὺς πάντας, σκόπτων καὶ περιπαίζων τὰ ἔργα αὐτῶν. Ἐπλάσθη υἱὸς τῆς Νυκτὸς καὶ τοῦ Ὑπνου, διότι οἱ φθονεροὶ, ἀργοὶ καὶ ἀμελεῖς, ὑπνώτοντες ἐνάμαθιαι, κατηγοροῦσι κρύφα τὰ ἔργα τῶν ἄλλων. Ἐν τῷ οὐρανῷ παρίστα τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν Μεσαιῶνα εἶχόν τινες γελοιοποιοὶ ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν ἡγεμόνων. Ὡς τοιοῦτος δὲ παρήνειρεν ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς παραφροσύνης καὶ ἀλήθειαν τινα πολλάκις. Φιλοκατήγορος ἐν τούτοις ὦν ἐσπούδαζε νὰ χλευάζῃ καὶ αὐτὰ τὰ ἐνεπίδεκτα μομφῆς ἔργα. Ἐδυσφήμησε τὴν οἰκίαν, ἣν κατεσκεύασεν ἡ Ἀθηνᾶ, διότι δὲν εἶχε τροχοὺς ἵνα μεταφέρηται εὐκόλως εἰς ἄλλον τόπον, ὅταν οἱ γείτονες ἦσαν κακοί. Ἐπέκρινε τὸν βοῦν, τὸν ὁποῖον ἔπλασεν ὁ Ποσειδῶν, διότι δὲν εἶχε τὰ κέρατα ἔμπροσθεν τοῦ στήθους, ἵνα προσβάλλῃ ὀρμητικώτερον. Ἐψέξε τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ἔπλασεν ὁ Ἥφαιστος ἀπὸ χοῶς, λέγων ὅτι δὲν ἔχει θυρίδα ἐν τῷ στήθει, δι' ἧς νὰ διαγιγνώσκωνται τὰ φρονήματα αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ ὠραιότητι τῆς Ἀφροδίτης οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ ἐλάττωμα, ἐμέμφθη αὐτὴν, διότι ἔτριζον τὰ ὑποδήματά της. Οἱ θεοὶ βαρυνθέντες τοὺς μετὰ παρρησίας ἐλέγχους τοῦ θεοῦ τούτου, ἐδίωξαν αὐτὸν ἐκ τοῦ Ὀλύμπου εἰς τὴν γῆν. Ὁ Μῶμος παρίσταται κρατῶν ῥάβδον καὶ προσωπίδα, ἅτινα δηλοῦσι τὸν σατυρικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα.

§. 13. Πτωχία. Ρώμη. Σιωπή. Ἡ Πτωχία, θυγάτηρ τῆς Πολυτελείας καὶ τῆς Ὀκνηρίας παρίσταται συνήθως ὑπὸ τὴν μορφήν γυναικὸς ὠχρᾶς, κακῶς ἐνδοδυμένης, ζητούσης ἐλεημοσύνην ἢ σταχυολογούσης ἐν ἀγρῷ θειρισμένη. Ἡ δὲ Ρώμη θυγάτηρ τῆς Θεμίδος καὶ τῆς

Ἐγκρατείας παρίσταται ὑπὸ μορφήν Ἀμαζόνος, ἥτις διὰ τῆς μιᾶς μὲν χειρὸς περιπτύσσεται στήλην, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας κρατεῖ κλάδον ὄρουός. Παρ' αὐτῇ ζωγραφεῖται λέων, σύμβολον τῆς δυνάμεως. Ἡ δὲ Σιωπὴ ἐτιμᾶτο καὶ αὐτὴ ὡς θεὰ, ἥτις διδάσκει τὴν τέχνην τοῦ ἐγκαίρως σιωπᾶν, ὅπερ ἐστὶ δυσκολώτερον τοῦ ἀκαίρως λαλεῖν. Παρίσταται δὲ ἔχουσα τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῶν χειλέων.

§. 14. Τιμή. Τύχη. Ἡ Τιμὴ παρίσταται κρατοῦσα ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ λόγχην, ἣ κλάδον ἐλαίας, ὡς ἔμβλημα τῆς εἰρήνης, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας. Οἱ Ῥωμαῖοι ἰδρυσάντες ναὸν εἰς τὴν Τιμὴν, ἔκτισαν αὐτὸν πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρετῆς οὕτως, ὥστε ἔπρεπε νὰ διέλθῃ τις διὰ τοῦ ἐνὸς ἵνα φθάσῃ εἰς τὸν ἕτερον. Διὰ δὲ τῆς εὐφυοῦς ταύτης ἰδέας ἤθελον νὰ φανερώσωσιν ὅτι ἡ ἀληθὴς τιμὴ διὰ τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἀρετῆς ἀποκτάται. Ἡ δὲ Τύχη ἦτο ἔφορος τῆς δυστυχίας καὶ τῆς εὐτυχίας τῶν ἀνθρώπων. Παρίσταται δὲ ὑπὸ μορφήν γυναικὸς τυφλῆς φερούσης πτερὰ εἰς τοὺς πόδας, ὧν ὁ μὲν στηρίζεται ἐπὶ τροχοῦ ἀεννάως κινουμένου (ἔμβλημα τῆς ἀστασίας), ὁ δ' ἕτερος κρέμαται εἰς τὸ κενὸν τοῦ ἀέρος.

§. 15. Φήμη. Φθόνος. Ἡ Φήμη ἄγγελος ἀμερόληπτος τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ψεύδους δημοσιεύει τὰ ἐγκλήματα καὶ κατορθώματα τῶν ἀνθρώπων, διασπείρουσα αὐτὰ ἀδιακρίτως ἀναμέσον τοῦ κόσμου. Οἱ ποιηταὶ παρέστησαν αὐτὴν ὡς θεὰν ἔχουσαν στόματα μὲν καὶ ὦτα ἑκάτον, πτερὰ δὲ μεγάλα καὶ ὑπὸ πολλῶν ὀφθαλμῶν κοσμούμενα. Ἐνίοτε ζωγραφοῦσιν αὐτὴν ὑπὸ μορφήν γυναικὸς πτερωτῆς κρατούσης σάλπιγγα, ὡς ἔμβλημα τῆς παντοδυναμίας αὐτῆς φωνῆς. Ὁ δὲ Φθόνος παρίσταται εἰδεχθέστατος, παραβλῶψ, ὠχρὸς, ἰσχνὸς, κρατῶν ὄφεις, ὧν εἰς κατατρώγει τὰ ἐντόσίᾳ του καὶ ἐγγίει εἰς αὐτὰ τὸ δηλητήριον.

§. 16. Ψυχῆ. Βασιλεύς τις εἶχε τρεῖς θυγατέρας, ὧν τὴν τρίτην ὀνομαζομένην Ψυχὴν, εὐειδεστάτην οὖσαν, οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ νυμφευθῆ, ἀλλ' ἐσέβοντο μάλιστα πάντες καὶ θυσίας εἰς αὐτὴν προσέφερον. Ἡ Ἀφροδίτη ζηλοτυπήσασα ἐπὶ τούτῳ διέταξε τὸν Ἔρωτα νὰ τιμωρῆσῃ τὴν Ψυχὴν· ἀλλ' οὗτος μόλις ἰδὼν αὐτὴν τὴν ἠγάπησεν. Ἐπειδὴ δὲ χρῆσμός τις τοῦ Ἀπόλλωνος εἶχεν ἀναγγεῖλαι εἰς τοὺς γονεῖς τῆς Ψυχῆς νὰ ἐκθέσωσιν αὐτὴν ἐπὶ τινος βράχου, ἵνα παραδοθῆ νύμφη εἰς τρομερόν τι τέρας, τύραννον τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων· τῆς ἐντολῆς τοῦ θεοῦ ἐκτελεσθεῖσης, ἔλθων ὁ Ζέφυρος ἀρπάζει καὶ μετακομίζει τὴν Ψυχὴν εἰς τερπνόν τι μέγαρον, ἔνθα ὑπερηρετίζετο ὑπὸ τῶν Νυμφῶν. Ἐν τῷ μεγάρῳ τούτῳ συζεύγνυται τὴν Ψυχὴν ὁ Ἔρως, ὅστις καθ' ἑκάστην νύκτα ἐρχόμενος ἀνεχώρει τὴν πρωίαν, ἅμα τῆς ἡμέρας ὑποφωσκούσης, ἀφανῆς καὶ ἄγνωστος. Ἡ Ψυχὴ συμπαθεῖσα τὰς ἀδελφὰς Ὁρηνοῦσας ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ αὐτῆς ἐπὶ τοῦ βράχου, ἐφ' οὗ ἐξεπέθη, παρὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ συζύγου τῆς φέρει αὐτὰς διὰ τοῦ Ζεφύρου εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκόν τῆς. Ἐκείναι δὲ ἔλθοῦσαι, ἐπειδὴ ἐφθόνησαν τὴν εὐτυχίαν τῆς Ψυχῆς, συνεβούλευσαν αὐτὴν νὰ φονεύσῃ τὸ τέρας κειμώμενον. Ἡ Ψυχὴ καὶ ἐκ περιεργείας καὶ ἐξ ἀνησυχίας κινουμένη λαμβάνει μάχαιραν καὶ λυχνίαν καὶ πλησιάζει πρὸς τὴν κλίνην, καθ' ἣν στιγμὴν ἐκοιμάτο ὁ Ἔρως. Ἀλλὰ, καταπλαγεῖσα διὰ τὸ οὐράνιον κάλλος τοῦ συζύγου, ἔρριψε κατὰ γῆς τὴν μάχαιραν καὶ ὄλωσ' ἔντρομος ἔγυσεν ἐξ ἀπροσεξίας σταγόνα ἐλαίου ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Ἐρωτος. Ἐξυπνήσας οὗτος πλήρης ἀγανακτήσεως ἐπιπλήττει πικρότατα τὴν ψυχὴν καὶ ἀφίπταται ἀμέσως. Αὕτη ἀπαρηγόρητος ἐπιχειρεῖ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ τῆς νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Ἔρωτα, ἐπιλαμβάνεται τοῦ ποδὸς αὐτοῦ, αἶρεται

καὶ αὐτὴ ἐναέριος, ἀλλὰ πίπτει τελευταῖον ἐν τῷ πεδίῳ· ἀνίσταται ἐν τούτοις καὶ ῥίπτεται εἰς τὸν ποταμὸν, ἀλλὰ τὰ κύματα διὰ προστυχῆς τοῦ ἐν αὐτῷ θεοῦ τὴν φέρουσιν εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην. Ἐκεῖ εὐρίσκει τὸν Πᾶνα ὅστις συνεβούλευσεν αὐτὴν νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν παρωργισμένον θεόν. Ἡ Ψυχὴ ζητοῦσα τὸν σύζυγον αὐτῆς εἰς πάντας τοὺς ναοὺς, φθάνει τελευταῖον εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Ἀφροδίτης. Ἡ θεὰ αὕτη πνεύουσα κατὰ τῆς Ψυχῆς ἐκδίκησιν παραλαμβάνει αὐτὴν ὡς δούλην καὶ τῇ ἐπιβάλλει τὰς βαρυτάτας ἐργασίας, ἃς ἡ Ψυχὴ ἐκτελεῖ διὰ τῆς ἀοράτου βοηθείας τοῦ Ἐρωτος. Τέλος διατάττεται ὑπὸ τῆς Ἀφροδίτης νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν Ἄδην, ἵνα λάβῃ παρὰ τῆς Περσεφόνης κιβώτιόν τι. Ἡ Ψυχὴ ἐν τῇ ἐπιστροφῇ ἐκ περιεργείας κινουμένη ἀνοίγει καθ' ὁδὸν τὸ κιβώτιον. Εὐθύς δὲ ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ πυκνὸς ἀτμός, ὅστις κατέστησε μέλαν τὸ πρόσωπόν τῆς. Ἡ Ψυχὴ, ἣτις ἐνόμιζεν ὅτι τὸ κιβώτιον περιέχει τὰ μύρα, δι' ὧν διατηρεῖται ἀναλλοίωτος ἡ νεότης τῶν θεαινῶν, κατιδοῦσα τὴν πλάνην τῆς περιέπεσεν ἐκ λύπης εἰς λήθηργον. Ἀλλ' ὁ Ἔρως εὐσπλαγχνισθεὶς ἐξύπνισεν αὐτὴν καὶ τὴν μετεβίβασεν εἰς τὸν οὐρανόν, ἔνθα ὁ Ζεὺς ἐνομιμοποίησε τὸν γάμον αὐτῶν. Ὁ μῦθος οὗτος εἶναι τὸ σύμβολον τῆς περιεργείας καὶ τῶν δλεθρίων ἀποτελεσμάτων αὐτῆς. Κατ' ἄλλους ἐμφαίνει τὴν τύχην τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἣτις ἔχουσα θεῖαν καταγωγὴν ὑπόκειται ἐν τῷ σώματι οὕτα ὡς ἐν δεσμοτηρίῳ εἰς πολλὰς περιπλανήσεις, ἕως οὗ ὁ οὐράνιος ἔρως καταβαλὼν τὸν γήινον ἀνυψώσῃ αὐτὴν εἰς τὸ θεῖον. Ἡ Ψυχὴ ὡς σύμβολον τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου ζωγραφεῖται ὡς χρυσταλλίς.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

1. Ἡ ἀληθής θρησκεία καὶ ἡ ἀπώλεια τῆς γνώσεως τοῦ ἀληθοῦς θεοῦ.—2. Πῶς οἱ ἄνθρωποι ἐξέπεσαν εἰς τὴν πολυθειαν.—3. Ποῖά τινα ἐθεοποίησαν οἱ ἄνθρωποι ἐγκαταλειφθέντες εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν γνώσεις.—4. Προσόματα τῶν ψευδῶν θεῶν.—5. Σχηματισμὸς τῶν μύθων.—6. Συμβολικὰ καὶ ἀλληγορικὰ πρόσωπα.—7. Ἑλληνικὴ Μυθολογία.—8. Ἡ ἐκ τῆς Μυθολογίας ὠφέλεια.—9. Διάφοροι τῶν θεῶν τάξεις καὶ δυναστεία.—10. Διαίρεσις τῆς Μυθολογίας. Σελ. 5—10.

ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΕΟΓΟΝΙΑ.

I. Χάος. 1. Ποῖον ὀνομάζουσι Χάος οἱ ἔθνη καὶ πῶς ἐκ τούτου ἐνόμισαν ὅτι ἐδημιουργήθη ὁ κόσμος.—2. Θεοὶ ἄναρχοι καὶ ἀθάνατοι. Σελ. 11.

II. Γέννησις τῶν πρώτων θεῶν. 3. Μοῖρα.—4. Ἰδιότητες τῆς Μοῖρας.—5. Εἰκόνες τῆς Μοῖρας.—6. Αἱ πρώται ἀρχικαὶ αἰτίαι καθ' Ἡσίοδον.—7. Τὰ ἐκ τοῦ Χάους παρχθέντα.—8. Τέκνα τῆς Γῆς, Οὐρανός, Ὅρη, Πόντος, Κύκλωπες.—9. Τέκνα τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς. Τιτῆνες, Ἐκατόγχειρες καὶ Γίγαντες.—10. Τὶ παρατηροῦμεν περὶ τῶν ἀρχηγόνων θεῶν.—11. Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Σελ. 12—14.

ΟΥΡΑΝΙΟΙ ΘΕΟΙ.

I. Κρόνος. 1. Πῶς ὁ Κρόνος κατέλυσε τὴν δυναστείαν τοῦ Οὐρανοῦ.—2. Τιτανομαχία.—3. Κατάλυσις τῆς δυναστείας τοῦ Κρόνου.—4. Ὁ Κρόνος ἐν τῇ γῇ παρὰ τῷ Ἰανῷ.—5. Ἀποθέωσις τοῦ Ἰανοῦ.—6. Κρόνια.—7. Ἀλληγορία τοῦ Κρόνου.—8. Εἰκόνες τοῦ Κρόνου. Σελ. 15—19.

II. Ζεὺς. 9. Ἀνατροφή τοῦ Διός.—10. Δυναστεία τῶν Κρονιδῶν.—11. Πόλεμος τῶν Γιγάντων.—12. Ἀλληγορία τῆς Γιγαντομαχίας.—13. Ἰδιότητες τοῦ Διός.—14. Γάμοι καὶ τέκνα τοῦ Διός.—15. Ἀλληγορία τῶν γάμων τοῦ Διός.—16. Ὁ Ὀλυμπος.—17. Τὸ συμβούλιον τοῦ

Διός.—18. Συναναστροφὰ τῶν Ὀλυμπίων θεῶν.—19. Συνωμοσία τῶν θεῶν κατὰ τοῦ Διός.—20. Μῦθος τοῦ Προμηθέως καὶ τῆς Πανδώρας.—21. Ἀλληγορία τοῦ μύθου τοῦ Προμηθέως καὶ τῆς Πανδώρας.—22. Ὁ Ζεὺς τιμωρὸς τοῦ Προμηθέως.—23. Περιηγήσεις τοῦ Διός ἐπὶ τῆς γῆς.—24. Ὁ ἐπὶ τοῦ Δευκαλίωνος κατακλυσμός.—25. Λατρεία τοῦ Διός.—26. Νεοὶ τοῦ Διός.—27. Μαντεία τοῦ Διός.—28. Ἑορταὶ τοῦ Διός.—29. Ἀλληγορία τοῦ Διός.—30. Εἰκόνες τοῦ Διός. Σελ. 19—34.

III. Ἡρα. 31. Ἀνατροφή καὶ γάμοι τῆς Ἡρας.—32. Ἰδιότητες τῆς Ἡρας.—33. Ζηλοτυπία καὶ ἐκδικήσεις τῆς Ἡρας.—34. Ἡ Ἴω καὶ ἡ Ἡρα.—35. Ἡ ἀγγελιαφόρος τῆς Ἡρας Ἴρις.—36. Λατρεία τῆς Ἡρας.—37. Ἀλληγορία τῆς Ἡρας.—38. Εἰκόνες τῆς Ἡρας. Σελ. 34—38.

IV. Ἀθηνᾶ. 39. Γέννησις τῆς Ἀθηνᾶς.—40. Ἡ αἰγίς τῆς Ἀθηνᾶς.—41. Ἰδιότητες τῆς Ἀθηνᾶς.—42. Οἱ ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς τιμωρηθέντες.—43. Ἐρις τῆς Ἀθηνᾶς πρὸς τὸν Ποσειδῶνα.—44. Τὸ Παλλάδιον.—45. Λατρεία τῆς Ἀθηνᾶς.—46. Τὰ Παναθήναια.—47. Ἀλληγορία τῆς Ἀθηνᾶς.—48. Εἰκόνες τῆς Ἀθηνᾶς. Σελ. 39—46.

V. Ἀπόλλων. 49. Γέννησις τοῦ Ἀπόλλωνος.—50. Ἰδιότητες τοῦ Ἀπόλλωνος.—51. Τὸ πρῶτον κατόρθωμα τοῦ Ἀπόλλωνος.—52. Ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Φαέθων.—53. Ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Ἀσκληπιός.—54. Ὁ Ἀπόλλων ποιμὴν παρὰ τῷ Ἀδμήτῳ.—55. Ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Δάφνη.—56. Μουσικοὶ τοῦ Ἀπόλλωνος συναγωνισμοί.—57. Ἀλληγορία τῶν περὶ μουσικῆς συναγωνισμῶν μύθων τοῦ Ἀπόλλωνος.—58. Ὁ Ἀπόλλων ἀτυχῆς πρὸς τοὺς φίλους αὐτοῦ.—59. Ὁ Ἀπόλλων παρὰ τῷ Λαυμέδοντι.—60. Λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος.—61. Μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δελφοῖς.—62. Τὸ ἐν Δήλῳ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος.—63. Τὸ μαντεῖον τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος.—64. Τὰ Δαφνηφόρια.—65. Τὰ Πύθια.—66. Ἀλληγορία τοῦ Ἀπόλλωνος.—67. Εἰκόνες τοῦ Ἀπόλλωνος. Σελ. 46—60.

VI. Ἀρτεμις. 68. Γέννησις τῆς Ἀρτέμιδος.—69. Ἰδιότητες τῆς Ἀρτέμιδος.—70. Ἐκδικήσεις τῆς Ἀρτέμιδος.—71. Τιμωρία τοῦ Οἰνέως.—72. Τιμωρία τοῦ Ἀγαμέμνονος.—73. Ὁ Ἐνδυμίων καὶ ἡ Ἀρτεμις.—74. Ἡ Ἀρτεμις προστάτις τῆς μαγείας.—75. Λατρεία τῆς Ἀρτέμιδος.—76. Ὁ ἐν Ἐφέσῳ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος.—77. Ἀλληγορία τῆς Ἀρτέμιδος.—78. Εἰκόνες τῆς Ἀρτέμιδος. Σελ. 61—66.

VII. Ἡραίστος. 79. Γέννησις καὶ συμφορὰ τοῦ Ἡραίστου.—80. Ἰδιότητες καὶ ἔργα τοῦ Ἡραίστου.—81. Λατρεία τοῦ Ἡραίστου.—82. Ἀλληγορία τοῦ Ἡραίστου.—83. Εἰκόνες τοῦ Ἡραίστου. Σελ. 66—70.

VIII. Ἀφροδίτη. 84. Γέννησις τῆς Ἀφροδίτης.—85. Ἰδιότητες τῆς Ἀφροδίτης.—86. Τέχνα τῆς Ἀφροδίτης.—87. Ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Πάρις.—88. Ἡ Ἀφροδίτη καὶ ἡ Ἀταλάντη.—89. Ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἀδωνίς.—90. Λατρεία τῆς Ἀφροδίτης.—91. Τὰ Ἀδωνίς.—92. Ἀλληγορία τῆς Ἀφροδίτης.—93. Εἰκόνες τῆς Ἀφροδίτης. Σελ. 70—77.

IX. Ἄρης. 94. Γέννησις τοῦ Ἄρειος.—95. Ἰδιότητες τοῦ Ἄρειος.—96. Συμφορὰ τοῦ Ἄρειος.—97. Ὁ Ἄρης καὶ ὁ Ἀλεκτρύων.—98. Ἡ δίκη τοῦ Ἄρειος.—99. Λατρεία τοῦ Ἄρειος.—100. Οἱ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἱερεῖς τοῦ Ἄρειος Σάλιοι.—101. Ἀλληγορία τοῦ Ἄρειος.—102. Εἰκόνες τοῦ Ἄρειος. Σελ. 77—80.

X. Ἑρμῆς. 103. Γέννησις τοῦ Ἑρμοῦ.—104. Ἰδιότητες τοῦ Ἑρμοῦ.—105. Ὁ Ἑρμῆς καὶ ὁ Ἀπόλλων.—106. Αἱ ἐν τῷ οὐρανῷ κλοπαὶ τοῦ Ἑρμοῦ.—107. Ἐπιστροφή τοῦ Ἑρμοῦ εἰς τὸν Ὀλύμπον.—108. Τὸ κηρύκιον τοῦ Ἑρμοῦ.—109. Λατρεία τοῦ Ἑρμοῦ.—110. Ἀλληγορία τοῦ Ἑρμοῦ.—111. Εἰκόνες τοῦ Ἑρμοῦ. Σελ. 81—85.

XI. Ἑστία. 112. Γέννησις τῆς Ἑστίας.—113. Ἡ Ἑστία μετὰ τὴν Γίγαντομαχίαν.—114. Ἰδιότητες τῆς Ἑστίας.—115. Λατρεία τῆς Ἑστίας.—116. Αἱ Ἑστιάδες.—117. Ἀλληγορία τῆς Ἑστίας.—118. Εἰκόνες τῆς Ἑστίας. Σελ. 86—88.

XII. Δευτερεύοντες θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου. 119. Οἱ δευτερεύοντες Ὀλύμπιοι θεοί.—120. Μοῦσαι.—121. Κατοικίαι τῶν Μουσῶν.—122. Αἱ Μοῦσαι καὶ ὁ Πυρηνεύς.—123. Μουσικὸι ἀγῶνες τῶν Μουσῶν.—124. Ἥλιος.—125. Ἡώς.—126. Σύζυγοι τῆς Ἡώς. Σελ. 89—94.

ΚΘΟΝΙΟΙ ΘΕΟΙ.

I. Ῥέα ἢ Κυβέλη. 1. Γέννησις τῆς Κυβέλης.—2. Ἡ Κυβέλη καὶ ὁ Ἄτις.—3. Ἰδιότητες τῆς Κυβέλης.—4. Λατρεία τῆς Κυβέλης.—5. Ἀλληγορία τῆς Κυβέλης.—6. Εἰκόνες τῆς Κυβέλης.—Σελ. 95—97.

II. Δημήτηρ. 7. Γέννησις τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης.—8. Ἰδιότητες τῆς Δήμητρος.—9. Ἀρπαγή καὶ ἀναζήτησις τῆς Περσεφόνης.—10. Ἡ Δημήτηρ ἐν Ἐλευσίνῃ παρὰ τῷ Κελεῶ.—11. Ἡ περὶ Περσεφόνης ἀπόφασις τοῦ Διός.—12. Ἐκδικήσεις τῆς Δήμητρος.—13. Λατρεία τῆς Δήμητρος.—14. Τὰ Θεσμοφόρια.—15. Τὰ Ἐλευσίνια.—16. Τὰ μικρὰ Ἐλευσίνια.—17. Τὰ μεγάλα Ἐλευσίνια.—18. Ἑρμηνεῖα τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων.—19. Ἀλληγορία τῆς Δήμητρος καὶ Περσεφόνης.—20. Εἰκόνες τῆς Δήμητρος. Σελ. 97—105.

III. Διόνυσος ἢ Βάκχος. 21. Γέννησις τοῦ Διονύσου.—22. Ἀνατροφή τοῦ Διονύσου.—23. Ἰδιότητες τοῦ Διονύσου.—24. Ὁ διδάσκαλος τοῦ Βάκχου Σιληνός.—25. Περιηγήσεις τοῦ Διονύσου.—26. Διόνυσος καὶ Μίδας.—27. Ἐκδικήσεις τοῦ Διονύσου.—28. Τιμωρία τῶν θυγατέρων τῶν Μενύου.—29. Ὁ Διόνυσος καὶ ὁ Ἰκαρος.—30. Διόνυσος καὶ Ἀριάδνη.—31. Λατρεία τοῦ Διονύσου.—32. Τὰ Διονύσια.—33. Ἀλληγορία τοῦ Διονύσου.—34. Εἰκόνες τοῦ Διονύσου. Σελ. 106—115.

IV. Δευτερεύοντες θεοὶ τῆς Γῆς. 35. Θεοὶ ἔσφοι τῶν διαφόρων μερῶν τῆς Γῆς.—36. Πάν.—37. Χλωρίς, Πομώνη, Πρίαπος.—38. Πάλης, Τέρμων, Φαῦνος.—39. Ἐφέστιοι θεοί.—40. Νύμφαι. Σελ. 115—120.

ΘΑΛΑΣΣΙΟΙ ΘΕΟΙ.

I. Ὠκεανός. 1. Βασίλειον καὶ γάμος τοῦ Ὠκεανοῦ.—2. Ὠκεανίδες.—3. Νηρηεύς καὶ Νηρηίδες. Σελ. 121—123.

II. Ποσειδῶν. 4. Γέννησις τοῦ Ποσειδῶνος.—5. Ἰδιότητες τοῦ Ποσειδῶνος.—6. Ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Λαομέδων.—7. Ἐπίδες τοῦ Ποσειδῶνος.—8. Ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα τοῦ Ποσειδῶνος.—9. Λατρεία τοῦ Ποσειδῶνος.—10. Ἀλληγορία τοῦ Ποσειδῶνος.—11. Εἰκόνες τοῦ Ποσειδῶνος. Σελ. 123—127.

III. Δευτερεύοντες θεοὶ τῆς θαλάσσης. 12. Πρωτεύς.—13. Ἄτις.—14. Γλαῦκος.—15. Λευκοθέα καὶ Παλαιάμων.—16. Φόρκυς.—17. Σκύλλα καὶ Χάρυβδις.—18. Σειρήνες.—19. Οἱ Ἄνεμοι καὶ ὁ Ἄιολος.—20. Αἱ Ἀρπυιαί. Σελ. 127—139.

ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΙ ΘΕΟΙ.

I. Πλούτων ἢ Ἀιδώνεύς. 1. Βασιλείου τοῦ Πλούτωνος.—2. Ἰδιότητες τοῦ Πλούτωνος.—3. Λατρεία τοῦ Πλούτωνος.—4. Ἀλληγορία τοῦ Πλούτωνος.—5. Εἰκόνες τοῦ Πλούτωνος.—6. Περιγραφή τοῦ βασιλείου τοῦ Πλούτωνος ἢ τοῦ Ἄδου. Σελ. 135—139.

II. Δευτερεύοντες θεοὶ τοῦ Ἄδου. 7. Κρηταὶ τοῦ Ἄδου.—8. Νέμεσις.—9. Μοῖραι.—10. Χάρων.—11. Ἐρινύες.—12. Ἐκάτη καὶ Λάμιαι.—13. Νύξ, Θάνατος, Ὕπνος καὶ Ὀνειροί. Σελ. 139—143.

III. Οἱ ἐν τῷ Ἄδῃ τιμωρούμενοι ἐγκληματῖαι. 14. Σίσυφος.—15. Σαλμωνεύς.—16. Φλεγύας.—17. Ἰξίων.—18. Τάνταλος.—19. Δαναΐδες.—20. Τιτῆνες, Ἀλωεΐδαι. Θησεύς. Σελ. 145—148.

ΑΛΛΗΓΟΡΙΚΑΙ ΘΕΟΤΗΤΕΣ.

1. Γένεσις τῶν Ἀλληγορικῶν θεοτήτων.—2. Αἰδώς.—3. Ἀλήθεια. Ἀρετή.—4. Δίκη.—5. Εἰρήνη.—6. Ἐλευθερία.—7. Ἐλπίς.—8. Ἐνώ.—9. Ἐρις.—10. Εὐσέβεια.—11. Λιταί.—12. Μῶμος.—13. Πτωχία. Ῥώμη. Σιωπή.—14. Τιμή. Τύχη.—15. Φήμη. Φθόνος.—16. Ψυχή. Σελ. 149—160.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Ἐν σελίδι 7, σειρᾶ 27 ἀντὶ αὐτῶν, γράφε αὐτῶν. Ἐν 8, —32 παρδείγματος, παραδείγματος, ὡς καὶ ἐν 9, —2. Ἐν 9, —13 τοῦς, τοὺς, καὶ—16 καὶ 18 γῆς, Γῆς, καὶ—33 ἦ, ἡ. Ἐν 22, —11, τὸ, τὰ. Ἐν 24, —25 ἀγγελιοφόροι, ἀγγελιαφόροι. Ἐν 27, —1 οὕτω, οὕτως. Ἐν 28, —11 Ἥραστον, Ἡφαιστον. Ἐν 31, —25 οἶ, οἱ, καὶ—31 μον, μ φ. Ἐν 35, —6 Ἥρας, Ἡρας, καὶ—12 ἔρωτα, ἔρωτα. Ἐν 36, —31 νά, νάς. Ἐν 38, —13 τὸν, τὸν, καὶ—15 καθαρτέρου, καθαρτέρου, καὶ—33 ζωγραφουσιν, ζωγραφουσι. Ἐν 40, —23 σάτυρος, Σάτυρος. Ἐν 41, —12 ὀφθαλμούς, ὀφθαλμούς. Ἐν 43, —32 τῆς, τὰς. Ἐν 46, —8 ἐστιν, ἐστίν. Ἐν 47, —5 καταδιώκη, καταδιώκη, καὶ—19 αὐτούς, αὐτούς, καὶ—20 ὀνομάζεται, ὀνομάζεται, καὶ—32 § 52, § 51. Ἐν 48, —10 § 53, § 52. Ἐν 49, —32 ἄδου, ἄδου. Ἐν 51, —1 ὠραιώτερα, ὠραιότερα, καὶ—7 ἀνετηραμένη, ἀνετηραμένη, καὶ—27 προσκάλεσε, προσέκαλεσεν. Ἐν 56, —27 Λακεδεμονίων, Λακεδαίμωνίων. Ἐν 58, —25 ὠραιωτάτου, ὠραιωτάτου, καὶ—27 καὶ, καὶ. Ἐν 61, —3 θυρήτηρ, θυγάτηρ, καὶ—17 ἄδῃ, ἄδῃ. Ἐν 68, —25 Ἀἴταν, Αἴταν. Ἐν 69, —13 ἐκ τῶν ζώων τοῦ Ἡραίστου, τοῦ Ἡφαιστού ἐκ τῶν ζώων. Ἐν 73, —18 ὠραιωτέραν, ὠραιότεραν. Ἐν 75, —21 Περσοφόνῃ, Περσεφόνῃ. Ἐν 77, —6 ἐποίησεν, ἐποίησε. Ἐν 78, —18 ὄσσον, ὄσσον. Ἐν 82, —23 Μαίαν, Μαίαν. Ἐν 83, —28 συμετάσχη, συμμετάσχη. Ἐν 84, —29 εὐγλωτίας, εὐγλωτίας. Ἐν 85, —28 ἔρριπτε, ἔρριπτεν. Ἐν 88, —21 Ῥώμη, Ῥώμη. Ἐν 89, —5 χαίρουσι, χαίρουσιν. Ἐν 91, —16 ἦτο, ἦτο. Ἐν 93, —26 ἔωθινὸν, ἔωθινὸν. Ἐν 95, —3 τοῦ Διὸς, μῆτηρ τοῦ Διὸς. Ἐν 96, —2 βάλῃς, βέλῃς. Ἐν 99, —13 καρποφορήση, καρ-

ποφορήση. Ἐν 100,—11 πωλήση, πωλήση, καὶ—15 τόπου, τούτου. Ἐν 102,—26 ἥρπαι, ἥρπαι. Ἐν 103,—6 ἑστεμμένον, ἑστεμμένον, καὶ—31 ἄμυδροῦ, ἄμυδροῦ. Ἐν 105,—17 εἰκό-
νος, εἰκόνας. Ἐν 106,—30 πεδίον, παιδίον. Ἐν 109,—27 §
26 § 27. Ἐν 110,—5 δελφίνας, δελφίνας. Ἐν 111,—6 τσοῦσον,
τεσοῦτον. Ἐν 112,—22 ἀνδάνουσαν, ἀνδάνουσαν. Ἐν 114,
—1 τδ, τδν, καὶ—15 ἀσμάτων, ἀσμάτων. Ἐν 116,—4 § 34, § 36
καὶ οὕτω καθεξῆς § 37, 38, 39, 40 καὶ—8 τῆ, τῶ. Ἐν 117,—11
διερχομένος, διερχόμενος, καὶ—14 ἀφιερῶσθη, ἀφιερῶθη.
Ἐν 118,—9 ἴσας, ἴσας. Ἐν 122,—29 ἰσχυρότερος, ἰσχυρό-
τερος. Ἐν 123,—10 Ὅ, Ὅ, καὶ—11 Διδς, Κρόνου, καὶ—12
Δία, Κρόνον. Ἐν 125,—2 Λαομέδοστα, Λαομέδοντα, καὶ—25
τῆν, αὐτῆν. Ἐν 126,—2 εἰκονίζοντα, εἰκονίζοντα. Ἐν 127,—3
κόμην, κόμην. Ἐν 128,—11 ἀγανακτάσασαι, ἀγανακτήσασαι,
καὶ—24 ναυτηλίαν, ναυτιλίαν. Ἐν 131,—21 δδ, δδ. Ἐν 137,—18
§ 5, § 6, καὶ οὕτω καθεξῆς § 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, καὶ—29 τί-
θησι, τίθησιν. Ἐν 139,—5 Ἠλύσια, Ἠλύσια. Ἐν 140,—15
Μυρμηδόνες, Μυρμηδόνες, καὶ—26 τῆ, τῆς. Ἐν 141,—21 ψαλλί-
δος, ψαλλίδος. Ἐν 142,—6 τους, ἔτους. Ἐν 144,—17 ἦ, ἦ. Ἐν
145,—25 Ἠλιδος, Ἠλιδος. Ἐν 148,—5 ὄρκου, ὄρκου, καὶ—21
εἰς, εἰς. Ἐν 154,—21 κειμώμενον, κοιμώμενον. Ἐν 157,—24
Λαομέδοντι, Λαομέδοντι. Ἐν 158,—10 Ἄρης, Ἄρης, καὶ—
18 κηρύκιον, κηρύκειον, Ἐρμού. Ἐρμού. Ἐν 159,—13 τῶν Μι-
νύου, τοῦ Μινύου, καὶ—26 δῶνος, σειδῶνος.

Τιμάται 1/2 άργυρού μετζιδιέ